

Riksdagens protokoll

2004/05:131

Onsdagen den 1 juni

Kl. 09.00 – 21.17

Protokoll
2004/05:131

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 26 maj.

2 § Ledighet

Talmanen meddelade att *Martin Nilsson* (s) ansökt om föräldrale-
dighet under tiden den 1 augusti–30 september.

Kammaren biföll denna ansökan.

Talmanen anmälde att *Thomas Strand* (s) skulle tjänstgöra som er-
sättare för Martin Nilsson.

3 § Anmälan om kompletteringsval till socialutskottet

Talmanen meddelade att Socialdemokraternas riksdagsgrupp under
Martin Nilssons föräldraleddighet anmält hans ersättare Thomas Strand
som suppleant i socialutskottet.

Talmanen förklarade vald *under tiden den 1 augusti–30 september*
till

suppleant i socialutskottet

Thomas Strand

4 § Meddelande om svar på skriftliga frågor

Talmanen meddelade att skriftliga frågor som lämnats in till och
med *fredagen den 3 juni kl. 10.00* skulle besvaras senast kl. 12.00 tors-
dagen den 9 juni.

5 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 26 maj

BoU10 Bostadsförsörjningsfrågor

Punkt 1 (Avskaffande av lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar)

1. utskottet
2. res. 1 (kd, m, fp, c)

Votering:

168 för utskottet

137 för res. 1

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 22 v, 14 mp, 1 -

För res. 1: 51 m, 39 fp, 28 kd, 19 c

Frånvarande: 13 s, 4 m, 9 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 3 mp

Punkt 7 (Bostäder åt utsatta kvinnor)

1. utskottet
2. res. 12 (mp)

Votering:

253 för utskottet

14 för res. 12

38 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 51 m, 2 fp, 28 kd, 21 v, 19 c, 1 -

För res. 12: 14 mp

Avstod: 37 fp, 1 v

Frånvarande: 13 s, 4 m, 9 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 3 mp

Tobias Krantz (fp) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 9 (Översyn av vissa villkor för allmännyttiga bostadsföretag)

1. utskottet
2. res. 15 (v)

Votering:

182 för utskottet

23 för res. 15

100 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 34 fp, 1 kd, 2 c, 14 mp

För res. 15: 22 v, 1 -

Avstod: 51 m, 5 fp, 27 kd, 17 c

Frånvarande: 13 s, 4 m, 9 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU9 Ändringar i skogsvårdslagen m.m.

Punkt 15 (Dispenser för lagring av virke m.m.)

1. utskottet
2. res. 7 (m, kd, c)

Votering:

205 för utskottet

99 för res. 7

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 37 fp, 1 kd, 22 v, 14 mp, 1 -

För res. 7: 51 m, 2 fp, 27 kd, 19 c

Frånvarande: 14 s, 4 m, 9 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 3 mp

Punkt 25 (Bioenergi)

1. utskottet
2. res. 20 (kd, fp)

Votering:

222 för utskottet

68 för res. 20

14 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 49 m, 1 fp, 22 v, 19 c, 1 -

För res. 20: 2 m, 38 fp, 28 kd

Avstod: 14 mp

Frånvarande: 14 s, 4 m, 9 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 3 mp

Punkt 31 (Fler kvinnor inom skogsnäringen)

1. utskottet
2. res. 28 (mp, v)

Votering:

268 för utskottet

36 för res. 28

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 51 m, 39 fp, 28 kd, 19 c

För res. 28: 21 v, 14 mp, 1 -

Frånvarande: 13 s, 4 m, 9 fp, 5 kd, 8 v, 3 c, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

BoU7 Ändringar i jordförvärvslagen

Punkt 1 (Slopande av jordförvärvslagen helt eller delvis m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (fp)

Förberedande votering:

56 för res. 1

39 för res. 2

210 avstod

44 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

214 för utskottet

51 för res. 1

39 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 28 kd, 22 v, 19 c, 14 mp, 1 -

För res. 1: 51 m

Avstod: 39 fp

Frånvarande: 14 s, 4 m, 9 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 3 mp

Punkt 6 (Kompensationsprincipen – kompensationsfria förvärv m.m.)

1. utskottet

2. res. 13 (c)

Votering:

246 för utskottet

20 för res. 13

38 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 51 m, 28 kd, 22 v, 14 mp, 1 -

För res. 13: 1 fp, 19 c

Avstod: 38 fp

Frånvarande: 14 s, 4 m, 9 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 3 mp

Punkt 7 (Kompensationsprincipen – företräde för fysiska personer)

1. utskottet

2. res. 14 (kd, c)

Votering:

219 för utskottet

47 för res. 14

39 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 131 s, 51 m, 22 v, 14 mp, 1 -
För res. 14: 28 kd, 19 c
Avstod: 39 fp
Frånvarande: 13 s, 4 m, 9 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 3 mp

Prot. 2004/05:131
1 juni

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU27 Marknadsmisbruk

Kammaren biföll utskottets förslag.

7 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 31 maj

TU15 Arbetstid vid vägtransporter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU12 Arbetstidsfrågor för flygpersonal m.m.

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU7 Ett utvidgat skydd mot könsdiskriminering

Punkt 1 (Sättet att genomföra likabehandlingsdirektivet)

1. utskottet
2. res. 1 (m)

Votering:

253 för utskottet

52 för res. 1

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 39 fp, 27 kd, 22 v, 19 c, 14 mp, 1 -

För res. 1: 51 m, 1 kd

Frånvarande: 13 s, 4 m, 9 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 3 mp

Punkt 2 (Utvidgningen av diskrimineringsförbudet i lagen (2003:307) om förbud mot diskrimineringen)

1. utskottet

2. res. 2 (c, m, fp, kd)

Votering:

168 för utskottet

137 för res. 2

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 22 v, 14 mp, 1 -

För res. 2: 51 m, 39 fp, 28 kd, 19 c

Frånvarande: 13 s, 4 m, 9 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 3 mp

Punkt 10 (Skyddet för föräldralediga)

1. utskottet
2. res. 3 (c, m, kd)

Votering:

206 för utskottet

99 för res. 3

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 38 fp, 22 v, 14 mp, 1 -

För res. 3: 51 m, 1 fp, 28 kd, 19 c

Frånvarande: 13 s, 4 m, 9 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 3 mp

Punkt 13 (Inriktningen på jämställdhetspolitiken)

Propositioner ställdes först beträffande utskottets förslag till beslut och därefter i fråga om motiveringen.

Förslag till beslut:

1. utskottet

2. res. 7 (v)

Votering:

229 för utskottet

23 för res. 7

53 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 37 m, 39 fp, 2 kd, 6 c, 14 mp

För res. 7: 22 v, 1 -

Avstod: 14 m, 26 kd, 13 c

Frånvarande: 13 s, 4 m, 9 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 3 mp

Motiveringen:

Godkännande av

1. utskottets motivering

2. motiveringen i res. 5 (m, kd)

Votering:

165 för utskottet

79 för res. 5

61 avstod

44 frånvarande

Kammaren godkände utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 1 fp, 20 v, 14 mp, 1 -

För res. 5: 51 m, 28 kd

Avstod: 2 s, 38 fp, 2 v, 19 c

Frånvarande: 13 s, 4 m, 9 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 3 mp

Punkt 19 (En konkurrensutsatt offentlig sektor)

1. utskottet

2. res. 9 (c, m, fp, kd)

Votering:

168 för utskottet

137 för res. 9

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 22 v, 14 mp, 1 -

För res. 9: 51 m, 39 fp, 28 kd, 19 c

Frånvarande: 13 s, 4 m, 9 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 3 mp

Prot. 2004/05:131

1 juni

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

8 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2004/05:596

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:596 av Gunnar Andrén (fp) om skogsindustrins konkurrenskraft

Interpellationen kommer att besvaras den 8 juni 2005.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor.

Stockholm den 30 maj 2005

Näringsdepartementet

Thomas Östros

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Departementsråd

Interpellation 2004/05:598

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:598 av Cecilia Wikström om Taiwans deltagande i internationella organisationer

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 7 juni 2005.

Skälet till dröjsmålet är att interpellanten ej kunnat ta emot interpellationen inom föreskriven tid.

Stockholm den 30 maj 2005

Utrikesdepartementet

Laila Freivalds

Enligt uppdrag

Per Thöresson

Expeditionschef

Interpellation 2004/05:614

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:614 av Inger René (m) om Europaväg 6
Interpellationen kommer att besvaras den 7 juni 2005.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor.

Stockholm den 27 maj 2005

Näringsdepartementet

Ulrica Messing

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Departementsråd

Interpellation 2004/05:626

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:626 av Ulrik Lindgren (kd) om handlingsplanen mot narkotika

Interpellationen kommer att besvaras onsdagen den 8 juni 2005.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 30 maj 2005

Socialdepartementet

Morgan Johansson

Enligt uppdrag

Erna Zelmin

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2004/05:631

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:631 av Solveig Hellquist (fp) om socialtjänstens arbete med barn

Interpellationen kommer att besvaras onsdagen den 8 juni 2005.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 30 maj 2005

Socialdepartementet

Morgan Johansson

Enligt uppdrag

Erna Zelmin

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2004/05:645

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:645 av Martin Andreasson (fp) om Huvudstaleden

Interpellationen kommer att besvaras den 8 juni 2005.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor.
Stockholm den 27 maj 2005
Näringsdepartementet
Ulrica Messing
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Departementsråd

Prot. 2004/05:131
1 juni

Interpellation 2004/05:646

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:646 av Johnny Gylling (kd) om EU-regler vid utbyggnad av kommunala stadsnät

Interpellationen kommer att besvaras den 8 juni 2005.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor.
Stockholm den 27 maj 2005
Näringsdepartementet
Ulrica Messing
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Departementsråd

Interpellation 2004/05:647

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:647 av Martin Andreasson (fp) om infrastruktursatsningar för nordöstra Stockholmsregionen

Interpellationen kommer att besvaras den 8 juni 2005.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor.
Stockholm den 27 maj 2005
Näringsdepartementet
Ulrica Messing
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Departementsråd

9 § Anmälan om inkomsten faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:
2004/05:66 Integrerade riktlinjer för tillväxt och sysselsättning 2005–2008 KOM(2005)141 till finansutskottet

10 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositioner
2004/05:158 till finansutskottet
2004/05:163 till konstitutionsutskottet
2004/05:164 till skatteutskottet
2004/05:167 till justitieutskottet
2004/05:168 och 170 till socialförsäkringsutskottet
2004/05:171 till finansutskottet
2004/05:172 till socialförsäkringsutskottet

Skrivelser
2004/05:120 till näringsutskottet
2004/05:166 till socialutskottet

11 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Justitieutskottets betänkanden 2004/05:JuU28 och JuU33
Socialutskottets betänkanden 2004/05:SoU22–SoU24
Bostadsutskottets betänkande 2004/05:BoU9
Utrikesutskottets betänkanden 2004/05:UU4 och UU13

*Gransknings-
betänkande*

12 § Granskningsbetänkande

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU20
Granskningsbetänkande.

Inledning (allmänna synpunkter)

Anf. 1 GÖRAN LENNMARKER (m):

Herr talman! Först ber jag å konstitutionsutskottets vägnar att få anmäla den årliga granskningen, som KU gör enligt regeringsformens 12 kap. 1 §, av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning. Det är en parlamentarisk granskning på konstitutionell och rättsliga grund. Det är inte en politisk granskning i gängse mening. Den utförs visserligen av politiker; vi som sitter i KU är ju valda politiker. Men grunden är just konstitutionell och rättslig. För att illustrera detta kan det vara en åtgärd som man tycker är riktig och rätt, men som likväl kan få kritik på konstitutionell och rättslig grund för att den inte har genomförts på ett korrekt sätt. Å andra sidan kan det vara en åtgärd som man tycker illa om, som man politiskt sett motsätter sig, men som är korrekt genomförd. Då kan den heller inte få kritik på rättslig grund.

Jag säger det här därför att det ibland förekommer en debatt kring KU:s granskning för att den skulle vara meningslös, att den skulle vara

rent politisk och sakna värde. Så är det inte, utan granskningen sker just utifrån de premisser som KU har att beakta.

Det här är viktigt därför att det handlar om att förhindra maktmissbruk. Det blir en allt viktigare uppgift för parlamentet. Vi ser i hela den demokratiska världen att parlament alltmer inriktar sig på kontroll av makt. Kontroll av makt måste ske i en demokrati. Därför är det också viktigt att noga läsa KU:s betänkande, inte bara för statsråd utan även för myndighet och förvaltning. Det står mycket där som är av vikt för en korrekt hantering av den offentliga makten.

I betänkandet har vi behandlat 38 ärenden – ovanligt många – varav 24 är enhälliga i sina konklusioner. Det är två viktiga ärenden som inte finns med här. Jag nämner dem därför att de fått stor allmän uppmärksamhet. Det ena gäller avvisningen till Egypten. Det andra gäller tsunamikatastrofen i Indiska oceanen. Det är två viktiga ärenden som kommer att tas upp senare.

Det som jag framför allt skulle vilja fokusera på i det här betänkandet är ett ärende som vi enhälligt har behandlat, nämligen projektet Flicka. Det är en regeringskampanj som innehåller en del som KU har granskat. Vi har naturligtvis inte granskat hela projektet utan den del som handlar om när medieprofiler hängs ut och hur det står i förhållande till tryckfriheten och yttrandefriheten. Vi ska då erinra oss att tryckfrihets- och yttrandefrihetsgrundlagen är till skydd mot det allmänna. Det ska ju skydda medierna också mot demokratiska församlingar.

Det är två principer som vi tar fram. Den ena är att man inte får hindra utgivning av medier. Det får inte innebära sådana försvärande och förlustbringande åtgärder som kan tolkas in i detta. Den andra är att om man ska ingripa mot missbruk får man enbart göra det på grundval av det som tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen anger. Det är två väldigt viktiga principer.

Vi konstaterar enhälligt att den del i projektet Flicka som vi har granskat inte står i god överensstämmelse med principerna för tryck- och yttrandefrihet och att åtgärden borde ha undvikits. Det är en mycket viktig slutsats som KU har kommit fram till.

Som sagt har tryckfrihetsförordningen en lång tradition i Sverige. Den första kom 1766. Det är nästan 240 år sedan. Den har spelat en stor roll, och spelar en stor roll, för demokratins grundval. Vi kan erinra oss striderna under 1800-talets första hälft om Aftonbladet. Lars Johan Hierta står för övrigt staty utanför en av riksdagens byggnader. Det var ju en kamp för just tryckfriheten. Det andra var under andra världskriget, en ganska mörk period i svensk politik, då yttrande- och tryckfriheten träd-des förnär. Därför är det så viktigt för Sverige och även för andra länder att vi klart och tydligt står upp bakom de här principerna.

Det kan ibland vara otacksamt. Man kan tycka att medier är skräp och osmakliga, och det kan vara saker som man själv inte gillar. Men att stå upp för en frihet innebär ibland att man försvarar en frihet även för det som man själv inte gillar, det man själv inte står bakom. Men rätten till friheten är det centrala.

Herr talman! Det finns ett annat ärende, som jag kommer tillbaka till i debatten. Det jag just har nämnt har vi ingen särskild debatt om. Det handlar om frågan om att bekämpa korrup tion i Sverige och utomlands, där Sverige också har stora internationella åtaganden.

Det finns en rapport om en omfattande korruption – tiotals miljoner kronor – som Sida har tagit fram. Det är bra att Sida har gjort det. Det märkliga är dock att denna rapport inte har kommit till vare sig riksdagens eller regeringens kännedom. Det är riksdagen och regeringen som är beslutsfattare i det här ärendet. Vi kommer tillbaka till den debatten, så jag ska inte gå in mer på det här.

Låt mig avslutningsvis säga att jag tror att det här betänkandet kan ge tre goda råd till regering och statsråd.

Det första goda rådet är att inrätta ett system för att säkerställa att rapporter om korruption kommer fram till riksdag och regering, som ofta är beslutsfattare.

Det andra gäller statsråds förhållande till medierna: Delta gärna i debatter med liv och lust! Statsråd är politiker och ska delta och stå för sina åsikter. Men håll ordentligt respektavstånd till tryckfrihetsgrundlagen och yttrandefrihetsgrundlagen! Det är väldigt viktigt att göra det.

Det tredje gäller statsråds förhållande till myndigheter, särskilt myndigheter inom det egna ansvarsområdet. Se till att ni inte kommer i konflikt med myndigheters självständiga ansvar, och iaktta därför stor försiktighet med uttalanden som kan riskera att uppfattas som direktiv!

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka på godkännande av anmälan i fem reservationer, och det är reservationerna 8, 9, 10, 12 och 13, som fem partier står bakom.

Anf. 2 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Kammarledamöter! Låt mig inledningsvis konstatera att makt är någonting som är utomordentligt viktigt och utomordentligt allvarligt. Den som har makt ska också, enligt min uppfattning, kunna kontrolleras. Nu är det så vist inrättat att den som har demokratisk makt kan kontrolleras. Andra makthavare har vi svårare att kontrollera.

Vad vi ska ägna oss åt här i kammaren i dag är den parlamentariska kontroll som konstitutionsutskottet har att utöva i förhållande till statsråden och deras tjänsteutövning.

Som utskottets ordförande har framhållit, är det en parlamentarisk kontroll, och det är en juridisk kontroll, en konstitutionell kontroll. Det är alltså inte fråga om att bedöma lämpligheten från en politisk utgångspunkt. Möjligen kan det vara lite svårt att balansera det här, men huvudinriktningen måste vara det. Jag ska försöka återkomma till några kommentarer kring detta.

Jag vill dock också säga att denna makt, den demokratiska makten, ska kontrolleras av konstitutionsutskottet. Riksdagen har också ytterligare kontrollinstrument, interpellationer och frågor. Det jag särskilt vill peka på, eftersom vi har en ny organisation beträffande revisionen i statsapparaten, är den nya Riksrevisionen, som också är ett utomordentligt viktigt kontrollinstrument. Där har man väl ännu inte funnit sina former, men jag tror att vi kan räkna med att Riksrevisionen fortsättningsvis kommer att spela en väsentlig roll när det gäller att kontrollera inte bara, om jag får uttrycka det enkelt, att kassan stämmer utan också effektiviteten i revisionen och annat.

Där är det också att notera att riksdagen tidigare hade en revisionsverksamhet under parlamentarisk ledning, där parlamentariker var revisorer. Så är inte fallet längre efter riksdagens beslut, utan den parlamen-

tariska kontroll som återstår utöver frågor och interpellationer är den som konstitutionsutskottet utövar.

Det är också viktigt att påpeka att den stora demokratiska kontrollen utövar väljaren i samband med valen. Det är där som man verkligen bedömer regeringens handlande, hur man avser att bedöma det som har skett och hur man ser framåt. Det är den viktiga demokratiska kontrollen i vårt samhälle.

Som har konstaterats har utskottet fått osedvanligt många anmälningar, och man kan naturligtvis fundera över det. En erfarenhet som vi har är att ju närmare ett val vi kommer, desto fler anmälningar kommer det in. Man kan naturligtvis också fundera över om det är så att regeringen har varit särskilt oaktsam eller oförsiktig på flera områden just under fjolåret. Det är ingen tvekan om att det är ett inte oväsentligt antal anmälningar som egentligen inte är särskilt konstitutionella och vilkas största effekt är den att anmälaren får med medierna på att något statsråd är KU-anmält, som det ofta uttrycks. Det är naturligtvis en intressant företeelse.

Det som är lite ledsamt, både ur statsrådets synpunkt och mer principiellt ur KU:s synpunkt, är att det KU sedan kommer fram till som en bedömning inte röner särskilt stor uppmärksamhet i medierna. Den bild som kvarstår hos allmänheten är ofta att något statsråd blev KU-anmält.

Jag skulle också gärna vilja säga att ibland övertolkas själva riksdagshandlingen av KU-berättelsen. Det är också en anmälan från KU till riksdagen, som riksdagen egentligen bara lägger till handlingarna. Det voterar om ett antal punkter, men det innebär egentligen bara att riksdagen voterar om vilket utlåtande som ska läggas till handlingarna. Det blir alltså inte ett riksdagsbeslut i formell mening. Det har sedan förekommit i debatten att man har hänvisat till att riksdagen har tagit ställning på ett visst sätt efter att man har lagt anmälan till handlingarna. Jag tror inte att det är en korrekt tolkning.

Vi har i KU anledning att fundera över vilka former som granskningen ska ta framöver. Vi har under årens lopp försökt diskutera detta, men jag tycker inte att vi har nått dithän att vi skulle kunna säga att vi inte ska granska en anmälan utan koncentrera oss på det som är konstitutionellt intressant och så vidare. Förhoppningsvis kan fortsatta diskussioner leda i den riktningen.

Herr talman! Jag har ett par kommentarer kring de olika granskningsfrågorna.

När det gäller statsrådet Baylans uttalande om en rapport i Skolverket tycker jag kanske att oppositionen, minoriteten, har format sig kring en ståndpunkt som inte har stöd utifrån de konstitutionella utgångspunkterna.

Jag skulle där gärna vilja notera vad professor Daniel Tarschys skrev när han var ordförande i en utredning 1983: Det finns inga konstitutionella hinder för statsrådet eller dess medarbetare att genom synpunkter söka påverka förvaltningsmyndigheternas handlande i frågor som inte täckts av 11:7. 11:7 i regeringsformen handlar om myndighetsutövningen och tolkningen av lag och andra normativa regler.

Detta sade alltså Daniel Tarschys, som i varje fall för folkpartister inte är ett alldeles okänt namn.

Jag skulle också vilja kommentera den i sak mycket framgångsrika kampanjen Flicka och bara säga att den har rönt stor uppmärksamhet ute i landet.

Utgångspunkten för själva kampanjen är inte föremål för KU:s kritik, utan kritiken handlar mer om förhållandet till tryckfrihetslagstiftningen. Och där har utskottet formerat sig kring en enig ståndpunkt med utgångspunkt i att tryckfrihetsförordningen är en utomordentligt viktig lagstiftning.

Herr talman! Jag tänkte sätta punkt här för mitt inledningsanförande. Jag konstaterar att flera av de punkter som KU har granskat efter hand kommer upp till särskilda debatter, och vi har då anledning att återkomma till mer detaljerade och preciserade inlägg.

Anf. 3 TOBIAS KRANTZ (fp):

Herr talman! Som föregående talare har noterat är det ett digert betänkande som konstitutionsutskottet i dag lägger på riksdagens bord för behandling och debatt. Det är en rapport, en granskning av regeringen som omfattar 46 ärenden. Det är en mycket diger granskning som utskottet har genomfört.

För att anknyta till det kan jag också säga att granskningen visar att regeringen har ett rätt så digert konstitutionellt syndaregister att svara för.

För det första handlar det om det som utskottet enigt har sagt och som handlar om hur statsrådet Berit Andnor och regeringen har bedrivit en kampanj där olika så kallade medieprofiler har hängts ut. Där konstaterar utskottet helt enigt och över alla partigränser att detta har stått i mindre god överensstämmelse med svensk tryckfrihetsrätt och tryckfrihetstradition och att den åtgärden borde ha undvikits. Det tycker jag är en mycket viktig markering därför att det under lång tid har rått en stor samstämmighet om vikten av tryckfrihet och inriktning på den svenska tryckfriheten i vårt land. Därför är det viktigt att konstitutionsutskottet slår fast dessa principer.

Enligt min uppfattning bör detta också leda till att vi i ett annat sammanhang tar ett större grepp om frågan om myndigheters politiska opinionsbildning. Det är ett vidare problem som måste diskuteras. Risken finns att vi får alltfler myndigheter och också en regering som bedriver politisk opinionsbildning på andras bekostnad och att det leder till en sammanblandning av olika roller.

För det andra handlar det om regeringens utnämningsspolitik. Vi har under senare år fått rapport efter rapport, studie efter studie som visar på ett väldigt entydigt mönster. Bland generaldirektörer, statliga bolagsstyrelser och ambassadörer runtom i den statliga förvaltningen ser vi ett enormt tydligt mönster. Överallt på de ledande positionerna sitter det människor med socialdemokratisk partibok. Det pågår ett missbruk av utnämningssmakten i Sverige som inte står i överensstämmelse med de grundläggande principer som slås fast i regeringsformen. Principen om sakliga grunder vid tillsättningar träds alltför ofta förnär.

I det betänkande som vi har att behandla i dag diskuterar vi huvudsakligen utnämningar inom universitet och högskolor och till statliga kommittéer. Tendensen i båda dessa fall är precis densamma som framkommer i de rapporter som har kommit med jämna mellanrum under de senaste åren, nämligen att människor med socialdemokratisk partibok

dominerar. Detta är naturligtvis en fördelning som strider mot allt sunt förnuft och alla rimliga sannolikhetskalkyler. För inte kan det väl vara så att det bara är socialdemokrater som är kompetenta att leda statliga verk, att sitta i statliga bolagsstyrelser, att sitta i ledningen för universitet och högskolor och att leda statliga utredningar?

Tendensen till politisering är särskilt allvarlig, menar jag, inom universitet och högskolor därför att universitet och högskolor inte är som vilka självständiga myndigheter som helst. De ska ägna sig åt att förmedla och söka kunskap fritt och oberoende. Universitet och högskolor är samhällets självkritiska spegel. Därför är den tendens och trend som vi ser att universitets- och högskolestyrelser alltmer besätts av människor som har socialdemokratisk partibok och som har sin främsta lojalitet mot den socialdemokratiska regeringen och inte mot de högskolor och universitet som de är satta att arbeta för ett stort hot och en mycket oroväckande trend. Regeringen tar i dag ett struptag på den fria forskningen. Och det är viktigt att vi markerar mot den typen av tendenser och trender som i dag finns inom den akademiska världen.

Det handlar också om att vi ser oroväckande tendenser och trender inom det svenska kommittéväsendet. Vi har en rätt utbredd uppfattning i Sverige, tror jag, om att vi ska vara stolta över de statliga utredningar som finns och att det kommittéväsande som vi har är någonting som det finns anledning att känna stor förtröstan inför. Det har präglats av oberoende, integritet och oväld. Vi är vana vid att tänka på utredningar som genomarbetade, av hög kvalitet och ofta kopplade till fri och oberoende forskning. Nu ser vi ett helt annat kommittéväsande växa fram. Det handlar ofta om enmansutredningar, korta utredningstider, ofta rena politiska beställningsverk. Och vi ser också att utredare i alltfler av de statliga utredningarna tillsätts på rent politiska meriter. Och vi ser en förkrossande dominans av företrädare för regeringspartiet i ledningen för dessa utredningar.

Detta spelar roll. För bara något år sedan var det ett mycket uppmärksammat fall där ledaren för den integrationspolitiska maktutredningen, en mycket välrenommerad forskare, sparkades från sin post. Det berodde i stor utsträckning på att han inte kunde förutses avleverera de politiska resultat som regeringen ville ha. Därför fick han sparken och ersattes av en person som kunde förväntas leverera de politiska resultat som regeringen ville ha.

Det svenska utredningsväsendet är i dag hotat. Integriteten och självständigheten har trätts förnär. Vi har sett ett antal olika fall, och jag är rädd för att vi kommer att få se detta i framtiden. Detta hotar en av de centrala grundpelarna i den svenska statsförvaltningen, och det är viktigt att vi gör en markering mot den här typen av tendenser.

För det tredje skulle jag vilja säga någonting om det som handlar om Sveriges förhållande till EU och regeringens agerande i EU-politiken. Här har vi ett antal ärenden i konstitutionsutskottet den här gången som handlar just om hur Sverige och den svenska regeringen agerar i förhållande till EU. Den mest uppmärksammade frågan är möjligen frågan om vapenembargot mot Kina, där det finns en stark uppfattning i den svenska riksdagen som har tagit sig uttryck i EU-nämnden vid ett flertal tillfällen. En majoritet av riksdagens partier har sagt att EU:s vapenembargo mot Kina inte ska hävas. Trots det har den svenska regeringen

under en lång tidsperiod inte agerat i enlighet med de beslut som har fattats i EU-nämnden och inte agerat i enlighet med de ståndpunkter som det finns en bred majoritet för i riksdagen. Därför menar vi och flera andra partier att regeringen förtjänar kraftfull kritik för det. Detta är ju en parallell till det ärende som vi har haft under ett par år tidigare och som handlar om val av ordförande för Europeiska rådet. I detta ärende hade en majoritet av riksdagen också en uppfattning och regeringen hade en annan uppfattning, och regeringen vägrade att i EU driva den uppfattning som riksdagen hade.

Vi har också frågan om så kallade kommissionsordförande där det finns fem partier som riktar kritik mot regeringen därför att samrådet inte har skett på det sätt som är rimligt. Bland annat har utrikesminister Laila Freivalds vid flera tillfällen vägrat att tala om vilka kriterier regeringen har när det gäller att bedöma vilken kommissionsordförande som EU ska ha.

För det fjärde handlar det om förhållandet mellan regering och riksdag, där det mest flagranta exemplet som konstitutionsutskottet har haft att granska handlar om tillsättandet av en parlamentarisk utredning om socialförsäkringarnas framtid. Där fanns det en betydande majoritet i riksdagen för att en parlamentarisk utredning om socialförsäkringarnas framtid skulle tillsättas. Statsministern hade dessutom utlovat att en sådan utredning skulle tillsättas. Men bläcket hade knappast hunnit torka på riksdagsbeslutet förrän socialministern gick ut i debatten och sade att hon inte tänkte följa detta beslut. Och huvudskälet var att Moderaternas politik inte passade in och att en sådan utredning därför inte skulle kunna genomföras. Detta är det mest flagranta trotsat mot riksdagsbeslut som har ägt rum under de senaste åren, och det förtjänar kritik av riksdagen.

För det femte skulle jag vilja ta upp frågan om statsråds förhållande till olika myndigheter, där det mest uppmärksammade fallet handlar om just skolminister Ibrahim Baylans agerande i förhållande till en rapport som släpptes från Skolverket. Det handlar inte bara om ett uttalande i en tv-studio en morgon, utan det handlar också om mycket intensiva och täta kontakter under en längre tid, både dagarna före denna beramade intervju men också dagarna efter att denna intervju ägde rum. Jag menar att det visar att det finns en risk för att det har skett en otillbörlig styrning av Skolverket.

Det handlar också om Vattenfall. Vid tidigare tillfällen har riksdagen pekat på att styrningen av Vattenfall måste förbättras, att regeringen måste ta ansvar för att styra Vattenfall på ett mycket bättre sätt.

Konkret handlar det förstas om det är rimligt att Vattenfall gör stora investeringar i brunkolsanläggningar utomlands när ett av de viktigaste kraven på Vattenfall är att medverka till en omställning av det svenska energisystemet. Det är grundfrågan. Där menar vi att regeringen har brustit.

Herr talman! Vilka slutsatser ska man då dra av denna granskning? Ja, jag tycker att man kan se att vi i många stycken har en maktfullkomlig och maktarrogant regering som självsvåldigt sätter sig över de regler som den svenska demokratin vilar på.

Om vi inte ser upp glider Sverige alltmer i riktning mot en demokratisk enpartistat. Någon sade tidigare – det är lite lustigt och underfundigt sagt – att man med tanke på statsministerns närmast allsmåktiga ställning

inte borde tala om enpartistat utan om enpersonsstat. Kanske ligger det någonting i det. Hur som helst är utvecklingen mycket allvarlig och för-tjänar stor uppmärksamhet och stor debatt.

Avslutningsvis, herr talman: Självfallet står jag bakom samtliga reservationer i betänkandet där Folkpartiet finns med. Men för tids vinnande yrkar jag på godkännande av anmälan endast i reservationerna 8, 9, 10, 12 och 13.

Anf. 4 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Många av de ämnen som Tobias Krantz har tagit upp återkommer i särskilda debatter, så jag ska inte uppehålla mig vid alla de ämnena.

Beträffande Baylan och Skolverket säger jag bara återigen: Daniel Tarschys.

Sedan kan man fundera på var i statsvetenskapen det finns definitioner på en demokratisk enpartistat. Men jag tar väl det där för en upptakt till valrörelsen eller så.

Vad jag faktiskt begärde ordet för är resonemangen om utnämning-makten. Jag skulle vilja höra om Tobias Krantz delar den uppfattning som förts fram på följande sätt: Vid ett regeringsskifte efter valet 2006 anser jag att det är ohållbart att alla socialdemokrater som tillsatts utifrån sina partipolitiska meriter får behålla sina chefs- och styrelseuppdrag. En borgerlig regering måste göra rent hus. Det går förstås inte att behålla chefer och styrelseledamöter som arbetar för att genomdriva en socialdemokratisk politik som går på tvärs mot den politik som väljarna röstat fram.

Det är Kristdemokraternas partiledare som för fram detta, och han tillhör ju alliansen och är en av de mera framträdande. Delar Tobias Krantz framförda uppfattning, och vari består den principiella skillnaden mellan utnämningar gjorda av socialdemokratiska regeringar och utnämningar gjorda i den här andan av eventuella borgerliga regeringar?

Anf. 5 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Herr talman! Det känns något egendomligt att Göran Magnusson använder Daniel Tarschys som slagträ gentemot mig i en debatt som handlar om den svenska förvaltningstraditionen. Göran Magnusson vet mycket väl att Daniel Tarschys knappast kan användas som stöd för Göran Magnussons ståndpunkt. Daniel Tarschys stöder till fullo den uppfattning som jag har om hur utnämningmakten och förhållandet mellan myndigheter och regering ska se ut, så där råder det inga oklarheter mellan oss.

Göran Magnusson frågade om utnämningmakten. Ja, vi vill ha ett nytt system för hur utnämningmakten ska utövas. Det vill Folkpartiet, och det vill också övriga partier i Allians för Sverige. Vi vill ha ett öppet system, ett system som bygger på mer av insyn och öppenhet – exempelvis utskottsutfrågningar eller den förslagsnämnd som vi har pekat på – detta för att få ett annat system för utnämningmakten. Detta har Socialdemokraterna motsatt sig.

Vid ett regeringsskifte kommer vi naturligtvis att vägledas av principerna om öppenhet och insyn och av att vi inte ska ha en partipolitiserings av uppdrag inom den statliga förvaltningen. Detta är självklart.

Det är intressant att Göran Magnusson nu går till attack mot alliansen och mot mig. Göran Magnusson borde i stället ägna sig åt att rannsaka den egna regeringen och dess utnämningsspolitik. Är det verkligen rimligt att det inom den statliga förvaltningen på punkt efter punkt i stort sett är bara socialdemokrater som har de ledande uppdragen? Är det rimligt? Är det förenligt med sunt förnuft? Är det förenligt med alla rimliga sannolikhetskalkyler att det på punkt efter punkt sitter bara socialdemokrater på de ledande posterna? Är detta rimligt i förhållande till den grundlag vi har, Göran Magnusson?

Anf. 6 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Jag noterar att vår läsning av Daniel Tarschys utredning har lett till olika slutsatser. Det är inte alldeles ovanligt att det kan bli på det sättet, men det kan vi i en senare debatt återkomma till.

Vidare noterar jag att Tobias Krantz inte alls svarar på den fråga jag ställt om att en borgerlig regering måste göra rent hus. Delar Tobias Krantz den uppfattningen?

Det andra resonemanget – om hur själva processen ska kunna gå till eller möjligen förändras – ska Grundlagsutredningen titta på. Där finns bland annat Daniel Tarschys, så vi får väl ta lite diskussioner där också. Det får vi ju tillfälle att göra. De diskussionerna försöker vi för övrigt att föra i en väldigt öppen anda.

Frågan är alltså om det är Tobias Krantz uppfattning – också detta får vi tillfälle att senare diskutera – att det ska göras rent hus, att folk ska in på ledande befattningar som delar en eventuell borgerlig regerings värderingar. Vari består den principiella skillnaden då? Och vilka socialdemokrater får vara kvar för att balansen ska upprätthållas? Det kunde kanske de generaldirektörer som här är ifrågasatta vara intresserade av att veta. Jag tänker då på planeringsgrupperna. Det finns ju inom alliansen grupper på alla områden som håller på med A 4-pärmar och som gör upp listor och system för hur systemskiftet ska gå till?

Vore det inte intressant för oss att få en inblick i detta arbete i stället för att försöka prata om någonting helt annat? Jag har uppfattningen att det är så. En majoritet i utskottet menar att utnämningssmakten har utövats på ett sätt som stämmer överens med den inställning som kommer till uttryck i grundlagen.

Frågan om rent hus är den intressanta frågan i det här läget.

Anf. 7 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Herr talman! Jag har redan svarat på den frågan. Svaret på frågan är att vi vill ha ett system med tillsättningar inom den statliga förvaltningen som inte bygger på partibok utan på förtjänst och skicklighet. Vi vill ha en öppnare process och mer insyn i processen. Detta är mitt tydliga och klara svar på den fråga som Göran Magnusson ställde.

Det är rätt så intressant att höra Göran Magnusson tala om ökad öppenhet och insyn när det gäller de idéer, tankar och planer som den borgerliga alliansen har. Göran Magnusson skulle kunna börja med att se till att regeringen efterkommer beslut som fattats här i kammaren om att exempelvis de kravprofiler som sätts upp inför utnämningar till högre statliga tjänster blir offentliga – precis som riksdagen har krävt. Börja

alltså med att göra rent framför egen dörr, Göran Magnusson, innan du kräver åtgärder av andra!

Jag tycker inte att Göran Magnusson bara kan hänvisa till kommande grundlagsutredning. Du har ett ansvar här och nu eftersom utnämningsspolitiken pågår kontinuerligt. Det är inte så att den nu gör halt för att sedan återkomma i Grundlagsutredningen. Den pågår, som sagt, här och nu. Nästan dagligen görs nya utnämningar.

Om nu Göran Magnusson är engagerad i utnämningsspolitiken, varför då inte stå upp för ett system med icke-politiska tillsättningar och för detta med förtjänst och skicklighet och inte träda grundlagen förnär? Den debatten kan Göran Magnusson ta här och nu i stället för att hänvisa till att Grundlagsutredningen ska lösa detta. Utnämningsspolitiken pågår kontinuerligt, så stå upp i den debatten och stå upp för det som grundlagen säger, Göran Magnusson!

Anf. 8 INGVAR SVENSSON (kd):

Herr talman! Konstitutionsutskottet gjorde år 1992 en intressant resa till Argentina och Chile. Den var inte intressant bara därför att det saknades ett antal väskor i Buenos Aires.

Speciellt besöket i Chile tycker jag var väldigt intressant. Där träffade vi det chilenska konstitutionsutskottet. Vi fick frågan hur många jurister det fanns i vårt utskott. Jag vill minnas att det då fanns en enda stackars suppleant som var advokat. När chilensarna fick veta att juristerna inte dominerade i vårt utskott var de frågande inför hur något sådant kunde fungera. Hos dem var alla jurister, sade de.

Jag erinrade mig detta då Grundlagsutredningen tidigare i vår hade så kallade forskardagar. En forskare gick nämligen upp och ifrågasatte konstitutionsutskottets behörighet, saklighet och opartiskhet. Vi ägnade oss bara åt partipolitik. Så nu vet vi det! Vi borde alltså vara opartiska jurister allihop i utskottet, var tesen.

Nu är det ju så att en utbildning visserligen är bra att ha, men utbildningen ger ju inte hela bilden av hur omdömesgill och kunnig man är. Det finns jurister, statsvetare, nationalekonomer, sociologer och andra som mer eller mindre är omdömeslösa. Alla människor är dessutom ofullkomliga.

Herr talman! I samband med brott talar vi ibland om brottsbenägenhet. Jag vågar hävda att brottsbenägenhet är något som är individrelaterat. På samma sätt tror jag att även omdömesbenägenhet är individrelaterat. Utbildning är bra men ingen garanti för gott omdöme.

Herr talman! Är vi då ett antal käbblande partipolitiker i utskottet? Tja, delvis är det kanske så. Vi kanske kan vara lite självkritiska ibland. Men faktum är att om vi ser på ärendemängden i utskottets granskning av regeringen så finns en betydande samsyn. Men det är alltid vissa saker som sticker ut och som kan motivera bilden av att KU är djupt partipolitiskt splittrat. Är det en relevant bild? Det är en bra fråga.

Låt oss dock komma ihåg att även jurister kan som domare döma på olika sätt i ett och samma fall. Så det är inte konstigt att vi i KU ibland hamnar på skilda ståndpunkter. Det är förstås naturligt att oppositionen är aggressiv i sin granskningsambition och att regeringssidan är mer förstående inför regeringen. Men låt mig sätta upp ett litet, litet varningens

finger. Det gäller att hålla det strikta partipolitiska agerandet under kontroll. Jag är lite oroad över utvecklingen, med betoning på lite.

Herr talman! Däremot är jag mer bekymrad över regeringens läsförmåga alternativt läsförståelse av det konstitutionsutskottet skriver i sina granskningsbetänkanden. Jag har här i kammaren under ett antal granskningsdebatter – det här är väl den tionde, om man räknar den speciella granskningen med anmälningar som jag nu är med om – pekat på att granskningens viktigaste uppgift är den preventiva, men om regeringen inte håller koll på granskningsarbetet så faller ju det argumentet faktiskt. Så på tal om utbildning kanske det inte vore helt fel med introduktion till varje nytt statsråd om det regelverk man har att följa som statsråd. Herr talman, kalla det gärna individuell kompetensutveckling! Då kan vi kanske undvika att få så här omfattande granskningsbetänkanden som det som nu ligger på bänkarna här som består av dels betänkandet, dels två tjocka bilagor. Den enkla anledningen är att statsråden kan sköta sig något bättre om de vet vad de får och inte får göra.

Jag ska nu kommentera några av de frågeställningar som inte är berörda i de kommande deldebatterna.

Intressant, som några redan har varit inne på, och allvarligast är Socialdepartementets Flickaprojekt – inte syftet i sig utan på vilket sätt det har hanterats i visst avseende.

Den fråga som granskningen avser är om det här har inneburit ett agerande som står i konflikt med de principer som bär upp tryck- och yttrandefriheten. Tryckfrihetsförordningen är ju ett konstitutionellt skydd för den medborgerliga friheten att begagna tryckta skrifter som ett medel för ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning i vad ämne som helst. Det gäller i förhållande till det allmänna, och det är speciellt viktigt. Det gäller också att varje form av repressalier för bruk eller missbruk av tryckfriheten som tillgrips av en myndighet inte är tillåten. Inte heller får man vidta hindrande åtgärder i sammanhanget. Intressant när det gäller just det här ärendet är att åtgärder som verkar väsentligt försvärande eller ekonomiskt förlustbringande sålunda kan vara otillåtna. Det kan vara en effekt här eftersom den här kampanjen bara riktade sig till vissa medier. Den var inte konkurrensneutral, om man säger så.

Utskottet har alltså enats om att detta varit och är ett förfarande som inte står i god överensstämmelse med principerna för tryck- och yttrandefriheten och därmed med hänsyn till tryck- och yttrandefrihetens grundläggande roll i samhället att åtgärden borde ha undvikits.

Herr talman! I ett par ärenden pekar också utskottet på att det är viktigt att riksdagen får propositioner med fullgoda beslutsunderlag. I Sverige talar vi ju ofta varmt och innerligt om öppenhet. Då bör man också eftersträva tydlighet och överskådlighet i besluten. Det är väl knappast något man kan beskylla regeringen för avseende det särskilda kontot på Riksgäldskontoret för extra utdelningar från statliga bolag. Det var väldigt svårt att analysera hela den bilden för utskottet, som då är väldigt kompetent som sådant, och det måste vara ännu svårare för så att säga vanliga medborgare.

Herr talman! Konstitutionsutskottet upprepar också sina uppmaningar till försiktighet i statsrådsuttalanden så att man inte riskerar att styra på det sättet och så att uttalanden inte kan misstolkas i rättsligt hänseende.

Vi har också noterat att det är respektive statsråd som själv bestämmer hur en interpellation ska besvaras. Vi har också påpekat att huvudregeln är att en interpellation ska besvaras inom två veckor från det att den getts in.

När det gäller den speciella frågan om nomineringen av svensk EU-kommissionär är utskottet enigt, men förfarandet ger upphov till ett antal frågor, som några av oss tar upp i ett särskilt yttrande.

Enligt 10 kap. 6 § första stycket regeringsformen ska regeringen fortlöpande informera riksdagen och samråda med organ, som utses av riksdagen, om vad som sker inom ramen för samarbetet i Europeiska unionen. Av paragrafen framgår också att närmare bestämmelser om informations- och samrådsskyldigheten meddelas i riksdagsordningen.

Då kan man fråga sig: Kan nomineringen av svensk kandidat till EU-kommissionen anses ligga utanför ramen för samarbetet inom EU? Om regeringen hade valt att inte nominera någon kandidat till kommissionen, hade det då påverkat ramen för EU-samarbetet?

Frågan är också om riksdagsordningens bestämmelser uttömmande tolkar innebörden i 10 kap. 6 § regeringsformen. Vilken är den substantiella innebörden av begreppet ”fortlopande informera riksdagen”? Borde inte nomineringen av en svensk kommissionär vara av intresse för riksdagen? Någon information direkt till riksdagen har inte ägt rum.

Dessutom kan man kanske notera att det var märkligt att statsministern vid utfrågningen gjorde gällande att regeringen inte är skyldig att fatta ett regeringsbeslut i formell mening vid nomineringen. Skulle regeringen kunna avge en formell nominering utan att regeringen fattar beslut om detta? Det är också en bra fråga. Det förutsätter i så fall att regeringen i beslut har delegerat beslutsfunktionen i detta avseende. Någon sådan uppgift har vi inte fått.

Herr talman! Konstitutionsutskottet äger ju granskningen. Därför borde ju också KU avspegla riksdagens majoritet, men det gör inte KU, utan där finns en så att säga falsk riksdagsmajoritet, och det är egentligen inte bra. Om man kunde garantera att KU alltid hade en äkta majoritet så skulle jag vara den första att arbeta för att det inte skulle bli voteringar i kammaren kring KU:s granskningsbetänkanden. Men nu blir vi alltså tvungna att ha voteringar för att få rättvisande resultat av granskningen. Jag ber därför att få yrka på godkännande av anmälan i reservationerna 8, 9, 10, 12 och 13.

Till slut vill jag också framföra ett varmt tack till kansliet för de stora insatser som kansliet gör i granskningsarbetet. Det är ett mycket tungt arbete, och kansliet har all heder av det arbete som lagts ned.

Anf. 9 MATS EINARSSON (v):

Herr talman! Årets granskningsbetänkande omfattar inte mindre än 38 ärenden föranledda av 43 anmälningar från riksdagens ledamöter, och då har ändå tre ärenden – utvisningen av två personer till Egypten, Guantánamofallet och regeringens hantering av tsunamikatastrofen – lyfts ut för separat behandling. Det kan jämföras med förra årets betänkande där vi tog upp 24 ärenden. Året dessförinnan var siffran blott 19. Det är en ganska betydande ökning. För oppositionen ligger det väl nära till hands att se det som ett tecken på regeringens tilltagande inkompetens, medan regeringspartiet är mer böjt att tolka det som ett uttryck för oppositionens

inneboende elakhet eller kanske en uppvärmning inför den kommande valrörelsen. De hittillsvarande inläggen ger väl något stöd för den bilden.

Vare med detta hur som helst! Siffrorna visar i alla fall att KU:s granskningsfunktion tas på allvar av riksdagens ledamöter.

Det betyder nu inte att alla granskningsanmälningar träffar lika rätt. Det är egentligen bara på en eller ett par punkter som utskottet funnit det nödvändigt att rikta viss kritik mot regeringens handläggning. Jag tänker då på ärende 2.5, Socialdepartementets projekt Flickas mediekampanj, samt i viss utsträckning ärende 2.1, Samrådet med statschefen i samband med statsbesöket i Brunei, och ärende 2.2, Handläggningstiden för vissa asylärenden.

Flertalet anmälningar föranleder dock inte annat än några, i för sig angelägna men allmänt hållna, kommentarer om vikten av att regler och förordningar iakttas och respekteras – eller som någon uttryckte det: att statsrådet kommer hel, ren och nykter till kammaren. I flera fall nöjer vi oss med den lakoniska formuleringen ”vad som framkommit föranleder inte något uttalande från utskottet”.

Det betyder inte att alla dessa anmälningar är *politiskt* ointressanta eller att det saknas skäl till politisk kritik mot regeringen i dessa ärenden. Men det är just det! Det är inte sällan en politisk kritik mot regeringen som tar sig uttryck i KU-anmälningar, inte en konstitutionell. Ledamöter i riksdagen är, på goda eller mindre goda grunder, upprörda över vad regeringen gjort eller inte gjort, eller gjort alltför långsamt eller alltför energiskt. Riksdagsledamöter bryr sig i regel mer om huruvida regeringen fattat rätt beslut än om regeringen hade rätt att fatta det beslut den fattade. Men det är, som flera talare redan påpekat, den senare, inte den förra, aspekten som står i fokus för KU:s granskning.

Herr talman! I tolv av ärendena finns det reservationer med varierande uppslutning. Dessa kommer att behandlas närmare i den kommande debatten, och jag går därför inte närmare in på dem nu.

Jag ska i stället säga några ord om ett ärende där utskottet är enigt och det därför inte blir någon separat debatt senare, nämligen Socialdepartementets projekt Flicka. Projektet syftar till att fästa uppmärksamhet på och väcka debatt om bland annat mediernas ansvar för unga flickors, och pojkers också för den delen, självbild i ett offentligt rum som alltmer präglas av utseendefixering, objektifiering och sexualisering. Det var och är en angelägen kampanj med ett viktigt syfte. Låt mig understryka den saken.

Desto större skäl finns det då att mycket noggrant iakttas grundlagens bestämmelser när det gäller förhållandet mellan statsmakt och massmedier. Det är just i de mest angelägna ärendena som risken att trampa snett är störst, och därför är också vikten av respekt för grundlagens bestämmelser störst. Utskottet tvingas konstatera att ”åtgärden att ’hänga ut’ medieprofiler inom ramen för ett av regeringen drivet projekt innebär ... ett förfarande som inte står i god överensstämmelse med principerna för tryck- och yttrandefriheten” och att ”åtgärden borde undvikits”. För den som är ovan vid KU-svenska kan det kanske tyckas som en mild kritik, men det är det inte. Det är ett klart besked från ett enigt KU: Detta var fel – gör inte om det!

Vi säger alltså inte att massmediernas ledande personer saknar ansvar, inte heller att de inte kan eller bör ställas till svars. Men vi säger att

detta inte är *statsmaktens* uppgift. Det borde statsrådet och regeringen ha insett. I en annan tid med en annan tidsanda kan en annan regering frestas att sätta press på medier med mindre goda avsikter om vi inte är tydliga i dag.

Herr talman! Förr om åren föll det ofta på min partikamrat och dåvarande utskottskollega Kenneth Kvists lott att tacka utskottskansliet. Nu hann Ingvar Svensson före mig, men jag tänker likväl tacka utskottskansliet för dess insatser. Den höga kvalitet som genomgående kännetecknar KU:s granskningsbetänkanden är i stor utsträckning kansliets förtjänst, och om våra bedömningar någon enstaka gång brister i skärpa och klarhet faller ansvaret för detta enbart på oss ledamöter.

Herr talman! Jag yrkar på godkännande av anmälan i reservation nr 4, Deklaration gällande samarbetet med USA på krigsmaterielområdet. I övrigt yrkar jag på godkännande av utskottets anmälan för riksdagen.

Anf. 10 KERSTIN LUNDGREN (c):

Herr talman! I dessa dagar när vi ska fira 100 år på Helgeandsholmen, när diskussionens vågor går höga kring ett nytt ramverk för EU och när vi alltmer närmar oss konstitutionsutskottets 200-årsdag finns det skäl att påminna om att vi i dag bär vidare en lång tradition, nämligen att från parlamentets sida granska den offentliga makten. Genom granskningen här i parlamentet bidrar vi till att göra makten öppnare för insyn, till att göra Sverige till ett öppnare land. Det är en granskning som också är öppen för väljarna att pröva och ytterst bedöma.

Regeringen styr riket, och den gör det på den grund som väljarna och denna kamraren ger. Vi som enskilda ledamöter, men även enskilda utskott, har på väljarnas mandat makt och därmed också skyldighet att granska och kontrollera regeringens styre. Vi som sitter i konstitutionsutskottet är därvidlag skyldiga att granska statsrådets tjänsteutövning, initierat av ledamöter men också av utskott – i år även av oss själva när det gäller tsunamikatastrofen.

Det har sagts tidigare att vi i år har rekordmånga anmälningar och också att vi saknar både tsunamikatastrofen, utvisningen av egyptierna och Guantánamofången. Vi återkommer i de ärendena. Då är frågan, herr talman, om de rekordmånga anmälningarna är ett uttryck för klåfingrighet, för ledamöternas vilja att synas, för orättvisa, eller för stundande val. Orsakerna kan säkert vara flera, men vi har all anledning att anta att anmälningarna kommer att öka, liksom interpellationerna och frågorna.

Vi har också all anledning att stärka riksdagens granskning av statsrådets tjänsteutövning. Detta ska inte ses som klandervärt, utan något som bör uppmuntras. Det är nämligen ett viktigt arbete vi utför genom att därmed ge väljarna bättre möjligheter att granska och för att få ett öppnare Sverige.

Det finns ett antal relationer med en balans mellan olika makter. Vi har relationen riksdag–regering när det till exempel gäller tillkännagivanden, vi har regeringen–myndigheter vilket vi ser i några av ärendena, vi har regeringen–medier, regeringen–det lokala självstyret och regeringen–EU. En sådan balans är naturligtvis inte för alltid given, och den är inte heller alltid tydligt angiven. Då är det naturligtvis viktigt för oss att se på dessa och kritisera om fel begås. Det är viktigt att förebygga, och

där delar jag den bedömning som tidigare framfördes om vikten av prevention.

Det är emellertid också viktigt att vi i vår granskning i denna kammarer ger vägledning för konstitutionell utveckling, för om vi i kammaren inte klarar den uppgiften på ett från väljarnas synpunkt tydligt och bra sätt kommer de naturligtvis att ställa sig frågan: Hur ser alternativet ut?

Vi har sett, och kommer nog tyvärr att även i framtiden se, hur de slutna rummen, slutenhetskulturen, vållar bekymmer och riskerar att leda fel i samhällsutvecklingen. Därför är det viktigt att det alltid finns en parlamentarisk makt med insyn kopplad till exekutiva organ. I dag, herr talman, är detta ett tydligt bekymmer när det gäller EU-frågorna, något som är nog så aktuellt i dessa dagar. Därför vore det nya fördraget klart bättre än dagens ordning med stängda dörrar.

En ny ordning skulle stärka såväl Europaparlamentets kontrollmakt på EU-nivå som vår kammars kontrollmakt både i relation till EU-nivån och i relation till regeringen. Det finns därför alla skäl att utveckla riksdagens arbete med EU-frågorna, även i relation till regeringen. Och den som så vill kan genom vår granskning också se att här finns ett område för konstitutionell utveckling.

Jag vill beröra några frågor som redan tagits upp i de tidigare inläggen. Det gäller de frågor där vi har en samsyn i utskottet.

Det gäller regeringens överprövning av asylärenden och i det här fallet utvisning och asylfrågor kopplat till Tjetjenien. Vi markerar från utskottets sida vikten av att detta sker med varsamhet, noggrannhet och också med skyndsamhet. Det får ses som en signal att det inte var det som fullt ut präglade handläggning i detta ärende.

Det finns en fråga som inte har tagits upp och som gäller indelningslagen. Det är en fråga som varit aktuell i kammaren i rätt många olika sammanhang och som vi i det här fallet har granskat. Det är frågan om förändring av indelningslagen.

Vi noterar i samsyn en förväntad utveckling från regeringens sida. Vi förväntar oss verkligen att här kommer att tas de steg som signaleras i utskottets betänkande. Allt annat vore oerhört allvarligt, herr talman. Det gäller inte minst efter de tydliga signaler som delgivits i utskottet.

Vi har Riksrevisionen som ett av de andra kontrollerande organen. Det är viktigt eftersom det är ett organ i vår tjänst vid sidan av denna kammarer som ska hjälpa oss att se och kontrollera den offentliga makten. Här har vi från utskottets sida kunnat arbeta i samsyn med biträde av tidigare chefs-JO Eklundh.

Utskottet pekar med sikte på framtiden och vägleder regeringen i dess fortsatta agerande visavi Riksrevisionen. Det är viktigt att vi kan säkra att det finns full tillgång också från Riksrevisionen till de handlingar och det underlag som finns inom Regeringskansliet.

Till sist gäller det Flickaprojektet, som tidigare har berörts. Det är kanske det mest tydliga exemplet som vi funnit i vår granskning där regeringen inte varit tillräckligt varsam utan agerat i mindre god samstämmighet med våra andra grundlagar på yttrande- och tryckfrihetsområdet.

Det är en viktig signal som jag är glad att vi har varit eniga om i utskottet och som vi hoppas att regeringen tar till sig. Vi förutsätter att

regeringen tar till sig det. Allt annat vore också i det fallet anmärkningsvärt.

Herr talman! Med detta yrkar jag på godkännande av anmälan i reservationerna 8, 9, 10, 12 och 13. Självklart står jag också bakom alla övriga reservationer där Centerpartiet och jag finns med.

Anf. 11 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Herr talman! Det har här tidigare i debatten talats om rekord. Det har talats om att vi har fått in flera anmälningar än om inte någonsin tidigare så åtminstone på mycket längre. Det har talats om att det betänkande vi nu behandlar är ovanligt tjockt att det innehåller ovanligt många olika frågor som vi i utskottet haft att titta igenom, fundera över och komma med en bedömning av.

Man ska givetvis inte dra för stora växlar på ett sådant förhållande. Vi har i den debatt som förevarit kunnat höra olika tolkningar om varför det förhåller sig så. Men någonstans måste det väl ändå vara så att antalet anmälningar och misstankar om att någonting inte har gått riktigt rätt till kan fungera som en värdeämätare för hur relationen fungerar mellan å ena det folkvalda parlamentet riksdagen och å andra sidan den exekutiva makten regeringen.

Jag har i de tidigare granskningsdebatter jag haft förmånen att närvara vid talat just om vikten av en god relation och en förtroendefull relation mellan riksdag och regering. Det handlar om att riksdagen kan lita på att regeringen efterkommer de tillkännagivanden som riksdagen gör. Det handlar om att regeringen agerar i internationella sammanhang, till exempel i Europiska unionen, på ett sätt som riksdagen har föreskrivit. Det handlar om att riksdagen får vara delaktig i de processer som den varit med och startat på ett öppet och förtjänstfullt sätt. Det handlar om att riksdagen till exempel kan följa utnämningmakten när den ligger på regeringens bord. På samma sätt har regeringen givetvis förväntningar på riksdagen. Men vi får inte glömma vilket som är landets högsta och enda folkvalda organ.

Jag anser inte att vi har den förtroendefulla relation som borde vara mellan riksdag och regering. Säkerligen kommer den aldrig att finnas där fullt ut av den enkla anledningen att riksdagens olika partier har andra politiska uppfattningar än vad regeringen har. Det är inte bara rimligt utan också riktigt och viktigt. Men hade regeringen haft ett bredare parlamentariskt stöd för sitt arbete och varit större i sin sammansättning utifrån riksdagens förhållanden hade givetvis förtroendet och samarbetet kunnat gå betydligt bättre. Jag tycker inte, och det känner kammaren väl till, att det är hållbart att i längden fortsätta med minoritetsregeringar.

Herr talman! Ett ord som ofta har förekommit i de utfrågningar och samtal som varit i utskottet har varit respektavstånd. Ordet har någonstans kommit att användas så ofta att det riskerar att bli lite utslitet och appliceras på i stort sett allting som man inte tycker verkar riktigt som det skulle vara. Det är farligt. Det ordet pekar på någonting som är mycket viktigt. Det är nämligen så att makt aldrig är så farlig som när den är omedveten. Risken att överträda sina maktbefogenheter blir aldrig så stor som när man inte riktigt vet vad maktbefogenheterna är eller riktigt kan analysera den ställning man har.

Vi har i ett par sammanhang kunnat titta på ganska aningslösa, eller åtminstone till synes aningslösa, uttalanden, förhållanden och projekt som regeringen har drivit eller använt gentemot myndigheter eller gentemot medierna. Många av de tidigare talarna har tagit upp Flickakampanjen. Det är en mycket bra kampanj som Socialdepartementet initierade men som genom att den kom direkt från regeringen kom att överträda eller åtminstone som vi skriver ”stå i mindre god överensstämmelse med” grundlagens skrivningar om tryckfriheten.

Det hade givetvis varit mycket bättre om regeringen som såg ett verkligt behov i samhället att samtala om hur unga tjejer och för den delen pojkar objektifieras och illustreras i medierna hade anslagit medel för frivilligorganisationerna att göra ett sådant arbete än att regeringen direkt gjorde det. Det är den här aningslösheten och kanske den bristande analysen av sin maktposition som jag talade om. På samma sätt kan vi titta på hur man uttalat sig gentemot vissa myndigheter. Vi kommer att återkomma till det.

Det viktiga är att de instanser i landet, medier och myndigheter, som ska kunna vara oberoende och opartiska i sin granskning i det ena fallet och i sin maktutövning i det andra fallet är just oberoende och opartiska. På så sätt kan vi få en så bra politik som möjligt, en så bra granskning som möjligt och en så bra användning av våra skattepengar som möjligt.

Herr talman! Det är givetvis lika viktigt när det motsatta förhållande råder, när det finns ett organ, en instans eller ett bolag som inte ska vara oberoende utan ska vara styrt att det också blir det. Vi kommer att återkomma till ett ärende om det helstatliga bolaget Vattenfall där en majoritet i riksdagen men en minoritet i kammaren – det kan möjligen utvecklas till det, åtminstone när det blir voteringar om de bedömningar som är gjorda i utskottet – anser att man har brustit i styrning.

Herr talman! Jag har nu nämnt några av de frågor som vi kommer att behandla i senare debatter. Låt mig också nämna några av de frågor som inte kommer att återkomma i speciella debatter.

Det första och viktigaste uttalande som kommer att göras av riksdagen i enighet handlar om handläggningen av ett antal asylärenden på migrationsområdet. Regeringen har möjligheter, åtminstone än så länge, att ibland överpröva eller analysera olika beslut som är fattade av myndigheterna eller helt enkelt ta över överprövningen av ett asylärende. Den gjorde så vad gällde ett antal tjetjener. Den skulle fatta ett praxisbeslut för tjetjenska asylsökande.

Vad vi kunde konstatera när vi tittade på hur det handlades var att man inte bara tittade på det som så att säga återstod för regeringen att granska vad gällde detta, nämligen hur man skulle tolka en viss lagparagraf och i någon mån hur ett bifallsbeslut till dessa flyktingars asylsökande skulle påverka Sveriges förhållande till främmande makt, i detta fall Ryssland, utan man startade om en asylutredning redan från början.

Jag anser att jag har fog för att säga att man drog ut på tiden onödigt mycket i och med denna utredning. Därför konstaterar ett enigt utskott att det finns skäl att understryka betydelsen av att ärenden av detta slag, som berör enskilda i en mycket utsatt situation, bereds på ett sätt som inte bara tillfredsställer kravet på noggrannhet vid prövningen utan också innebär att onödig tidsutdräkt undviks.

Herr talman! En annan fråga som vi har tittat på har varit miljökonsekvensbeskrivningar i vissa ärenden. Utskottet kan nu konstatera att regeringen numera har en miljöpolicy – vilket inte var fallet i de anmälda ärendena – som fastslår att man i alla beslut ska väga in miljökonsekvensanalyser.

Herr talman! Avslutningsvis: Kampen mot och det globala kriget mot terrorism har gjort – och det finns det skäl för alla riksdagspartiers ledamöter att fundera över – att globala regler, rättighetssystem och rättsprinciper har satts på undantag. Sådant som tidigare har varit självklart betraktas inte längre som självklart. På KU:s bord hamnar ibland att granska om Sverige på något sätt har varit delaktigt i detta.

Vi har nu en pågående granskning i två delar, men i helt olika perspektiv. Det ena handlar om det lyckosamma och goda arbete som regeringen gjorde för frigivandet av en svensk medborgare som utan åtal och utan anklagelse satt 900 dagar på Guantánamobasen på Kuba i amerikanskt förvar.

Det andra fallet handlar om den mycket olyckliga och mycket uppmärksammade avvisningen av två egyptiska medborgare till ett land där de sannolikt har utsatts för tortyr. Men, som sagt, vi återkommer i dessa två delar.

Anf. 12 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Jag har ett par kommentarer. Det används här uttrycket att regeringen har ett efterkomma riksdagens beslut, och vi har kanske tillfälle att återkomma till den debatten. Men jag vill gärna i redan i det här skedet säga att det förhåller sig ju inte på det sättet att regeringen har en absolut lydnessplikt gentemot riksdagen, och det har KU heller aldrig uttalat. Tvärtom har KU sagt att om regeringen av tidsskäl eller av sakpolitiska skäl inte kan efterkomma riksdagens beslut ska regeringen återkomma till riksdagen och redovisa sina skäl för detta. Sedan får riksdagen naturligtvis fortsätta att pröva saker och ting.

Denna tillkännagivande fråga, som vi som är lite nördar på det här området kallar den, hänger naturligtvis samman med minoritetsregerandet. Vore det en majoritetsregering, som Fridolin förespråkar, vore förhållandena något annorlunda när det gäller den här frågan. Jag vill bara konstatera att den här frågan ju inte kan lösas enskilt. I så fall måste man ju enligt min mening titta på valsystemet, och det får Grundlagsutredningen ägna sig åt.

Herr talman! Jag vill också peka på att begreppet oberoende myndigheter är oegentligt. Det finns inga oberoende myndigheter. Myndigheterna lyder under regeringen och är till för att verkställa den politik som riksdagen och regeringen har fastställt. De är oberoende i sin myndighetsutövning mot enskild och i sin tolkning av lag eller normföreskrifter. I övrigt finns det inga oberoende myndigheter.

Beträffande asylfrågan har jag inget annat att säga än det som vi har varit eniga om i utskottet. Det uppstår naturligtvis problem om man försöker att uttolka mer än vad som utskottet har varit enigt om. Där tycker jag att det finns anledning för oss som utskottet att samfällt vara försiktiga med egna utflykter i den terrängen.

Anf. 13 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Jag är rädd för att Göran Magnusson är något överkänslig i frågan om tillkännagivanden från riksdagen. Man blir kanske det när man så pass länge har varit företrädare i riksdagen för ett parti som har innehaft regeringsposition i minoritetsställning.

Att efterkomma ett tillkännagivande kan lika gärna handla om att informera riksdagen om varför man inte har verkställt det som riksdagen ville. Återinformation till riksdagen är också en form av efterkommande. Detta kommer vi att ha en debatt om lite senare. Om Göran Magnusson hade studerat betänkandet ordentligt, vilket jag i och för sig är fullt övertygad om att han har gjort, skulle han ha insett att jag och han är fullt eniga på den punkten, så det är en ganska märklig polemik.

Sedan är det självklart så att man mycket väl skulle kunna lösa frågan om majoritets- och minoritetsregeringar enskilt. Det handlar om att de partier som bildar majoritet i riksdagen funderar över om man inte också borde bilda regering ihop.

Myndigheterna lyder självfallet under regeringen. Regeringen utfärdar regleringsbrev och andra formella instrument för strukturer och organisationer. Myndigheterna får direktiv från sin uppdragsgivare regeringen. Samtidigt är det mycket viktigt – och vi återkommer till det – att myndigheterna när de granskar den förda politiken känner att de har möjlighet att föra fram sådana ståndpunkter och slutsatser som man vet att uppdragsgivaren regeringen inte delar.

Det är mycket viktigt att slå fast att regeringen då givetvis har möjlighet och anledning att försvara och förklara sig och gå i polemik mot slutsatser i en myndighetsrapport, men inte på ett sådant sätt att det framstår som att det var fel av myndigheten att utföra det arbetet och den granskningen. Jag tror att alla vet att jag syftar på Skolverket och Baylans uttalande, men vi återkommer till det i en särskild debatt.

Anf. 14 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Jag hade tänkt säga ytterligare ett par saker om kampen mot terrorismen. Det är väl inget parti som inte förespråkar att den kampen ska vara effektiv, men den ska också föras inom ramen för de principer som finns för mänskliga rättigheter och annat.

Sedan kan man naturligtvis säga att självklara principer som har gällt under lång tid har åsidosatts. Å andra sidan konfronteras dessa självklara principer med en ny verklighet. Den globala terrorism som vi har identifierat – dessvärre – har tagit nya former, och det är naturligtvis ett bekymmer.

Det här resonemanget ska inte leda till att man ska ompröva grunderna för mänskliga rättigheter, men det är möjligt att internationellt beslutsfattande, FN-deklarationer och annat måste tas med större noggrannhet och aktsamhet i förhållande till juridiska aspekter. Där erbjuder EU med sitt rättsliga system en bättre arena än många andra internationella organisationer.

Herr talman! Beträffande tillkännagivanden vill jag till sist säga att det är möjligt att en åsikt är fel därför att den framförs av någon som har varit med länge. Men det är ju inte uteslutet att erfarenhet också kan vara en tillgång i den politiska debatten.

Anf. 15 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Om det hade rätt någon som helst oenighet om den sista meningen mellan mig och Göran Magnusson hade jag känt mig ansvarig att svara på den. Men eftersom det inte gör det lämnar jag den utan kommentar.

Det är just när världen utmanas av svåra motståndare och krafter mot demokratiska värderingar som de mänskliga rättigheterna sätts på prov. Det är då som det är så viktigt att vi står upp för de värden som uttrycks i konventionen om de mänskliga rättigheterna och att den inte urholkas. Annars är den ingenting värd.

Där är jag fullt övertygad om att det inte finns någon skillnad i sak mellan min och Göran Magnussons åsikt, även om vi givetvis har olika sätt att tackla den uppkomna situationen. Jag för min del anser till exempel att Europeiska unionens *track record* när det gäller de mänskliga rättigheterna inte alltid är den allra bästa. Titta till exempel på den terrorlagstiftning som har tagits fram där.

Jag tycker också – och det återkommer jag till – att det finns skäl att ifrågasätta Sveriges stöd för vissa delar i kampen mot terrorismen, till exempel det indirekta stödet när man exporterar vapen till krigförande stater som för folkrättsvidriga krig. Det är bra om Sverige kan få en klarare och tydligare utrikespolitik på dessa områden, för den avspeglar också vad man har för syn i dessa frågor. Men jag tror att det är någonting som avspeglas i den lagstiftning som vi har, till exempel för vapenexport.

Anf. 16 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Det är lite spännande att höra de återkommande regeringförhandlingar som Gustav Fridolin försöker föra från kammarens talarstol. Han talar om förtroendet eller misstroendet mellan regering och riksdag som om det hänger samman med om han finns med i regeringen eller inte. Det låter lite spännande, åtminstone för mig som betraktare.

Herr talman! När Gustav Fridolin är med vid köttgrytorna och hantarerar de tillkännagivanden som kammaren har gjort, och vi kommer snart in på dem, verkar det som om de får all vindens väg, och mer lättvindigt i vissa fall än vad vi över huvud taget hade kunnat föreställa oss. Det är lite spännande att fundera på om en miljöpartistisk närvaro i regeringen skulle leda till att förtroende här i riksdagen skulle växa.

Sedan vill jag ta upp en liten punkt till. Skulle Miljöpartiet ha intagit någon annan ståndpunkt i de frågor där vi har en gemensam reservation om Miljöpartiet hade suttit i regeringen?

Anf. 17 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Den som tror att miljöpartister trivs vid köttgrytor är varmt välkommen att besöka serveringen på våra kongresser.

Svaret på Kerstin Lundgrens konkreta fråga om jag hade haft en annan inställning i någon av de frågor som vi behandlar här om jag suttit i regeringen är självfallet nej. Jag tycker att det tydligaste beviset på att så är fallet är Vattenfallärendet som jag återkommer till. Där har Miljöpartiet varit med och gjort ett mycket gott arbete som också beröms i den gemensamma reservation som vi har om ta fram ett nytt direktiv. Men vi inser samtidigt, granskat på ett formellt sätt utifrån de olika riksdagsbe-

slut som finns, att detta inte är tillräckligt, och då är vi beredda att uttala det.

Jag har den principiella uppfattningen, och det handlar inte om att föra regeringsförhandlingar i riksdagens kammare, att de partier som utgör regeringsunderlag naturligt också borde ingå i en regering. Jag tycker att det är en rimlig principiell uppfattning som det är rimligt att föra fram när man diskuterar förtroendet mellan det folkvalda parlamentet och den exekutiva makten, alltså just det sammanhang som vi nu befinner oss i, jag och Kerstin Lundgren.

Jag tycker att tillkännagivanden, såsom det ser ut i dag, har en ganska tydlig reglering. De ska efterkommas av regeringen. I att efterkomma ingår att antingen verkställa det riksdagen ville eller att informera riksdagen om grunderna till varför så inte görs. Jag anser att i de två ärenden som vi kommer att behandla här har man uppfyllt det. Man har tittat på vilka beslut som har fattats och på vilka sätt de har fattats. Ibland har riksdagen varit onödigt luddig, till exempel när det handlar om frågan om en parlamentarisk utredning om könsneutrala äktenskap. Då har regeringen givetvis haft ett ökat handlingsutrymme i de frågorna. Ibland har man varit ganska konkret, och då har regeringen återkommit till riksdagen om varför man har valt att inte göra som riksdagen har velat. Ibland har man också, tack och lov, gjort det riksdagen har velat.

Anf. 18 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Oavsett hur det ser ut med mathållningen på Miljöpartiets kongresser, finns det uppenbarligen en glidning mellan Miljöpartiets syn på tillkännagivanden beroende på om man finns med eller inte. Det framgår, herr talman, om man granskar hanteringen av tillkännagivanden i ett antal olika ärenden. Men vi får väl anledning att återkomma.

Anf. 19 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Den anklagelse som Kerstin Lundgren riktar mot mig faller något platt om man tittar på vilka majoriteter som drivit fram de tillkännagivanden som vi sedan har att granska här. Vi kan ta exemplet med tillkännagivandet om en utredning om socialförsäkringarna. Där var vi med i den riksdagsmajoritet som drev fram det tillkännagivande som regeringen sedan har haft att behandla. När vi sedan tittar på den formella behandlingen av tillkännagivandet, utifrån det regelverk som vi har och som arbetats fram inte minst utifrån konstitutionsutskottets granskning, kan vi se att regeringen har gjort det man måste göra för att uppfylla det. Givetvis skulle vi som varit med i en riksdagsmajoritet helst sett att man verkställde det vi önskade, men regeringen har den rätten, när tillkännagivandet är formulerat såsom det är, att göra något annat. Jag skulle gärna önska att Grundlagsutredningen tittar vidare på hur tillkännagivanden fungerar och på dess ställning. Det bör ju finnas en majoritet i utskottet för att så bör vara fallet. Det kan vara ett sätt att komma ifrån dessa ändlösa debatter.

Men hur som helst, anklagelsen från Kerstin Lundgren om att allt handlar om vilka majoriteter vi önskar och våra politiska utgångspunkter faller ju ganska platt och slår dessutom väl tillbaka på Kerstin och hennes kamrater i den borgerliga alliansen.

Anf. 20 HENRIK S JÄRREL (m):

Herr talman! Nu är vi inne på ett avsnitt som berör de här principiella frågorna kring hur regeringen hanterar riksdagens tillkännagivanden. De har ju delvis berörts här tidigare i debatten. Det är intressanta frågor, och de har blivit än mer intressanta eftersom vi under lång följd av år har haft minoritetsregeringar i det här landet.

Jag är inte främmande för att man bör låta Grundlagsutredningen titta lite på hur man ska hantera detta med tillkännagivanden i fortsättningen, och jag tror man också kommer att göra det. Det är ju, som Göran Magnusson sade, så att regeringen inte har en absolut lydnessplikt. Det stämmer, men att efterkomma riksdagens beslut i någon del måste ändå innebära att regeringen inom rimlig tid på ett eller annat sätt underrättar riksdagen om hur den bedömer en beställning. Tillkännagivanden är ju ofta en beställning från riksdagen till regeringen om att regeringen ska vidta någon åtgärd, förmodligen ta fram ett lagförslag på något område. Det är inte tillfredsställande som det är i dag att det kan ta fem år, och ibland längre tid än så, innan regeringen masar sig till att reagera på ett tillkännagivande från riksdagen. Det är klart otillfredsställande. Här måste en annan tingens ordning komma till.

I det här ärendet, avsnitt 1.10, berörs frågan om socialminister Andnors beslut att inte tillsätta en parlamentarisk utredning om socialförsäkringarna. Konstitutionsutskottet har ju, som sagt, vid flera tillfällen haft anledning att återkomma till frågan om hur man hanterat tillkännagivanden.

I det här fallet vill jag först och främst säga att i november 2003 gav statsministern uttryck för att regeringen hade för avsikt att göra en översyn av socialförsäkringarna. Sedan beslutade regeringen i september 2004 att den här översynen skulle ske, men i två steg. Först skulle man ha en ensamutredare, nämligen den förra socialministern Anna Hedborg, som fick uppdraget att titta över och göra en noggrann analys av hur dagens socialförsäkringar ser ut i ett brett perspektiv. Det analysunderlaget skulle sedan ligga till grund för en kommande parlamentarisk utredning där man skulle låta utredningen lägga fram förslag till en reformerad socialförsäkring. Anna Hedborgs uppdrag ska vara klart i november 2006.

Redan i december, alltså någon månad efter det att utredningsdirektiven till Hedborg var klara, beslutade riksdagsmajoriteten i form av de borgerliga partierna med hjälp av Miljöpartiet att den här parlamentariska utredningen skulle tillsättas omgående, det vill säga så fort som möjligt. Sedan har statsrådet Andnor, som reaktion på riksdagens beslut om tillkännagivande, sagt att regeringen inte avser att efterkomma riksdagens beställning om att nu tillsätta en utredning, eftersom den ska komma i efterhand, efter det att Hedborgs utredning är avklarad.

Då kan vi bara konstatera från den borgerliga alliansens sida att när regeringen i sin skrivelse nr 75 konstaterar att tillkännagivandet om en parlamentarisk utredning är slutbehandlad därför att regeringen helt en-

kelt gör en annan bedömning om tidpunkten för när en parlamentarisk kommitté bör tillsättas så kan vi inte finna den slutsatsen godtagbar.

Vi har i en reservation nr 1 konstaterat att det kan finnas särskilda skäl att inte tillmötesgå ett tillkännagivande från riksdagen men att det i det aktuella fallet emellertid är fråga om att regeringen inte ens har för avsikt att söka fullfölja riksdagens beslut. Det är enligt vår syn inte acceptabelt. Jag yrkar inte på godkännande av anmälan i den här reservationen, herr talman, men vi vill markera att när det handlar om tillkännagivandet i det här fallet är det inte acceptabelt från vår utgångspunkt.

Anf. 21 MARTIN ANDREASSON (fp):

Herr talman! Under denna punkt diskuterar vi regeringens efterkommande av riksdagens tillkännagivanden. Det är en fråga som är av stor konstitutionell betydelse för hur riksdagen utövar sin beslutandemakt gentemot regeringen. Detta är, som har belysts tidigare, inte minst viktigt i en situation med minoritetsparlamentarism. Man kan i detta sammanhang säga att det är önskvärt att frågan om tillkännagivandenas innebörd blir föremål för en ordentlig belysning i den grundlagsöversyn som nu pågår. Man kan inte låta bli att göra reflexionen att den senaste gången som Sverige hade något annat än minoritetsparlamentarism var när den borgerliga koalitionen styrde landet från 1976 och några år framåt. Man kan också fundera på vilket av de två regeringsalternativen inför nästa val som ger bäst förutsättningar för majoritetsparlamentarism.

Herr talman! De två frågor som vi diskuterar i dag handlar om hur regeringen agerar utan respekt för riksdagens tillkännagivanden, dels när det gäller det tillkännagivande som lagutskottet gjorde 2004 om att det borde tillsättas en parlamentarisk utredning om könsneutralt äktenskap, dels när det gäller det tillkännagivande som gjordes 2004 om att den parlamentariska utredningen om översyn av socialförsäkringarna borde tillsättas nu och inte nästa mandatperiod.

Det är naturligtvis så att tillkännagivanden inte är detsamma som tvingande befallningar som regeringen är konstitutionellt förpliktad att följa till punkt och pricka. Men i tillkännagivandenas natur ligger att regeringen måste redovisa sina bedömningar för riksdagen om de begärda åtgärderna inte vidtas. Jag lyssnade mycket uppmärksamt på den socialdemokratiska gruppledaren i konstitutionsutskottet Göran Magnusson som tidigare var inne på detta i inledningen av denna debatt. Även Magnusson underströk att om regeringen inte kan efterkomma ett tillkännagivande av tidsskäl eller av politiska sakskalet så får man återkomma till riksdagen och redovisa detta så riksdagen får ta ställning till det.

Herr talman! Vad gäller utredningen om könsneutralt äktenskap har regeringen över huvud taget inte redovisat några motiv. Det finns i en interpellationsdebatt som Thomas Bodström hade med olika ledamöter i kammaren tidigare i vår några allmänna uttalanden om att detta är en svår och politiskt känslig fråga. Men, herr talman, vilka politiska frågor har inte en politisk laddning som gör att man skulle kunna ställa motsvarande frågor kring allt från försvarspolitiken till landets grundlagar?

Vad gäller tillkännagivandet om socialförsäkringarna är det uppenbart att regeringen inte har haft minsta avsikt att ens försöka efterkomma detta tillkännagivande. Regeringen redovisade att den inte ville ha en parlamentarisk utredning. Riksdagen underkände denna motivering i ett

mycket tydligt tillkännagivande november 2004. Regeringen vidhåller därefter sin vägran att efterkomma detta tillkännagivande.

Herr talman! Jag tycker att detta är beklagligt och visar på en bristande respekt för innebörden i de tillkännagivanden som riksdagen ger. Jag vill dock avstå från att formellt yrka på godkännande av anmälan i de reservationer som Folkpartiet står bakom på dessa punkter.

Anf. 22 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd):

Herr talman! Vi står bakom två likalydande reservationer på de två avsnitt som vi nu debatterar, men jag kommer som exempel mest att uppehålla mig vid det avsnitt som kallas 1.10, alltså Socialminister Berit Andnors beslut att inte tillsätta en parlamentarisk utredning om socialförsäkringarna.

Som vi kunde förstå av Henrik Järrels anförande svarar utskottets majoritet inte på anmälan. När riksdagen den 9 december 2004 slår fast att en parlamentarisk utredning om socialförsäkringarna bör tillsättas omgående hade regeringen redan tillsatt en särskild utredare. Riksdagens beslut var alltså en reaktion på regeringens strategi. Man var inte nöjd med det sätt på vilket regeringen arbetade med översynen av socialförsäkringarna. På det viset svarar egentligen inte utskottet på den kritik som framförs i anmälan.

KU har tidigare slagit fast att utgångspunkten måste vara att de önskemål som ett tillkännagivande innebär bör tillgodoses av regeringen. Det är självklart så, och det har vi också förstått av den tidigare debatten, att regeringen i sitt beredningsarbete kan stöta på tekniska problem som gör att man vill återkomma till riksdagen och förklara varför man inte tänker följa riksdagens önskemål. Man kan få problem med tidsplanen. Man kan också i beredningsarbetet få fram sådana fakta att man gör bedömningen att man ska ompröva det beslut som riksdagen har fattat.

I det här fallet, såsom jag beskrev det i början, fanns alla fakta på bordet när riksdagen fattade beslut om att man ville ha en parlamentarisk utredning omgående. Enkelt uttryckt kan man säga att i det här fallet hade regeringen inte lust att följa riksdagens tillkännagivande. Jag tror att det framför allt är det som har fått oss att reagera.

Utan att gå in på sakfrågan om socialförsäkringarna vill jag ändå ta regeringens beslut om att inte tillsätta en parlamentarisk utredning på det här området som ett exempel för ett lite mer principiellt resonemang omkring relationen mellan regering och riksdag, lite grann som Gustav Fridolin var inne på det i sitt anförande under inledningsavsnittet.

I den översyn som nu har inletts av en så kallad särskild utredare utsluts majoriteten av riksdagens partier från det inledande arbete där man granskar och analyserar socialförsäkringssystemen. Man är inte heller med och tar fram de förslag till förändringar som den här särskilda utredaren ska komma fram till. Ibland har det framställts som att den särskilda utredaren bara ska ta fram faktaunderlag, och sedan kommer en parlamentarisk utredning. Men så lyder ju inte direktiven.

Det här påverkar naturligtvis det framtida arbetet inom det väldigt viktiga område som socialförsäkringarna utgör. Det är ett centralt arbete.

Det påverkar möjligheterna till ett förtroendefullt arbete i framtiden mellan regeringen och riksdagens olika partier. Det påverkar alltså inte enbart förtroendet mellan riksdag och regering på ett allmänt plan, utan det påverkar också möjligheten till breda politiska lösningar på ett centralt politiskt område.

Herr talman! Det här kan tyckas som en liten utveckling, men jag tror att det är viktigt att vi ser i vilket sammanhang vi ska titta på tillkännagivanden och tillkännagivandenas roll i samspelet mellan riksdag och regering.

Vi har framför oss två fall där regeringen inte har agerat på ett sätt som bidrar till ett förtroendefullt samarbete och till att de här sakfrågorna får en lösning med så bred politisk uppslutning som möjligt.

Anf. 23 KERSTIN LUNDGREN (c):

Herr talman! Mycket har redan sagts kring de två frågor som vi nu avhandlar: riksdagens tillkännagivanden när det gäller socialförsäkringsarna och när det gäller den parlamentariska utredningen på det könsneutrala lagstiftningsområdet.

En regering har inte skyldighet – och det finns inget som konstitutionellt binder en regering – att följa ett tillkännagivande från den här kammaren. Det har ändå utvecklats en praxis där ambitionen har varit att man försöker tillgodose och pröva frågorna. På det sättet visar man oftast åtminstone den respekt för kammarens tillkännagivanden som jag tror att kammaren förväntar sig möta från regeringens sida.

I de här två fallen är det dock något annorlunda. Jag håller helt med om den beskrivning som Helena Höij tidigare gav när det gäller socialförsäkringsfrågan. När det gäller könsneutral lagstiftning är det alldeles uppenbart att regeringen inte ens har för avsikt att pröva att följa vår signal, som trots allt har en majoritet i den här kammaren. Det är en majoritet som bildades av alliansen och Miljöpartiet.

Nu konstaterar jag att kammaren ger signalen tillbaka. En majoritet bestående av Vänstern, Miljöpartiet och Socialdemokraterna accepterar regeringens hantering av de här båda frågorna. Det ger indirekt signalen: Okej. Gör så här.

Det tycker jag är allvarligt, inte minst eftersom det på det könsneutrala lagstiftningsområdet i stället dyker upp ännu ett exempel på hur man försöker hantera frågan om parlamentarisk grund. Det tror jag också kommer att påverka viljan att delta, det vill säga viljan att jobba i referensgrupper.

Referensgrupper är en ny metod i stället för parlamentarisk utredning. De fyller en helt annan funktion. Det var inte det som riksdagen avsåg när vi tog beslutet.

Jag delar helt den slutsats som finns i vår reservation på den här punkten. För tids vinnande kommer jag inte att yrka på godkännande eftersom jag vet att Miljöpartiet i den här delen inte backar upp den hållning som kammaren tidigare angav när det gäller de här båda tillkännagivandena.

Anf. 24 BILLY GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Jag ska kommentera granskningsärendet 1.10. Min kollega Anders Bengtsson kommer sedan att ta upp ärendet 1.11. De här

ärendena diskuterar vi ju samtidigt, och de handlar om tillsättande av parlamentarisk utredning efter ett tillkännagivande.

Herr talman! Vi har att se fram emot, om än inte lång dags färd mot natt, så en lång debatt om det här granskningsbetänkandet.

Man skulle kunna tycka att detta borde leda till att debatten koncentrerades till de principiellt verkligt viktiga ärenden där det verkligen finns fog för direkt eller indirekt kritik.

Mot den bakgrunden måste jag tillstå att jag blev något förvånad när det här ärendet kom att bli föremål för debatt.

Jag måste ärligen säga att jag har svårt att förstå hur den borgerliga alliansen kan komma till slutsatsen att det finns konstitutionell kritik att rikta mot regeringen för dess handläggning av det här ärendet. Som flera har varit inne på handlar det om synen på tillkännagivanden. Som jag förstår det skulle det kunna delas upp i två olika dimensioner.

Den första handlar om vilka formella konstitutionella grunder som finns för tillkännagivanden. Den andra handlar om vilka krav man kan ha på redovisning när regeringen inte avser att fullfölja ett tillkännagivande.

Tidigare har vi åtminstone varit överens om att det inte finns någon formell reglering av frågan om tillkännagivanden. Därmed följer också att det inte finns några formella krav på att regeringen måste fullfölja ett tillkännagivande.

Det har, som jag tror att Kerstin Lundgren var inne på, utvecklats en praxis som är grundad på de uttalanden som KU enhälligt har gjort vid ett antal tillfällen.

Det förtjänar att lyftas fram vad jag uppfattar att de uttalandena har innehållit.

Det första är att regeringen som princip hör sammar riksdagens tillkännagivanden.

Det andra är att regeringen redovisar sina bedömningar till riksdagen, om de begärda åtgärderna inte vidtas.

Det tredje är att redovisningen till riksdagen sker inom tidsramen, om någon tidsram har fastställts.

Det fjärde är att skälen för att inte fullfölja också redovisas.

Det femte och sista som har varit föremål för uttalanden är att om redovisningen inte ges i skrivelse eller proposition till riksdagen bör den ändå lämnas på sådant sätt att den är tillgänglig för alla riksdagens ledamöter.

Det är de fem utgångspunkterna för den praxis som hittills har varit gemensam för de olika partierna.

I det här läget uppfattar jag det som att regeringen inte har att slaviskt följa ett tillkännagivande om man av olika skäl gör en annan bedömning än vad riksdagen har gjort, men man har att iaktta de krav på redovisning som jag nyss redogjorde för.

I det här fallet har tillkännagivandet två delar. Det är dels kravet på en parlamentarisk utredning, dels att den ska ske snarast. Jag hävdar att regeringen tillgodoser tillkännagivandet genom att man vill tillsätta en parlamentarisk utredning, men inte omgående. Man har också motiverat varför.

Har man då levt upp till sina skyldigheter om redovisning? Jag hävdar att man har gjort det. I skrivelse 75 redovisar man att man kommer

att tillsätta en utredning, men inte omgående. Man har också redovisat vilka skäl man har för det.

Bara för att man nu är arg och upprörd över detta och därför kritiserar regeringen kan man inte hävda att det finns en konstitutionell grund för det. Man är helt enkelt oense rent politiskt. Det, herr talman, tycker jag är något som ska föras fram i ett annat sammanhang.

Om jag har fattat rätt så här långt har det inte yrkats på godkännande av anmälan i den reservation som finns här. Det finns ett antal andra reservationer i betänkandet. De yrkar jag avslag på. Jag yrkar på godkännande av majoritetens ställningstagande som det ser ut i betänkandet.

Anf. 25 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Herr talman! Billy Gustafsson talar om verkligt viktiga frågor. Det här är en viktig fråga såtillvida att den är av principiell natur. Hur hantarer regeringen riksdagens tillkännagivanden?

Det är inte särskilt meriterande – om man tittar tillbaka på andra tillkännagivanden som riksdagen har gjort – att regeringen ibland har väntat i både fyra, fem och kanske flera år än så. Det måste rimligen finnas ett krav på regeringen.

Det är där jag menar, vilket jag berörde i mitt huvudanförande, att det kanske bör föras in en tidsgräns, även om riksdagen inte har beslutat om någon tidsgräns, för när regeringen har att återkomma till riksdagen – det är ju trots allt riksdagen som regeringen har att svara inför – med besked om hur den avser att hantera ett tillkännagivande gjort av riksdagen.

Det som förvånar i fallet Berit Andnor är möjligen att då hon bort känna till att regeringen hade tvåstegsprincipen först enmansutredning och därefter parlamentarisk kommitté hade hon kunnat säga det i Ekoinslagen i december: Regeringen avser inte att nu fullfölja detta med tillsättande av en parlamentarisk utredning, utan det kommer senare. Så kunde hon ha sagt om hon haft medvetande om att så skulle ske. Men hon blånekade ju: Nej, det här kommer inte regeringen att göra.

Jag menar att en utredning också kan göra en analys, och den analys som Hedborg nu ska göra skulle också en parlamentarisk utredning kunna göra. Det viktiga här var ju att flera politiska partier skulle få vara med om att utforma de nya socialförsäkringssystemen.

Anf. 26 BILLY GUSTAFSSON (s) replik:

Herr talman! Jag håller med Henrik S Järrel: Hade det dröjt fem år från riksdagens tillkännagivande om en parlamentarisk utredning om socialförsäkringarna tills regeringen återkom hade vi kunnat diskutera behovet av att rikta kritik. Det tog inte fem år. Vad jag förstår tog det kanske tre eller fyra månader. Beslutet togs i december, och regeringen avlämnade skrivelse 75 någon gång i början av 2005; jag vet inte exakt när.

Vi kan gärna diskutera hur institutet med tillkännagivanden ska vara utformat i en framtid. Grundlagsutredningen har i sina direktiv i vilket fall utrymme för att titta på hur tillkännagivandeinstitutet ska kunna utformas i en framtid, och jag utgår från att den också gör det.

Låt mig ändå få ställa någon fråga till Henrik eftersom jag ser att jag har någon minut kvar. När man är oense och vill närma sig varandra för att bli ense kan det ibland finnas en poäng, har jag lärt mig, i att försöka

se om det finns någon minsta gemensam nämnare. Då har jag två frågor i det här ärendet:

Är vi överens om att det inte finns någon formell reglering av frågan om tillkännagivanden och därmed heller ingen formell skyldighet för regeringen att slaviskt följa tillkännagivanden? Är vi överens om det?

Är vi överens om – det är den andra frågan – att regeringen i skrivelse 75 har meddelat riksdagen att det kommer att tillsättas en parlamentarisk utredning?

Det går enkelt att svara ja eller nej på de två frågorna.

Anf. 27 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Herr talman! Det finns ingen formell lydnadsplikt konstitutionellt – nej. Det finns en praxis vi kan hänvisa till. Däremot vet vi ju att regeringen har att svara inför riksdagen. Statsministern och hans – eller hennes – regering sitter på negativ tolerans, så att säga, från riksdagen. Det är riksdagen som ändå har den slutliga uppgiften att bedöma.

Om skrivelse 75 vill jag säga att när regeringen anser att frågan är färdigbehandlad för regeringens del tycker jag att den går för långt. Då har den inte hörsammat riksdagens beställning om att denna parlamentariska utredning ska ske fortare än vad regeringen tänker sig. Frågan är alltså inte färdigbehandlad.

Anf. 28 BILLY GUSTAFSSON (s) replik:

Herr talman! Vi verkar vara ganska överens om att det inte finns det här absoluta kravet att följa ett tillkännagivande. Man kan alltså göra en annan bedömning från regeringen.

När det gäller att man i det här fallet sett frågan som slutbehandlad tycker jag för min del att de argument – vilket vi egentligen inte har att pröva från KU, för det är ju en politisk prövning – man har för att inte nu tillsätta den här utredningen är gångbara.

Jag tycker dock att det finns en annan dimension i detta som är intressant att diskutera. Nu har inte Helena Höij begärt replik, men jag tycker att hon var inne på något intressant: Hur påverkas rollfördelningen mellan riksdag och regering i den här diskussionen om tillkännagivanden? Vad det handlar om, tycker jag, är hur styrande tillkännagivanden bör vara och hur detaljerade de kan vara. Vi har ju rollfördelningen att det är regeringen som styr riket under ett ansvar gentemot riksdagen, och riksdagen har att granska regeringen. Om vi flyttar de här positionerna hamnar vi rimligen någonstans vid en gräns där riksdagen tar över regeringens arbete men inte dess ansvar. Detta tycker jag att det finns anledning att reflektera över när vi diskuterar tillkännagivanden.

Anf. 29 ANDERS BENGTSSON (s):

Herr talman! Som kamrat Billy Gustafsson tidigare har sagt kommer jag att uppehålla mig kring frågan om utredningen angående könsneutralt äktenskap – en fråga som i sig är stor och betydelsefull ur aspekten mänskliga rättigheter som konstitutionsutskottet i andra sammanhang behandlar.

Först vill jag dock göra ett litet försynt påpekande till Martin Andreasson. I diskussionen om majoritets- respektive minoritetsregeringar nämnde Martin Andreasson den borgerliga regering som tillträdde 1976

som något slags föredöme. Om jag inte minns fel var det ett antal regeringar en period framåt som pågick och avgick.

Men sedan kommer jag till frågan om tillsättandet av en utredning. Reservanterna påstår att regeringen inte ens har för avsikt att söka fullfölja riksdagens beslut. Hur lyder då betänkandet som ligger till grund för beslutet? Jo, först talas det om att "tiden nu kan anses mogen för att brett och förutsättningslöst utreda frågan. Enligt utskottets uppfattning bör lämpligen en parlamentariskt sammansatt utredning ges detta uppdrag."

Dessa formuleringar är självklart bindande för att en utredning ska ske men öppnar för möjligheten att använda en annan form för utredningen. Om man ser till själva sakfrågan måste väl det viktiga i sammanhanget vara att tillgodose en bred och förutsättningslös utredning. Att så är fallet visar också den redovisning regeringen har lämnat. Detta har heller inte ifrågasatts av reservanterna.

När reservanterna vill göra gällande att tillkännagivanden ska uppfattas som bokstavliga order till regeringen utan att lämna möjligheter för regeringen själv att regera är man ute på en farlig väg. Det måste finnas möjligheter för regeringen att göra överväganden om hur, när och i vilken form tillkännagivanden ska behandlas med hänsyn tagen till allt annat som regeringen också har att sköta. Denna möjlighet finns i den nuvarande grundlagen, och det finns därför heller ingen anledning för riksdagen att rikta kritik mot regeringen för detta.

Anf. 30 MARTIN ANDREASSON (fp) replik:

Herr talman! Anders Bengtsson gör ett tappert försök att säga att regeringen i själva verket har efterlevt det tillkännagivande som riksdagen gjorde angående en parlamentarisk utredning om könsneutralt äktenskap. Problemet är bara att hans argument närmar sig gränsen för kriorättande. Om nu skrivningen att en parlamentarisk utredning lämpligen bör ges i uppdrag att utreda frågan om könsneutralt äktenskap ska tolkas som att man i själva verket kan tillsätta en helt annan utredning än en parlamentarisk utredning öppnar det för en helt ny läsning av alla tillkännagivanden som riksdagen ger till regeringen.

Man kan titta på den tidigare mening som Anders Bengtsson refererade om att hela frågan grundar sig i att riksdagen anser att tiden nu kan anses mogen för att brett och förutsättningslöst utreda frågan. Den skrivningen, "kan anses mogen", borde väl i så fall med precis samma tolkning ge regeringen handlingsfrihet att säga att man struntar i hela saken eftersom det inte står att tiden nu *är* mogen.

Det är här jag menar att Anders Bengtsson inte på något sätt gör den sakgranskning av regeringens agerande som det faktiskt är konstitutionsutskottets roll att göra: Vilka motiv har regeringen redovisat för att man inte efterkommer tillkännagivandet i den ordalydelse det hade? Vilka motiv har regeringen presenterat, sakskalet eller tidsskalet?

Sanningen är ju att några sådana skäl inte har redovisats. Det är därför som de fyra borgerliga partierna gemensamt har en reservation om att regeringen inte har visat tillräcklig respekt för detta tillkännagivande.

Anf. 31 ANDERS BENGTSSON (s) replik:

Herr talman! Först, Martin Andreasson, är saken för konstitutionsutskottet, som jag påpekat vid ett antal tillfällen, att se om regeringen har brutit mot konstitutionen eller ett föreläggande från riksdagen. Ska vi prata sak har inte regeringen gjort det i denna fråga.

Oavsett vilket, för att gå in på innehållet lite grann, lägger Bodström i det här fallet, och även jag, tyngdpunkten på samma mening som jag citerade och som Martin i sin tur citerade, att det behövs ett brett och förutsättningslöst utredande i den här frågan. Då tyckte justitieministern att det fanns ett bättre sätt att göra det på genom att ha en enmansutredare tillsammans med ett antal referensgrupper som ska titta på detta; alltså inte bara en parlamentarisk utredning utan ett antal referensgrupper där det ingår parlamentariker från alla partier och även personer från trosamfund och andra intresseorganisationer, kan man väl kalla det för.

Jag kan inte anse att det finns något sakligt skäl för kritik från utskottets sida i den här frågan. Jag anser att beställningen från riksdagen är uppfylld, för i riksdagens betänkande står det att det "bör" vara en parlamentarisk utredning. Det står inte att det "skall" vara det.

Anf. 32 MARTIN ANDREASSON (fp) replik:

Herr talman! Konstitutionsutskottets linje, som för övrigt Billy Gustafsson tidigare redovisade, är ju att om regeringen inte avser att vidta en begärd åtgärd i enlighet med riksdagens beslut måste detta enligt utskottets mening redovisas för riksdagen. Även skälet för att riksdagsbeslutet inte följs bör tas upp i sammanhanget. Det är detta som är den sakfråga som vi nu har att ta ställning till. Har regeringen redovisat några sådana skäl?

Det enda som justitieminister Thomas Bodström har redovisat är att han anser att det parlamentariska inslaget säkerställs genom en referensgrupp. Men, herr talman, det var faktiskt inte det som tillkännagivandet gick ut på. Det finns trots allt en viss skillnad mellan en utredning där parlamentariker leder och deltar i utredningens arbete och en utredning som är en enmansutredning. Det är också orsaken till att riksdagen såväl när det gäller socialförsäkringar som när det gäller denna fråga specifikt har pekat på betydelsen av att frågorna utreds i parlamentarisk form.

Hur kan man då förklara regeringens löftesbrott? Den enda person som jag känner till som har kommenterat regeringens agerande är en person som tyvärr inte är närvarande i kammaren i dag. Det är vänsterpartisten Tasso Stafilidis som förhandlade med regeringen om denna utredning och som i en riksdagsdebatt den 10 februari 2005 kommenterade förhandlingarna på följande sätt: Det blev inte en parlamentarisk utredning. Men man skulle kunna säga att det annars kanske inte hade blivit något över huvud taget.

Om detta referat stämmer betyder det att regeringen inte hade för avsikt att ens pröva möjligheten att efterkomma riksdagens tillkännagivande i den ordalydelse som det gavs.

Vi anser att det är beklagligt att detta tillkännagivande inte har efterkommit. Vi står därför fast vid den kritik som finns i reservationen.

Anf. 33 ANDERS BENGTSSON (s) replik:

Herr talman! Tasso Stafilidis är en av många debattörer i den här frågan. Jag har stor respekt för honom, men sitt uttalande får han själv svara för.

Återigen, saken gäller om regeringen konstitutionellt har brutit mot ett beställningsuppdrag från riksdagens sida. Det har man alltså inte gjort, därför att i betänkandet står det ”bör” vara en parlamentariskt sammansatt utredning. Thomas Bodström har både på en interpellation och på en skriftlig fråga svarat att han finner det lämpligt i det här fallet att ha en enmansutredare tillsammans med ett antal referensgrupper. Han anser att det på det viset i det här fallet ges en bredare möjlighet för utredningen, som jag hoppas kommer fram till något positivt.

Men det är en annan sak som jag och Martin kan debattera i andra sammanhang och som jag hoppas att vi kan återkomma till i ett helt annat betänkande. Ur konstitutionell synpunkt finns det ingen kritik som utskottet kan finna sak för.

Anf. 34 MATS EINARSSON (v):

Herr talman! Vår grundlag bygger, som de flesta författningar, på bland annat en funktionsuppdelning mellan riksdag och regering. Mycket förenklat kan man säga att riksdagen beslutar om budget, skatter och stiftar lag, medan regeringen styr riket, det vill säga fattar beslut i enskilda ärenden och ger anvisningar om hur myndigheter ska utföra sitt arbete och så vidare.

På regeringen ligger också uppgiften att bereda och lägga fram förslag till lagstiftning och andra beslut i riksdagen.

En stor del av KU:s granskningsarbete och de anmälningar som kommer in handlar naturligt nog om den här gränslinjen mellan riksdag och regering. Typfallet är när riksdagen har gjort ett tillkännagivande men regeringen inte gjort som riksdagen hade tänkt sig. Här har vi två fall där riksdagen har uttalat sig om hur kommande lagförslag ska beredas.

Det har utvecklats en praxis, jag vet inte hur gammal den är – det vore intressant att studera det närmare – där riksdagen inte fattar beslut men uttalar sig om sådant som enligt författningen ligger på en annan instans, i det här fallet regeringen, att besluta om. Hur man nu ska se på den här typen av tillkännagivanden, som det heter, har det också utvecklats en praxis för, inte minst genom konstitutionsutskottets uttalanden. Billy Gustafsson gjorde en föredömlig redovisning för vilka punkter som ingår i denna praxis. Jag ska inte upprepa den.

Men notera att i denna praxis sägs ingenting om vilka skäl som är acceptabla för regeringen när den inte efterkommer ett sådant här tillkännagivande. Jag påstår att det är mycket medvetet från de historiska konstitutionsutskottens sida när det gäller att inte ange detta. Om man skulle ge sig in på att börja recensera vilka skäl som är acceptabla och vilka som inte är det tror jag att man är ute på ett väldigt halkigt sluttande plan.

I debatten förefaller det vara så att man från oppositionens sida vill förändra praxis på den här punkten, flytta gränsdragningen och börja föra in ett element av att det bara är vissa skäl som är acceptabla när regeringen väljer att inte efterkomma ett tillkännagivande. Jag tror att det vore väldigt farligt att hamna i ett läge där riksdagen bara accepterar force

majeure, det vill säga krig, jordbävning och revolution, för att inte kritisera regeringen när den inte efterkommer ett tillkännagivande.

Varför är detta viktigt? Det är inte av omsorg om denna regering eller om regeringar i största allmänhet. Tro mig på den punkten! Det handlar om att jag tror att för att kunna försvara riksdagens makt och ställning i det konstitutionella systemet är det avgörande att vi har en tydlig funktionsuppdelning. Börjar man ludda till den här funktionsuppdelningen hamnar man i ett läge, tror jag, där det paradoxalt nog kan bli svårare att försvara riksdagens, folkförsamlingens, ställning och funktion i vår konstitution.

Sedan är det en helt annan sak att en klok regering så långt som det över huvud taget går undviker att inte efterkomma de här tillkännagivandena. Givetvis är det på det sättet. Även i de fall där man är oense med riksdagens majoritet försöker naturligtvis en klok regering att efterkomma detta just för att undvika den irritation och det gnissel i relationen till parlamentet som helt naturligt uppkommer när man gör på det sättet.

En sista mening bara: Det sades någonstans att regeringen klarar sig därför att Miljöpartiet och Vänsterpartiet accepterat regeringens hantering. Det är alls icke på det sättet. I det ena fallet är vi emot den här utredningen helt och hållet. I det andra fallet har vi deltagit i diskussioner om hur det här ska beredas. Men i båda fallen är det regeringens beslut och ingen annans.

Anf. 35 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Herr talman! Miljöpartiet anser att det borde ha tillsatts en parlamentarisk utredning om socialförsäkringar. Vi var en del av den majoritet som gjorde tillkännagivandet till regeringen.

Miljöpartiet anser att det borde ha tillsatts en parlamentarisk utredning om könsneutral äktenskapslagstiftning. Jag tycker att det är närmast ett ofog med dessa ständiga ensamutredare och referensgrupper. Vi har i mitt parti till och med markerat mot detta genom att till beredningen av äktenskapslagstiftningen, där just de kyrkliga samfälligheterna getts en särskild status, nominera RFSL Ungdoms ordförande till den parlamentariska referensgruppen. Vi tycker att det vore en bättre hantering att ha en parlamentarisk referensgrupp eller en parlamentarisk utredning.

Herr talman! Nyss, i den inledande diskussionen, var vi rörande ense om att debatten inte ska handla om vad man anser, vad man har för politisk åsikt om hur saker och ting ska hanteras, utan om vilket regelverk som faktiskt föreligger. Tittar man på regelverket för tillkännagivanden måste man falla tillbaka, eftersom det inte finns någon rättslig reglering, på det konstitutionsutskottet har uttalat. Då måste man titta på de principer som konstitutionsutskottet har lagt fram. I majoritetens ställningstagande på dessa två punkter återupprepar vi därför KU:s ganska hårda och tydliga ställningstaganden och tillkännagivanden. Vi förutsätter att regeringen hörsammar riksdagens tillkännagivanden och att regeringen redovisar sina bedömningar för riksdagen om de begärda åtgärderna inte vidtas. Vi säger att om regeringen inte avser att vidta en begärd åtgärd enligt riksdagsbeslutet måste man redovisa detta för riksdagen inom en uppställd tidsram. Även skälen för att riksdagsbeslut inte följs upp ska tas upp i ett sådant sammanhang. Vi säger också att om en redovisning

inte kan ges i skrivelse eller proposition till riksdagen bör den ges på ett sätt som gör den tillgänglig för riksdagens samtliga ledamöter.

Vi återupprepar kraven på tillkännagivanden som riksdagen har genom konstitutionsutskottets praxis. Jag skulle gärna ha velat ha sakförhållandena på annat sätt, men jag konstaterar att i dessa två ärenden finns ingen grund för kritik.

Då försöker, herr talman, en av den borgerliga alliansens företrädare, Centerns Kerstin Lundgren, pressa Miljöpartiet till att använda sin politiska åsikt, sitt tyckande om hur saker och ting bör vara i dessa två fall, till att göra något annat i konstitutionsutskottet. Kerstin argumenterar att om vi gör så är det som om vi i efterhand godkänner hanteringen. Det är en signal vi inte borde skicka till regeringen.

Återigen: Vi var nyss så rörande ense om att debatten inte handlar om vad vi ansåg, om de politiska förhållandena, utan om de konstitutionella rättsliga sakförhållandena. Då går det inte att hänvisa till ett politiskt ställningstagande från ett parti och mena att det ska vara grund för hur vi agerar i konstitutionsutskottet när vi tittar på de rättsliga regleringarna. Den argumentationen förstår jag inte, men den kommer Kerstin ha möjlighet att utveckla då hon har begärt replik.

Anf. 36 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Gustav Fridolin, Miljöpartiet och vi i alliansen har i olika sammanhang kunnat hitta en samsyn när det gäller tillkännagivanden. Vi har också kritiserat när regeringen sagt sig vara ointresserad av att fullfölja dem.

Ta frågan om folkinitiativ. Ta frågan om indelningsärenden. Det handlar inte om tyckande. Bilden måste också vara att det inte är en legär behandling från regeringens sida, att man verkligen söker hörsamma och pröva.

I det här ärendet, inte minst när det gäller frågan om könsneutral lagstiftning, säger majoriteten att lagutskottet i sina motiveringar för tillkännagivandet öppnar upp för andra alternativ än en parlamentarisk utredning. Är detta inte att söka, tycka, från majoritetens sida om vad som var kammarens uppfattning? Det är ett tyckande som inte stämmer överens med den beslutsmening som fanns i det tillkännagivandet.

Herr talman! I den promemoria som utskottet har fått i den här delen från Justitiedepartementet går det att läsa att det har förevarit en gemensam beredning i Regeringskansliet, att samråd har skett med de socialdemokratiska ledamöterna i lagutskottet, men också överläggningar med företrädare för Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Däri torde det ligga, herr talman, att inte Miljöpartiet nu anser att det finns skäl att rikta kritik utan man nöjer sig med den flata formulering som finns i utskottets ställningstagande. Det gäller också på den här punkten, eftersom vi i andra sammanhang brukar vara mycket kritiska mot förfaringsättet att låsa in sig med någon företrädare från ett utskott och samtala. Det är också en källa till kritik.

Anf. 37 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! De flata uttalanden som Kerstin Lundgren kritiserar, de meningar jag läste upp, rädde det total enighet om tidigare i utskottet. Det har gällt hur man ser på tillkännagivanden. Nu har det plötsligt blivit

flata uttalanden. Jag hoppas att Kerstin kan ta tillbaka detta. Hur vi ser på tillkännagivanden återfinns såväl i majoritetsställningstagandena som i reservationerna.

Sedan kommer vi till frågan om regeringen i dessa två frågor har uppfyllt de krav som vi gemensamt har på tillkännagivanden. Där hänvisar Kerstin Lundgren bakåt i tiden till två frågor, nämligen folkinitiativet och indelningsärendena. Jag har varit mycket tydlig, och har fortsatt att vara tydlig, om att jag inte ansåg eller anser att regeringen efterlever de kriterier konstitutionsutskottet har satt upp på tillkännagivanden. I de här två frågorna gör jag bedömningen att regeringen faktiskt har gjort det.

I frågan om en könsneutral äktenskapslagstiftning har lagutskottet anfört att man lämpligen bör ge en parlamentarisk utredning i uppdrag att titta på detta. ”Lämpligen bör.” Då ansåg regeringen att man lämpligen borde göra det på ett annat sätt. Jag tycker att det var en felaktig bedömning av regeringen, men det låg på regeringen att göra den bedömningen utifrån den öppning som lagutskottet hade redovisat.

Kerstin påstår – jag tror inte att hon tror det, men hon påstår sig tro – att detta ska ha att göra med att regeringen har haft överläggningar med företrädare från Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Kerstin tror stort om den socialdemokratiska regeringen. Varför skulle den ha överläggningar med oss om det som ligger på den ensamt att besluta om, det vill säga exakt hur formen för en utredning ska gå till? Det överläggningarna handlade om var givetvis de direktiv som utarbetades till den utredning som faktiskt kom till stånd.

Anf. 38 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Där ser man hur Miljöpartiet hanterade sina överläggningar i den delen, det vill säga man nöjde sig med att diskutera direktiven – inte formerna för själva utredningen. Det må väl vara något som faller tillbaka på Miljöpartiets arbete och prioriteringar. Det är speciellt spännande med tanke på att Miljöpartiet var med och bildade majoritet i kammaren.

Herr talman! Det är intressant om konstitutionsutskottet ska jobba för att verkligen söka öppningarna i ett uttalande från ett utskott eller om vi ska hävda det som blev kammarens beslut, det vill säga att tillsätta en parlamentarisk utredning och att det ska ankomma på regeringen att tillkalla den utredningen.

Här tycker jag att mot bakgrund av det som framförts från Justitiedepartementet, och vad Gustav Fridolin säger, att detta är ett sätt att öppna dörren för en minimalistisk efterlevnad av tillkännagivanden, vilket Miljöpartiet i det här ärendet medverkar till. Det är i den delen det är en för låg nivå i det ställningstagande utskottet gör. Jag beklagar att Miljöpartiet i det här fallet väljer att bekräfta en sådan minimalistisk hållning.

Anf. 39 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Det är givetvis så att när vi granskar och gör en bedömning av de tillkännagivanden som har riktats måste vi titta på vad tillkännagivandena faktiskt innehåller. Innehåller tillkännagivanden faktiskt meningar som: Enligt utskottets uppfattning bör lämpligen en parlamentariskt sammansatt utredning ges detta uppdrag där olika aspekter på

denna fråga ... – då är det att ge en öppning till regeringen att tillsätta något annat än en parlamentarisk utredning.

Jag tycker inte att den öppningen var den bästa. Jag kan tycka att lagutskottet borde ha uttryckt sig tydligare. Men nu uttryckte man sig på detta sätt, och det är det vi har att bedöma.

Centerpartiets Kerstin Lundgren tror starkt på den socialdemokratiska regeringens vilja att tala om det som det ligger enkom på dem att fatta beslut om med Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Sedan tror hon plötsligt stort på min och min partikamrat Ulf Holms förmåga att vara tysta när vi samtalar med regeringen. Jag trodde att Kerstin Lundgren har träffat mig fler gånger än så. Det var självfallet så att när överläggningar i dessa ärenden skedde förde Miljöpartiet och Vänsterpartiet fram att man inte tyckte att det var vettigt att lägga detta på en särskild utredare, att man hade tyckt att det varit mycket bättre att göra så som också utskottet föredrog, nämligen att lägga det på en parlamentarisk utredning. Men den frågan låg det på regeringen att besluta om.

Anf. 40 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Herr talman! Om nu Gustav Fridolin och Miljöpartiet så gärna vill ha en snabbt tillsatt parlamentarisk utredning om socialförsäkringssystemet förstår jag kanske inte riktigt varför han inte följer upp det tillkännagivande som ändå riksdagen avgav och som ni röstade för. Det synes en aning ologiskt.

Sedan är det ju så, när man tittar på motiven för att regeringen inte gör som riksdagen säger i det här fallet, att regeringen inte finner att de politiska eller parlamentariska förutsättningarna föreligger för att nu, det vill säga snabbt, tillsätta en sådan här utredning. Man hoppas på att de förutsättningarna ska föreligga när utredaren Hedborg är klar med sitt utredningsuppdrag. Och varför bedömer man dem inte föreligga? Jo, det är Moderaternas socialförsäkringspolitik som ligger till grund för regeringens bedömning. Men vi har inte motsatt oss att delta i en sådan utredning i alla fall. Vi har inte fått någon förfrågan. Att regeringen tror att det skulle bli lättare att få sådana parlamentariska förutsättningar om två år, som man tror och antyder, förvånar mig.

Låt mig sedan säga att i skrivelse 75, det är det vi reagerar på också, konstateras att tillkännagivandet om en parlamentarisk utredning av regeringen anses som slutbehandlat. Vi tycker inte det. Vi vill ju ha en utredning med en gång, men regeringen motsätter sig detta. Det är alltså att uppfatta som lite trots, tycker jag man kan säga.

Anf. 41 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! När den moderata politiken, eller åtminstone retoriken, snarast liknar den gamla barnsången om kråkan som än slank hit, än slank dit, är det kanske en rimlig analys att göra att socialförsäkringspolitiken ser annorlunda ut om två år. Vi får väl se.

Möjligen var det så att jag var otydlig i mitt anförande. Möjligen var det så att den poäng jag vill göra inte riktigt gick fram. Därför tackar jag Henrik S Järrel för att han så tydligt illustrerar min poäng.

Det är ju faktiskt så att vi som ville ha en parlamentarisk utredning såväl om en könsneutral lagstiftning som om socialförsäkringarna också måste se, när det hamnar i konstitutionsutskottet, vilka de rättsliga grun-

derna är för att regeringen har agerat som den gjort. Då måste vi också titta på vad utskottet, riksdagen, har uttalat tidigare om tillkännagivanden.

När Henrik talar om att man ska följa upp det man tidigare har sagt säger han: Gör inte en rättslig granskning. Titta inte på det där med principerna och vad utskottet tidigare har sagt. Följ nu upp det här. Kritisera regeringen så att den banne mig gör det den skulle ha gjort, det vi tycker att den skulle ha gjort, det som det är vår politiska åsikt att den skulle ha gjort så snabbt som möjligt. Men det är inte konstitutionsutskottets roll. Konstitutionsutskottets roll är en annan. Den är att titta just på den rättsliga regleringen – inte att följa upp tillkännagivanden från andra utskott.

Vi har tittat på de rättsliga regleringarna, eller det som utskottet har påpekat tidigare, och vi har kunnat konstatera att i de här två frågorna finns det inte fog för konstitutionell kritik av regeringen. *Politisk* kritik har jag riktat flera gånger i mina anföranden och inlägg.

Anf. 42 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Herr talman! Problemet är som sagt att det egentligen inte finns några rättsliga regleringar att falla tillbaka på. Det finns, har vi konstaterat, ingen absolut lydnessplikt från regeringens sida. Däremot har regeringen, som sagt, ändå återkommit till riksdagen med besked om hur den ser på saken. Och det har regeringen gjort. Man har sagt: Vi tycker inte att det är tid att tillsätta den här parlamentariska utredningen nu. Men det tycker vi, och det tycker en majoritet av riksdagen. Annars skulle det inte ha beslutats, med Miljöpartiets hjälp, att det skulle förhålla sig på det sättet.

Sedan kan vi kritisera regeringen, vilket vi också har gjort i reservationen, för att den inte har efterkommit riksdagens besked och inte har slutbehandlat den skrivelse som regeringen menar att man har slutbehandlat men som vi inte anser att man har slutbehandlat genom att man inte har tillsatt den parlamentariska utredning som riksdagen har önskat.

Anf. 43 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Nej, det finns ingen formell rättslig reglering, och därför faller man tillbaka på den praxis som konstitutionsutskottet har arbetat fram och som därmed blir ett regelverk som regeringen har att hålla sig till. Den praxisen är: Utskottet, riksdagen, förutsätter att regeringen hör-sammar riksdagens tillkännagivanden och att regeringen redovisar sina bedömningar för riksdagen om de begärda åtgärderna inte vidtas. I det senaste inlägget från Henrik S Järrel, den som vill kan läsa det i protokollet efteråt, var Henrik mycket tydlig på att han ansåg att regeringen just *hade* informerat om de bedömningar den hade gjort för att de begärda åtgärderna inte hade vidtagits. Alltså hade man uppfyllt det regelverk som riksdagen har satt upp.

Det Henrik vill göra är att utvidga regelverket, att lägga till nya regler som gör det svårare för regeringen att agera när den har fått ett tillkännagivande. Jag kan tycka att det möjligen kan vara en positiv väg framåt, men det bör inte göras i det här sammanhanget. Det bör inte göras på ett sådant sätt att man kritiserar vad regeringen har gjort tidigare när den faktiskt har följt det regelverk som vi har utarbetat. Det bör göras i ett sammanhang där man tittar på hela forumet, hela förhållandet mellan

riksdag och regering. Och som av en händelse tittar vi just nu på förhållandet mellan riksdagen och regeringen i Grundlagsutredningen. Och som av en händelse har utskottet, om jag inte missminner mig dessutom i enhällighet, uttalat sig om att man där särskilt bör titta på vad som sker vid tillkännagivanden. Det är positivt på ett sätt. Vi kanske slipper den här typen av debatter i framtiden.

Justitieminister Thomas Bodströms hantering av arbetet med säkerheten på fängelser (avsnitt 2.3)

Anf. 44 LISELOTT HAGBERG (fp):

Herr talman! Den här anmälan handlar om justitieminister Thomas Bodströms hantering av arbetet med säkerheten på fängelserna. Regeringen styr riket genom sina myndigheter, och regeringen gör det genom att den fattar beslut om direktiv och regleringsbrev till myndigheterna. Det gör den genom kollektiva beslut. Regeringsformen uttrycker att myndigheterna lyder under regeringen, och det här betyder ju att enskilda ministrar inte har någon befälsrätt över myndigheterna.

I maj 2003 gav regeringen Kriminalvårdsstyrelsen i uppdrag att till skapa fler häktes- och anstaltsplatser med flexibel användning i fråga om säkerhet och beläggning. I regleringsbrevet för 2004 gav regeringen Kriminalvårdsstyrelsen i uppdrag att arbeta för att platskapaciteten vid häkten och anstalter skulle utnyttjas effektivt. Det gavs också i uppdrag till Kriminalvårdsstyrelsen att redovisa långsiktig planering, hur intagna skulle förhindras från att använda mobiltelefoner, att redovisa vilka åtgärder som vidtagits som gäller inpasseringskontroll, säkerhet etcetera. Redovisningen av de här uppdragen skulle äga rum den 1 oktober 2004.

Det fanns således formulerade uppdrag från regeringens sida. Men från augusti 2003 till september 2004 inträffade en rad händelser inom anstalterna. Det förekom alltså ett antal rymningar, fritagningar och så vidare. Och under sommaren 2004 inträffade ett par sådana här händelser med ganska kort intervall.

Justitieministern uttalade då i medier att kontakterna mellan Justitiedepartementet och Kriminalvårdsstyrelsen nu skulle bli tätare för att man verkligen skulle ta reda på att Kriminalvårdsstyrelsen satte just säkerhetsarbetet högst upp på prioriteringslistan. Säkerhetsarbetet fanns redan där som ett uppdrag till Kriminalvårdsstyrelsen, vilket också skulle redovisas under hösten, närmare bestämt i oktober, som jag har sagt tidigare. Ändå var ministern nödgad att på ett informellt sätt styra myndigheternas arbete vad gäller just säkerhetsfrågorna genom veckovisa kontakter.

Vid konstitutionsutskottets utfrågning med justitieministern framkom det att arbetet inom kriminalvården sköttes på ett alldeles utmärkt sätt och enligt de direktiv och regleringsbrev som regeringen gett till Kriminalvårdsstyrelsen. Ändå bar det sig inte bättre än att en dialog mellan Justitiedepartementet och Kriminalvårdsstyrelsen ledde fram till att Kriminalvårdsstyrelsens generaldirektör Lena Häll Eriksson avgick.

Då, herr talman, tycker jag att det är intressant att notera att justitieministern och faktiskt också en utskottsmajoritet, som det verkar så här långt, tycker att det är helt okej att en enskild minister tar sig rätten att ta initiativ till att på ett, som man kan uppfatta, styrande sätt följa hur en myndighet sköter ett av de uppdrag som den har fått via regleringsbrev

av regeringen som kollektiv. Det handlar om täta och veckovisa kontakter och om att på så sätt påtvinga, kan man säga, en myndighet att sätta ett av uppdragen högst på prioriteringslistan.

Det är också intressant att notera hur en dialog mellan Justitiedepartementet och kriminalvården kunde leda fram till att Lena Häll Eriksson lämnade sitt uppdrag som generaldirektör inom Kriminalvårdsstyrelsen när hon, enligt ministrarnas egen utsago, skötte det uppdrag hon fått av regeringen på ett alldeles utmärkt sätt.

Jag vill avslutningsvis fästa uppmärksamhet på att det är väldigt viktigt att regeringen styr myndigheterna via just kollektiva beslut, eftersom det står så i våra grundlagar, och att regeringen också måste ta ansvar för de utnämningar som den gör via den utnämningssmakt som åvilar regeringen.

Anf. 45 BARBRO HIETALA NORDLUND (s):

Herr talman! I anmälan till den här granskningen anges det helt riktigt att ett statsråd har både rätt och skyldighet att noga följa utvecklingen inom de myndigheter som ligger inom statsrådets ansvarsområde. Vidare pekar anmälaren, också det helt riktigt och rätt, på att det finns ett gränsland mot ministerstyrelse.

Den här frågan om relationen mellan regeringen och myndigheterna och ämbetsverken är ett återkommande granskningsområde för konstitutionsutskottet. Och det är en bärande och viktig princip i vårt statskick att enskilda ministrar inte ägnar sig åt detaljstyrning av verksamheten i verk och myndigheter. Samtidigt har KU markerat vid åtskilliga tillfällen, i tidigare betänkande och även i det här betänkandet, att det finns ett stort behov av informella kontakter och informationsutbyte mellan regeringen och förvaltningsmyndigheterna.

Herr talman! Jag tror nog att reservanterna på den här punkten gärna hade velat rikta kritik mot ministern i den här frågan, men det finns faktiskt inte något belägg för att man ska kunna göra det. Därför har de inte heller gjort det. I stället har reservanterna valt att i en reservation stryka under vikten av vad utskottet faktiskt redan har formulerat. Sedan varnar man för vad som kan eller skulle kunna uppfattas som ministerstyre, alltså detta att ministern ökade sin uppmärksamhet och att han hade ett tätare informationsutbyte tiden efter de dramatiska händelserna med rymningar.

Frågan om risk för ministerstyre i de informella kontakterna har utskottet kommenterat i ett tidigare betänkande, och, som sagt, vi lyfter också fram det i dagens betänkandetext. Därför känns den här reservationen tunn, helt enkelt.

Efter vår granskning, efter vår utfrågning, är det min mening att det stiger fram en bild av en engagerad, kunnig, ansvarstagande justitieminister som också visar insikter och vaksamhet gentemot risken för just ministerstyrelse och dess gränslands fallgropar.

Herr talman! Jag yrkar på godkännande av utskottets anmälan.

Anf. 46 LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Herr talman! Vad jag tycker är viktigt att notera – och det är en slutsats vi kan dra av hela den här granskningen även om den är uppstyckad i delar – är att vi börjar kunna se ett mönster som jag tycker att vi bör vara

vaksamma på. Det talas om att ett ansvarstagande bygger på att man har tät informationsinhämtning. Och vi har ett ärende senare som handlar om en skolrapport där det finns ett liknande sätt att benämna täta kontakter mellan myndigheter och departement.

Det är så lätt att falla undan och säga: Informationsinhämtning måste väl departementen kunna ägna sig åt. Men det finns en fara när man bara använder det på ett förtäckt sätt, för att faktiskt påverka. Jag tycker att det som är allvarligt i det här fallet är när departementets informationsinhämtning tättnar efter ett kritiskt skede. Det är precis vad jag tycker har skett i det här fallet. Och man kan dra parallellen med det ärende vi senare ska debattera om en återtagen skolrapport. När det hettar till blir den här informationsinhämtningen tätare, och man fokuserar på ett visst område, som i det här fallet, på säkerheten.

Anf. 47 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Herr talman! När det gäller just det här med riskerna omkring de informella kontakterna har vi en gemensam samsyn. Vi har också uttryckt den i utskottets betänkande, att det finns anledning till extra vaksamhet och försiktighet.

När det är sagt kan jag inte låta bli, herr talman, att också göra en reflexion. Tänk om justitieministern inte hade låtit hålla sig informerad, inte hade intensifierat kontakterna efter rymningarna! Då är det högst troligt, eller jag är säker på, att vi hade haft en granskningsanmälan som krävt att vi skulle titta på ministerns passivitet. Vi skulle då också ha anledning att kommentera den avsaknad på kommunikation och dialog som fanns från ministerns sida.

Detta var avsett att vara informationsutbyte. Vår utfrågning och vår granskning visar också att den rågången höll ministern i detta granskningsärende på ett professionellt sätt.

Anf. 48 LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Herr talman! Det saknades faktiskt inte direktiv till Kriminalvårdsstyrelsen från Justitiedepartementet. Det hade getts direktiv vid olika tillfällen, men vid de tillfällena hade man inte uttalat att det var säkerheten som skulle sättas högst. Debatten om att det har brustit i säkerheten på anstalterna får väl tas i ett annat sammanhang. Debatten just om kriminalvårdens arbete och säkerheten på anstalter och rymningar och sådant passar ju inte in här, eftersom det inte är det vi granskar.

Men det fanns faktiskt tydliga direktiv, och säkerheten fanns med som en av de frågor som man skulle arbeta med. Det förekom också kontakter månatligen. Jag tycker att det är svårt att komma ifrån det som justitieministern själv gav uttryck för vid de muntliga utfrågningar som vi i konstitutionsutskottet företog med honom.

Han sade både där och i medierna att det var säkerheten som nu skulle sättas högst på dagordningen. Det var därför också dialogen tätade, för att försäkra sig om att det var säkerheten som stod högst på dagordningen. Har vi någon tilltro till våra myndigheter och de människor som regeringen utnämner som generaldirektörer och så vidare får vi väl förutsätta att de kan tänka själva och prioriterar det arbete som de anser vara viktigast.

Anf. 49 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Herr talman! Alldeles riktigt – så var det. Säkerhetsarbetet var igångsatt, och riktlinjerna för det hade formulerats i direktiv, regleringsbrev och så vidare. Det som var ministerns både intresse och ansvar i det här sammanhanget var att i en dialog få information om hur säkerhetsarbetet gick framåt. Det känns alldeles naturligt att det, med tanke på de yttre dramatiska händelserna och inte minst med tanke på hur den allmänna debatten gick i gång efter rymningarna, sågs som extra viktigt att ministern skulle vara uppdaterad och informerad om hur arbetet, med de intentioner som tidigare uttalats, fortskred.

Ministern meddelade i vår utfrågning att det var hans avsikt. De här kontakterna, som intensifierades under en kort period, klingade av och blev så småningom till de normala månatliga kontakterna.

Den utveckling som Liselott Hagberg gav uttryck för inledningsvis i replikskiftet, att det här kan leda till någonting som vi inte gillar, är nog att dra lite väl höga växlar på just den här granskningen och den här frågan. I övrigt är vi överens om att gränslandet ska vi ha stor vaksamhet och bevakning på.

Anf. 50 MATS EINARSSON (v):

Herr talman! Det finns kanske inte så väldigt mycket att tillägga efter Barbro Hietala Nordlunds olika inlägg. Jag tycker att hon på ett utmärkt sätt har argumenterat för den ståndpunkt som uttrycks i utskottets betänkande, även om jag personligen inte fullt ut skulle gå i god för justitieministerns kompetens på olika områden. Men jag håller helt med om att reservationen i detta ärende är tunn, oerhört tunn. Den är närmast genomskinlig. Det är oerhört svårt att se vari substansen egentligen består. Det blev inte så mycket mer substans när Liselott Hagberg höll sitt anförande.

Här har vi återigen en fråga som handlar om gränsdragning runtomkring regeringen. Nu handlar det om förhållandet mellan regeringen och myndigheterna. Det finns tydligt redogjort för hur regeringsformen reglerar detta och hur vi i olika uttalanden från konstitutionsutskottet har sett på det genom tiderna.

Det är inte så att regeringsformens syfte är att minimera regeringens möjligheter att styra riket. Det här med oberoende myndigheter betyder inte att myndigheterna själva bestämmer vilken politik som ska föras. Myndigheterna är myndigheter under regeringen och därmed ett verktyg för den demokratiska politiska makten i det här landet. På något annat sätt kan det naturligtvis inte vara.

Det den här anmälan tar fasta på är det som skedde för ungefär ett år sedan. Vi fick ett antal spektakulära rymningar på olika fängelser. Det var väl inte Bodström personligen som låste upp, men vi fick i alla fall en debatt kring hans person. Det var väl kanske inte så konstigt. Jag tycker heller inte att det är så konstigt om regeringen och justitieministern i ett sådant läge lägger sig vinn om att ha nära kontakt med de myndigheter som är ansvariga för kriminalvården. Att inte, som det har antytts här, göra det skulle möjligtvis kunna vara skäl för kritik mot justitieministern. Både i sådana här lägen och generellt har regeringen och ministern personligen ett krav på sig att vara informerade om vad som sker ute i myndigheterna.

Det finns också, tycker jag, ett rimligt krav från myndigheternas sida att bli informerade om hur den ansvariga ministern och det ansvariga departementet och regeringen ser på olika saker, utan att detta ska uppfattas som något slags otillåten styrning. Om vi driver den här linjen alltför långt – det gör ni inte i reservationen, för där säger ni nästan ingenting – i linje med de inlägg som har varit här hamnar man i ett läge där vi inte längre kan ställa regeringen till ansvar för vad som sker i det här riket, i myndigheterna och så vidare. Det är regeringen vi ska ställa till ansvar, inte myndigheterna. För att vi ska kunna ställa regeringen till ansvar för något måste man ha rimliga möjligheter att styra riket och i den form som regeringsformen uppställer också styra över myndigheterna.

Deklaration gällande samarbete med USA på krigsmaterielområdet (avsnitt 2.4)

Anf. 51 MATS EINARSSON (v):

Herr talman! Jag tror att jag kan vara ganska så kortfattad i detta ärende, och vår reservation nr 4 är också kort.

Det finns i den här kammaren olika uppfattningar i sak om vapenexporten – hur den ska utformas, om den ska finnas över huvud taget och om den ska finnas, i så fall till vilka länder och vilken typ av länder det är möjligt att exportera vapen. Där finns det som sagt olika uppfattningar i den här kammaren.

Men vi har en lagstiftning i botten. Det finns även olika uppfattningar om hur denna lagstiftning rimligen bör tolkas. Det är inte världens mest tydliga lagstiftning. Dels finns riktlinjer uttryckta i riksdagens beslut som är ganska så restriktiva när det gäller vapenexport och till synes förhindrar vapenexport till exempel till länder som bedriver folkrättsstridiga anfallskrig mot andra stater. Dels finns i lagstiftningen sådana delar som gör det möjligt för i sista hand regeringen att med hänsyn till Sveriges nationella intressen, till exempel av goda förhållanden till stater som bedriver folkrättsstridiga anfallskrig mot andra länder, ändå låta en myndighet tillåta sådan vapenexport. Vi har helt olika uppfattningar i den här kammaren om hur man ska se på detta.

Det som nu är på bordet gäller ett avtal, en deklARATION, mellan USA och Sverige om samarbete på krigsmaterielområdet. Det är i sig inte något som kräver något särskilt exporttillstånd eller några sådana beslut i enlighet med lagstiftningen för vapenexport. Men givet den tolkning av gällande lagstiftning som vi i Vänsterpartiet och Miljöpartiet gör följer av detta givetvis att en sådan här deklARATION och ett sådant här samarbete inte kan anses vara rimligt. Det föranleder därför enligt vår uppfattning kritik från riksdagens sida.

Anf. 52 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Herr talman! Sverige har varit en internationell röst för fred, för de utsatta i vår värld och för global rättvisa. Kanske är det därför som svenskar känner sig så illa till mods när man upplever att det tydliga motstånd mot krig som man till exempel visade i de stora folkliga manifestationerna inför USA:s angreppskrig mot Irak inte får ett reellt uttryck i den förda politiken. Vi har sett vilken ilska som riktas mot den svenska

vapenexporten till krigförande länder. Vi har sett hur irriterad man har varit från stora grupper i samhället för att den svenska försvarsmakten aktivt deltar i kriget i Irak genom att låna ut sin försvarsmateriel till de krigförande länderna.

Göran Magnusson sade i den inledande rundan här att för vissa kanske den största vinsten med en KU-anmälan är notisen i tidningar dagen efter.

Jag tror inte riktigt att det är på det sättet, men det är klart att man uppskattar uppmuntran. När jag gjorde den anmälan som vi nu har att granska följde på det att jag fick hundratals rosvykort från medlemmar i Svenska freds- och skiljedomsföreningen. De tyckte att det var bra att någon anmälde till granskning förhållandet med den deklaration som vi nu granskar.

Varför säger jag allt detta? Vad har det med de konstitutionella grunderna att göra? Vad har den folkliga irritationen över Sveriges lama inställning till kriget i Irak och USA:s krigspolitik med den formella granskningen att göra?

Jo, därför att den folkliga inställningen har kommit att spegla den lagstiftning som vi har fått. Även om det har funnits de som har velat ändra på den så har Sverige faktiskt en lag som i princip förbjuder vapenexport till krigförande länder.

Det är klart att det finns dispenser från en sådan lag. Det är klart att det finns undantag. Men när undantagen börjar bli en majoritet av krigsmaterielexporten och när mer vapen exporteras på basis av undantag från regeln än på basis av huvudregeln uppfylls inte lagstiftarens intention. Då blir dispensen huvudregel och lagen undantag.

Detta har vi granskat år ut och år in, kan man nästan säga. Inte minst granskade vi det just efter kriget mot USA, då det stod klart att Sverige inte tänkte avbryta sin vapenexport utan tvärtom utöka den. Under de föregående åren har Sverige dubblat sin vapenexport till de krigförande länderna. Då sade utskottets majoritet – man var inte enig – till exempel i betänkande 2003/04:KU20 att det inte fanns fog för kritik från konstitutionell synpunkt gällande regeringens agerande. Det var på den något tunna grunden att regeringen helt enkelt inte har agerat för att meddela ytterligare föreskrifter om överlämnande av exportärenden till regeringen och alltså inte har velat eller kunnat påverka vapenexporten.

Om man nu alltså inte kan diskutera vad regeringen inte har gjort så måste man rimligtvis kunna diskutera vad den faktiskt har gjort. Och regeringen har faktiskt skrivit ett avtal i form av en deklaration av principer med hökarnas hög i den amerikanska administrationen, Donald Rumsfeld.

Låt oss titta närmare på avtalet och på några delar av det. Det står till exempel om tillgodoseende av säkerhet vid behov av materiel och att båda parter kräver garantier för att den andra parten ska underlätta anskaffning av överenskomna försvarsartiklar eller försvarstjänster och att parterna medger att denna leveransgaranti är lika viktig för industrin som den är för regeringarna om industrin ska kunna anpassa sig till globaliseringsprocessen. Där står vidare att parterna utifrån en gemensam grund ska sträva efter att minska hinder i form av lagar och förordningar för att optimera konkurrensen på marknader med främjande av handel av försvarsmateriel.

Det är alltså ett avtal och en deklaration undertecknad av Leni Björklund, den svenska försvarsministern, och Donald Rumsfeld, den dåvarande amerikanska försvarsministern. Där klargör Sverige att man tänker försöka ändra på reglerna och underlätta för vapenexport – och det till ett land som Sverige inte borde exportera vapen till då vår lag i princip förbjuder vapenexport till krigförande länder.

Detta förfarande ville utskottets majoritet bestående av de borgerliga ledamöterna och, tyvärr, de socialdemokratiska ledamöterna fria. Miljöpartiet och Vänsterpartiet vill rikta kritik. Jag noterar att den socialdemokratiska gruppen i utskottet låter sig representeras av den moderata ordföranden.

Anf. 53 GÖRAN LENNMARKER (m):

Herr talman! Det här var ett ovanligt lätt ärende för KU att bedöma. Frågan var om detta avtal strider mot konstitutionen eller lagarna. Svaret är att det inte gör det. Det är inte tillståndspliktig verksamhet, och alltså får man anse att deklarationen är förenlig med svenska föreskrifter rörande vapenexport. Det var ju det som anmälan gällde.

Därmed är frågan avgjord ur konstitutionell och rättslig synpunkt. Den innehållsmässiga bedömningen gör inte KU. Den sker på annat håll.

Anf. 54 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! KU har också att granska huruvida regeringen har efterföljt det regelverk som riksdagen har stiftat. Man får väl göra olika bedömningar, och de olika bedömningarna har vi tyvärr gjort under flera år, som sagt. Två partier anser att man inte har efterföljt reglerna när man har tillåtit eller inte agerat mot vapenexport till krigförande länder medan andra partier mer har sett genom fingrarna eller tolkat lagen eller reglerna på ett annat sätt.

Nu säger ordförande Lennmarker att utskottet inte har att bedöma innehållet i den deklaration som har upprättats. Jag skulle vilja att du förklarar den mening i utskottsmajoritetens ställningstagande som lyder så här: Deklarationen syftar till att befrämja de svenska intressena av ett långtgående internationellt försvarsindustriellt samarbete för att trygga den svenska materielförsörjningen.

Varför vill KU:s majoritet slå fast en sådan mening? Varför behöver man tydliggöra att man inte bara tycker att deklarationen var regelmässigt riktig – vilket jag har en annan uppfattning om – utan att den också var viktig för det svenska intresset av ett långtgående internationellt försvarsindustriellt samarbete för att trygga den svenska materielförsörjningen? Är det inte utskottsmajoriteten som har gått ett steg för långt här, och inte bara tittar på det formmässiga utan också på det politiska innehållet?

Anf. 55 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Herr talman! Det är bara för att berätta varför man har ingått överenskommelsen. Det är väl en ganska bra beskrivning av varför överenskommelsen över huvud taget har ingåtts.

Men i grunden är det intressant att se att ni två som reserverar er egentligen gör samma bedömning. Ni skriver i er reservation att ingåendet av den aktuella deklarationen visserligen formellt sett inte har utgjort

tillståndspliktig verksamhet enligt lagen om krigsmateriel. Just det! Så även i reservationen erkänner ni att det nog inte fanns någon grund för KU-kritik i den här delen.

Prot. 2004/05:131
1 juni

*Gransknings-
betänkande*

Anf. 56 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Den friskrivande meningen om regeringens agerande ska alltså bara tolkas som en liten varudeklaration som är insatt för att förklara vad deklarationen syftar till. Det är ju i all välmening, även om utskottet vanligtvis brukar ha sådant i recittexten och inte i sin egen bedömning.

Man skulle lika gärna kunna skriva dit att deklarationen innehåller principer där det fastslås att Sverige ska underlätta lagmässiga hinder för vapenexport till USA. Det vore också en varudeklaration och en förklaring av den deklaration som man har ingått. Man skulle också kunna skriva in att deklarationen är skriven på ett sådant sätt att den uppfattas av stora delar av folket som att Sverige ska ändra sin vapenexport i ett läge där det föreligger en utredning som föreslår ändringar av vapenexportlagstiftningen. Om man nu bara ville göra en liten förklaring av vad deklarationen innehåller så kunde man ha skrivit så.

Det är helt riktigt, herr talman – vi konstaterar också att deklarationen i sig inte innehåller tillståndspliktig verksamhet. Men om det inte är rätt och riktigt i Sverige att exportera vapen till krigförande länder kan det inte heller rimligtvis vara rätt och riktigt att ansluta till deklarationer med sådana länder där man säger att man ska öka vapenexporten till dem.

Anf. 57 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Herr talman! Det sista säger man väl inte. Man går igenom skälen till att vi ska ha samarbete med USA på krigsmaterielområdet. Det är en verksamhet som har pågått i 50 eller 60 års tid. Det är en central del i svensk säkerhetspolitik.

Den bedömningen gör inte KU. KU gör den mycket enkla bedömningen att detta inte strider mot de lagar och regler som vi har, och därför är anmälan fel i den delen. Ni instämmer faktiskt själva i er reservation i den bedömningen.

Anf. 58 INGVAR SVENSSON (kd):

Herr talman! Jag har ett par frågor med anledning av den tidigare debatten här och med anledning av reservationen i detta ämne.

Mats Einarsson talade tidigare om tunna reservationer. Den tunnaste reservationen kvantitetsmässigt i betänkandet är just den som vi nu diskuterar, om försvarsmaterielsamarbetet med USA. Frågan är om det också är en kvalitativt tunn reservation.

Gustav Fridolin talade här tidigare engagerat om skillnaden mellan att göra den rättsliga granskningen och att bedöma den politiska lämpligheten. Men plötsligt är det här helt försvunnet. Vad säger man i den här reservationen? Jo, att det inte finns någon formell kritik att rikta. Ändå säger man, och jag ska citera: ”Med hänsyn till att försvarsarbete med USA för närvarande inte bör förekomma förtjänar regeringen emellertid kritik för beslutet att ingå deklarationen.” Vad är ”bör förekomma” för något om inte ett lämplighetsavgörande, och kritik dessutom?

Anf. 59 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Först ett klagörande angående vårt konstaterande att den här deklARATIONEN inte kräver exporttillstånd. Nej, det är naturligtvis givet, och något annat har vi inte heller hävdad. Det ligger lite grann vid sidan av ämnet.

Vad jag försökte förklara – det gick kanske inte så bra, men jag försöker igen – är att i den här kammaren finns det olika bedömningar av vad den gällande lagstiftningen faktiskt innebär och hur den bör tolkas. Det är ju alltid fråga om en tolkning. Jag menar att gällande svensk lagstiftning borde tolkas på ett sådant sätt att vapenexport till i det här fallet USA inte skulle kunna komma i fråga.

Mot bakgrund av denna bedömning av hur lagstiftningen egentligen ser ut och bör tolkas hamnar vi naturligtvis i ståndpunkten att den här typen av deklARATIONER inte är förenliga med lagstiftningen. Nu binder man sig formellt sett inte till speciellt mycket i en sådan här deklARATION. Det är ju en avsiktsdeklARATION. Men låt oss bara tänka tanken att deklARATIONEN inte hade ingåtts med USA:s försvarsminister utan med försvarsministern i exempelvis Nordkorea. Det skulle uppenbart vara i strid med vad alla tycker om eventuell vapenexport till Nordkorea. Skulle man då också kunna fria det på den grunden att det formellt inte betyder något?

Anf. 60 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Det är ett intressant resonemang – ett induktivt resonemang, skulle man kunna kalla det för. Får jag bara fråga varför man inte anger den rättsliga grunden för sitt ställningstagande i reservationen? Det finns ingen sådan rättslig grund angiven. Och varför står det ”bör förekomma”? Varför står det inte ”skall förekomma” om man gör den här tolkningen, Mats Einarsson?

Anf. 61 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Om Ingvar Svensson hade varit med på den här reservationen och fört fram att man borde skriva ”skall” i stället för ”bör”, tror jag nog att både Gustav Fridolin och jag hade kunnat jämkas oss. Jag skulle tro att det där ordet har att göra med just det som jag sade tidigare vad gällde lagstiftning, att man alltid gör en tolkning av gällande lagstiftning och att det nästan aldrig är helt glasklart hur denna tolkning exakt ska se ut. I den här frågan finns naturligtvis, det ska jag erkänna, ett ganska betydande sådant tolkningsutrymme just genom det sätt på vilket lagstiftningen är utformad.

Anf. 62 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Det är ganska intressant att Mats Einarsson nu säger att det är en osäker tolkning men ändå vill uttala kritik.

Anf. 63 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! I denna fråga, till skillnad mot frågan i den förra debatten som jag deltog i, finns det en rättslig reglering att falla tillbaka på. I den förra frågan fanns det en konstitutionsutskottets praxis som vi kunde tolka. Här finns en rättslig reglering, en lagstiftning. Men lagen är så

utformad att den i princip förbjuder vapenexport till krigförande länder, till diktaturer och en del andra länder. Sedan finns det möjlighet att lämna dispens enligt den här lagstiftningen.

I mitt anförande var jag ganska tydlig med att om det nu blir dispens för majoriteten av den exporterade krigsmaterielen, hamnar vi i en situation där lagen blir undantag och undantagen blir regel, och därmed har lagstiftarens intention frångåtts.

Därför menar vi nu och har tidigare menat att vapenexport till krigförande länder och i den här omfattningen inte kan accepteras. Den reservation som vi har skrivit ska givetvis tolkas mot bakgrund av tidigare ställningstaganden och tidigare utarbetade reservationer.

Jag ställde en fråga tidigare till Ingvar Svenssons kamrat i denna och andra frågor, ordförande Lennmarker, om utskottsmajoritetens ställningstagande i denna fråga. Utskottsmajoriteten skriver i sitt ställningstagande en liten förklarande rad om den här deklarationen, fick jag förklarat för mig. Jag tycker att Lennmarker gav ett i och för sig intressant svar, så jag borde kanske inte upprepa frågan. Men eftersom Ingvar var så intresserad av att skärskåda varje ord i reservationen, bör jag väl också upprepa frågan till Ingvar: Varför skriver man denna mening i utskottets ställningstagande? Varför klargör man i utskottets ställningstagande att deklarationen syftar till att befrämja det svenska intresset av försvarsmateriel, eller hur det nu stod. Jag har citerat det tidigare i debatten.

Anf. 64 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Liksom Lennmarker kan jag bara konstatera att det är en deskriptiv del, inte en bedömande del.

Nu försöker Gustav Fridolin krypa undan sitt resonemang om logiken när det gäller rättsligt grundat resonemang respektive lämplighetsavgörande. Kan Gustav Fridolin svara på varför man i andra sammanhang är så väldigt noga med att ha en rättslig grund för att framföra kritiska synpunkter när man i det här fallet utan rättslig grund kan framföra mycket allvarlig kritik, som det är när man säger att det bör förekomma som ett lämplighetsavgörande och i den meningen framför kritik som ju är avgörande i KU-granskningen?

Anf. 65 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Men det finns en rättslig grund. Vi har ju den svenska lagstiftningen mot vapenexport som i princip förbjuder vapenexport till krigförande länder. Vi har en rättslig grund för vår kritik. Den är inte utskrivet i reservationen, och jag förklarade tidigare att anledningen till det självfallet är att reservationen kopplas tillbaka till våra tidigare reservationer. Vi skulle möjligen kunna fortsätta diskutera hur vi hade kunnat formulera och uttrycka reservationen tydligare, men jag tror att det i debatten i vart fall har framkommit vilken rättslig grund vi har hänvisat till.

I den förra frågan som jag deltog i diskussionen om, och som Ingvar Svensson försöker dra en parallell till, finns ingen rättslig reglering, utan det är konstitutionsutskottets praxis som utgör någon form av regelverk att hålla sig till. Jag tror att det var uppenbart för de flesta att den borgerliga alliansen ville gå något längre där. Jag hoppas att Ingvar uppfattat att han trots allt fått ett svar på sin fråga nu.

Jag fick inget svar på min fråga. Jag frågade varför man har med meningen: ”Deklarationen syftar till att befrämja det svenska intresset av ett långtgående internationellt försvarsindustriellt samarbete för att trygga den svenska materieförsörjningen.” Det är något som inte kan tolkas på annat sätt än som ett totalt friskrivande av att man ingått den här deklARATIONEN. Ingvar försöker undkomma frågan genom att säga att den var enbart deskriptiv. Jaha, men varför fanns den då inte med i recittexten?

Anf. 66 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Det är ofta så att vi skriver deskriptiva texter även i vårt ställningstagande för att förklara vårt ställningstagande. Det är inget konstigt med det.

Men nu glider Gustav Fridolin om den rättsliga grunden just i det här ärendet. Ni friskriver ju själva detta när ni skriver att formellt sett finns det inga invändningar. Ska vi nu ha en informell granskning av situationen? Ni har inte angivit någon rättslig grund för uttrycket ”inte bör förekomma”. Det finns inte heller någon grund för kritikmeningarna.

Anf. 67 GÖRAN LENNMARKER (m):

Herr talman! Det här inlägget är mest i folkupplysningens tjänst. Jag vill bara säga att Gustav Fridolin refererar fel till lagstiftningen. All export av krigsmateriel kräver tillstånd. Det får icke exporteras krigsmateriel från Sverige utan tillstånd, oavsett vad det gäller. Enligt Gustav Fridolins definition kräver all krigsmaterielexport undantagsbeslut, därför att i princip får inget krigsmateriel exporteras utan tillstånd.

Anf. 68 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Jag ska försöka ta det här mycket kort. Vi har nog samma bild av hur den svenska vapenexportlagen ser ut. All vapenexport kräver tillstånd. Tillstånd får beviljas på vissa grunder. Dessa grunder förbjuder i princip vapenexport till krigförande länder. Sedan kan man ha vissa undantag från dessa grunder, och det är dessa undantag som jag pratat om och som nu har vuxit på ett sådant sätt att det mesta av vår vapenexport går till länder som man faktiskt inte bör exportera vapen till.

Anf. 69 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Herr talman! Själva lagstiftningen säger att det krävs tillstånd. Sedan har vi riktlinjerna, som riksdagen har uttalat sig om, och det är de som ger grunden för hur regeringen ska bevilja sådana här tillstånd. Det finns till och med en parlamentarisk nämnd, där jag för övrigt själv ingår, som ger råd om detta. Men själva lagstiftningen tar inte upp de här frågorna, utan det är riktlinjer som är förankrade i riksdagen.

Försvarsminister Leni Björklunds ansvar för jävssituation på Försvarsdepartementet (avsnitt 2.7)

Anf. 70 NILS FREDRIK AURELIUS (m):

Herr talman! Den bakomliggande händelsen här är alltså ett fall av uppenbart jäv på tjänstemannanivå i Försvarsdepartementet. Då är det så,

som vi alla vet, att enligt förvaltningslagen 12 § får den som är jävig inte handlägga just det ärendet. Så långt är det inte så konstigt.

Sedan är frågan om ministern, departementschefen, kan sägas ha något ansvar för den situation som uppstod. Det tycker inte majoriteten, utan de tycker att eftersom ministern inte kände till det här fallet har hon inget ansvar. Chefen för departementet har alltså inget ansvar, för hon kände inte till det här.

Det är inte nog med det, utan utskottsmajoriteten tillägger en lite speciell, och i detta sammanhang egendomlig, formulering. Det står så här: "Enligt utskottets mening var det en lämplig åtgärd av försvarsministern att begära att chefer och handläggare på Försvarsdepartementet informeras om jävsbestämmelserna *efter* att händelsen blev känd för henne."

Betoningen på *efter* var förstas min. Det var alltså bra att hon informerade efter, men det påpekas inte att hon borde ha gjort det före och därmed kanske kunnat förhindra den situation som uppstod. Det blir ju ett rätt befängt resonemang.

Grunden i det alternativ till skrivning som fyra borgerliga partier står bakom är att vi vill lyfta fram att det finns ett ansvar för en myndighetschef, i detta fall en departementschef – ett allmänt ansvar för att exempelvis en sådan sak som jävsbestämmelserna är känd.

Anf. 71 KARIN ÅSTRÖM (s):

Herr talman! I det underlag som vi har inhämtat i det här ärendet framgår det ganska klart att en jävssituation har förevarit i den upphandling som skedde på Försvarsdepartementet. Det handlade alltså om en tjänsteman som ansåg att han var jävig men där han i samråd med den militära chefen bedömde att risken för jäv inte förelåg utifrån ärendets innehåll.

Vi anser att det är viktigt att jävsbestämmelserna följs i Regeringskansliet. Ingen ska delta i handläggningen av ett ärende om det finns omständigheter som riskerar att leda till att förtroendet för opartiskhet rubbas.

Det är också viktigt att förebygga risken för att jäv uppstår, genom att man till exempel ger utbildning och kunskaper i förvaltningsrätt vid alla rekryteringar som sker. Enligt de upplysningar vi har fått till KU ingår det alltid en introduktionsutbildning för alla nyanställda i Regeringskansliet. Det finns redan planer på att utöka kursutbudet för handläggare just när det gäller förvaltningsrätten.

Sedan har man någonting som kallas gula boken, och det är en form av handläggningsbok som varje handläggare har. I den beskrivs ganska grundligt hur ärenden i Regeringskansliet ska hanteras, bland annat när det gäller jävsreglerna. Det är alltså inte tillfredsställande att jävsregler frångås.

Herr talman! Vi måste ändå fråga oss vilket ansvar en minister har för vad som händer i handläggningen av alla de olika ärenden som kan finnas på ett departement. Det är en viktig fråga att ställa sig.

En minister har ansvar för att se till att det finns rätt utbildning, rätt verktyg och andra redskap som behövs för arbetets genomförande. Ministern har också delvis ett ansvar för att kompetent personal finns på departementet. Men det är alldeles orimligt om ministern ska ha ansvar för hur jävsbestämmelser tillämpas i varje enskilt ärende.

Vi alla här kan säkert ana oss till hur det skulle kunna se ut, med den enorma mängd ärenden som passerar Regeringskansliet. I praktiken skulle det innebära att inget kunde expedieras från Regeringskansliet utan att ministern förvissat sig om att jäv inte föreligger. Den saktfärdighet som Regeringskansliet nu och då beskylls för från oppositionen skulle ju öka hundrafalt med en sådan arbetsorganisation.

Det måste finnas ett förtroende från ministrernas sida för att handläggarna efter genomgången utbildning kan sköta sina arbetsuppgifter på ett betryggande sätt, bland annat vad avser jävsfrågan.

Med hänsyn till att statsrådet inte kände till jävsförhållandena och inte heller hade anledning att anta att jäv förelåg när beslutet fattades i det aktuella ärendet menar vi att statsrådet inte kan kritiseras. Statsrådet har här handlat helt rätt. Hon har gett verktyg och information som är behövlig. Hon har också sedan detta blev känt informerat Försvarsdepartementets personal om jävsbestämmelserna.

Herr talman! Med detta yrkar jag på godkännande av majoritetens anmälan.

Anf. 72 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Herr talman! Jag ska försöka föregå med gott exempel, för vår framtida debatt, och fatta mig mycket kort. Jag har bara en enda fråga att ställa till Karin Åström.

Ni inom majoriteten berömmar ministern för att hon efter händelsen har gått ut och informerat alla handläggare på departementet. Hade det inte varit bättre att denna information hade skett före den inträffade händelsen?

Anf. 73 KARIN ÅSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Såvitt jag förstår sker det alltid information så fort man rekryterar och anställer personal på Försvarsdepartementet, och över huvud taget inom Regeringskansliet. Man har också tillgång till den gula boken, där det finns ganska klara regler för hur man ska handlägga ärenden i Regeringskansliet, och då särskilt vad gäller jävsregler. Det här är någonting som ska vara mycket känt för alla handläggare.

Försvarsminister Leni Björklunds ansvar för beredningen av förslag till ändringar i Försvarsmaktens grundorganisation (avsnitt 2.8)

Anf. 74 LISELOTT HAGBERG (fp):

Herr talman! Den här granskningen handlar om försvarsministrernas ansvar när det gäller beredningen av förslaget till ändringar i Försvarsmaktens grundorganisation.

Det är av stor vikt att riksdagens ledamöter har tillgång till ett bra underlag inför sina beslut, och särskilt viktigt är det inför omfattande beslut som gäller för lång tid framåt.

I december förra året stod riksdagen inför beslut om förändring av Försvarsmaktens grundorganisation. Att det här var ett beslut som engagerade många kan man läsa ut av antalet deltagare och inlägg i debatten. Var femte riksdagsledamot deltog nämligen, och 147 inlägg gjordes.

Därför är det beklagligt att beredningen av försvarsbeslutet inte följde en ordning som borde vara självklar – en ordning som i enlighet med förarbetena till våra grundlagar säger att regeringsformens två remissregler gäller alla typer av regeringsärenden. Med andra ord ska förslag som regeringen har för avsikt att lägga fram till riksdagen remissbehandlas.

Men regeringen valde en annan väg. Försvarsministern bemyndigades av regeringen att tillsätta en arbetsgrupp, som bestod av en mix av tjänstemän från Försvarsdepartementet och från Försvarsmakten – en arbetsgrupp som enligt försvarsministern själv var hennes grupp i den mening som att den sorterades under Försvarsdepartementet.

Gruppen har hämtat in information under arbetets gång från kommuner, länsstyrelser med flera. Men slutförslaget remissbehandlades aldrig. En sådan ordning är inte bra, och det är ingenting som bör vare sig uppmuntras eller rekommenderas i framtiden.

Sakkunnig myndighet, Försvarsdepartementet, gavs aldrig möjlighet att ge sin syn på vad man skulle kunna kalla en slutprodukt.

Det är enligt vår uppfattning viktigt att riksdagens ledamöter ges ett så heltäckande underlag som möjligt inför beslut. Det är också hela tanken med remissreglerna.

Försvarsministern har i samband med KU:s utfrågning svarat utskottet att hon gjorde bedömningen att Försvarsmakten som enda myndighet inte skulle yttra sig.

Då måste man fråga: Varför? Det var ju faktiskt bara en myndighet. Dessutom var det en myndighet där det fanns väldigt många personer som kunde bidra till ett svar som hade varit av stort värde som ytterligare en del av beslutsunderlaget för detta stora och viktiga beslut.

Från Försvarsmaktens sida fanns det faktiskt en uttalad önskan om att lämna ett, som man kallar, kliniskt förslag, ett förslag fritt från regionala och arbetsmarknadspolitiska hänsyn.

Och visst hade det varit av stort värde för riksdagen att få del av Försvarsmaktens syn på ett förslag som faktiskt handlade om försvarsfrågor.

Enligt min uppfattning kan försvarsministern inte undgå kritik eftersom det finns så tydliga remissregler och eftersom hon helt har avstått från att hämta in upplysningar som hade varit av stort värde för riksdagens ledamöter att ha som grund för ett beslut av så stor omfattning och som gäller för så lång tid framåt.

Anf. 75 KERSTIN LUNDGREN (c):

Herr talman! Ett fullgott beslutsunderlag är naturligtvis viktigt för riksdagens ställningstaganden. I denna del av betänkandet är utskottet tydligt när det gäller kravet på att komplicerade lagstiftningsärenden regelmässigt ska vara föremål för traditionell remissbehandling. Man konstaterar att planeringen av ett ärende bör vara så god att remissmöten inte måste tillgripas på grund av bristande tid.

Vi konstaterar också att det vid granskningen har framkommit att det underlag som arbetsgruppen lämnade till Försvarsdepartementet inte varit föremål för remissbehandling i någon av de nyss nämnda formerna.

Gäller denna form bara lagförslag? Nej, konstaterar utskottet och understryker vikten av att säkra ett fullgott beslutsunderlag också i de fall då regeringens propositioner inte rör lagförslag. Det är gott och väl.

Jag ska sedan gå över till den fråga som anmälan gäller. Där konstaterar man från utskottets majoritet att trots att man helt har valt bort traditionell remissbehandling är detta ett förfaringsätt som är tillfyllest.

Är inte Försvarmaktens framtida organisation en fråga av stor vikt likväl som ett lagförslag?

Herr talman! Att gå på majoritetens linje i detta fall öppnar faktiskt dörren för att andra stora förslag, förslag som är viktiga för hela vårt samhälle, kan behandlas på motsvarande sätt, alltså utan remissbehandling.

Enligt min uppfattning fullföljer utskottet i detta betänkande och i detta ärende inte den tydlighet som ska finnas när det gäller just vikten av ett fullgott beslutsunderlag och remissbehandling.

Mot den bakgrunden är det viktigt för framtiden att biträda det som framkommer av vår reservation. Dock har vi i utskottet sagt att vi för tids vinnande inte ska yrka på godkännande av anmälan i våra reservationer. Jag kommer därför inte att göra det i det här ärendet heller utan bara till de förslag som kan förändra de majoritetsförhållanden som fanns i utskottet.

Anf. 76 KARIN ÅSTRÖM (s):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att konstatera att beslut om försvarsfrågor, i alla fall större försvarsbeslut, alltid har föregåtts av en speciell beredningsprocess över en längre tid där de politiska partierna har spelat en väldigt stor roll för själva beredningen av ärendena. Jag tänker särskilt på den så kallade försvarsberedningen där alla politiska partier är med. På det sättet är de också delaktiga i hela beredningsprocessen.

Våren 2000 granskade KU själva beredningen av Försvarmaktens stora omstrukturering. Den nedskärning som då gjordes var betydligt mer omfattande än den som vi fattade beslut om i december 2004. Då gjorde man samma sak som nu. Man tillsatte en arbetsgrupp med representanter från Försvarmakten, Förvarsdepartementet och Finansdepartementet som utarbetade ett förslag. Det är alltså i sig inget nytt att göra så när det gäller underlag för försvarspolitiska propositioner. Det verkar som om det är något av en tradition inom försvarsområdet. Och man har enligt uppgift mycket goda erfarenheter av detta. Den granskning som då förelåg föranledde inte KU att göra något uttalande.

Försvarsbeslut som innebär nedläggningar, minskningar, omorganiseringar och indragningar ska avgöras med försvarspolitiska hänsyn som främsta om inte enda grund. Men alla vi som varit med och tagit försvarsbeslut vet att det ofta blir starka påtryckningar av regionalpolitisk karaktär för att styra debatten och påverka besluten.

Under täckmantel av att det skulle vara bäst för helheten i försvaret förs regionalpolitiska synpunkter in i försvarsdebatten, ofta livligt påhejade av alla politiska företrädare på regional nivå och på riksnivå. För att skapa en god försvarspolitik måste man på något sätt försöka minimera detta. Ett sätt är faktiskt att bereda frågan såsom här har skett och enligt den tradition som försvaret sedan lång tid har haft.

KU:s granskning har också visat att underlaget för beslut i detta ärende varit fullgott. Huruvida förslagen har varit lyckade ur politisk

synvinkel eller inte var föremål för en hel dags diskussion i kammaren före jul, vilket mycket riktigt nämndes.

Ur konstitutionell synpunkt kan man faktiskt inte rikta anmärkning mot själva hanteringen av ärendet. Avsaknaden av ett traditionellt remissförfarande hade varit betydligt mer allvarlig om det gällt ett direkt lagförslag och inte som nu en budgetfråga. Det är ändå angeläget att understryka vikten av att liksom i detta fall alltid säkra att det finns ett fullgott beslutsunderlag oavsett formen.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis yrka på godkännande av utskottets anmälan.

Anf. 77 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Tänk, jag trodde att det beslut som vi tog om inriktningen av framtidens försvar inte var en budgetfråga. Men nu hörde jag att Karin Åström ansåg det vara en budgetfråga. Måhända är det en bild av verkligheten som fanns hos majoriteten när det beslutet togs.

För oss andra som såg detta som ett framtida inriktningsbeslut är det naturligtvis intressant att notera den skillnad som förelåg mellan detta tillvägagångssätt och det tidigare men också dra lärdom av de tidigare historierna.

Vid förra tillfället, herr talman, var det slutliga förslaget öppet redovisat. Det var ute på remiss – dock inte formellt, vilket kan kritiseras, men väl i en diskussion med länsstyrelser och andra. Där var det tydligt vad som var förslaget, så det var bekant. Det fanns också möjligheter att lämna synpunkter, om än kanske för snävt.

Men i det här fallet, herr talman, valde man helt bort detta. Det var en intern hantering. Av Karin Åströms inlägg framgår vad som uppenbart var skälet: Man var rädd för synpunkter därför att man då skulle hamna i att det blev fråga om regionalpolitik.

Men är det inte för att undvika den typen av situationer som man ska ha en öppen och bred remissrunda – alltså för att få in olika perspektiv och för att säkra ett gott beslutsunderlag för riksdagen som är synligt för alla, inte bara för Regeringskansliet? En av kritikpunkterna är just att vi i kammaren inte hade möjlighet att ta del av de synpunkter som kom in. Det tycker jag är mycket allvarligt – om vi nu ska kunna kritiskt granska regeringens slutsatser. Det var ju också ett av skälen till att man från utskottet i slutskedet krävde en remiss. Därför anser jag alltså att majoriteten i den här delen missar det viktiga remissförfarandet.

Anf. 78 KARIN ÅSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jo, Kerstin Lundgren, det är riktigt att det, som du säger, handlar om det framtida försvaret, helt enkelt om inriktningen på hur det ska se ut. Men i det ingick också en budgetfråga – det kan man aldrig bortse från, och så såg det också ut.

Då det gäller, om jag får uttrycka det så, själva remissrundan, beredningsrundan, har ingenting annat framkommit än att en väldigt bred beredningsrunda har föregått det här beslutet.

Vi ska inte bortse från att en beredningsprocess faktiskt har pågått inom försvaret då det gällt större förändringar än som nu varit fallet. Det har varit väldigt lyckosamt och gett väldigt bra resultat i slutändan.

Till sist vill jag understryka att regeringsformens beredningskrav är tillgodosett i den här frågan.

Anf. 79 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Från utskottets sida har vi – och där är vi överens – noterat att inte bara komplicerade lagstiftningsärenden regelmässigt ska vara föremål för traditionell remissbehandling utan också andra viktiga ärenden.

Ser Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet Försvarsmaktens framtida organisation som en fråga av mindre vikt? Det är i så fall, herr talman, en bedömning som jag – om jag hade det som utgångspunkt – inte delar. Jag tycker att frågan är viktig. Det är angeläget för oss här i kammaren att kunna ha ett remissunderlag som grund för våra ställningstaganden liksom att ha möjlighet att pröva regeringens slutsatser mot den grunden. Det har vi i det här fallet inte haft.

Från att tycka att remiss är viktigt landar uppenbarligen utskottsmajoriteten och förmodligen också kammaren i slutsatsen att det räcker med att löpande ha inhämtat synpunkter från den mest berörda parten. Men, herr talman, det är inte alls det vi menar och anser vara viktigt när vi pratar om ett remissförfarande, utan det är att många – också utanför – ska få vara med och lämna synpunkter på slutsatserna just för att försäkra att slutsatserna har en grund i verkligheten och fungerar som beslutsunderlag hos oss. Sedan ska vi i kammaren kunna göra en bedömning. Jag beklagar att Socialdemokraterna och andra har en annan uppfattning i den delen.

Anf. 80 KARIN ÅSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag gör bara noteringen att en bred remissrunda har föregått hela beslutet. Det har varit många vidöppna diskussioner i den här frågan, och en mängd olika politiska partier har kunnat delta i diskussionen.

Återigen vill jag ändå klargöra att av de underlag som KU fått framgår att det har varit ett fullgott beslutsunderlag och att regeringsformens beredningskrav helt har uppfyllts.

Anf. 81 LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Herr talman! Jag hade tänkt avstå från att begära replik. Men när Karin Åström säger att bästa sättet att bereda frågan är så som har skett säger hon indirekt att det egentligen är bra att Försvarsmakten inte gavs möjlighet att yttra sig över det framtida försvarets grundorganisation. Jag skulle vilja höra hur Karin Åström motiverar det.

Anf. 82 KARIN ÅSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Som jag tidigare nämnde har Försvarsmakten och också Försvarsdepartementet och Finansdepartementet ingått i arbetsgruppen. De diskussioner som har varit kan jag inte tolka på annat sätt än att Försvarsmakten hela tiden varit med och gett sina synpunkter så att säga vid hela beredningstillfället.

Anf. 83 LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Herr talman! Försvarsmakten var inte med när det gäller slutprodukten, och det är denna som är intressant. Från Försvarsmaktens sida har en tydlig önskan uttalats om att få avlämna ett yttrande över vad man kallar för ett kliniskt förslag, ett förslag där man utan att ta regionala eller arbetsmarknadspolitiska hänsyn yttrar sig över själva försvarsfrågan.

I replikskiftet med Kerstin Lundgren sade Karin Åström att det har varit vidöppna diskussioner. Men då kan jag bara konstatera att dörren varit stängd för Försvarsmakten. Försvarsmakten har inte fått möjlighet att ge riksdagen ett gott underlag i den meningen att vi fått möjlighet att ta del av ett underlag i form av ett förslag fritt från regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska hänsyn utan enbart med hänvisning till försvarsfrågan.

Anf. 84 KARIN ÅSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag kan bara göra reflexionen att vi tolkar den situationen lite olika. Vi menar att Försvarsmakten har haft en mängd möjligheter att delta och att den har varit inne i själva beredningsprocessen på ett väldigt bra sätt.

När det gäller regeringsformens beredningskrav är det till fyllest i detta fall.

Anf. 85 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Herr talman! Jag har anledning att fatta mig mycket kort, för i huvudsak instämmer jag i det som framfördes av Karin Åström. Jag står bakom majoritetsskrivningen vad gäller detta avsnitt i vårt betänkande. Dock vill jag göra randanmärkningen att vi givetvis inte skulle ha sett det som problematiskt om regeringen hade valt att låta även slutprodukten gå på remiss.

Regeringsformens beredningskrav är uppfyllt. Regeringen hade dock inte behövt sluta där, utan regeringen hade kunnat låta till exempel miljöorganisationer titta på om kraven beträffande övriga direktiv som fanns i arbetsgruppen och miljökonsekvenserna av det beslut som skulle fattas var uppfyllda eller inte. Men man valde att inte göra det. Det är en politisk bedömning snarare än en konstitutionell, men jag tycker att det är viktigt att det är sagt.

Regeringens utseende av kommittéordförande (avsnitt 2.9) och Regeringens utseende av ledamöter i styrelser för högskolor och universitet (avsnitt 2.10)

Anf. 86 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Herr talman! De två olika granskningsärenden som behandlas i detta avsnitt skiljer sig åt ganska mycket rent principiellt. Vi moderater har inte funnit skäl att reservera oss annat än vad gäller majoritetens uppfattning om universitets- och högskolestyrelserna. Därför ska jag hålla mig bara till den frågan.

Jag tycker att det är en viktig kartläggning som Kristdemokraterna har gjort när det gäller politiseringen av styrelserna inom universitet och högskolor. Vår principiella kritik mot regeringens tillsättande av dessa

styrelser är inte den som en ytlig betraktare kanske frestas att tro. En ytlig betraktare skulle förmodligen anta att nu är Moderaterna irriterade över att det är för få moderater i de här styrelserna. Men vår kritik inriktar sig på att det finns så många mer eller mindre aktiva politiker i dessa styrelser. Att det dessutom är en omotiverad övervikt för Socialdemokraterna i dessa styrelser gör naturligtvis inte saken bättre.

Vi varnade för att det skulle medföra risk för politisk styrning av högskolor och universitet om man ändrade de tidigare kraven på sakliga kriterier för att väljas till ledamot av dessa styrelser. Det som oroar är inte främst de ekonomiska och administrativa frågorna av mer eller mindre rutinkaraktär som alla styrelser med jämna mellanrum har anledning att brottas med. De oroar inte. Jag tror att även om de kan vara jobbiga så kan de säkert hanteras. Men de forskningsstrategiska frågorna får inte riskera att bli styrda av politiska överväganden. Det kan bli förödande för vår framtida välfärd om så blir fallet.

Jag vill dock gärna deklarerat att det inte är något diskriminerande att ha varit eller vara politiker för att kunna sitta i en akademisk styrelse, men det kan bli till nackdel för en högskola eller ett universitet om politikerna i styrelsen blir så många att de mer eller mindre rutinmässigt går in i sina vardagliga politiska roller och agerar utifrån de rollerna. Frågor som inriktning av professurer, satsning på olika forskningsprogram och utbildningsprofiler, samarbete med andra universitet, mottagande av donationer och så vidare kräver ett annat perspektiv och innehåller element som är av viktig strategisk betydelse för respektive akademiska organisations kunskapsuppbyggnad, vad gäller både forskning och utbildning. De avgörande momenten i sådana avgöranden är mycket beroende av att personer med rätt kunskap är ledamöter av respektive styrelse – oberoende personer med ett förtroende som inte undergrävs av miss-tankar om partipolitiska hänsyn.

Därför är det oroande att den gjorda undersökningen nu visar att politikerinslaget har ökat och dessutom snedvridits. Men det är också viktigt att regeringens sätt att tillsätta de här ledamöterna kan granskas i efterhand så att man kan rätta till om det blir fel. Öppenheten och insynen i denna process bör ökas så att en granskning faktiskt kan ske.

Anf. 87 TOBIAS KRANTZ (fp):

Fru talman! Då har vi kommit till den speciella debatten om regeringens utövande av utnämningmakten. Vi har två ärenden att behandla. Dels handlar det om frågan om utnämningar till universitets- och högskolestyrelser, dels handlar det om frågan om utnämmandet av ordförande och särskilda utredare i statliga kommittéer.

När det gäller universitets- och högskolestyrelserna är bakgrunden en anmälan från Kristdemokraterna som bygger på en rapport som visar att 62 % av dem som har en partipolitisk bakgrund och sitter i universitets- och högskolestyrelser har en tydlig anknytning till Socialdemokraterna. När det gäller kommittéväsendet visar en granskning som Folkpartiet har låtit riksdagens utredningstjänst göra att mellan 70 och 80 % av dem som har tillsatts som ordförande i statliga kommittéer åren 2001–2003 och som har partipolitisk bakgrund har sin hemvist i Socialdemokraterna.

I båda de här fallen handlar det inte om att detta täcks in av de regler som finns i regeringsformen om statliga tjänster. Det handlar ju inte om

statliga tjänstetillsättningar, utan det handlar om ledamotskap i universitets- och högskolestyrelser och om ordförandeskap i statliga utredningar. Likväl konstateras från utskottet och från de kontakter vi har haft med regeringen att sakliga grunder ska tillämpas både när det handlar om att utse till statliga kommittéer och när det handlar om att utse till universitets- och högskolestyrelser. Dessutom finns det ett krav om saklighet i 1 kap. 9 § regeringsformen.

Jag menar att det är uppenbart att regeringen på båda dessa punkter har bedrivit en utnämningsspolitik som står i strid med både grundlagen och viktiga konstitutionella principer. Det är också viktiga värden som står på spel. Det handlar för det första om den fria forskningen, den fria akademien och det fria kunskapssökandet. Det handlar för det andra om ett utredningsväsende som ska präglas av integritet och oväld.

Den ökade politiseringen för stora risker med sig för den fria forskningen. Forskningen ska stå fri från olika typer av påtryckningar, inte minst politiska påtryckningar. Ibland brukar det sägas från dem som försvarar den rådande ordningen att det inte finns någon tanke med att öka den politiska styrningen genom att utse människor med partipolitisk bakgrund till universitets- och högskolestyrelserna. Den naturliga motfrågan är då naturligtvis: Varför har man då tagit sig rätten att utse och rätten att utse på det sätt som man har gjort, om tanken inte är att styrningen ska öka? I så fall är ju den åtgärden helt meningslös.

Det handlar också om att vi behöver ett kommittéväsende som präglas av kvalitet och integritet. Det har kommit ett antal olika rapporter under senare år som sätter detta i fråga. Vi är vana vid att se det svenska utredningsväsendet och de statliga utredningarna som genomarbetade med bred parlamentarisk förankring. Ofta är forskare knutna till utredningarna. Ibland har forskare själva gjort de utredningar som har legat till grund för det som har kommit fram.

Nu visar det sig att den här bilden spricker. Antalet enmansutredningar ökar kraftigt på de parlamentariska utredningarnas bekostnad. Riksrevisionen har kritiserat utredningsväsendet för bristande kvalitet. Forskaranknytningen minskar. Ett fall som har varit väldigt uppmärksammat var för något år sedan när ledaren för den integrationspolitiska maktutredningen, en välrenommerad forskare som hade fått i uppdrag att forska på temat makt och integration, helt plötsligt fick sparken just därför att hans uppfattning och åsikter hade blivit politiskt obekväma.

Det är i det här perspektivet som anmälan i det här betänkandet också ska ses. Den kraftiga dominans av socialdemokrater som finns på ordförandeposter i statliga utredningar bidrar tyvärr till att förstärka bilden av ett utredningsväsende som under den socialdemokratiska regimen har tappat och förlorat integritet och oväld och därmed också har svårt att fylla sin traditionella och viktiga funktion i den svenska statsförvaltningen, att producera ett gott och självständigt beslutsunderlag till de beslutsfattare som finns i regering och riksdag.

Anf. 88 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd):

Fru talman! Det sätt på vilket regeringen hanterar utnämningsspolitiken behöver granskas. Det gäller inte minst den sittande socialdemokratiska regeringen. Vi får gång på gång signaler om att regeringen missköter sin utnämningssmakt. Som i de flesta av de frågor som är uppe till

debatt och behandling i dag behövs det både en politisk granskning från opposition och medier och en konstitutionell granskning, som konstitutionsutskottet står för. Jag kommer i debatten här att uppehålla mig vid ärendet 2.10, som handlar om regeringens utseende av ledamöter i styrelserna för högskolor och universitet.

Utskottet skriver att utseendet av ordförande och ledamöter i högskolestyrelser ska ske på sakliga grunder. Samma formulering återfinns i den reservation som vi Kristdemokrater står bakom. I den reservationen skriver vi också: ”Regeringens sätt att bereda ärenden om tillsättande av ledamöter i styrelser för högskolor och universitet bör ta fasta på att de tillsättningar som görs kan granskas i efterhand, t.ex. med avseende på vilka bedömningsgrunder som tillämpas.” Avsaknaden av den här öppenheten och att man kan bedöma vilka grunder som har tillämpats gör det svårt att granska regeringens utnämningar.

Då återstår det faktum som finns bland annat i anmälningen: Över 60 % av de ledamöter som har utsetts till universitets- och högskolestyrelser har anknytning till regeringspartiet, Socialdemokraterna.

75 % av ordförandena har socialdemokratisk anknytning, och i alla våra elva universitet har regeringspartiet och samarbetspartierna majoritet. Det har de också i 22 av 28 högskolor. Är detta en slump? Den frågan får var och en själv svara på, men det har i alla fall fått oss att i reservationen tillägga: ”Det är av stor betydelse att högskolestyrelsernas förtroende och oberoende inte undergrävs till följd av misstankar om partipolitiska hänsyn.”

Jag reagerade när utskottets vice ordförande i ett replikskifte under den inledande rundan påstod att vi från den borgerliga sidan vill att borgerliga politiker ska in i högskolestyrelserna, i stället för de socialdemokrater som sitter där i dag, när vi precis i reservationen och i andra sammanhang slagit fast att ”det är av stor betydelse att högskolestyrelsernas förtroende och oberoende inte undergrävs till följd av misstankar om partipolitiska hänsyn”. Jag upprepar den meningen.

Det som Göran Magnusson försöker göra till alliansens åsikt är i själva verket hans eget partis åsikt, hans egen regerings åsikt. Det syns tydligt. Det finns i betänkandet. I en promemoria från Utbildningsdepartementet, som refereras på s. 140 i betänkandet, sägs att ”regeringen arbetar successivt med att balansera sammansättning av styrelserna vad avser såväl bakgrund i olika samhällssektorer som ledamöternas partipolitiska bakgrund”.

Det är regeringen, inte den borgerliga alliansen, som står i vägen för en sammansättning av högskolestyrelserna som garanterar deras oberoende gentemot det politiska systemet. Vi har slagit fast att det är viktigt att utnämningsspolitiken sker fritt och på sakliga grunder, alltså att vi utser ordförande och ledamöter i högskolestyrelserna på sakliga grunder.

Anf. 89 KERSTIN LUNDGREN (c):

Fru talman! Utnämningssmakten är, som sagt, viktig att kunna granskas, annars blir det lätt uppenbara det som blir synligt. Det lätt uppenbara som är synligt har tydligt framgått av det underlag som vi haft i KU och det som nyss relaterades av Helena Höij. Jag instämmer i allt väsentligt i det som sades och ska därför bli mycket kortfattad.

För att komma bort från detta och för att vi verkligen ska kunna se och pröva om det är sakliga grunder som varit utgångspunkten och för att kunna hävda att det inte är fråga om partipolitiska hänsyn när man använder utnämningmakten, måste regeringen överväga att öka öppenheten och insynen i den här typen av ärenden så att vi, och även andra, kan granska dem. Det är den viktiga signalen i reservationen, och vi har därför yrkat på godkännande av anmälan i den och hoppas att det så småningom också blir kammarens uppfattning.

Anf. 90 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Fru talman! Mycket är redan sagt, och mycket lite behöver egentligen tilläggas. Det är viktigt att poängtera att det är två olika ärenden som debatteras. Frågan om hur regeringen agerar för att bereda olika lagförslag och utredningar leder, som jag ser det, utanför den normala diskussionen om utnämningmakten. Det är självklart att en socialdemokratisk regering i ganska stor utsträckning tillkallar socialdemokratiska politiker för att bereda socialdemokratiska lagförslag. Jag ser inte det som speciellt märkligt. Och om vi tittar på utredningsväsendet kan vi se att det finns olika typer av utredningar – de som behöver ge en allsidig belysning och de som ska arbeta fram ett särskilt, konkret, förslag.

Men när vi kommer till frågan om ledamöter i högskolestyrelserna hamnar vi i den diskussion som vi vanligtvis har när det gäller utnämningmakten. Där är den gröna ingången mycket tydlig. Det är ett bekymmer, ett ganska stort bekymmer, att vi inte kan granska de utnämningar som görs och förhållandet till regeringsformens skrivning om att enbart fästa vikt vid sakliga grunder, såsom förtjänst och skicklighet.

När vi nu inte kan granska detta kan vi endast säga mycket lite om hur dessa faktiskt skett och hur det ser ut i olika delar av samhället, till exempel i högskolestyrelserna. Vi kan konstatera att det är lätt att få en misstanke om att vissa saker, såsom politisk tillhörighet, väger något tyngre än andra när dessa utnämningar görs, och det är inte regeringsformens mening. Men vi kan inte föra detta i bevis, vilket jag tycker att en del tidigare talare möjligen försökt göra, då vi faktiskt inte kan granska hur det hela gått till.

Det som vi därmed kan uttala är att uppföljningen och möjligheterna att se över hur utnämningmakten sköts och hur olika personer utnämnts, i detta fall ledamöter i högskolestyrelserna, bör bli bättre. Det bör vara enklare att se in i dessa utnämningar eftersom det är mycket farligt om den typen av misstanke som jag precis vädrade i kammaren uppstår, nämligen en misstanke om att politisk tillhörighet eller politisk erfarenhet väger tyngre än sakliga grunder.

Anf. 91 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Man kan väl inledningsvis få konstatera att mycket sagts i den här debatten om just utnämningförfarandet, men man kan inte påstå att det sagts särskilt mycket nytt. Går man tillbaka några år kan man läsa Tobias Krantz anförande redan från hans första mandatår i riksdagen. Då ser man att den motsättning som finns i dessa frågor funnits under en lång följd av år.

Den argaste kritikern av tillämpningen av utnämningpolitiken har varit Anders Björck. Han har väl egentligen bara gillat den vid ett enda

tillfälle, vilket han också sagt i medierna, nämligen när han blev landshövding. Då hade regeringen gjort en korrekt avvägning i frågan. Jag tror alltså att det finns anledning att titta på vad vi sagt tidigare.

Jag har med bestämdhet hävdad att när det gäller den allmänna, generella utnämningsspolitiken handlar det om myndighetschefer och andra verksamma vid myndigheterna, och de är faktiskt regeringens organ. De har uppdrag att genomföra regeringspolitiken, inte att granska och framföra kritiska synpunkter på den.

SNS, som väl knappast av någon, inte ens av Tobias Krantz, kan påstå ingå i den socialdemokratiska maktsfären, lämnade för ett antal år sedan en rapport där de sade att Regeringskansliet är för litet och att Regeringskansliet styr sina myndigheter för lite. Jag rekommenderar den rapporten för studium.

Jag vill gärna fästa kammarens uppmärksamhet på att Tobias Krantz är ensam om sin uppfattning om ordförandena i kommittéväsendet. Där har han målt ut sig från resten av utskottet. Han hävdar med bestämdhet att kammarens uttalanden är starkt vägledande och har konstitutionell effekt. När Tobias Krantz förlorat omröstningen på den här punkten kan han väl lägga ned hela den debatten eftersom kammaren då konstitutionellt, enligt Tobias Krantz teoribildning, uttalat att det som sker med utredningsordförande är korrekt.

Sedan behandlar Tobias Krantz statistiken kring de här frågorna på ett sätt som knappast skulle platsa i en doktorsavhandling, nämligen genom att påstå att 80 % av kommittéordförandena med partipolitisk bakgrund är socialdemokrater. Det är väl möjligen sant om man identifierar dem på det sättet, men man kan ju också säga att 75–80 % av alla ordförande i statliga utredningar inte har partipolitisk bakgrund på det sätt som utredningstjänsten identifierat dem. Av 19 ordförande är 12 socialdemokrater. Men med tanke på den syn som finns på utredningsväsendet tror jag inte att någon annan än Tobias Krantz och Folkpartiet tycker att det är märkvärdigt.

Tidigare ställde jag frågor om den beskrivning som Kristdemokraternas ordförande gett av vad som skulle kunna ske. Jag hoppas att Tobias Krantz i den begärda repliken lite grann kan beröra även den frågan.

När det gäller högskolestyrelserna konstaterar utskottet att det inte har skett någon avvikelse från de normativa regler som finns på området. Man kan inte bara för att någon varit partipolitiskt aktiv säga att det är ett försök till styrning av högskolan. Utnämningen sker enligt de regler som finns. Verksamheten i en högskolestyrelse ska ske enligt högskoleförordningen och de regler som är fastställda i demokratisk ordning. Det finns inte utrymme för en politik utanför de regler som finns på området.

Om reservationen beträffande högskolestyrelserna skulle vinna majoritet har riksdagen med en rösts övervikt bestämt någonting som ska ha konstitutionell bäring eller vara normerande på området. Jag ställer mig lite tveksam till att vi på det sättet ska fatta beslut av den räckvidd man vill ge just det beslutet.

Helena Höij talade för Kristdemokraternas rapport. Där får bland annat någon socialdemokratisk prägel, stämpel eller hur man nu ska uttrycka saken därför att vederbörande råkar ha en syster som är ordförande i Socialdemokratiska kvinnoförbundet. Det vittnar väl kanske inte om den allra största stringensen i den rapporten.

Jag skulle vilja fråga Helena Höij och kd och även andra meddebattörer om kd:s förslag om att högskolorna ska vara självförvaltande och själva utse sina styrelser utan inblandning av regeringen eller någon annan regel. Det innebär väl att staten ska skicka pengar och hoppas att det blir något bra. Eller också ska man skriva några normerande regler. Men det är lärarna och studenterna som ska utse sina representanter, och sedan de tillsammans samlas och utse dem som ska få företräda allmänintresset.

Är det alliansens uppfattning tycker jag att det vore bra om den saken kom till öppen debatt redan i det här sammanhanget. Då är intresset av att bråka med regeringen och skriva regler för hur regeringen ska utse ledamöter i högskolestyrelsen bara nonsens, eftersom det ska regeringen i fortsättningen inte göra. Det ska den inte ens göra om det blir en borgerlig regering, kan jag väl förmoda.

Anf. 92 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Göran Magnusson poängterar att vi ständigt återkommande har den här debatten i utskottet i samband med att vi behandlar utskottsbetänkandet. På den punkten kan vi vara helt överens. Skälet till att vi återkommande har den här debatten är att det ständigt pågår ett missbruk av utnämningmakten i det här landet.

Vi får rapport efter rapport som visar att det överallt i den statliga förvaltningen är socialdemokrater på ledande poster i en proportion som ingen som anlägger perspektiv av sunt förnuft eller sannolikhetskalkyler kan tycka verka rimligt. Det kan inte vara så att det överallt i den statliga förvaltningen bara är socialdemokrater som är kompetenta att vara generaldirektörer, ambassadörer eller sitta i universitets- eller bolagsstyrelser. Det är det stora problemet.

Jag är gärna tjugig och har inget emot att uppfattas om tjugig om det handlar om att stå upp för det som står i grundlagen, det vill säga att förtjänst och skicklighet ska gälla vid statliga tjänstetillsättningar.

Göran Magnusson var inne på frågan om alliansens idéer om hur högskolor och universitet ska styras. Det finns en tydlig skillnad. Vi menar att universitet och högskolor ska stå fria från staten, statlig styrning och politisk styrning i så stor utsträckning som möjligt.

Hela västerlandets akademiska utveckling visar också att de länder som haft ett stort oberoende och en stor frihet för forskning och kunskapsproduktion också har varit de länder som har lyckats allra bäst. Det är en stor fördel för vår kunskap i det här landet och för forskningen om universitet och högskolor får styra sig själva i så stor utsträckning som möjligt. Det ligger ett egenvärde i det. Men det visar sig också att de länder som har en sådan politik också når bäst resultat.

En gång i världen hade också många socialdemokrater den insikten. Under lång tid har också Socialdemokraterna drivit den forskningspolitiken. Nu under senare år har Socialdemokraterna tyvärr avvikit från linjen. Det beklagar jag kraftigt.

Anf. 93 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Jag noterar att Tobias Krantz inte alls uppehöll sig vid sitt stora slagnummer, nämligen val eller utseende av ordförande i kommittéer och annat. Jag tar det som ett tecken på att han har gett upp den

diskussionen inför den överväldigande majoritet som finns för att han har fel på de punkter som han där diskuterar.

Jag vill allmänt återkomma till en fråga. Tobias Krantz tillhör den avantgarde, äntringsgrupp eller vad det nu kan heta i alliansen som ska syssla med de här frågorna tillsammans med några andra. Gäller parollen ”rent hus”? På det har Tobias Krantz tidigare enträget svarat att man vill ha en ny tillsättningsprocess. Men det är faktiskt inte det som gruppen sysslar med, såvitt jag förstår.

Det som vore intressant för oss att få veta är inte hur tillsättningsprocessen ska utformas utan hur avskedandeprocessen ska utformas. Kommer den också att ske med den öppenhet som förespråkas för tillsättningsfrågorna? Det är enligt Göran Hägglund uppenbart att man inte kan fortsätta med den socialdemokratiska dominansen. När han riktigt går i gång i den frågan är det också för många som har röstat på Socialdemokraterna. Det är nästan 40 % av folket. Det är också något fel på det.

Jag tycker kanske att man kunde återgå lite grann till grundlagsresonemangen och diskutera detta lugnt och sakligt. Det ska jag göra med Daniel Tarschys i Grundlagsutredningen när vi kommer till avsnitten om regeringens utnämningsspolitik. Där har vi ett explicit uppdrag att diskutera. Då ska jag ta upp det med folkpartisten i den utredningen.

Anf. 94 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Göran Magnusson återkommer till frågan om det ska göras rent hus i den statliga förvaltningen vid ett regimskifte. Jag har svarat på den frågan. Jag har sagt att vi vill ha ett nytt system och tänker tillämpa ett nytt system. Det handlar om att det ska vara ökad öppenhet och insyn i den process som ska förevara när högre statliga chefer ska tillsättas. Det är mitt svar till Göran Magnusson. Göran Magnusson får dra vilka slutsatser han vill av det.

Göran Magnusson angriper nu alliansen för dess politik. Men Göran Magnusson måste ju stå upp för den politik som han själv och hans parti står för. Göran Magnusson och hans parti innehar regeringsmakten.

Ni har möjlighet att utöva utnämningsspolitik, och ni utövar utnämningsspolitiken. Stå upp för den politiken i stället. Granska den och fundera på om den verkligen står i överensstämmelse med de principer som finns fastslagna i grundlagen. Hänvisa inte bara till en utredning som ska komma med ett resultat om ett antal år. Det är jättebra att den utredningen finns. Men utnämningsspolitiken pågår här och nu.

Genom att debattera, diskutera, granska och kritisera har ni chansen att se till att utnämningsspolitiken får en viss inriktning. Stå upp för det i stället för att hela tiden enbart ägna er åt att attackera motståndaren. Stå upp för den politik som förs, Göran Magnusson.

När det gäller frågan om kommittéväsendet är det självfallet alltid bättre att vara fler som står bakom en ståndpunkt än att vara färre. Men det intressanta är frågan i sak. Jag menar, och Riksrevisionen har också pekat på det i flera rapporter, att kommittéväsendet i Sverige har tappat i kvalitet och i integritet och oberoende bland annat genom att forskaranknytningen har sjunkit kraftigt.

Jag tycker att vi borde se allvarligt på det. Den bild som presenteras i den granskning som utredningstjänsten har gjort åt oss bekräftar tyvärr bilden av ett utredningsväsende som tappar i kvalitet, oberoende och

integritet. Jag hade önskat att fler hade haft den ståndpunkten. Men ståndpunkten blir inte felaktig i sak bara därför att inte fler personer delar den just nu.

Anf. 95 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Jag står gärna upp för regeringens utnämningsspolitik. Vi har utförligt år efter år diskuterat och fört fram de ståndpunkter som har majoritet i utskottet. Det finns en utförlig debatt och diskussion kring saken.

Det är väl ändå inte på det sättet att Tobias Krantz har ett prerogativ på att angripa Socialdemokraterna och att mitt prerogativ i den här debatten är att försvara Socialdemokraterna. Jag måste väl också i öppenhetens namn något få granska vad alliansen tänker sig att göra.

Här finns det för en gångs skull också ett dokument i Göran Hägglunds artikel i Dagens Nyheter om rent hus. Jag drar nu den slutsatsen – även om Tobias Krantz uttrycker sig mer på diplomatkarriärens område, nämligen att man ska tillämpa ny process – eftersom jag fick friheten att dra slutsatser av vad Tobias Krantz sade, att det ska bli rent hus.

Och min nästa fråga blir naturligtvis – inte i den här replikomgången för den debattiden är väl över: Vilka generaldirektörer är det som är identifierade som inkompetenta och som har fått sitt mandat enbart därför att de har klappat statsministern på axeln eller dunkat honom i ryggen? Det är ju det som är terminologin i Tobias Krantz och andras resonemang. Vilka är det som ska in i avskedsprocessen? Vilka ska in i tillsättningsprocessen begriper jag naturligtvis. Det är bara att titta på förteckningen på allianspartiernas partikansliet så ser man ju ungefär hur det ska gå till med exempelvis Andres Borg och andra.

Men det viktiga är vilka generaldirektörer det är som går och funderar på vad de ska göra sedan. Det är ju staten som får försörja dem, så det blir en stor kostnad om man ska göra rent hus med alla socialdemokrater som vimlar omkring till ingen nytta i den offentliga sektorn.

Jag tycker att Tobias Krantz möjligen skulle fundera på att tala med någon som är lite mer nyanserad när det gäller huvudnumren i hans debatt.

Anf. 96 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd) replik:

Fru talman! Jag får påminna om att det här är en debatt med anledning av konstitutionsutskottets granskning av regeringen. Jag tänker därför avstå från den inuit till en högskolepolitisk debatt som Göran Magnusson inbjöd till. Som gammal studentpolitiker tar jag den gärna vid annat tillfälle.

Nu granskar vi ju om regeringen har levt upp till de allmänna regler som följer av regeringsformen, att utseende av ordförande och ledamöter i högskolestyrelser ska ske på sakliga grunder. Det är det vi debatterar.

Jag begärde replik när Göran Magnusson hänvisade till en rapport av SNS om att det finns för lite av styrning av myndigheterna. Jag uppfattade det som att konstitutionsutskottets vice ordförande använde detta som ett försvar för regeringens utnämningsspolitik. Genom partipolitiska tillsättningar kan man styra myndigheterna. I så fall skulle detta vara ett

indirekt erkännande av att den typen av tillsättningar är riktiga och legitima i regeringens sätt att styra myndigheter.

Anf. 97 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Det är klart att man kan avstå från att diskutera ett av kd framfört förslag. Det finns ju med i den rapport som utgör bilaga till KU:s betänkande. Jag trodde att det var intressant, men det var det tydligen inte, i alla fall inte i dag, men det kanske blir intressant senare. Möjligen ska det raffinerats i allianssystemet innan man riktigt kan komma fram till vad man ska göra på den punkten. Jag kan också avstå från att diskutera förslaget, men det är intressant att kd:s företrädare inte vill diskutera det egna partiets förslag beträffande självrekrytering i högskolestyrelserna. Det är ju precis det som det handlar om.

När det gäller att styra myndigheterna, vad har Göran Hägglund för bekymmer med de generaldirektörer som nu finns, om de inte ska styras och spela någon större roll? Ska Göran Hägglund utse nya generaldirektörer som ... vadå? Han säger att man inte kan ha generaldirektörer som för socialdemokratisk politik. Då uppfattar jag det så att han vill ha generaldirektörer som är beredda att genomföra en borgerlig regeringspolitik. Det är väl myndigheternas uppgift att göra det? Är det inte så, Helena Höij, att generaldirektörerna och myndigheterna ska genomföra den politik som regeringen har majoritet för i riksdagen? Det är styrningen, och det är hela saken.

Jag förstår inte riktigt varför man ska mystifiera detta på det sätt som görs i olika sammanhang. Låt mig bara ta upp ett resonemang som vi har fört tidigare. Riksdagen anser ju att regeringen är ansvarig för vad som sker på myndigheterna. Då borde väl regeringen också ha ett exklusivt ansvar för vilka som styr myndigheterna. Eller är tanken att riksdagen ska tillsätta generaldirektörer och sedan ska regeringen – utan att man har haft något inflytande i den frågan – ha ansvar för hur dessa generaldirektörer fungerar?

Regeringsformen bygger ju på att myndigheterna lyder under regeringen, att regeringen har ansvar för dem och därmed också ska utse generaldirektörer.

Anf. 98 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd) replik:

Fru talman! Jag är faktiskt lite förvånad. Jag vet inte om jag helt missförstår Göran Magnusson, men det system som han målar upp här skulle bygga på att generaldirektörerna innehade sin post i fyra år, det vill säga under mandatperioden, för att de skulle följa regeringens politik.

Fru talman! För mig är det självklart att myndigheterna har att följa regeringens beslut och den styrning man får genom regleringsbrev från den sittande regeringen. Det är på det viset som man styr, och den debatten har vi också med jämna mellanrum i konstitutionsutskottet. Det kommer senare under eftermiddagen här.

Men Göran Magnusson smiter undan från frågan: Är det så att Socialdemokraterna tycker att detta är ett legitimt sätt att styra? Om man tycker det måste man också fullfölja den tanken och föreslå förändringar av nuvarande lagstiftning. I dag står det tydligt i regeringsformen att tillsättningar ska ske på sakliga grunder. Vill Socialdemokraterna ha en annan styrning av myndigheterna måste de öppet redovisa det.

I dag handlar debatten om regeringens utnämningsspolitik, och i den debatten har Göran Magnusson fört in frågan om styrning av myndigheter. Han motiverar dagens utnämningsspolitik med den styrning som regeringen vill ha av sina myndigheter. Jag tycker att detta är lite uppseendeväckande.

Anf. 99 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har inte talat om att jag vill avskeda några generaldirektörer. Det är ju kd och alliansen som ska göra det. Jag har inget bekymmer med att folk innehar sina poster över mandatperioder. Det är inte det som vi diskuterar.

Socialdemokraterna står helt och fullt för den uppfattningen att gällande regeringsform i huvudsak är bra utformad, framför allt när det gäller kraven på att det enbart är förtjänst och skicklighet som ska gälla.

Den som har tagit upp den här debatten är ju Göran Hägglund som hävdar att det finns ett antal generaldirektörer som enbart är utnämnda därför att de är socialdemokrater och har partibok. Jag har inte försökt att ändra systemet. Det är ju kd och andra som kritiserar det nuvarande systemet och anser att man, för att kunna få genomslag för den borgerliga politiken som man tänker sig föra efter 2006 års val, måste byta ut ett stort antal av generaldirektörerna. Det är väl ni som talar om att detta ska styras på ett speciellt sätt, inte Socialdemokraterna och majoriteten i utskottet.

Anf. 100 MATS EINARSSON (v):

Fru talman! Utgångspunkten för den borgerliga kritiken i den här frågan är såvitt jag förstår att det är för många socialdemokrater. Principiellt kan man hålla med om det, även om det har en viss betydelse vad som är alternativet. Det är ju det som är utgångspunkten.

Jag har nu hört den här debatten ett antal gånger, och den blir inte lättare att förstå, måste jag säga.

Man förefaller argumentera på två linjer samtidigt. Å ena sidan gäller det detta med sakliga grunder såsom förtjänst och skicklighet i regeringsformen 11 kap. 9 §, som i och för sig formellt inte gäller styrelser vid högskolor, men man går på den paragrafen. Sedan argumenterar man kring detta och menar att regeringen inte lever upp till det kravet.

Den andra parallella linjen är att det är en orimlig proportion mellan de olika partierna i styrelser och på poster av olika slag inom statsförvaltningen.

När det gäller sakliga grunder såsom förtjänst och skicklighet tyder ordet ”såsom” på att förtjänst och skicklighet inte är en uttömmande förteckning över vad som är sakliga grunder. Det finns också annat, och det har man pekat på i andra sammanhang.

Partipolitisk tillhörighet kan också vara saklig grund. Jag kan säga det utan något större bekymmer därför att jag är övertygad om att oppositionen håller med mig på den punkten. Man argumenterar ju för att man ska ta hänsyn till partipolitisk bakgrund. Regering ska ta hänsyn till detta, men med ett annat resultat. Det ska bland annat vara fler folkpartister. Det ska betyda någonting vilken partibok man har. Det är det man säger. Jag antar att man förställer sig någon slags proportionell fördelning ungefär i enlighet med vad som gäller i riksdagen.

Min poäng är att det är lite svårt att argumentera för båda dessa linjer samtidigt. Nu har regeringen sagt att man även tycker att fördelningen mellan olika partier är viktigt. Man är missnöjd att fördelningen, på vissa områden åtminstone, har blivit lite sned. Det finns väldigt få kristdemokrater och miljöpartister, lite för få vänsterpartister och lite för många socialdemokrater, om man nu ska jämföra med fördelningen i riksdagen. Regeringen säger att man försöker att hålla koll på detta och jobbar så gott man kan med det. Man skulle gärna vilja ha in lite fler nomineringar, i synnerhet från Kristdemokraterna och Moderaterna, tror jag att man brukar säga. Man kan ju från borgerligt håll och från vårt håll också vara missnöjd med att regeringen ännu inte har lyckats så väl med att ta till vara all den kompetens om finns i våra partier.

Men är detta en grund för konstitutionell kritik? Det är det vi diskuterar. Är det en grund för att säga, som Krantz gör, att detta är missbruk av utnämningmakten och ännu värre saker? Nej, det är det naturligtvis inte. Jag har sagt det tidigare, men ingen har sagt emot mig, så jag säger det igen. I en internationell jämförelse tror jag att svenska regeringars utnämningsspolitik, även tillbaka i tiden, är ovanligt generös mot andra politiska partier. Vi har inte det systemet att man avsätter generaldirektörer efter varje val om det blir en annan politisk majoritet. Alla partier, i någon mån i alla fall, har framträdande poster av olika slag inom statsförvaltning och styrelser.

Jag har lite svårt med de här väldigt kraftiga fördömandena av regeringspolitiken på den här punkten.

Sedan har vi detta med styrning. En linje i diskussionen är att man tänker sig att man politiserar till exempel högskolestyrelser för att ha något slags politisk styrning av dessa. Min erfarenhet är i och för sig rätt så begränsad, men jag tillhör dem som ingår i statistiken över folk med partipolitisk bakgrund i högskolestyrelser. Jag sitter i Konstfacks styrelse sedan några år och är vice ordförande där. Ordföranden ingår i dessa drygt 60 % som är socialdemokrater. Det är Gunilla Thorgren som tidigare var statssekreterare i Kulturdepartementet. Tidigare var det Eva Bonnier. Jag tror inte att hon är socialdemokrat. Gunilla är en utmärkt ordförande. Jag tror inte att någon säger något annat än att hon är kompetent, men som verktyg för styrning från regeringens håll tror jag inte att hon är den bästa kandidaten.

Det fungerar naturligtvis inte så att vi som kommer från andra partier eller socialdemokrater som sitter i olika styrelser ser oss som några slags verktyg för regeringens vilja i någon mer detaljerad mening. Jag tror inte att det fungerar så någonstans och definitivt inte i Konstfacks styrelse. Vi sitter där som ett allmänintresse, och vi styr den här skolan efter bästa förmåga i enlighet med de lagar som har stiftats här, de förordningar som regeringen står bakom och så vidare. Så mycket märkligare än så är det faktiskt inte. Sedan kan man invända att Konstfack är en sådan skola som över huvud taget inte är styrbar, men det är en annan diskussion.

Anf. 101 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Fru talman! Mats Einarsson är så begåvad att han nog mycket väl förstår vad vi menar, och om inte det så har han i alla fall ett minne och borde komma ihåg vad jag sade i mitt inledningsanförande, nämligen att det inte i första hand är balansen som är min kritik utan att det är så

många politiker. Politiseringen av de här styrelserna gör att det finns risk för att man inte får det förtroende man borde ha. Det finns alltid en risk för att man tar partipolitiska hänsyn. Det är det stora problemet med att det är så många politiker.

Att det dessutom är en snedvridning av partitillhörigheten i den här politiseringen gör ju inte saken bättre. Då finns det ännu större risk att det blir en snedvridning både i syn och i förtroende.

Nu försöker vänstersidan göra gällande att sittande regerings utnämningsspolitik är riktig. Vi har sett att den leder till en stor överrepresentation av vänsterpolitiker. De vill ha den fördelen, och sedan vill de att om vi byter regeringen ska man tillämpa en borgerlig syn på utnämningsspolitiken så att dessa nu tillsatta socialdemokrater får sitta kvar. Det är att äta bullen och ändå vilja ha den kvar. Jag tycker inte att det är en sjyst uppläggnings.

Anf. 102 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag är nog rädd för att jag har förstätt vad ni menar. Men det framgår ju här att det finns lite nyanser. I andra inlägg var det helt klart den så kallade obalansen med för många socialdemokrater som var huvudproblemet. För Skårman är tydligen huvudproblemet att det är för många politiker.

Man kan i och för sig diskutera hur många människor med politisk bakgrund som man ska ha i högskolestyrelser. Jag tror inte att det finns något absolut säkert svar på den frågan. Det är frågan om något slag bedömning som ligger lite grann vid sidan av KU:s granskning. Jag tror att det generellt sett är bra att ha folk med den bakgrunden även i högskolestyrelserna, även om de kanske inte ska dominera. Det har jag inte heller bilden av att de gör.

Sedan har vi detta med att ha bullen och äta den. Jag föreställer mig att vid den händelse att vi skulle få en borgerlig regering – låt oss hoppas att det icke händer – tror jag att det också så småningom kommer att visa sig i utnämningsspolitiken. Det är ganska rimligt att anta att regeringens partipolitiska färg också i någon mån avspeglar sig i utnämningsspolitiken. Det är, som Göran Magnusson var inne på, lite av poängen med att lägga utnämningssmakten i regeringens händer. Jag förväntar mig inte att man avsätter folk på partipolitiska grunder lika lite som den här regeringen, såvitt jag vet, har avsatt folk på partipolitiska grunder. Men så småningom sker ju en viss förnyelse. I den händelse att det skulle gå så illa att vi får en borgerlig regering får vi nog leva med att det blir en lite större andel från den borgerliga kanten. Men det är nog politikens villkor.

Anf. 103 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Fru talman! Jag har sagt att det i och för sig inte är något fel att det finns folk med politisk erfarenhet i högskolornas styrelser. Men det är frågan om hur många de ska vara. Det finns en risk att de går in i sina vardagliga politiska roller om det blir för många i styrelserna.

Min erfarenhet från Stockholms stad är att i styrelsen för en av landets mest framgångsrika högskolor, nämligen Handelshögskolan i Stockholm, finns det en statlig representant och en representant för Stockholms stad. Resten är tillsatta av huvudsakligen lärare och studenter. Det tycks vara ett sätt där man kan värna om vetenskapligheten medan samhället i

övrigt har en insyn. Då riskerar man inte att styrelsen misstänks för partipolitiska hänsynstaganden och därmed felbeslut i många viktiga strategiska frågor.

Anf. 104 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag försökte säga att man naturligtvis kan föra den diskussionen, och man kan ha lite olika synpunkter på hur proportionerna ska vara mellan politiker och andra i våra högskolestyrelser. Men det är den bedömning som regeringen har att göra när man utser folk till de här styrelserna. Man kan tycka att regeringen gör rätt eller fel bedömning, men de har rätten att göra den bedömningen. Det finns ingenting som förbjuder dem att anse att det är bra med rätt många människor med politisk bakgrund i våra högskolestyrelser.

Jag tror att det är vanskligt att försöka leda i bevis att det finns något slags samband mellan låg andel politiker i styrelsen och skolans eller universitetets framgångar, hur man nu mäter det. Jag tror att det kommer att visa sig mycket svårt att hitta ett sådant samband. Om jag ska hänvisa till min egen begränsade erfarenhet, Konstfack, kan jag försäkra att det inte är någon politisk dominans av den styrelsen. Det är Gunilla som är socialdemokrat som är ordförande, så är det jag, och så tror jag att det finns en vakant plats som tidigare har innehafts av en moderat. Jag har fått uppfattningen att det kan bli en moderat där igen om man nominerar någon. I övrigt är det lärare, studenter och folk från branschen, från olika konstnärliga inriktningar och designinriktningar. Det är de erfarenheterna som helt och hållit dominerar den styrelsen.

Anf. 105 TOBIAS KRANTZ (fp):

Fru talman! Jag hade inte tänkt utnyttja mer tid, men efter det replikskifte jag hade med Göran Magnusson vill jag göra några kommentarer.

För det första blandar Göran Magnusson ihop frågan om hur myndigheter ska styras, i den meningen som handlar om Regeringskansliets storlek och förhållande till myndigheterna, med frågan om hur formerna för styrningen ska vara. Det är den frågan vi diskuterar här. Hur ska formerna för styrningen vara? Ska vi ha politiskt tillsatta generaldirektörer, eller ska vi inte ha det? Det är det frågan gäller här.

Göran Magnusson fokuserar väldigt mycket frågan om vilka generaldirektörer som ska avskedas vid ett eventuellt regimskifte. Frågan kan likaväl ställas till Göran Magnusson. Vilka personer med borgerlig partibok kommer Göran Magnusson och hans regering att låta bli att tillsätta om Socialdemokraterna får sitta kvar vid makten efter valet 2006? Det är en motfråga som Göran Magnusson måste kunna svara på. Det intressanta är frågan om vilka principer som ska gälla för utnämningsspolitiken. Där har uppenbarligen jag och Göran Magnusson olika uppfattningar.

Det som Göran Magnusson måste svara på är frågan om det verkligen är rimligt såsom det är i dag att det på område efter område, på post efter post är en kraftig socialdemokratisk dominans. Vill Göran Magnusson att människor som lyssnar på den här debatten och tar del av den ska tro att det nästan enbart är socialdemokrater som är kompetenta att inneha de här posterna? Är det seriöst? Är det trovärdigt att föra en sådan debatt?

Göran Magnusson säger att den borgerliga alliansen vill byta system. Det är ju ni som har bytt system i praktiken genom att ha tillämpat den här typen av väldigt tydliga politiska tillsättningar under så pass lång tid.

Mats Einarsson säger att det finns två olika linjer i den här debatten. Nej, det finns en linje. Det är att den partipolitiska proportionaliteten vid olika tillsättningar är ett tecken på att själva politiken är fel. Det är inte så att vi vill utjämna, men det är väldigt egendomligt om all kompetens är samlad i ett enda parti. Det är det vi har pekat på i vår kritik.

Anf. 106 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Tobias Krantz försöker påstå att diskussionen här handlar om huruvida vi ska ha politiskt tillsatta generaldirektörer eller chefstjänstemän eller ej. Det är inte fallet att diskussionen handlar om det. I varje fall jag står för regeringsformens nuvarande utformning. Det Tobias Krantz försöker leda i bevis med svepande formuleringar är att det vimlar av socialdemokrater som är tillsatta inte på grund av förtjänst och skicklighet utan med hjälp av partibok. Det är väl i så fall huruvida det är på det sättet eller ej som KU har granskat och KU:s majoritet i varje fall har funnit att Tobias Krantz har fel.

”Enbart socialdemokrater” – varje statistiker kan ju konstatera att ordet enbart inte kan appliceras på en ordentlig undersökning av de här förhållandena. Det vet Tobias Krantz också, men det ingår i hans generaliserande och svepande retorik i det här frågorna. Jag tycker att det vore bra med en bättre nyansering av den här debatten. Den är alldeles för allvarlig för att föras i de här generella termerna.

Anf. 107 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Det jag reagerade emot i vårt förra replikskifte handlade om att Göran Magnusson blandade ihop frågan om hur stort Regeringskansliet ska vara med formerna för utnämningpolitiken. Där försöker Göran Magnusson blanda bort korten, enligt min uppfattning, och dessutom vantolka det som SNS har sagt i sin rapport.

Det som är den springande punkten och som jag inte har hört Göran Magnusson över huvud taget reflektera över, försvara eller fundera över, är att vi nu ser att det på område efter område är en sådan förkrossande majoritet av människor som innehar högre statliga tjänster som har socialdemokratisk partibok. Vill Göran Magnusson att människor som lyssnar på den här debatten ska tro att kompetensen att leda statliga utredningar, sitta i universitets- och högskolestyrelser eller vara generaldirektör är så otroligt koncentrerad till ett enda parti? Det är det som är frågan. Självklart ska kompetens, förtjänst och skicklighet avgöra. Det är ju det vi säger. Men då måste Göran Magnusson kunna förklara och säga att socialdemokrater är mycket mer kompetenta att sitta i universitets- och högskolestyrelser, leda statliga verk eller sitta på andra ledande poster i statliga bolagsstyrelser. Om du kan leda det i bevis har det skett enligt förtjänst och skicklighet. Problemet är att jag har svårt att se hur en sådan argumentation ska se ut och att Göran Magnusson ska kunna leda det i bevis. Men Göran Magnusson måste ju reflektera över detta faktum. Ingen människa utanför den här salen som lyssnar på debatten tror ju på det du säger nu, Göran Magnusson.

Anf. 108 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Det sista uttalandet vet jag inte vad Tobias Krantz har för empiri för att göra. Det kan väl tillhöra den politiska retoriken kanske.

Huruvida de har partibok eller ej undrar jag om Tobias Krantz vet. Det vet i varje fall inte jag. Det är möjligt att Tobias Krantz och alliansen har kläm på sådana saker. Men om det vore hälften så många generaldirektörer och andra med socialdemokratisk bakgrund är jag ganska säker på att Tobias Krantz skulle föra samma resonemang som han gör nu med hjälp av en statistik som säger att det är en viss andel av det hela som innehas av socialdemokrater. Jag tycker kanske att den diskussionen förd på statistik inte är särskilt klok. Man får i så fall i stället diskutera på punkt efter punkt vad som sakligt sett är det korrekta att ha som utgångspunkt i de här resonemangen. Det har jag inte hört Tobias Krantz tala om.

Får jag avslutningsvis anknyta till frågan om kommittéordföranden, där Folkpartiet har en egen uppfattning jämfört med resten av konstitutionsutskottet. Det talas om att det vimlar av socialdemokrater där också. Det är ungefär 10 % av det totala antalet ordföranden som har partipolitisk bakgrund, om jag nu minns statistiken rätt, så det är en rätt liten del som i Tobias Krantz retorik blir en alldeles överväldigande stor del.

Anf. 109 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Det är självfallet frågan om den politiska bakgrunden som står i fokus för diskussionen. Det ska inte ske en total utjämning. Vi ska inte ha kvotering. Det är det vi vill komma ifrån. Poängen är att den fördelning som i dag finns på olika högre tjänster i den statliga förvaltningen enligt min – och de flestas uppfattning tror jag – pekar på att någonting är galet i utnämningsspolitiken. Det är inte enstaka siffror och enstaka tillfällen där det har dykt upp. Vi måste våga se mönstret. Mönstret är att det på punkt efter punkt, på område efter område, i rapport efter rapport, i studie efter studie visas på samma sak. Man kan inte förklara bort det som enskildheter. Det är ett tydligt mönster att överallt i den statliga förvaltningen är det en kraftig dominans av socialdemokrater.

Göran Magnusson säger att vi ska granska de enskilda ärendena. Gärna det. Problemet är ju, vilket också riksdagen har ställt sig bakom, att det inte går att granska enskilda utnämningar därför att de kravprofiler som regeringen ställer upp inför utnämningar eller åtminstone påstår sig ställa upp inte är offentliga och inte kan granskas i efterhand. Det är det som är problemet. Om Göran Magnusson pratar med sina partikamrater och ser till att riksdagens beslut verkställs då ska vi gärna granska också enskilda utnämningar.

Statsminister Göran Perssons handläggning av processen att utse kandidat till svensk EU-kommissionär (avsnitt 3.2), Utrikesminister Laila Freivalds information till EU-nämnden angående ny kommissionsordförande (avsnitt 3.3) och Regeringens hantering av vapenembargot mot Kina (avsnitt 3.4)

Anf. 110 GÖRAN LENNMARKER (m):

Fru talman! Jag ställer mig i startställning för att minska tidsutdräkten.

Jag vill ta upp två frågor. Den ena gäller information till EU-nämnden angående principer som ska ligga till grund för nominering av ny ordförande i EU:s kommission.

Den frågan togs upp av företrädare för många partier fem veckor före det toppmöte som hölls i juni 2004. Jag tror att hela oppositionen och praktiskt taget alla tog upp det. Den frågan, som gällde principerna för hur man skulle nominera kommissionsordförande, kunde ha tagits upp i god tid. I stället kom det enbart att ske ett samråd dagen före toppmötet, nämligen den 16 juni. Här uttalar vi – fem partier – kritik från reservanternas sida. Vi menar att detta borde ha skett i god tid.

När man begär att man ska diskutera frågan i god tid och oppositionen i god mening säger att det vore konstruktivt att göra det, är det orimligt att ingenting sker förrän dagen innan.

Det är ett förhållande som inte är bra. Därför har vi i reservationen poängterat detta.

Den andra frågan handlar om hanteringen av vapenembargot mot Kina.

Här har det inom EU-nämnden varit en mycket tydlig inriktning av politiken. Utskottsmajoriteten säger – och det är det centrala i deras argumentation – att regeringen inte har avvikit från de ståndpunkter som EU-nämnden har angivit. I reservationen säger vi – även här fem partier – att det inte räcker med att inte avvika. Man har också skyldighet att driva dessa ståndpunkter. Vi konstaterar att man av utredningen kan utläsa att regeringen inte med kraft har drivit den i EU-nämnden fastlagda svenska linjen. Här finns en mycket viktig principiell skillnad.

Fru talman! Det är därför vi från de fem partierna har yrkat på godkännande av de två reservationer som innehåller detta.

Anf. 111 TOBIAS KRANTZ (fp):

Fru talman! Jag vill säga något mycket kort om de tre ärenden som nu behandlas och som handlar om regeringens agerande inom EU.

Jag börjar med vapenembargot. Det är ju en process som har pågått under drygt ett år. Den är ju inte avslutad. Man kan säga att det finns ett par olika skeden i processen.

När frågan om att det skulle ske en översyn av vapenembargot väcktes inom ramen för Europeiska unionen menar jag – och många, tror jag – att regeringen var alldeles för passiv. Regeringen borde ha satt klackarna i backen och sagt: Det ligger inte i Sveriges intresse. Det är inte Sveriges uppfattning att det över huvud taget bör göras en översyn av vapenembargot mot Kina eftersom vi vill att vapenembargot ska vara kvar.

I den andra delen av processen, när översynen väl var i gång, fanns det mycket tydliga uttalanden från EU-nämnden. Vid åtminstone ett tillfälle sammanfattade ordföranden tydligt och klart att det fanns en majoritet mot den ståndpunkt som regeringen tidigare hade intagit. Trots det har regeringen inte brytt sig om detta utan drivit sin egen uppfattning inom ramen för Europeiska unionen.

Det är mycket allvarligt att så har skett.

Det finns en tydlig parallell till det ärende vi hade för ett antal år sedan som gällde val av ordförande för Europeiska rådet. Då handlade regeringen på samma sätt.

När det gäller frågan om val av EU-kommissionsordförande borde regeringen på ett mycket tidigare stadium ha gett oppositionspartierna och partierna i EU-nämnden möjlighet att komma med synpunkter på de kriterier och krav som regeringen ville ställa på den kommande kommissionsordföranden.

När det gäller frågan om utnämning av svensk EU-kommissionär har regeringen följt de regler och principer som gäller. Man har följt de riktlinjer och förfaranden som har gällt tidigare när det gäller utnämningen av svensk EU-kommissionär.

Vi är några partier som i ett särskilt yttrande pekar på att man bör överväga och hålla dörren öppen för en förändring av den praxis som hittills har gällt. Frågan om vem som ska vara svensk EU-kommissionär är inte vilket ärende som helst. Det har rätt stor betydelse för Sveriges position i det europeiska samarbetet. Det kan vara aktuellt och lämpligt att bereda den frågan på samma sätt som andra ärenden som ska avgöras inom ramen för Europeiska unionen.

Det är en fråga där vi menar att regeringen bör fundera igenom om inte en ny praxis bör införas.

Anf. 112 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Jag vill instämma i fru talmannens vädjan att vi ska försöka fixa den här debatten före klockan 16 så att vi kan genomföra vote-ringarna. Jag hoppas att alla känner sitt ansvar för det.

Jag ska bara kort kommentera frågan om vapenembargot. Jag var själv med i nämnden när man hanterade detta.

Som tidigare har fastslagits ska regeringen följa vad nämnden säger. I det här fallet har man suttit med armarna i kors och låtit andra bestämma och så blir det en märklig process i slutändan med uppringning av moderatledaren och så vidare.

I processen fram till dess att nämnden tog ny ställning har man varit alldeles för passiv. Det finns en annan parallell när det gäller diskussionen om val av ordförande i Europeiska rådet, och man diskuterade det i regeringskonferensen. Det var visserligen ett tydligare beslut med beslut av hela riksdagen som man kunde utgå ifrån. Här finns alltså grund för kritik mot passivitet.

Anf. 113 KERSTIN LUNDGREN (c):

Fru talman! Eftersom jag inte vill upprepa det som redan har sagts yrkar jag på godkännande av reservationen på den här punkten.

Anf. 114 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Fru talman! Låt mig först konstatera att riksdagen på tre punkter återigen väntas tydliggöra sin roll i EU-politiken. Det gäller alla delar som är aktiva – regeringen och riksdagen – att det har varit ett visst trevande för att hitta formerna under det dryga decennium som Sverige har varit medlem i Europeiska unionen.

Vi fastslår de principer som vi tidigare har fastslagit när det gäller hur regeringen ska lyssna till riksdagens tungt vägande ord om EU-politiken.

Här har nämnts den parallellitet som finns mellan det som konstitutionsutskottet och riksdagen tidigare har kritiserat regeringen för, nämligen att man inte drev riksdagens linje vad gällde det som kallades för en

EU-president och att man nu inte tillräckligt tydligt har drivit riksdagens linje vad gäller vapenembargot mot Kina.

Jag återupprepar att det inte går att ha två positioner samtidigt. Regeringen ska driva den linje som är fastlagd i EU-nämnden.

Jag vill fästa kammarens och eventuella protokolläsares uppmärksamhet på den fråga som jag ställde till statsminister Göran Persson i KU:s utfrågning – den finns på s. 228 i bil. B 13 till KU:s betänkande – rörande just parallelliteten mellan dessa två fall. Jag frågade hur det kom sig att det som sammanlänkade de här båda fallen var att Socialdemokraterna hade en uppfattning och övriga partier en annan.

Göran Persson sade att det är det som är kriteriet på att situationen ska inträffa.

Med andra ord: När riksdagens majoritet går Socialdemokraterna emot är det inte lika viktigt att driva EU-nämndens linje i EU. Det är en av grunderna till att vi nu riktar kritik.

Anf. 115 HELENE PETERSSON (s):

Fru talman! I detta ärende granskar vi ju om utrikesminister Laila Freivalds har uppfyllt informations- och samrådsplikten med avseende på Sveriges hållning i fråga om ny kommissionsordförande.

Den grundläggande bestämmelsen om samråd inom ramen för det europeiska samarbetet återfinns i regeringsformen 10 kap. 6 §.

Också i riksdagsordningen 10 kap. 5 § behandlas närmare de skyldigheter regeringen har att underrätta och rådgöra med EU-nämnden.

Regeringen ska underrätta EU-nämnden om frågor som avses bli behandlade i Europeiska rådet. Regeringen ska också rådgöra med nämnden om hur förhandlingar i rådet ska föras inför beslut som regeringen bedömer som betydelsefulla och i andra frågor som nämnden bestämmer.

Den aktuella anmälan rör vilka kriterier regeringen hade beträffande valet av kommissionsordförande. Nominering av kommissionsordförande behandlas på stats- och regeringschefsnivå. Regeringen har ingen skyldighet enligt riksdagsordningen att samråda med EU-nämnden inför möten med Europeiska rådet eller under regeringskonferensen. En praxis har dock utarbetats med ett samrådsförfarande, och den 16 juni ägde samråd med EU-nämnden rum i den aktuella frågan. Den praxis som utvecklats fullföljdes alltså.

Information och samråd kan ske på olika sätt. Riksdagens ledamöter har möjlighet att genom frågor, både skriftliga och muntliga, informera sig om läget i aktuella frågor. Interpellation är ett annat sätt. I det aktuella fallet ställdes en skriftlig fråga, som statsministern lämnade ett svar på den 26 maj, om just Sveriges syn på kriterierna kring nomineringen. Informella kontakter och konsultationer med ledande företrädare för samtliga riksdagspartier genomfördes också mellan den 14 och den 16 juni.

Frågor, interpellationer och informella kontakter får givetvis inte ersätta de formella samråd som ska ske enligt regeringsformen eller riksdagsordningen eller som utvecklats genom praxis, vilka vi alla tycker är helt korrekta. Men det bör också finnas något med substans att samråda kring, och samrådet bör ske med det statsråd som har att hantera frågan.

Det är viktigt med en bred förankring kring de frågor som behandlas inom unionen. För att få legitimitet för både det arbete som utförs och de beslut som fattas inom den europeiska gemenskapen är information och

samråd grundläggande. Här finns inga delade meningar. För att man ska kunna vara delaktig i processen är det också viktigt med diskussion och information i ett så tidigt skede som möjligt. Inte heller här råder vad jag ser några delade meningar.

Konstitutionsutskottets uppgift är att granska varje anmälan ur konstitutionell synvinkel. Utskottets majoritet betonar vikten av samråd så tidigt som möjligt men kan inte se att något konstitutionellt fel är begånget och finner således ingen anledning att rikta någon form av kritik mot utrikesminister Laila Freivalds.

Anf. 116 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Fru talman! Den springande punkten är ju när samrådet skedde. Fem veckor innan begärde partierna i EU-nämnden att man skulle ha ett samråd i frågan om kriterierna. Det är ju sådant man kan fastställa i god tid. Man behöver inte vänta tills de aktuella kandidaterna finns på plats, för som var och en kan inse kan detta ske ganska tätt inpå ett toppmöte. Och så väljer man att inte diskutera detta förrän dagen innan. Det kan väl ändå inte vara rimligt, fru talman, att ha det som kriterium för om man ska samråda. Det hade varit klokt att göra detta ganska snart efter det att partierna begärt det. Då kunde man ha haft den här diskussionen, och då hade vi sluppit denna KU-anmälan.

Anf. 117 HELENE PETERSSON (s) replik:

Fru talman! I reservationen skriver man att det ”borde” gått att göra. Självklart finns det önskemål, viljeinriktningar och viljeytringar om att man borde ha gjort saker och ting tidigare, men det måste ju också finnas något av substans att samråda kring. Statsministern talar i frågesvaret ganska brett om kriterierna. Jag tror att detta är den springande punkten här: Vad fanns det att samråda kring? Sverige är ju inte ensamt i den här frågan. Det är nog ganska svårt att gå ut och låsa sig i väldigt strikta kriterier.

Vill vi ha ett samrådsförfarande tidigare och på ett annat sätt måste vi gå in och ändra i grundlagen. Om vi vill göra denna praxis i dag till något reglerat får vi göra en grundlagsförändring.

Anf. 118 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Fru talman! Men poängen är ju att det handlade om att diskutera kriterierna. Det kan man göra långt i förväg. Det här innehöll framför allt en mycket viktig principiell fråga, nämligen frågan om detta skulle återspegla till exempel en majoritet i Europaparlamentet – en fråga som man alls inte behöver vänta med att diskutera till dagen före toppmötet.

Sedan kan jag hålla med om att man inte behöver lägga fast kriterierna, men nämnden ska naturligtvis diskutera detta. Det är en alldeles central fråga vilka kriterier Sverige ska ha för att stödja en ordförande i EU-kommissionen. Det är naturligtvis rimligt att riksdagens EU-nämnd har synpunkter på detta i god tid. Sedan kan namnen komma upp sent, vilket kan vara naturligt när det handlar om namn. Det var dock inte det frågan gällde, utan den gällde kriterierna. Man behöver inte låsa fast kriterierna. Man kan överväga om man ska göra det, men det ligger inte i sakens natur att man måste låsa fast dem. Att diskutera dem i lugn och ro och i god tid är dock viktigt.

Anf. 119 HELENE PETERSSON (s) replik:

Fru talman! Är det också rimligt att diskutera den sakfråga det gäller med det ansvariga statsrådet i stället för ett annat statsråd? Den frågan tycker jag också att man kan ställa sig. De statsråd som kommer till EU-nämnden har ju sina sakfrågor på dagordningen. Man ställde en fråga, och ordföranden i EU-nämnden sade att det var okej att ställa frågan men att man kanske inte kunde förvänta sig ett svar.

Det är också skillnad på en diskussion och ett samråd, och det är samrådet vi har att prata om. En diskussion kan man föra genom exempelvis en interpellation. Man har möjlighet att interpellera exempelvis statsministern och ta en diskussion om de här kriterierna.

Om det sedan är lämpligt att ta detta i öppen form eller i mer sluten form som EU-nämnden kan man också diskutera.

Anf. 120 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Låt mig börja med en reflexion kring samråd om ordförandeskapet i kommissionen. Göran Lennmarker säger att man kan diskutera huruvida det skulle återspegla majoritetsförhållandena i parlamentet. Man kan också diskutera huruvida det ska återspegla majoritetsförhållandena i rådet. De kan ju faktiskt vara olika. Det är inte självklart att kommissionsordföranden ska ha majoritet i parlamentet, utan man kan ha en annan syn på den saken.

Fru talman! Min del i detta är snarare EU-nämnden och den faktiska händelseutvecklingen beträffande vapenembargot mot Kina. Där har det sagts att regeringen inte med kraft har drivit EU-nämndens ståndpunkt; det var den moderata formuleringen. Folkpartiet har uppfattningen att regeringen har drivit en egen uppfattning och kd att regeringen har suttit med armarna i kors inför den här utvecklingen. Ansvaret vilar tungt på Göran Persson för den faktiska händelseutvecklingen, säger man.

Frågan är om inte ansvaret vilar ganska tungt också på Fredrik Reinfeldt, som ju möjliggjorde den svenska ståndpunkten och gjorde att det fanns majoritet i riksdagen, i varje fall bland riksdagens partier, för denna ståndpunkt. Vore det inte intressant, Göran Lennmarker, att fundera på varför Fredrik Reinfeldt körde över sina partivänner i EU-nämnden och sade: Okej, vi ”veterar” inte den här frågan vid Europeiska rådets möte?

Då kommer man dock över på ett faktiskt beslutsfattande. Granskningen här är ju mer inriktad på ett teoretiskt resonemang om hur man i ett förhandlingsskede kan förfara i förhållande till vad som har sagts i EU-nämnden.

Den intressanta frågan till Göran Lennmarker och andra är alltså: Varför körde Fredrik Reinfeldt över sina partivänner och majoriteten i EU-nämnden? Det var ju han som möjliggjorde den svenska regeringens agerande om den svenska regeringen ville ha majoritet för sin ståndpunkt. Det vore intressant att få svar på frågan varför Fredrik Reinfeldt gjorde som han gjorde och dessutom sedan försvarade det, bland annat med att det mer låg i linje med svenska intressen att inte säga nej och ”vetera” den här frågan i Europeiska rådet.

Anf. 121 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Den här frågan har ju funnits i lite olika stadier. Det första stadiet var när det beslöts i EU-kretsen att det skulle ske en över-

syn av EU:s vapenembargo mot Kina. Detta beslut togs på initiativ av Frankrike den 12–13 december 2003. Då fanns naturligtvis möjlighet för regeringen att sätta klackarna i backen och säga: Nej, vi vill inte ha en översyn av vapenembargot mot Kina. Trots det gjorde regeringen inte det utan lät processen sätta i gång.

Under 2004 har det vid flera olika tillfällen i EU-nämnden funnits en tydlig opinion, sammanfattad av mötesordföranden. Den 23 januari, den 23 april och den 8 oktober har det funnits en tydlig majoritet mot att vapenembargot mot Kina skulle hävas. Trots det har den socialdemokratiska regeringen inte drivit den ståndpunkten i EU-kretsen utan faktiskt passivt låtit skeendet fortgå.

Majoriteten försvarar sig med att regeringen inte har gjort någonting som står i strid med EU-nämndens inriktning. Det tycker jag i och för sig att man kan tveka om, men poängen med de regler vi har och som vi har varit överens om är att det inte räcker att regeringen inte gör något som inte står i strid med det som EU-nämnden har sagt, utan EU-nämndens rekommendationer och synpunkter ska aktivt drivas av den regering som sitter. Det är det svårt att komma ifrån att regeringen faktiskt inte har gjort i det här fallet.

Vid ett par tillfällen har exempelvis utrikesministern sagt att riksdagen har en ståndpunkt och regeringen har en annan och framfört det budskapet till EU-kretsen. Det är klart att med en sådan politik är det svårt att få genomslag för den svenska uppfattningen och för den uppfattning som EU-nämnden har slagit fast.

Anf. 122 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Hur vet Tobias Krantz och hans kolleger i den möjliga majoriteten på den här punkten att regeringen inte har drivit den här frågan? Hur vet man det? Att man inte nådde ända fram och inte lyckades är ju inte kriteriet för huruvida man har drivit frågan eller ej. Det är det intressanta. Hur vet man det? Ett av problemen är ju att de här förhandlingarna inte är offentliga, vilket den nya konstitutionen medger – visserligen gäller det inte lagstiftning men den medger ändå bättre möjligheter. Hur vet man det ens?

Den intressanta frågan är väl inte vad som hände till en början. Det vi granskar är ju EU-nämndens beslut om fullföljandet. Varför körde Fredrik Reinfeldt över Tobias Krantz i EU-nämnden? Det tycker jag är den intressanta frågan. Det är ett faktiskt beslutsfattande som vi då diskuterar, inte teoretiska resonemang om huruvida man agerat med kraft eller med armarna i kors eller har drivit en egen uppfattning. Varför körde Fredrik Reinfeldt över Tobias Krantz och de övriga i EU-nämnden i den här frågan och bestämde tillsammans med Göran Persson att Sverige inte skulle vetera frågan, som det heter på EU-språk.

Anf. 123 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Frågan om vad Fredrik Reinfeldt gjorde vid olika tillfällen bör ställas till Fredrik Reinfeldt. Den kan faktiskt inte jag svara på.

Men rent allmänt kan man säga att det här har varit en process i flera olika stadier. Det var en förberedelseprocess. Det var en process när de här diskussionerna pågick, och det fanns ett kritiskt skede. Det intressanta är att man inte bara kan göra som Göran Magnusson gör, gå in i det

kritiska skedet och diskutera det, utan det har ju varit ett förlopp dessförinnan. Där menar jag att det är uppenbart att regeringen inte har drivit den ståndpunkten så aktivt som regeringen borde ha gjort.

Göran Magnusson frågar hur vi vet det. Vi kan lyssna på vad utrikesministern själv säger i ett interpellationssvar i oktober 2004, när EU-nämnden tidigare vid ett flertal tillfällen hade sagt att vapenembargot inte skulle hävas: ”Frågan har väckts, och den måste beredas. EU har inte tagit ställning. Sverige har inte tagit ställning för sin del. Jag har inte tagit ställning. Frågan måste naturligtvis utredas, diskuteras och därigenom beredas för att så småningom leda till ett ställningstagande.”

Detta säger utrikesministern när EU-nämnden vid flera tillfällen redan har tagit ställning för att vapenembargot inte ska hävas. Då säger utrikesministern i en interpellationsdebatt att Sverige inte har tagit ställning. Sverige hade tagit ställning vid den tidpunkten. Utifrån detta enkla interpellationssvar tycker jag att man kan säga att regeringen åtminstone inte med kraft har drivit ståndpunkten att vapenembargot mot Kina inte skulle hävas.

Anf. 124 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Vi får konstatera att Tobias Krantz anser att regeringen inte med kraft har drivit detta. Han vet inte utan han anser med hänsyn till omständigheterna att det förhåller sig på det sättet. Det är klart att det inte är någonting som jag kan ändra på.

Sedan har man i alliansen inte tagit reda på varför Moderaterna intog en annan ståndpunkt än de andra tre borgerliga partierna i den här frågan. Jag noterar bara att det har man inte gjort. Jag har respekt för att Tobias Krantz inte har frågat Fredrik Reinfeldt. I så fall skulle han ju ha kunnat redovisa en ståndpunkt här.

Förhållandet mellan regeringen och EU-nämnden är dock något mer nyanserad än vad Tobias Krantz försöker ge sken av. Det är faktiskt så att EU-nämnden inte kan binda regeringen vid en ståndpunkt. Det är ett samråd mellan regeringen och EU-nämnden, och regeringen har med konstitutionellt ansvar möjligheter att i en förhandlingsprocess inta en annan ståndpunkt. Det var precis det man gjorde i det här sammanhanget tillsammans med Fredrik Reinfeldt och hans parti. Därför är den diskussionen den mest intressanta i det avseendet, varför Reinfeldt valde att köra över EU-nämnden egentligen.

Får jag också säga, fru talman, att mycket av den här diskussionen också visar på problemet med låsta mandat i en förhandlingssituation. Om regeringen är till 110 % bunden av vad EU-nämnden har sagt kan man ju faxa ned det papperet till Bryssel för att meddela den svenska ståndpunkten. Hela EU-systemet är ju ett förhandlingssystem. Det tycker jag till och med att Tobias Krantz och andra borde ta till sig.

Anf. 125 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Sju års erfarenhet av debatter tillsammans med Göran Magnusson har lärt mig att han är expert på att tala om annat.

Jag hävdar att EU-nämndens beslut gäller fram tills EU-nämnden har fattat ett nytt beslut i samma ämne. Jag har bara en enda enkel fråga till Göran Magnusson. Avser vår granskning relationen mellan regering och

EU-nämnd eller avser vår granskning informella kontakter mellan Göran Persson och Fredrik Reinfeldt?

Anf. 126 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Det vore förvisso intressant att granska det senare avsnittet, kontakterna mellan Göran Persson och Fredrik Reinfeldt. Då skulle vi möjligen få ytterligare några argument på bordet i den här frågan.

Jag håller med Ingvar Svensson om att man ibland måste tala om hela frågan, inte bara det som motdebattören tycker är den intressanta biten. Jag har naturligtvis vidgat debatten ibland. Det är uppenbart att Ingvar Svensson har lärt sig åtminstone den debattaspekten.

Men Ingvar Svensson sade att EU-nämndens beslut gäller till dess att EU-nämnden har fattat ett annat beslut. Det är alldeles korrekt. Men EU-nämnden var ju överkörd utanför beslutsfattandet. Det är det som möjligen skulle vara en ännu intressantare granskningsaspekt. Det intressanta är ju inte att Göran Persson talade med Reinfeldt enbart. Han hade ju kunnat tala med Folkpartiet i stället eller med Folkpartiet också eller med ytterligare partier. Men det blev ju en betryggande majoritet i kammaren genom samtalet till Fredrik Reinfeldt. Det är väl det faktiska resultatet som är den intressanta frågan och inte bara processen.

Anf. 127 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag har bara en kommentar. Den intressanta frågan är granskningen av regeringen och inte granskningen av Göran Persson och relationen till Fredrik Reinfeldt.

Anf. 128 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Men Göran Persson tillhör faktiskt också regeringen.

Anf. 129 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Fru talman! Jag blir faktiskt något häpen över att vice ordföranden väljer att smita från debattens själva kärna. Det är ju fråga om hur regeringen ska uppfylla sina förpliktelser mot EU-nämnden. Det finns två versioner.

En är, som majoriteten säger, att man inte har avvikit från dessa ståndpunkter och en annan, det vi reserverar säger, är att man med kraft ska driva den i EU-nämnden fastlagda svenska linjen. Det är här själva principfrågan ligger. Att sedan statsministern efter att man har misslyckats med att driva den svenska linjen hamnar i en tvångssituation och ringer till Fredrik Reinfeldt har inte med den här saken att göra. Den situationen borde egentligen inte ha uppstått om man drivit frågan ordentligt.

I efterklokhetens namn, när man senare sett vad som har hänt, kan man väl säga att det hade varit ganska goda möjligheter för Sverige att driva den här linjen med större kraft än som gjordes. Men det omfattar inte den här granskningen.

Tillbaka till själva frågan. Regeringen skall väl ändå med kraft driva den av EU-nämnden fastställda svenska linjen. Det måste vi väl ändå vara överens om.

Anf. 130 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Om ”med kraft driva” ska vara ett konstitutionellt uttryck har vi många möjligheter till granskning i framtiden. Det är ju fråga om en bedömning i alla dess avseenden. Jag har ingen annan mening än att regeringen ska driva EU-nämndens uppfattning.

Frågan är naturligtvis om EU-nämnden hade fattat beslut om att Sverige skulle ”vetera” frågan. Det var den beslutssituationen som regeringen hamnade i i slutförhandlingarna. Hade EU-nämnden fattat beslut om att Sverige skulle säga nej – ”vetera”?

Jag är lite besviken på Göran Lennmarkers medverkan i den här frågan. Jag trodde att vi nu fick en expert på moderat politik på arenan och att vi kunde få reda på varför Fredrik Reinfeldt körde över sina partikamrater och andra i EU-nämnden. Jag ställer den frågan igen. Man ska inte ge upp så lätt har jag lärt mig på utfrågningar. Man får upprepa frågan gång på gång.

Anf. 131 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att vi tydligen ändå är överens om att regeringen ska driva den linje som fastläggs i EU-nämnden. Det är centralt. Om det är Göran Magnussons ståndpunkt närmar han sig den ståndpunkt som finns i reservationen. Då kanske vi kan bli ense i voteringen om detta.

Fredrik Reinfeldt körde naturligtvis inte över. Man hamnade i den situationen på toppmötet som man gjorde därför att man inte hade drivit frågan. Då satt man plötsligt i en tvångssituation. Jag antar att Göran Persson desperat ringde runt för att försöka rädda Sverige ur denna pinsamma situation.

Anf. 132 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Den intressanta frågan är om Göran Persson med kraft eller med armarna i kors hade drivit ståndpunkten. Då kom man ändå till sist i en situation där det inte hjälpte att säga att den svenska EU-nämnden hade en uppfattning. Det fanns 24 andra som hade en annan uppfattning. Då kom man i ”veteringsläget”, det vill säga att inlägga sitt veto mot fortsättningen i den här frågan. Förvisso är vapenembargot inte hävt utan det är en process som pågår.

Man måste tänka hela tanken ut. EU-nämnden kan i så fall inte nöja sig med att bara föreskriva att med något slags grad av aktivitet driva en fråga. Man måste se igenom hela frågan och säga: ”När ni kommer till det läget ska ni göra så och när ni kommer till det läget ska ni göra så.” Det hade uppenbarligen EU-nämnden inte gjort. Man hade nöjt sig med en bombastisk deklaration om att det var förfärligt med de mänskliga rättigheterna i Kina och annat och att det inte skulle göras några som helst förändringar i politiken. Det är en uppfattning som Fredrik Reinfeldt några dagar senare inte delade. Han delade den uppfattning som statsministern och regeringen då hade, nämligen att det inte var i Sveriges intresse att som enda land i frågan lägga in sitt veto.

Anf. 133 MATS EINARSSON (v):

Fru talman! Det är redan noterat att vi inte granskar förhållandet mellan Göran Persson och Fredrik Reinfeldt och heller inte den interna partidemokratin i Moderaterna. Det är väl både vi och Moderaterna glada för.

Från Vänsterpartiets sida instämmer vi i kritiken mot regeringen vad gäller sättet att hantera frågan om vapenembargot mot Kina. Vi menar att regeringen inte tillräckligt tydligt, konsekvent och kraftfullt har företrätt den ståndpunkt som har formulerats i EU-nämnden. Man förefaller att på ett ganska tidigt stadium ha accepterat att hävandet skulle komma att ske. Man förefaller också ha tyckt att det var viktigare att inte bli sist kvar, så att säga, än att faktiskt gå in för att stoppa ett hävande.

Med detta sagt kan vi ändå konstatera att det som regeringen har gjort måste anses ligga inom det område som regeringsform och praxis sätter upp när det gäller regeringens möjlighet att hantera sådana här ståndpunkter i en förhandlingssituation inom EU-systemet.

Jag har läst utskrifterna från EU-nämnden. Jag tycker inte att EU-nämndens ståndpunkt, majoritetens ståndpunkt, är så där oerhört tydlig – om man ska säga något till regeringens försvar. Det är helt klart att det i EU-nämnden finns en majoritet som inte anser att tiden är mogen för ett hävande av vapenembargot. Man hänvisar i synnerhet till situationen för mänskliga rättigheter i Kina.

Vad regeringen sedan gör är att i och för sig inte gå på den linjen att till varje pris lägga in sitt veto mot ett hävande utan i stället försöka se till att ett sådant hävande blir villkorat med hänvisning till situationen för mänskliga rättigheter. Det skulle väl regeringen med lite god vilja kunna hävda är i enlighet med den ståndpunkt som har uttryckts i EU-nämnden. Jag antar att det inte är en principfråga för EU-nämnden att vapenembargot mot Kina ska vara kvar utan att det hänger samman med situationen i det landet.

Så kan man resonera. Min poäng här är inte att rädda regeringen. Som jag sade tidigare tycker jag att det finns anledning att vara kritisk mot regeringen på den punkten. Jag tycker inte att man har varit tillräckligt kraftfull och tydlig.

Men man måste konstatera att den friheten har regeringen, och måste regeringen ha, när det gäller att hantera en svensk ståndpunkt i en förhandlingssituation. Därav har vi kommit fram till att det inte finns möjlighet att rikta någon konstitutionell kritik mot regeringen i den här saken.

Anf. 134 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Det är eländigt att vi ska ha så ont om tid. Jag tycker att EU-frågornas hantering i regering och riksdag är konstitutionellt intressanta. De är en ny faktor i svensk politik sedan medlemskapet. Här har det ända sedan vi blev medlemmar pågått en dragkamp mellan riksdagen och regeringen om makten över EU-frågorna, där riksdagen successivt har flyttat fram sina positioner för att kontrollera regeringens agerande i Europeiska unionen. Det beror väl delvis också på att vi har minoritetsregeringar i Sverige.

Jag ska ta upp några frågor. Frågan om ordförande i kommissionen – som senare blev Barroso – ledde till ett unikt uppträdande av utrikesministern i EU-nämnden. Jag har som vice ordförande aldrig varit med om

att ett statsråd har blånekat till att samråda på det sätt som Laila Freivalds gjorde. Hon upprepade vägransbeteendet. Det var för mig uppenbart att hon helt enkelt inte visste vad hon skulle svara därför att statsministern inte ville involvera sin utrikesminister i denna fråga.

Den andra frågan gäller vapenembargot och Kina. Detta är en mycket stor fråga. Den påverkar relationerna mellan Europeiska unionen och Kina. Den påverkar relationerna mellan Europeiska unionen och Förenta staterna eftersom de har en annan uppfattning än Europeiska unionen – inte minst den amerikanska kongressen. Den påverkar också Europeiska unionens och européernas trovärdighet i världen i fråga om mänskliga rättigheter – om man står upp för mänskliga rättigheter eller inte. Denna fråga påverkar också säkerhetssituationen i nordöstra Asien.

Det är allvarligt om regeringen inte följer den position den har fått sig ålagd i EU-nämnden. Jag säger detta med de skarpa ordalagen ”har fått sig ålagd”. I konstitutionsutskottets betänkande från den tidpunkt när vi hade frågan om det konstitutionella fördraget uppe framgår att regeringen i EU-nämnden ska få acceptans för sin position. Den position man sökte fick man inte acceptans för. Rättare sagt: Man förelades en opinion i EU-nämnden som var betydligt mer kritisk än regeringens.

Jag ska inte gå vidare in i detta eftersom jag ska fokusera på nästa sak. Låt mig bara säga att historieskrivningen om kontakterna mellan Fredrik Reinfeldt och Göran Persson och EU-nämnden enligt min mening inte är korrekt. EU-nämndens moderata ledamöter överkördes inte. Det fanns tillfälle för samråd en fredagsmorgon, och det användes av Moderata samlingspartiet för att ändra partiets politik. Det var inte nödvändigtvis framförhandlat över telefon med Fredrik Reinfeldt.

Jag vill ta upp den här frågan om svensk EU-kommissionär, det som sedan blev Margot Wallström. Nu ser jag att tiden rinner i väg här, men jag ska ändå tala lite om detta. Det som står i konstitutionsutskottets betänkande är inte hela historien. Göran Persson har exploaterat detta formlösa tillfälle, då man skulle utse svensk kommissionär och det inte fanns några bestämda regler, på ett enligt min mening egenmäktigt sätt. Men det som saknas i konstitutionsutskottets betänkande i beskrivningen av det här är att frågan också var upp i Utrikesnämnden den 18 maj. Då sade Lars Leijonborg så här – jag citerar:

”Ers majestät! Utrikesnämnden ska användas för att samråda med riksdagen i utrikesfrågor som är viktiga. Vi har på olika sätt försökt få till stånd ett samråd med regeringen i en fråga som vi tycker är viktig, nämligen hur Sverige representeras i Europeiska unionen. Vi är inte riktigt tillfreds – jag tror att jag delvis talar för alla borgerliga partier, som gemensamt har skrivit brev till statsministern – med det sätt på vilket de svenska kommissionärerna har utsetts. Eller rättare sagt: Vid det första tillfället, för tio år sedan, uppnåddes en bred politisk enighet, men sedan har så inte skett. Vi borgerliga partiledare har tagit upp detta i brevet, som vi inte har fått något svar på. Vi har tagit upp det i riksdagens EU-nämnd, men vi får inte heller där något bra svar.”

Sedan avslutar Lars Leijonborg sitt inlägg i Utrikesnämnden den 18 maj: ”I vilken form avser statsministern att samråda med övriga partier när det gäller frågan om svensk EU-kommissionär?”

Det är alltså så att regeringen har nekat att informera konstitutionsutskottet om den här hanteringen i Utrikesnämnden, vilket är väldigt allvarligt enligt min mening. Den här frågan i Utrikesnämnden har ju ingenting att göra med rikets säkerhet, så det är inga särskilt stränga krav på hemlighetsmakeri i denna fråga. Det är bara ett sätt att komma undan ansvaret. Det är därför regeringen inte har tagit upp den här aspekten.

Jag menar att det här är allvarligt eftersom statsminister Göran Persson har använt sig av de lösliga beslutsformer som har uppkommit i den här situationen – den finns ju inte reglerad sedan EU-medlemskapet – för maximal maktkoncentration och maximal ensamrätt till den relevanta informationen i det här utnämningsärendet och minimal insyn för andra partier och partiledare. Det här är fel och främmande och ett missbruk av ställningen som statsminister i en modern demokrati av skandinavisk modell.

Anf. 135 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Det är kanske ett sidospår men jag tänker på de här uppläsningarna ur Utrikesnämndens protokoll. Är inte de hemliga? Det är mer en reflexion. Jag har i alla fall aldrig sett att jag har fått dem, men det är möjligt att man kan hantera dem på lite olika sätt.

Fru talman! Jag begärde egentligen ordet av historieskrivningsskäl, för Carl B Hamilton har ju ägnat sig rätt mycket åt att tala om hur det verkligen förhåller sig. Jag tycker att man i debatten om vapenembargot mot Kina också bör nämna utrikesutskottets betänkande, där socialdemokrater och moderater har förenat sig om en skrivning och där Folkpartiet, kd och c är reservanter. Det finns alltså tydligen mer av gemensam syn på vapenembargot mot Kina mellan socialdemokrater och moderater än vad som avspeglades enbart i det här veteringsläget i Europeiska rådet. Jag begär egentligen inte att Carl B Hamilton ska svara på det här. Jag vill bara notera att den samsyn som uppstod mellan s och m faktiskt också har manifesterats i utrikesutskottets betänkande kring de här frågorna.

Anf. 136 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Fru talman! Det senaste var väl nästan ett rekord i att blanda bort korten. Det här är alltså ett betänkande som inte ens är diskuterat i kammaren ännu. Låt oss gå tillbaka till sakfrågan, Göran Magnusson!

Är de här protokollen hemliga? Det som jag läste upp var Lars Leijonborgs inlägg. Och Lars Leijonborg är med på att jag läser upp hans inlägg här. Det är inte taget från protokollet utan från hans anteckningar.

Tycker Göran Magnusson att det är ett bra exempel på hur man bedriver demokratisk politik i ett skandinaviskt land år 2004 som det här var fråga om – nuförtiden – alltså det sätt som statsministern gjorde på? Han exploaterade den här situationen, den formlösa situationen, genom att ha bilaterala telefonkontakter med olika partiledare för att på så sätt undvika att de kunde avlyssna varandras argumentation, instämma eller ta avstånd från den och ha en diskussion på det sätt som man normalt har till exempel i ett sammanträdesrum för ett utskott.

Det är inte ett bra förfarande, särskilt inte som det fanns och finns ett forum för detta som heter Utrikesnämnden och där ett av partierna försökte ta upp frågan. Jag tycker att det här är fel, och jag tycker att det är

Anf. 137 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Först får jag säga att Lars Leijonborg förfogar väl inte över sekretessen i Utrikesnämnden? Han förfogar inte över sekretessen i Utrikesnämnden. Det är väl det oomkullrunneliga faktum som kan slås fast i det här sammanhanget: Lars Leijonborg förfogar inte över Utrikesnämndens sekretess.

När det sedan gäller samrådet, det som skedde genom att Göran Persson talade med partiledarna, har jag inga djupare synpunkter på det. Det är väl ett förhållandevis vanligt sätt att samråda mellan partierna. Den intressanta frågan är ju, Carl B Hamilton, om Lars Leijonborg har avslöjat att han i det här samrådet krävde att det skulle ske ett formellt samråd i ett formellt forum eller motsatt sade att om det inte blir det avstår jag från att delta i detta samråd. Jag vill inte ha det här informella samrådet. Jag avstår från att delta i beredningen av svensk kommissionär. Det hade varit principiellt viktigt och bra. Det hade varit något att gå ut med och säga att han hade haft den ståndpunkten. Var det så, Carl B Hamilton, att Leijonborg krävde att det skulle ske samråd i helt andra former där alla fick vara med samtidigt – även Miljöpartiet och Vänsterpartiet då, kan jag tänka mig?

Anf. 138 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Fru talman! Först säger Göran Magnusson att Lars Leijonborg inte ens får tala om vad han själv har sagt. Jag tror ändå att han får göra det, särskilt i en fråga som inte har med rikets säkerhet att göra. Det är ju ett väldigt viktigt tillägg.

Sedan säger Göran Magnusson att jag ska gå utöver detta och tala om ifall Lars Leijonborg hade sagt något därutöver. Nej, jag vet inget annat än vad Lars Leijonborg sade i sitt skriftliga inlägg. Det är vad jag vet.

Men du har ändå inte svarat på frågan, Göran Magnusson. Är det här ett lämpligt uppträdande i en modern parlamentarisk demokrati av skandinavisk modell? Vi som svenskar hyllar offentlighetsprincipen. Vi talar om insyn i andra sammanhang, och vi försöker exportera detta. Är det då lämpligt att uppträda på motsatt sätt?

Anf. 139 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Egentligen kräver inte Hamiltons retoriska resonemang om vad som är värdigt en skandinavisk eller nordisk demokrati något svar. Det där är ju folkpartiretorik i ett desperat läge där man är mer och mer marginaliserad i politiken. Det är ju så att ingen har kommit fram till att det har skett något brott mot någon av de regler som vi har i det här sammanhanget. Jag tror att Carl B Hamiltons magsurhet i den här frågan mer hänger samman med att det var Reinfeldt som fick äran av att bilda en majoritet i frågan om vapenembargot mot Kina och inte något annat parti. Jag tycker kanske att det är något förmätet att säga att vi exporterar öppenhet och insyn till andra men har en annan politik inrikes. Det är ju inte det faktiska förhållandet, Carl B Hamilton.

Lars Leijonborg blev informerad, och han hade möjligheter att samråda med sin partistyrelse. Han hade alla möjligheter i den här processen.

Vi har i konstitutionsutskottet vid några tillfällen tagit upp detta. Det gällde den lite misslyckade bojkotten av Österrike sedan Jörg Haider hade fått för stort inflytande där. Då skedde det också ett samråd mera informellt. Vi uttalade då att man bör söka de formella samrådsmöjligheter som kan finnas, men det var närmast en utrikesnämndsfråga eller möjligen en EU-nämndsfråga. Frågan om kommissionär har ju lite annan karaktär. Jag har svårt att se att det finns anledning att vara särskilt uppbragt över den processen i annan mening än att man kanske inte fick den kommissionär som man ville ha i det här sammanhanget, men det är en annan fråga än en fråga om demokratin håller tillräcklig kvalitet eller ej.

Justitieminister Thomas Bodströms agerande gentemot SVT gällande ett tv-program (avsnitt 4.1)

Anf. 140 HENRIK S JÄRREL (m):

Fru talman! Konstitutionsutskottet har vid åtskilliga tillfällen under åren haft anledning att påpeka att ministrar bör iakttäta stor försiktighet i förhållande till, i synnerhet, *public service*-medierna.

En vidsträckt tryck- och yttrandefrihet är bland de viktigaste fundamenten i en demokrati och i konsekvens härmed också mediernas frihet inom ramen för gällande regelverk.

Denna yttrandefrihet tillkommer givetvis även ministrar, men på grund av deras speciella maktställning är deras ageranden och låtanden, till exempel gentemot *public service*-redaktioner, särskilt känsliga och bör föranleda stor aktsamhet.

Fallet med justitieminister Thomas Bodströms agerande gentemot redaktionen för underhållningsprogrammet Grynets Megashow illustrerar detta ganska tydligt.

Ett inslag i programmet med Thomas Bodström var redan inspelat och annonserat för sändning lördagen den 25 september 2004. Den 23 september, alltså två dagar innan, hade några intagna vid kriminalvårdsanstalten i Mariefred avvikit med gisslan, i vilken någon möjligen, enligt polisinformation som Justitiedepartementet förfogade över, kunde befaras ha fått sätta livet till.

Den 24 september, mellan fri- och gisslantagningen vid anstalten och sändningsdagen den 25 september lät justitieministern sin pressekreterare ringa upp redaktionen för underhållningsprogrammet och informera om vad som hade utspelat sig på Mariefredsanstalten. Thomas Bodström ansåg att det skulle kunna verka anstötligt om landets justitieminister medverkade i ett humorprogram samtidigt som ett nationellt krisläge kunde anses råda.

Programredaktionen fattade därefter, självständigt som det heter, beslutet att inte sända det förinspelade inslaget med Thomas Bodström som planerats och annonserats till den 25 september.

Ett långt ifrån ovanligt alternativ i sådana här fall hade för Sveriges Televisions del kunnat vara att låta en programpresentatör informera tv-publiken före och efter programmet om att det var inspelat i förväg, innan händelserna vid Mariefredsanstalten blev aktuella. Jag talar, fru talman, lite av egen erfarenhet, efter 13 år på Sveriges Television.

Det är svårt att komma till annan slutsats i det här fallet än att syftet bakom justitieministerns uppmaning till sin pressekreterare, att upplysa redaktionen för Grynets Megashow om vad som enligt spekulation kunde ha timat med gisslantagandet, var just att undvika att justitieministern skulle komma att framstå i oförmånlig dager därest den förannonserade och programsatta sändningen kom till stånd.

Yttrandefrihetsgrundlagen uppställer strikta krav på frihet. Således får inga åtgärder verka hindrande för offentliggörande eller spridning av framställningar i grundlagsskyddade medier, till exempel tv-program. Det kan till och med vara tillräckligt om menligt påverkande eller försvårande åtgärder vidtas för att de ska anses otillåtna.

Avslutningsvis nöjer jag mig, fru talman, med att konstatera att den borgerliga alliansen i reservation nr 11 menar att åtgärden från Justitiedepartementets sida i detta fall inte står i god överensstämmelse med principerna för tryck- och yttrandefriheten och att, med beaktande av deras centrala och grundläggande roll i vårt samhälle, departementets åtgärd därför inte borde ha vidtagits.

Anf. 141 LISELOTT HAGBERG (fp):

Fru talman! Jag vill bara säga att jag tycker att Henrik S Järrel beskrev ärendet på ett heltäckande, förtjänstfullt och bra sätt. Jag kan instämma i det Henrik har sagt. Jag behöver inte återupprepa det. Jag ställer mig helt bakom Henriks inlägg.

Anf. 142 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Jag har inte gett upp hoppet om att vi ska kunna klara av det här till klockan 16. Jag ska visserligen inte hålla ett så kort anförande som Liselott Hagberg men ändå föredömligt kort.

Fru talman! Det här ämnet intresserar mig väldigt mycket. Justitieministerns pressekreterare ringer upp till Sveriges Television den här dagen och meddelar att det vore anstötligt, eller åtminstone är syftet att påpeka att det vore anstötligt, om landets justitieminister medverkar i ett skämtprogram samtidigt som en enskild människas liv står på spel.

Regelverket säger att det är otillåtet för myndigheter och därmed också för regeringen att ingripa i produktionsprocessen, till exempel när det gäller ett program. Slutsatsen är att direkt eller indirekt var samtalet till Sveriges Television ett försök till ingrepp i produktionsprocessen. Därmed skulle också justitieministern ha förtjänat samma kritiska meningar som Berit Andnor i Flickaprojektet.

Anf. 143 KERSTIN LUNDGREN (c):

Fru talman! Även här skulle jag kunna vara föredömligt kort, men för att inte helt förstöra könsbalansen i talarstolen tänker jag uppehålla mig en liten stund vid denna fråga.

Man kan, som sagt, ställa sig den grundläggande frågan: Förelåg det en risk för att regeringen, ett offentligt organ, och särskilt statsrådet Bodström skulle ha fått en förmån av att Grynets Megashow inte sändes den aktuella kvällen med Bodström medverkande?

Ja, vi har fått ett svar från Thomas Bodström själv där han anför att det skulle ha verkat anstötligt. Av det kan man väl inte dra någon annan slutsats än att man åtminstone inte kan säga att det inte förelåg en risk för

att det var en förmån som skulle erhållas för Thomas Bodström, för regeringen, till följd av att det här programmet ställdes in.

Man kan också fråga sig, mot bakgrund av vad som hände, varför pressekreterare och andra tog de här kontakterna och varför det var just det här programmet? Man brydde sig inte om andra funderingar i den delen. Det är alldeles uppenbart att det förelåg en risk och att vi i vårt agerande har alla skäl att peka på att detta inte får förekomma.

Mot den bakgrunden står vi bakom den reservation vars anmälan jag inte, för tids vinnande, yrkar på godkännande av.

Anf. 144 ANDERS BENGTSSON (s):

Fru talman! I slutet av september förra året hände något mycket exceptionellt. Det var inte rymningarna i sig, däremot gisslantagandet som skedde. Det är inte särskilt ofta det sker i Sverige, inte på det viset i alla fall.

Den information som vid det tillfället framgick från polisens sida var att sannolikt hade gisslan också bragts om livet. Den informationen var inte känd för några andra just vid det tillfället, inte ens för medierna. Den var inte tillgänglig någonstans.

Justitiedepartementet valde då att informera ett medieföretag om denna händelse, SVT, Sveriges Television. Men det är inget brott mot tryck- och yttrandefriheten att delge någon information om en speciell händelse. Det har utskottet mycket klart konstaterat i sitt betänkande. Om resonemanget i reservationen fullföljs måste slutsatsen bli att reservanterna menar att justitieministern farit med osanning i samband med konstitutionsutskottets utfrågning. Där förklarade han klart och tydligt att syftet med samrådet var att ge SVT all nödvändig information om en mycket speciell händelse vid ett speciellt tillfälle.

Att rikta en anmärkning mot ministern enbart därför att man inte tror på hans ord är att sätta en farlig standard för hur granskningarna ska gå till och hur resultatet av dem ska utvärderas.

Därför, fru talman, yrkar jag på godkännande av utskottets anmälan och avslag på godkännande av anmälan i reservationen.

Anf. 145 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Fru talman! Det är, som Anders Bengtsson säger, så att justitieministern eller hans pressekreterare tog initiativet till att informera programredaktionen om vad som hade utspelat sig med gisslan. Syftet bakom den informationen kan inte vara annat än att försöka – underförstått, man uttalade det naturligtvis inte för programredaktionen – säga: Lyft ut det här inslaget för det skulle se tokigt ut om jag medverkar i ett humorprogram och denna allvarliga sak sker. Det måste ändå förutsättas vara syftet bakom att man informerar om detta. Sedan tog programredaktionen sitt så kallade självständiga beslut.

Det här är ändå ett uttryck för ett slags påverkan. Som jag sade i mitt huvudanförande finns det alla möjligheter för ett programföretag att informera tv-publiken, både före och efter programmet, om att det här var ett förinspelat program. Justitieministern kunde inte ha kännedom om vad som skulle komma att ske på Mariefredsanstalten under medverkan i programmet. På det viset skulle man ändå ha kunnat ge tv-publiken uppfattningen att det inte ska läggas justitieministern till last att han medver-

kar i ett humorprogram medan det allvarliga inträffar. Man kan alltså förfara på det sättet. Jag har själv varit med om att agera på det sättet.

Jag kan ändå inte frigöra mig från intrycket att syftet måste ha varit att försöka få programredaktionen att återkalla eller avstå från att sända programmet för att just skydda justitieministern i det här läget.

Anf. 146 ANDERS BENGTSSON (s) replik:

Fru talman! Ja, visst hade det sett ganska märkligt ut om Thomas Bodström i den ena kanalen vid den tidpunkten hade suttit och lekt i Grynets show, som för övrigt är en mycket trevlig show, och i den andra kanalen samtidigt pratat om – om vi nu föreställer oss det värsta som kunde hända – att en av de anställda på våra anstalter tyvärr har avlidit i ett gisslandrama. Att informationen i sig kom fram på det viset är inte fel.

Jag måste upplysa Henrik S Järrel om att det faktiskt inte är SVT som vi granskar. Henrik sade i sitt huvudanförande, och nu i sin replik, att man självständigt har fattat det här beslutet. Javisst, SVT hade många möjligheter, som Henrik själv har påpekat ett antal gånger, att välja hur de lägger upp sin sändning och sitt program – om de vill gå in i programmet och informera eller om de vill göra det före eller efter programmet. De gjorde ett självständigt val.

Anf. 147 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Fru talman! Rent praktiskt är det väldigt svårt för en regering i ett sådant här läge att gå in och säga att nu tar vi bort den här sändningen. Det går inte att göra på det viset. Det är alla medvetna om. Men att påverka måste ändå ha varit syftet, jag återkommer till det. Annars finns det ingen anledning att ringa upp om man inte vill tända funderingen, tanken, hos programredaktionen: Ska man sända programmet eller ska man inte sända det därför att justitieministern medverkar?

Låt mig också säga en annan sak till Arne Bengtsson. Det händer väldigt mycket dagligen i vårt land och runt om i världen. Det kan vara händelser som i så fall kanske ska relateras till förbandade program och inslag som kommer att sändas och där man skulle kunna tycka att det vore känsligt med någons medverkan därför att det inte är riktigt passande med hänsyn till de allvarliga ting som inträffar, olyckor och liknande. Det går inte att dra alltför hårda slutsatser och säga hur man ska agera från departement i sådana lägen för att, om möjligt, försöka rädda statsråd från att delta i sammanhang som kan verka anstötliga. Då blir det fullständigt omöjligt att skildra nyheter och liknande.

Anf. 148 ANDERS BENGTSSON (s) replik:

Fru talman! Man kan inte konstitutionellt kritisera en regering för att man ger information till ett medieföretag, däremot om man hindrar dem att göra någonting. Det har utskottet kommit fram till att man inte har gjort.

Bara som en parentes – det är inte SVT vi granskar. Eftersom Henrik har 30 års erfarenhet av SVT borde han veta att det inte är något ovanligt att SVT lägger om i sin programtablå beroende på vad som händer ute i världen. Man ändrar ganska ofta i sin programtablå på grund av att det händer saker i vår omvärld. Då är det viktigt att *public service* är uppdaterat och ger korrekt information vid rätt tillfälle och också plockar bort

program som verkar anstötliga för publiken beroende på saker och ting som händer i omvärlden eller i Sverige.

Anf. 149 MATS EINARSSON (v):

Fru talman! Vi har i ett tidigare ärende om projektet Flicka understrukit vikten av att ministrar håller sig inom de gränser som tryck- och yttrandefrihetslagstiftningen sätter upp. I en del fall kan det finnas anledning att påyrka ett visst så kallat respektavstånd till denna gräns, så att ministrarna så att säga inte står och hänger på staketet.

Men vi får inte driva kravet på respektavstånd så långt att man utmanar löjet eller hamnar i helt absurda ståndpunkter. Jag tycker nog att reservanterna närmar sig den positionen här. Det är inte så svårt att sätta sig in den situation som rådde och som ju var, vilket har sagts här tidigare, ganska så exceptionell.

Med beaktande av dessa omständigheter – och det är så man måste bedöma en sådan här sak och se den i dess faktiska sammanhang och inte bara på ett väldigt abstrakt plan – och den reella innebörden av vad som sagts och gjorts kan jag inte komma fram till något annat än att detta befinner sig, gott och väl skulle jag till och med vilja säga, inom de gränser som ministrar har att hålla sig till. Vi kommer tillbaka till det i ett annat ärende.

Jag är lite bekymrad över att vi kanske inte alltid resonerar om var någonstans gränsen lämpligen ska gå. Det handlar i stället om att flytta gränsen så långt som möjligt åt ett eller annat håll. Jag tror att det mer är det första förhållningssättet som vi ska försöka att ha. Jag tror att lagstiftningen, i det här fallet yttrande- och tryckfrihetslagstiftningen, vinner på att man har så väl avvägda gränser och tolkningar av lagstiftningen som möjligt snarare än så snäva gränser som möjligt vid varje tillfälle.

Meddelande om inställd votering

Anf. 150 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag har ett meddelande att lämna. Vi kommer inte att kunna hinna med debatten i tid. Voteringen kl. 16.00 utgår, och vi får votera kring ärendet i morgon.

Statsråds ansvar för uttalanden kring tvist i arbetsrättsfrågor (avsnitt 4.2)

Anf. 151 INGER JARL BECK (s):

Fru talman! Arbetskonflikten i Vaxholm, där den svenska arbetsrätten delvis stod på spel, är bakgrunden till detta ärende.

Anmälan handlar om ett försök att tysta svenska statsråd när de försvarar de svenska intressena i denna konflikt på direkta propåer från den lettiska regeringen. Samtliga uttalanden av statsråd som anmälan tar upp är gjorda innan frågan väckts i svensk domstol.

När frågan väcks där ska självfallet inget statsråd ge några anvisningar om hur en svensk domstol ska döma. Men i EU måste den svenska staten försvara Sveriges intresse.

Ett enigt utskott konstaterar därför att regeringen självfallet måste försvara svenska lagar och svensk rättsuppfattning vid tvister i EU-domstolen. Allt detta vet också anmälaren.

Fru talman! Varför gör han då denna anmälan? Här ser vi ett tydligt exempel på hur det partipolitiska behovet av att lämna in en anmälan för granskning för att försöka sätta press på enskilda statsråd under pågående politisk behandling av ett ärende får fritt spelrum.

Anmälares bakomliggande syfte blir därför tydligt avslöjat. Anmälan handlar bara om att störa statsråden i deras arbete så att man bakvägen kan få en ny ordning inom arbetsrätten fastlagd – en ordning som bättre överensstämmer med anmälares politiska uppfattning.

Nu är granskningsinstrumentet inte till för den här sortens politiska krypskytte, och den här typen av okynnesanmälningar tar vi socialdemokrater bestämt avstånd ifrån. I själva sakfrågan finns det ingen som tvivlar på att vi står för att försvara svensk arbetsrätt även när vi utsätts för massiva attacker i förtäckta former.

Fru talman! Det råder som sagt total enighet i utskottet och i utskottets ställningstagande i det här ärendet.

Statsrådet Ibrahim Baylans uttalande kring tillbakadragande av en rapport från Skolverket (avsnitt 5.1)

Anf. 152 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Fru talman! Vad får ett statsråd säga? Ett statsråd får säga precis vad som helst, som alla andra människor. Men det finns en begränsning. Han får inte uttala sig på ett sådant sätt att han kan ge intrycket av att vilja avvika från grundlagen eller av att faktiskt avvika från grundlagen. Då är det dags att titta närmare på den övriga arbetsmarknaden.

Denna del av granskningen, som handlar om statsrådet Baylans uttalande, är i grunden ganska enkel. Det råder inget tvivel om vad som har förevarit. Skolverket har publicerat en rapport som bland annat vissa befattningshavare på Utbildningsdepartementet har kritiserat. Statsrådet Baylan har i tv ifrågasatt Skolverkets beslut att publicera rapporten. Rapporten ska ha varit behäftad med vissa undersökningsfel, men den har av Skolverket publicerats i vederbörlig ordning. Rapporten innehöll uppgifter som har uppfattats som positiva till studieresultaten vid ett antal friskolor och positiva till vissa lärare utan formell behörighet.

Det råder inte heller någon tvekan om att statsrådets uttalande i tv har uppfattats som en mycket tydlig kritik av Skolverkets offentliggörande av rapporten.

Det finns här en uppenbar risk för att statsrådet ger en felaktig styrimpuls till Skolverket, vilket påpekades redan för sex timmar sedan i talarstolen av Tobias Krantz.

Statsrådet har inte varit uppmärksam på hur han själv har uttryckt sig och om han har haft en annan mening än den som han uttryckte. Även om statsrådet säger att han inte har haft för avsikt att ge anvisningar till Skolverket så är det en del av det politiska uppdraget att vara så tydlig att det inte kan misstänkas att ett statsråd kan uppfattas ha avsikten att påverka en myndighet på annat sätt än vad grundlagen föreskriver. Om ett statsråd börjar bli suddig på den punkten så kommer det politiska ansva-

ret att bli mycket svårt att lokalisera och utkräva. En sådan utveckling är inte förenlig vare sig med rättsstaten eller demokratin.

Statsrådet Baylan har vid utfrågningen även klart redovisat att han var mycket väl medveten om regeringsformens bestämmelser för hur styrning av statens myndigheter ska gå till.

Därmed, fru talman, är saken klar. Statsrådet Baylan har uttalat sig på ett sätt som inte ligger i linje med den av honom väl kända grundlagen. Det förtjänar kritik.

Anf. 153 LISELOTT HAGBERG (fp):

Fru talman! Konstitutionsutskottet har behandlat många granskningsanmälningar den här våren. Trots att debattiden har varit lång så ska åhörarna veta att vi debatterar långt ifrån alla anmälningar.

En av de intressantare i granskningen tycker jag är den anmälan som vi behandlar just nu. Den handlar om Utbildningsdepartementets och skolministerns agerande samt agerandet inom Skolverket och kontakterna mellan departementet och Skolverket. Det kan vara så att någon reagerar nu, eftersom det egentligen inte är KU:s uppgift att granska Skolverket. Men i det här fallet har det visat sig att det blev en viktig och intressant del. Det gäller ju informationsinhämtandet för att ge en heltäckande och tydlig bild av själva händelseförloppet och det som så småningom ledde fram till det sensationella – att en redan publicerad rapport från Skolverket drogs tillbaka efter ett uttalande i en morgon-tv-soffa av skolminister Baylan.

Utbildningsdepartementet ger som bekant Skolverket uppdrag genom direktiv. Besluten fattas vid regeringens sammanträden. Förloppet i det här fallet visar på att Utbildningsdepartementets och ansvarig minister Baylans agerande kan uppfattas som styrande, vilket förstås är högst anmärkningsvärt. Granskningen har nämligen visat att kontakterna mellan Skolverket och Utbildningsdepartementet har varit många och täta efter rapportens publicering.

Inom Skolverket, där rapporten producerades och där ansvaret för materialet låg, har kontakterna i stort sett varit obefintliga från det att rapporten godkändes till dess att beslut fattades om att den skulle dras tillbaka. Rapporten var nämligen redan publicerad och egentligen godkänd inom Skolverket i december. Det var först runt den 19–20 januari, när kontakter uppstod mellan Skolverket och Utbildningsdepartementet, som det började hända saker och kontakterna började bli tätare.

Det finns mycket som är anmärkningsvärt i det här, och det skulle ta lång tid om vi skulle räkna upp allt. Men jag tänker i alla fall räkna upp några saker. Utbildningsdepartementet har kritiserat metodvalet i rapporten. Redan det kan man ifrågasätta eftersom Skolverket självt väljer vilka metoder man använder när man arbetar med rapporter som verket presenterar.

Indragningen av rapporten ägde rum efter det att statsrådet Baylan i en tv-soffa uttryckt att man kan ifrågasätta om rapporten över huvud taget borde ha släppts.

Trots att det fanns ett inplanerat möte mellan Skolverket och Utbildningsdepartementet dagen efter kritiken i tv-soffan togs ytterligare en kontakt, efter att många tagits tidigare, från Utbildningsdepartementet till

Skolverket. Det skedde strax efter själva tv-framträdandet. Därefter fattades alltså beslutet på Skolverket om att rapporten skulle dras tillbaka.

De täta och många kontakterna från Utbildningsdepartementet till Skolverket och den tydliga kritiken vad gäller metodval och kvalitet och skolministerns tydliga kritik och uttalanden i en tv-soffa kan sammantaget egentligen inte uppfattas på annat sätt än som direktiv. Därför tycker jag att skolministern i det här fallet inte kan undgå att kritiseras av konstitutionsutskottet.

Jag vill också passa på, fast det gjorts tidigare, att yrka på godkännande av anmälan i reservation 12.

Anf. 154 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd):

Fru talman! Skolverket måste självklart diskutera hur man ska hantera sina rapporter och dess eventuella svagheter. Det är en uppgift för Skolverket. Att man inte står bakom, inte ens delar eller till och med tar avstånd från slutsatsen i en rapport betyder ju inte automatiskt att man måste dra tillbaka den.

Skolminister Ibrahim Baylan uttalade sig i SVT:s morgonprogram på ett sådant sätt att det kunde uppfattas som att han önskade styra Skolverket att vidta en åtgärd, som man ju gjorde senare samma dag. Man drog nämligen tillbaka publiceringen av en rapport om skolornas effektivitet.

Den här typen av övertramp kan inte bara uppfattas som ett försök till styrning, vilket vi i reservationen och riksdagen senare kommer att uttala kritik mot. Den här typen av övertramp riskerar också att skada kvaliteten på vår statsförvaltning genom att statsrådet på det här viset inte månade om oberoendet i myndigheternas arbete när det gällde att genomföra och publicera resultatet av vetenskaplig verksamhet. Jag tycker att den här frågan också bör ses i det ljuset.

Utöver det som står i utskottets ställningstagande var det detta som jag ville tillföra till debatten.

Anf. 155 KERSTIN LUNDGREN (c):

Fru talman! Självfallet har statsråd möjlighet att delta i den allmänna debatten. Men vi har i olika sammanhang uttryckt vikten av, och det görs också i majoritetens uttalande i det här ärendet, att göra det med varsamhet för att det inte ska riskera att uppfattas som styrning eller direktiv vid sidan om de former som finns för detta.

I det här ärendet kan vi konstatera att det har varit en sedvanlig information från Skolverket till departementet med anledning av det uppdrag som gavs. Därefter var det återkommande samtal från departementet. Vi hörde att generaldirektören någon gång i det skedet, under helgen som föregick soffprogrammet, läste på och funderade. Det fördes en diskussion i Skolverket och man kom fram till, vilket kungjordes kvällen innan soffprogrammet gick av stapeln, att man avsåg att fånga upp andra perspektiv. Man avsåg också att remittera rapporten.

Sedan kom då morgonen och framträdandet av Ibrahim Baylan i SVT:s morgonprogram och det uttalande som det har relaterats till. Vi kan konstatera att någonting har hänt under den dagen som leder till att man drar in rapporten.

Det som vi kan konstatera i vår reservation är att det kan uppfattas som att Ibrahim Baylan önskade styra Skolverket att vidta den åtgärd

som man faktiskt gjorde. Uttalandet kan uppfattas som ett direktiv. För det kan inte ministern undgå kritik, därför att där har gränsen passerats.

Som sagt har jag redan yrkat bifall i den här delen, fru talman.

Anf. 156 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Fru talman! Om politiken ska bli så bra som möjligt i det här landet och om våra skattepengar ska användas på ett så effektivt sätt som möjligt, är det väldigt viktigt att värna myndigheternas oberoende när det handlar om att göra analyser och rapporter av läget inom olika områden och dra slutsatser av analyserna och rapporterna. Detta förutsätter givetvis att regeringens ledamöter, såväl som alla andra politiker, debattörer och tyckare, har möjlighet att kritisera den typen av slutsatser och har möjlighet att inte dela de analyser som görs, har möjlighet att försöka presentera alternativa verklighetsbilder och andra lösningar än de som presenteras. Den typen av debatter är otroligt viktigt att värna, och den friheten för statsråden är otroligt viktig att värna.

Men jag anser inte att de regler vi har ger statsråden möjlighet att överpröva myndigheternas analysarbete på så sätt att man säger att det aldrig borde ha gjorts och att det inte borde ha presenterats. Då går man in i den sfär som myndigheten själv har, givetvis utifrån dess regleringsbrev och den formella styrningen, att avgöra hur den ska agera. Då går man in och styr vilka rapporter som ska släppas, vilket myndighetsarbete som ska göras, och då träder man över en gräns. Det är det som står i reservationen som jag ställer upp på.

Fru talman! Det har här ifrågasatts om orsakssambanden verkligen är på det sätt som vi reservanter menar att de är, och jag tycker att talarna före mig på ett ytterst förtjänstfullt sätt har förklarat anledningen till att vi anser det vara så.

Jag skulle också kunna peka på den fråga som jag mycket tydligt ställde till Skolverkets generaldirektör, Per Thullberg, när han utfrågades i utskottet. Jag frågade honom om frågan över huvud taget hade aktualiserats innan det nu så berömda soffuttalandet om att dra tillbaka rapporten. Per Thullberg svarade nekande. Han svarade att frågan inte hade varit uppe dessförinnan, att den dök upp efter det berömda soffuttalandet. Han var också vid några tillfällen tydlig på att en annan generaldirektör givetvis hade kunnat uppfatta situationen annorlunda. Det tycker jag ger oss grund att dra den slutsats som vi drar. Hade det varit, som Per Thullberg uttryckte det, en annan generaldirektör hade den här signalen kunnat uppfattas som styrning. Det är också det vi säger på det sätt som Kerstin Lundgren tidigare uttalade, att om ett uttalande kan uppfattas som styrning är det en grund för kritik.

Anf. 157 HELENE PETERSSON (s):

Fru talman! Vad får en minister säga och uttala sig om innan det övergår till ministerstyret och en myndighets självständighet riskerar att ifrågasättas? Det är en ofta återkommande fråga i konstitutionsutskottets granskningar.

I anmälan hänvisar man till regeringsformen 11 kap. 7 §. Där står: ”Ingen myndighet, ej heller riksdagen eller kommuns beslutande organ, får bestämma hur förvaltningsmyndighet skall i särskilt fall besluta i

ärende som rör myndighetsutövning mot enskild eller mot kommun eller som rör tillämpning av lag.”

Granskningen rör skolminister Ibrahim Baylans uttalande kring tillbakadragandet av en rapport från Skolverket, en metodutvecklingsstudie som enligt Skolverket ska ses som ett led i myndighetens ambition att fördjupa den empiriska och metodmässiga kunskapen inom området resurser och resultat.

Skolminister Baylan kommer i kontakt med rapporten på morgonen den 24 januari genom medierna. Då har Skolverket, som flera av talarna här har påpekat, redan genom dess generaldirektör och dess ledningsgrupp börjat ifrågasätta om Skolverket verkligen kan ställa sig bakom analysen av studien. På tisdagsmorgonen svarar skolministern på en direkt fråga i SVT:s morgonprogram och ger sin syn på rapporten, dels som en egen reflexion, dels framför allt baserat på generaldirektören Per Thullbergs och Lärarförbundets uttalande i medierna under måndagen. På tisdagseftermiddagen väljer Skolverket efter ett enhälligt beslut av ledningsgruppen att dra tillbaka rapporten för att komplettera och förtydliga den. Det var tisdag, Kerstin Lundgren, inte måndag.

Kan detta svar från statsrådet Baylan på en direkt fråga från en tv-journalist uppfattas som ett direktiv eller försök till styrning av en myndighet? Nej, utskottets majoritet anser inte det. Det rör inte myndighetsutövning mot enskild eller kommun eller tillämpning av lag.

Ett statsråd ska iaktta försiktighet i sina uttalanden men har också en viktig roll i den allmänna debatten.

Förekommer det eller ska det förekomma kontakter mellan statliga verk, myndigheter och departement? Självklart! I ett flertal utredningar har man slagit fast förhållandet mellan regeringen och myndigheterna, vad det är som är rimligt och gångbart och vad som kan vara nästan ett krav från både regeringens sida och myndigheterna.

Skolverket har också ett återrapporteringskrav. Det kan vi titta på i direktiven. Det står väldigt tydligt vad deras uppdrag är, och det anges i regleringsbrevet. Tjänstemännen på Skolverket ska ha kontinuerliga kontakter med departementets tjänstemän för avstämning och rapportering. Skolverket ska presentera sina rapporter för departementet för att ge dem information om innehållet.

Jag tror egentligen inte att någon, om man tänker efter, ifrågasätter dessa kontakter. Kan det då ifrågasättas om en minister bokar ett möte med en generaldirektör – det var också vad som hände vid en av kontakterna – för att få en korrekt och direkt information, i stället för att grunda sina uppgifter på medierapportering? Nej, det kan det inte.

Med de här utgångspunkterna, och med det som man har kommit fram till i sin konstitutionella granskning, anser utskottets majoritet att vad statsrådet har uttalat inte kan föranleda någon kritik från utskottet.

Anf. 158 LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Herr talman! Ja, konstitutionsutskottets granskning av enskilda ärenden ska ge något slags vägledning inför framtiden. I första hand ska det inte ses som att man är ute efter att knäppa statsråd eller andra på näsan, utan det ska ses som goda råd inför framtiden. I många olika sammanhang hänvisas det också till konstitutionsutskottets olika ställningstaganden just som vägledning inför framtiden.

Då tycker jag att det är viktigt att få veta Helene Peterssons syn på det uttalande som skolministern gjorde i den berömda morgonsoffan. Kan det uttalandet ses som helt problemfritt?

Anf. 159 HELENE PETERSSON (s) replik:

Herr talman! Uttalandet var detta: "... den här rapporten, som ju i sig är en produkt som man borde fundera på om den någonsin borde ha släppts ut från Skolverket." Så sade skolministern.

Det var den ena medierapporten efter den andra dagen innan. Lärarförbundet var kritiskt.

Det är alltså en metodutvecklingsstudie: Vilka metoder ska man använda för att kunna mäta resurser och effektivitet? Vad som var ifrågasatt var analyserna, och det var inte det Skolverket avsåg med rapporten. Det var det statsrådet Baylan betonade i sitt uttalande. Jag tycker inte att uttalandet är så konstigt.

Vad jag vill replikera till Liselott Hagberg gäller också kontakterna. Folkpartiet har väldigt mycket kritiserat de täta kontakterna mellan Skolverket och departementet. Göran Magnusson frågade tidigare Tobias Krantz om han stod bakom Daniel Tarschys utredningar – han har gjort mängder med utredningar. Tobias Krantz sade att han gör det. Jag frågar Liselott Hagberg samma sak, för i dessa utredningar pekar man just på möjligheterna att ha kontakt och att det ska finnas kontakt.

Anf. 160 LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Herr talman! Helene Petersson säger att det uttalande som Ibrahim Baylan gjorde i morgonsoffan inte var så konstigt. Vi brukar från konstitutionsutskottets sida vara rätt generösa när det gäller statsråds rätt att uttala sig. Det följer en allmän tanke om att människor har rätt att säga vad de vill. Men i det här sammanhanget har det som ett statsråd säger viss påverkan.

Frågan om kontakterna, som Helene Petersson också tar upp, är sammantaget väldigt intressant. Det har varit täta kontakter mellan Skolverket och Utbildningsdepartementet, faktiskt tätare än inom Skolverket som egen organisation. Mellan de personer som står som ansvariga för rapportens innehåll och Skolverkets generaldirektör har det i stort sett inte varit några kontakter alls. Det är intressant att kontakterna har varit tätare mellan departementet och Skolverket.

Jag frågade Ibrahim Baylan vid vår hearing om en särskild kontakt. Den 24 januari tog Johnny Nilsson på Utbildningsdepartementet kontakt med Skolverket, och man beslutade då om ett möte mellan departementet och Skolverket den 26. Den 25 på morgonen satt Baylan i morgonsoffan. Därefter togs en förnyad kontakt från Utbildningsdepartementet med Skolverket. Efter den förnyade kontakten – trots att man hade bestämt ett möte till dagen efter, den 26 – bestämde man den eftermiddagen att dra tillbaka rapporten.

Hela den här kronologin med möten, kontakter och uttalanden sammantaget kan inte tolkas på annat sätt än att det var en kedja av kontakter och att det var ett uttalande, och allt detta ledde sammantaget fram till att rapporten drogs tillbaka.

Det har aldrig hänt förut, utan det är unikt att en rapport dras tillbaka och att det sker med ett sådant händelseförlopp. Det är svårt att komma ifrån att det finns skäl att lämna kritik.

Prot. 2004/05:131
1 juni

*Gransknings-
betänkande*

Anf. 161 HELENE PETERSSON (s) replik:

Herr talman! När Liselott Hagberg säger så här underkänner hon hela ledningsgruppen på Skolverket, inte bara generaldirektören. De hade också börjat reagera över att det fanns saker som behövde utvecklas. Man drog tillbaka rapporten, inte för att säga att den inte existerade utan för att arbeta vidare med den och kunna lägga fram den igen. Det var ett ställningstagande som Skolverket gjorde.

Liselott Hagberg säger att man har haft täta kontakter. Jag kan bara läsa upp följande: Omvänt gäller att regeringen har ett stort behov av att i informella former få del av myndigheters kunskande och synpunkter i angelägna ämnen. Samma sak gäller att myndigheter också har ett behov av att ta del av departementets kommentarer och synpunkter.

Anf. 162 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Herr talman! Man kan fråga sig om inte just den upphetsade debatten den berömda måndagen borde ha föranlett – och skolfolk från olika håll i landet var upprörda över att Skolverket hade beslutat att i vederbörlig ordning offentliggöra den här rapporten – statsrådet att vara särskilt uppmärksam på hur han uttalade sig på tisdagsmorgonen i tv, just för att det inte skulle uppfattas som ett direktiv till verket. Man kan också fråga sig vad det berodde på att verket sedan på eftermiddagen prompt drog in rapporten.

Nu försöker Helene Petersson framställa det som om majoriteten i utskottet har en helt annan uppfattning. Men så är inte fallet.

Utskottets majoritet skriver så här: ”Som konstitutionsutskottet tidigare anfört har ett statsråd i likhet med alla andra medborgare självfallet rätt att göra uttalanden i olika sammanhang. Samtidigt måste en viss försiktighet iaktas så att uttalanden inte kommer i konflikt med domstolars och myndigheters självständighet. Det är också angeläget att ett uttalande av ett enskilt statsråd inte riskerar att uppfattas som direktiv till en myndighet, vilka skall meddelas av regeringen kollektivt i form av t.ex. förordningar och regleringsbrev.”

Det är just detta som vi säger, men vi går ett steg längre och drar slutsatsen av detta och menar att statsrådet därför bör kritiseras. När majoriteten rannsakar sitt hjärta och sina njurar tror jag att den ska finna att det här finns ett stort skäl för det ställningstagande som vi från oppositionen har gjort.

Anf. 163 HELENE PETERSSON (s) replik:

Herr talman! Det är precis som Carl-Erik Skårman säger, att ni drar en slutsats som vi inte drar. Att ett statsråd ska iaktta försiktighet, att man ska vara fundersam på vad man säger, det säger vi också. Det ska vara respektavstånd, ett berömt ord som man har använt.

Men ni drar slutsatsen att statsrådet Ibrahim Baylan genom sitt uttalande, på en direkt fråga av en tv-journalist i en tv-soffa i ett morgonprogram, får hela Skolverket med dess generaldirektör i spetsen och hela ledningsgruppen att gå i totalt ledband och dra in en rapport. Om man

drar sådana slutsatser skulle ju inget statsråd över huvud taget våga sig dit. Carl-Erik Skårman säger att detta är en unik händelse som aldrig tidigare har inträffat. Det kanske var Liselott Hagberg som sade det. I så fall ber jag om ursäkt. Men det är en unik händelse. Det har inte hänt. Därför kan man kanske inte ens över huvud taget reflektera över att det kan hända.

Anf. 164 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Herr talman! Vi drar en slutsats av de argument som ni har tagit fram. Och varför ni inte drar samma slutsats kan man faktiskt fundera på. Jag vet att ni i majoriteten och statsrådet Ibrahim Baylan har samma partitillhörighet. Men detta är någonting som allmänheten får avgöra.

Anf. 165 HELENE PETERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag utgår från att det inte har med partitillhörighet att göra utan att det handlar om vad man ska kunna uttala sig om. Och i den ena utredningen efter den andra har det faktiskt också påpekats att man ska ha kontakter och att man ska kunna arbeta mellan myndigheter och departement. Det är faktiskt ganska viktigt. En myndighet är ju inte ett självständigt organ, vilket man många gånger vill påskina, utan den har ett uppdrag från regeringen.

Att regeringen sedan vill ha information om vad som händer, hur uppdraget fortskrider, analyser och slutsatser, hur det har hanterats och hur man arbetar med det och få information om de rapporter som kommer är inte så konstigt. Det är alltså uppdraget som ligger hos Skolverket och hos alla de andra myndigheterna. Dessa kontakter är inte så konstiga.

Anf. 166 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd) replik:

Herr talman! Om jag har uppfattat Helene Petersson rätt så menar hon att eftersom Ibrahim Baylans uttalande inte rör myndighetsutövning mot enskild går det inte att kritisera statsrådet för uttalandet.

Jag försökte i mitt anförande, och jag tyckte att Gustav Fridolin gjorde det på ett förtjänstfullt sätt, peka på vikten av myndigheters oberoende också när det gäller deras uppdrag att analysera samhällsutvecklingen och oberoendet i deras vetenskapliga arbete.

Jag vill fråga Helene Petersson om hon också anser att det även när det gäller denna aspekt av myndigheternas arbete är värt att värna deras oberoende.

Anf. 167 HELENE PETERSSON (s) replik:

Herr talman! Regeringen kan egentligen inte ifrågasätta de slutsatser och analyser som Skolverket gör när man gör sina uppdrag och fullföljer de uppdrag som man har fått av regeringen. Självklart är det så.

Man kan ta en diskussion om dem, och man ska få en information om dem för att man ska kunna ta den debatten. Det är självklart. Ett statsråd som presenterar en rapport får med ganska stor säkerhet medierna på sig. Då är det bra och nästan en förutsättning för att man ska kunna ta den debatten att departementet har fått en information.

När det gäller de kontakter som har skett mellan departementet och Skolverket sägs det att statssekreteraren har haft väldigt mycket kontakt

och ifrågasatt och kritiserat. Vad han har begärt är att få information. Han har frågat om rapporten är kvalitetssäkrad men har i övrigt inte haft några synpunkter på vad som har gjorts eller vad som ska kunna göras i framtiden.

Prot. 2004/05:131

1 juni

*Gransknings-
betänkande*

Anf. 168 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd) replik:

Herr talman! Helene Petersson säger att ett statsråd självklart ska kunna ifrågasätta. Lite välvilligt tolkat kan man säga att man ska kunna ifrågasätta och diskutera innehållet. Och det är självklart att ett statsråd ska kunna delta i den politiska debatten och kunna dra sina egna slutsatser och använda en rapport i sitt eget politiska arbete.

Det uttalande som Ibrahim Baylan gör i morgonsoffan kan också tolkas på det sätt som flera har gjort. Och det blev ju en diskussion och en debatt direkt om detta var ett sätt att uppmana Skolverket att så att säga inte längre ställa sig bakom och inte publicera denna typ av material, det vill säga att man då undandrar det och skadar förtroendet för myndighetens oberoende när det gäller, i detta fall, metodutveckling och analys av utvecklingen på skolans område.

Anf. 169 HELENE PETERSSON (s) replik:

Herr talman! Då drar man ju helt andra slutsatser än vad som är verkligheten. Skolverket har haft ett speciellt uppdrag att analysera, att koppla ihop effektivitet med resurser och se hur de har använts och hur man har organiserat detta.

Man har använt denna metod för att utveckla något. Nu är vi egentligen inne på Skolverkets diskussion, där vi inte ska vara. Men man kommer från Skolverket, vilket jag också sade i mitt tidigare anförande, att återkomma med detta.

Fortfarande hävdar vi från utskottets majoritet att Ibrahim Baylans uttalande inte kan leda till någon kritik i form av att han har påverkat Skolverket att dra tillbaka denna rapport.

Anf. 170 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Jag diskuterar nog inte måndagar eller tisdagar. Jag diskuterar huruvida det kan uppfattas som styrning, som ett direktiv, eller inte.

Visst ska det finnas kontakt. Visst får myndigheterna uppdrag, och dem kan vi granska, och dem ska vi kunna granska. Det är en del av vår kontrollmakt att granska hur regeringen sköter sitt arbete att styra riket.

I denna del är det också viktigt att vi har en självständighet så att vi vet att när vi får en rapport från en myndighet är det en rapport som myndigheten så att säga själv står för och inte en rapport som ger det svar som regeringen vill ha. Det är viktigt för det allmänna samtalet.

Vi har kunnat se i detta ärende och i andra sammanhang när vi granskar frågan om formell och informell styrning att det glider in på många områden och att det finns ett intresse av en mer informell styrning som ger oss problem att granska i efterhand och bedöma.

Men i detta fall kan man bara konstatera, och det förvånar mig att Helene Petersson och majoriteten inte gör det, att det uttalande som fanns dagen innan var att det skulle ske en remissbehandling. Det var Skolverkets uppfattning. Och dagen efter på eftermiddagen skulle rapporten dras

in. Det enda som hade hänt däremellan var ett samtal i morgonsoffan där Ibrahim Baylan uttryckte en uppfattning som ser ut att kunna överensstämma med Skolverkets senare handling. Och där finns det en risk att det kan uppfattas som direktiv. Den risken ser uppenbarligen inte majoriteten. Och jag beklagar att man inte är beredd att vara tydlig i den delen.

Anf. 171 HELENE PETERSSON (s) replik:

Herr talman! Kerstin Lundgren säger att det enda som skedde före tillbakadragandet var så att säga Baylans soffa. Men det är faktiskt så att man på Skolverket först har en samling med generaldirektören och sedan ett extra ledningsgruppsmöte. Där konstaterar man att man inte har kommit så långt med det förtydligande som man på måndagen beslöt att ge uttryck för. Det har inte räckt. Alltså måste man ta en annan väg – beslut i ledningsgruppen.

Beträffande detta med måndagen eller tisdagen är det faktiskt ganska viktigt i sammanhanget vilka kontakter som togs och vilken dag de togs.

Myndigheter och rapporter där man kan vara säker på att myndigheterna står för innehållet talar Kerstin Lundgren också om. Men det är exakt detta som det här har rört sig om. Skolverket har inte kunnat stå för innehållet. Man har själv tagit beslut och sagt: Vi kan inte stå för analyserna och för de slutsatser som dragits. Skolverket har gjort det, inte Ibrahim Baylan.

Anf. 172 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Ja, Skolverket, som vi ju inte granskar, har intagit flera åsikter – såvitt jag kan se och har kunnat dra slutsatser utifrån den granskning vi har gjort. Veckan innan beslutade man att ge ut rapporten. På måndagen beslutade man sig för, vilket framgick av Ekoutsändningarna, att låta rapporten remissbehandlas. Att jobba med ett remissförfarande är ju en vedertagen princip som vi haft i andra sammanhang – som vi pratade om till exempel i samband med försvarsorganisationen – för att få en bred bild av hur samhället och ”kunskapare” runtomkring ser på materialet. Där hade man alltså valt den metoden.

Nu säger Helene Petersson att man ansåg att det inte räckte. Nej, man hade väl inte hunnit med. Man kunde väl inte redan på tisdag eftermiddag dra en slutsats av remissförfarandet. Men de hade väl då ännu inte sänt ut rapporten. Någoting hände mellan eftermiddagen och Ekoutsändningen samt det ledningsmöte som var dagen efter. Det enda synbara som hänt – om nu inte Helene Petersson i det här sammanhanget har helt ny information – är att utbildningsministern framträdde i en morgonsoffa och uttalade att rapporten inte borde ha getts ut, precis som tidigare relaterats. Det kan uppfattas som en styrning, och det bör inte få förekomma – risken bör inte få förekomma på det sättet, herr talman!

Anf. 173 HELENE PETERSSON (s) replik:

Herr talman! Vi drar olika slutsatser av det här; det är helt klart. Att kontakter måste få förekomma mellan departement och myndigheter tror jag att vi egentligen är överens om.

Vi drar skilda slutsatser om vad som kan uppfattas som styrning. När man tar en diskussion eller svarar på en direkt fråga i en morgonsoffa är styrning inte utskottsmajoritetens syn på saken.

Anf. 174 MATS EINARSSON (v):

Herr talman! Det finns kritik som man kan förstå även om man inte delar den. Sedan finns det kritik som man över huvud taget inte förstår. Här har vi ett exempel på det senare.

Själva anmälan kan jag i och för sig begripa. Skolminister Ibrahim Baylan satt i Sveriges Television den 25 och pratade bland annat – i alla fall enligt anmälan, och ingen har ifrågasatt citatet – om att ”den här rapporten, som ju i sig är en produkt som man borde fundera på om den någonsin borde ha släppts ut från Skolverket”.

Kort därefter beslutade Skolverket att dra tillbaka rapporten. Det ser självfallet bestickande ut. Jag har inte full, men ganska stor, förståelse för att Sten Tolgfors gjorde en KU-anmälan utifrån detta.

I KU tog vi mycket allvarligt på uppgiften. Vi försökte ta reda på hur det egentligen hade gått till. Fanns det några som helst belägg för att Skolverkets beslut att dra tillbaka rapporten på något sätt grundade sig på någon typ av direktiv från regeringens sida antingen genom soffprogramsuttalandet eller på annat sätt, genom kontakter med tjänstemän eller någonting sådant? Resultatet av detta är att vi inte fann några sådana belägg. Varken vi i majoriteten eller minoriteten i utskottet har funnit några sådana belägg över huvud taget, utan man faller tillbaka på att det nog måste ha varit så i alla fall eller att det skulle kunna ha uppfattats på det sättet – eller någonting sådant. Jag menar att det inte är tillräcklig grund för att rikta kritik mot en minister.

I ett tidigare ärende här varnade jag för en så rigid och extrem tolkning av regelverket att man utmanar löjet eller till och med kommer i den fullständigt orimliga positionen att våra ministrar i fortsättningen inte kan gå upp ur sängen på morgonen utan att riskera en KU-anmälan. Här närmar man sig återigen gränsen ganska snabbt.

Om vi nu ska fortsätta med att spekulera är frågan hur detta skulle kunna tolkas. Vad har egentligen skett?

Alternativ 1 är att alla ljuger. Det är fullt möjligt – om det är troligt vet jag inte. Ministern ljuger om vad man har sagt från departementets sida. Tjänstemännen ljuger för sin minister om vad de har sagt till Skolverket. Skolverkets generaldirektör ljuger när han säger att han inte har uppfattat några som helst instruktioner och att beslutet fattades självständigt. Det är *en* möjlighet, men vi har inga belägg för det.

Alternativ 2 – det här är lite skruvat, men vi kan ju försöka – är möjligen att regeringen, ministern och, eller, hans tjänstemän, har utövat styrning, gett direktiv, utan att begripa att man har gjort det. Samtidigt har Skolverket låtit sig styras av dessa direktiv utan att begripa att man har låtit sig styras. En psykolog får väl säga någonting om huruvida detta är möjligt eller inte, men man kan ju spekulera.

Sedan finns det faktiskt också ett alternativ 3, och det är att orsaks-sambandet inte är mellan Baylans uttalande och beslutet att dra tillbaka rapporten. Det kan i stället vara så att både Baylans uttalande och beslutet att dra tillbaka rapporten grundar sig på en tredje omständighet, nämligen rapportens låga kvalitet, vilket är vad Skolverket hävdar. Jag menar att det finns en hel del som talar för den hypotesen.

Så länge vi inte kan hitta belägg för att otillbörlig styrning har förekommit eller för att det på annat sätt går att visa att en annan tolkning än

Regeringens styrning av Vattenfall (avsnitt 6)

Anf. 175 NILS FREDRIK AURELIUS (m):

Herr talman! Detta ärende handlar alltså om regeringens styrning av Vattenfall eller brister i densamma. Ärendet handlar däremot inte om energipolitik trots att vi nu har en sådan sorgens dag efter avstängningen av ett känt kärnkraftverk. Det handlar inte om risknivån på Vattenfalls investeringar, någonting som naturligtvis är värt en debatt men inte just från vårt utskott. Inte heller handlar det om vilka mål Vattenfall ska ha framöver, utan det handlar om hur regeringen i sin egenskap av ägare – regeringen har ju enligt regeringsformen förvaltningsansvaret för statlig egendom – har utövat detta sitt ägarskap, denna sin styrning av Vattenfall, under den period vi granskar. Det är vad det handlar om.

Här har fem partier i vårt utskott tyckt sig finna stora brister, huvudsakligen i två avseenden: Dels är det för många mål. Därför blir det en målkollision. Dels gäller det bristen på dokument – den formlösa styrningen. Riksrevisionen har också kritiserat i detta avseende.

Om vi börjar med målkollisionen är det uppenbart att det finns mer än ett mål för Vattenfall.

Styrelsens ordförande, Dag Klackenbergs, listade för sin del fem olika mål vid vår utfrågning. Som han tolkade det var de affärsmässighet – där räknade han in ett avkastningsmål också – ett miljömål, ett omställningsmål, en önskan – inte riktigt ett mål utan mer en önskan – om låga elpriser för svensk basindustri och ett säkerhetsmål. Det var alltså minst fem mål, varav något kanske inte riktigt var ett mål utan en önskan. Grupperar man dem lite annorlunda kan man få det till ännu flera mål.

Är det en bra styrning? Nej, det har vi inte tyckt tidigare i KU, exempelvis 2003, och det kan vi inte tycka i dag heller. Det är nämligen så att om man har mera än ett mål blir det en viss ostyrbarhet. Dag Klackenbergs sade själv vid vår utfrågning: Det är klart att de fem målen kolliderar. Det kan vara ett bekymmer för Vattenfall.

Det är detta regeringen inte har åtgärdat. Har man alltför många mål så släpper man egentligen styrningen. Då lämnar ägaren styrningen till någon annan. Om inte ägaren styr så blir det någon annan – kanske vd, kanske någon annan stark kraft. Kritiken på den här punkten gäller alltså att regeringen inte har gjort tillräckligt för att klargöra för bolaget hur de här målen logiskt och på annat sätt hänger samman.

Den som vill ha en lite mera underhållande redogörelse för hur stora investeringsbeslut kan gå till i ett bolag som inte styrs ordentligt kan ju läsa om några artiklar i affärspressen, till exempel ett nummer av Veckans Affärer från november.

Nyligen har man visserligen gjort ett litet tillägg till bolagsordningen där annars bara ett enda mål funnits med, nämligen målet om affärsmässighet. Bolagsordningen är ju ändå ett starkt styrinstrument enligt aktiebolagslagen. Men det är nu det, och frågan är hur mycket klarare styrningen har blivit genom detta ganska vaga tillägg, som jag här inte går in på mera.

Är det så att målen är oklara och kan tyckas kollidera med varandra blir det alltså så att i ett fall kan bolaget, dess styrelser eller vd, hänvisa till ett mål och i ett annat sammanhang till ett annat mål, och aldrig gör man liksom fel. Man kan bryta brunkol i Tyskland, och det är inte några problem med miljömålet, för det var ju en rent affärsmässig investering, fick vi veta. Man kan investera i smutsig dansk kolkraft, och det var ju heller inget problem för det var ju i Danmark. Och så kan man hålla på.

Jag noterade för övrigt som flera andra en viss motsägelse i resonemangen när man dels säger: Vi förstör väl ingen miljö. Vi köper brunkolsverk som redan finns!

I nästa andetag säger man: Vi investerar väl i vindkraft här – vi har ju köpt in flera vindkraftverk!

Det var alltså ingen nyinvestering, nödvändigtvis.

Men bortsett från det: Alltför många mål leder till ostyrbarhet.

Den andra invändningen, som också Riksrevisionen har varit inne på mycket, är detta med dokumentlösheten, den så kallade formlösa styrningen. Så här sade riksrevisorn Kjell Larsson: Man vet inte vilka beslut som fattas av vem och var.

Då finns det ju anledning att vara kritisk, både mot själva målen, hur de avvägs mot varandra och mot att de inte dokumenteras så att man i efterhand kan se hur de har fattats och av vem. Det har faktiskt en viss betydelse.

I botten på de problem som finns här och som utskottet än en gång har tagit upp ligger naturligtvis det faktum att statliga bolag blir ett slags hybrider som lyder under flera regelsystem samtidigt. Det är dock ingen tillräcklig ursäkt för att regeringen inte har gjort tillräckligt för att klargöra hur målen hänger ihop sammanlagt. Det är heller ingen ursäkt för den dokumentlöshet och formlöshet i styrningen som vi har kunnat påvisa.

Anf. 176 TOBIAS KRANTZ (fp):

Herr talman! Frågan om styrningen av Vattenfall är ju ett ärende som vi ständigt återkommer till i konstitutionsutskottet, synes det. Upprinnelsen till att frågan har blivit anmäld gång på gång har varit konkret de investeringar som Vattenfall har gjort i tysk och dansk kolproduktion, som har väckt frågan om hur styrningen av Vattenfall egentligen går till. Det är nämligen så att Vattenfall naturligtvis, som statliga bolag i övrigt, har krav på sig att utifrån rent marknadsmässiga principer generera vinst åt staten, det vill säga att fungera affärsmässigt, men också har fått ett tydligt uppdrag att medverka i omställningen av det svenska energisystemet, det vill säga underförstått ägna sig åt sådan verksamhet som inte leder till att miljö förstörs utan att vi ska få ett mer hållbart energisystem. Här finns uppenbarligen en åtminstone potentiell målkonflikt mellan de här två målen, alltså kraven på affärsmässighet och kravet på att delta i omställningen av det svenska energisystemet.

Om det är så att Vattenfall har de här två målen lagda på sig – dels att vara affärsmässiga, dels att delta i omställningen – så är det ju faktiskt ägarens uppgift, ytterst regeringens uppgift, att försöka klara ut hur de här målen ska uppfyllas och vägas mot varandra i den konkreta styrningen av Vattenfalls verksamhet. Det ansvaret menar jag och vi att regeringen inte har tagit fullt ut. Regeringen har i stor utsträckning låtit de här

viktiga avvägningarna göras av den verkställande ledningen eller styrelsen i olika fall, och regeringen och de ministrar som vi har hört i utskottet har också vid flera tillfällen poängterat att de inte har gett synpunkter exempelvis om att betona miljömålet och betona målet om att delta i omställningen av det svenska energisystemet i olika sammanhang och affärer som har kunnat ifrågasättas när de har dykt upp. Där har regeringen varit passiv.

En annan punkt som vi pekar på i den här reservationen, som fem partier står bakom, handlar också om bristen på dokumentation, bristen på möjlighet att verkligen på fullt allvar granska vad som har förevarit. Mycket har ägt rum inom ramen för informell styrning, formlös styrning och kontakter. Det har inte varit några formella styrelsesammanträden utan man har kanske haft kontakter mellan departement och styrelseledamöter, mellan departement och verkställande ledning eller mellan andra personer. I väldigt liten utsträckning är detta dokumenterat, och därmed är det mycket svårt att i efterhand konkret granska. Det är mycket allvarligt att det är så. Det handlar om stora pengar, det handlar om ett viktigt statligt bolag och ett statligt bolag som av riksdagen har fått en väldigt viktig uppgift.

Riksrevisionen har också varit mycket kritiska på den här punkten, ovanligt kritiska också för att vara Riksrevisionen. Trots att Riksrevisionen kommit med den här kritiken har det inte skett någon förbättring när det gäller dokumentationen på Vattenfall.

Den här kritiken är ju allvarlig. Den är allvarlig inte minst därför att det inte är första gången som riksdagen förhoppningsvis och troligen kommer att rikta kritik mot statsråd för hur styrningen av Vattenfall har gått till. Riksdagen har tidigare riktat kraftig kritik mot ungefär samma punkter som riksdagen nu kan förväntas göras. Trots det har styrningen av Vattenfall inte förbättrats och inte blivit tydligare och klarare. När det gäller hur man ska kunna följa de ärenden och beslut som finns har det inte heller på den punkten blivit nämnvärt bättre. Jag tycker att det är mycket anmärkningsvärt att de statsråd som nu har haft ansvaret för hanteringen inte tydligare har tagit intryck av det som riksdagen tidigare har uttalat. Det är också skäl för tydlig kritik från riksdagen.

Anf. 177 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd):

Herr talman! Talarna före mig har beskrivit bakgrunden till de anmälningar som har kommit in med anledning av regeringens styrning av Vattenfall, så jag ska fatta mig kort.

Riksdagen har efter tidigare granskningar från konstitutionsutskottet ställt sig bakom uttalanden om att ansvariga statsråd och regeringen har brustit i fråga om styrningen av Vattenfall. Även Riksrevisionen har i sin granskning konstaterat att uppdraget till Vattenfall är otydligt. Både konstitutionsutskottet och Riksrevisionen har också påpekat att det har varit svårt att följa upp styrningen av Vattenfall och att det finns stora brister i den dokumentation av styrningen som sker.

Då hade man kunnat förvänta sig att vi i vår granskning och i detta betänkande hittat en rad kraftfulla åtgärder för att komma till rätta med den här problematiken från regeringens sida, men under utskottets granskning har vi inte kunnat påvisa den typen av åtgärder. I en promemoria från Näringsdepartementet sägs att man diskuterat med styrelsens

ordförande om ambitionerna när det gäller ett av målen. I april i år, det vill säga för bara ett litet tag sedan, kom det förslag och vi kunde då besluta om tillägg till bolagsordningen. Detta skedde alltså väldigt sent.

Mot den bakgrunden står vi kristdemokrater bakom den reservation som vi tror vid voteringen också kommer att få majoritet i kammaren. Där riktas kritik mot det ansvariga statsrådet för sättet att styra Vattenfall och för bristen på dokumentation av kontakterna mellan Näringsdepartementet och Vattenfall.

Anf. 178 KERSTIN LUNDGREN (c):

Herr talman! Det har sagts tidigare: Frågorna i denna del av betänkandet är inte nya. Det verkar som om det också från regeringshåll och från Vattenfalls sida uppfattats att vi haft ärendet uppe några gånger och att även Riksrevisionen granskat det. Måhända kommer det att leda till bättring. Så här långt har vi dock inte kunnat se det.

Låt mig fånga några bilder från den utfrågning som förevarit. Dag Klackenbergs styrelseordförande konstaterar att de fem målen givetvis kolliderar. Men vem har då uppdraget att avväga mellan de olika målen, ägaren eller Vattenfall? På denna fråga svarar styrelseordföranden att det naturligtvis är ägarens uppgift.

När vi sedan, i olika konstellationer, frågar ägarna ser de ingen konflikt över huvud taget. De ser ingen konflikt över huvud taget! När vi fört resonemang om hur omfattande dessa mål är för Vattenfall konstaterar Dag Klackenbergs styrelseordförande att uppdraget naturligtvis är detsamma oavsett om vi är i Sverige eller i Tyskland. Det är en bild som inte alls delas av de ägarrepresentanter som uttalat sig vid en annan av våra utfrågningar.

Det är alldeles uppenbart, herr talman, att det finns en hel del övrigt att önska när det gäller regeringens styrning av Vattenfall, hur regeringen tar vara på det uppdrag den har, som Nils Fredrik Aurelius tidigare beskrev. Det förekommer motstridiga tolkningar som regeringen låter hänga i luften. Jag kan bara konstatera, i likhet med de tidigare talarna, att det är angeläget att vi får en bättre tingens ordning när det gäller de statliga bolagen. Vi ska ha möjligheter att kunna granska, och det måste skapas goda rutiner när det gäller dokumentationen. Vi måste även på det här området ha möjlighet att se hur regeringen förvaltar sitt uppdrag att styra riket.

Med det, herr talman, yrkar jag återigen på godkännande av anmälan i denna reservation.

Anf. 179 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Herr talman! I dag står det klart att Vattenfall gjort affärer i Danmark. Köpet av tre stora kolkraftverk i Danmark är nu färdigt och avklarar rapporterar Tidningarnas Telegrambyrå. Situationen är den att vi har ett statligt helägt elbolag, med ett särskilt uppdrag – uttryckt genom riksdagens beslut – att inta en ledande roll i energiomställningen. Samtidigt släpper detta bolag ut mer koldioxid än hela Sverige som nation. Det har blivit en storägare av smutsig kolkraft i Europa.

Ärendet har även tidigare legat för granskning i såväl konstitutionsutskottet som hos Riksrevisionen. Vi har tittat på avvägningen mellan de olika mål som kommit fram i diskussionerna, framför allt avvägningen mellan målen att ha en ledande roll i den ekologiska omställningen och

att agera på affärsmässiga grunder. Vi har tittat på det, och en majoritet av riksdagen, liksom Riksrevisionen, har kunnat konstatera att det brustit i styrningen. Det har funnits brister som gjort att man på annat håll än på den politiska planhalvan gjort avvägningen mellan de mål som finns. Det är detta vi återigen konstaterar i reservation nr 13. Jag yrkar därför, precis som tidigare talare, på godkännande av anmälan i nämnda reservation.

Fru talman! I reservationen uppmärksammar vi också det faktum att en del av vår kritik blivit hörsammad. Regeringen har, i samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet, utarbetat en ny bolagsordning för Vattenfall, en bolagsordning som man fattat beslut om på bolagsstämman. Givetvis innebär en bolagsordning som tydligare framhäver vissa miljömål – ställer vissa krav på miljöområdet, tydligare framhäver vissa delar av målet att leverera säker el – att en del av den kritik som vi tidigare haft inte längre är lika giltig. Regeringen har försökt agera för att avklara en del av de målkonflikter som funnits gentemot Vattenfall.

Har det då blivit bra? Är allt avklarat? I reservationen skriver vi att ”ändringen i bolagsordningen är dock inte tillräcklig för att förändra den hittillsvarande otillfredsställande situationen som innebär att flera olika tolkningar kan göras när det gäller avvägningen mellan målet affärsmässighet och andra mål”, vilket ju är lätt att konstatera med tanke på det köp som i dag gjorts i Danmark. Detta har vi också kunnat konstatera i samband med de utfrågningar vi hållit i utskottet, där det funnits märkliga motsägelser, som den som Nils Fredrik Aurelius konstaterade: Å ena sidan gör man inget negativt för miljön genom att investera i kolkraft. Å andra sidan gör man en väldig vinst för miljön genom att investera i befintlig vindkraft.

Det har även funnits märkliga gränsdragningar, till exempel att det är ett problem, och inte rimligt inom de direktiv man har, att investera i ännu inte riktigt utbyggd energiproduktion om den inte är miljövänlig, samtidigt som det varit helt okej att investera i färdigbyggd miljövidrig produktion. Sådana gränsdragningar, motsägelser, har inte kommunicerats på den politiska planhalvan, åtminstone inte vad vi kunnat konstatera utifrån ett tämligen bristfälligt underlag, utan de har uppstått på bolagssidan när styrningen varit för svag. Det bristfälliga underlaget utgör ju en del av kritiken, eftersom det gör det svårt att följa upp detta. Prioriteringarna mellan de olika målen har inte fullt ut nått fram till bolaget. Det har blivit bättre genom den nya bolagsordningen, men ordningen är inte helt tillfyllest.

Fru talman! Det försvar som kommit fram i medierna från näringsminister Thomas Östros sida, sedan det blev känt att en eventuell riksdagsmajoritet kommer att uttala den här kritiken, har varit aningen märkligt. Han har sagt att det är konstigt att Miljöpartiet ställer upp på den här kritiken när Miljöpartiet varit med om att arbeta fram den nya bolagsordningen. Jag tror att Thomas Östros skulle tjäna på att läsa igenom det betänkande vi har att behandla i dag. Då skulle han kunna konstatera att huvuddelen av vår granskning naturligtvis rör förhållandena sådana de var före den nya bolagsordningen. I huvudsak är det ju den tidsperioden vi granskar, eftersom beslut om den nya bolagsordningen fattades först ganska nyligen.

Han skulle också kunna konstatera, vad gäller den nya bolagsordningen, att reservanterna noterat den och konstaterat att den flyttat fram positionerna men att det inte är tillräckligt. Och jag tror inte att någon som var med och gjorde upp om den nya bolagsordningen, åtminstone inte som jag hört i referaten från presentationen, ärligt kan säga: Nu är problemen för Vattenfall lösta. Nu är alla målkonflikter avklarade. Nu har de svarat på den kritik som tidigare riktades mot dem. Självklart finns det mer att göra, vilket vi också konstaterar i vår anmälan i den reservation som jag alltså yrkar godkännande av.

Jag såg Östros i någon tidningskommentar uttrycka att någon miljöpartist torde bli generad för det agerande vi har i konstitutionsutskottet. Med tanke på det jag nyss sagt borde Thomas Östros bli generad. Jag kan garantera att inga miljöpartister är generade över någonting annat än ett helstatligt bolag som investerar i kolkraft.

Anf. 180 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Det är ett ganska komplext material som vi har arbetat med. När det gäller styrningen av Vattenfall är dock en intressant iakttagelse att ingen av oss, inte ens Nils Fredrik Aurelius, Gustav Fridolin eller andra, har begärt att på konstitutionsutskottets bord få den pärm med ägardirektiv som regeringen lämnar till Vattenfalls styrelse.

Det hade möjligen kunnat vara intressant att se vad som faktiskt står i den och att inte bara presumera att det inte står tillräckligt mycket om det som var och en av de olika partierna anser att det borde stå. En del av partierna anser att det inte borde stå särskilt mycket alls i denna pärm.

Jag vill ta min utgångspunkt i det förhållandet att riksdagen för någon månad sedan på näringsutskottets förslag i ett betänkande tog ställning till Riksrevisionens rapport. Riksdagen konstaterade att det hade förhandlats fram ett tillägg till den befintliga bolagsordningen. Bakom den majoritetsståndpunkten stod Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Socialdemokraterna.

Mot den majoritetsståndpunkten, där man med glädje noterade den förbättring av bolagsordningen som de tre partierna ansåg att det fanns, stod flera reservationer. En var från Moderata samlingspartiet som motsatte sig preciseringen av målen för Vattenfall i riktning mot att man skulle ta hänsyn eller arbeta mer med energiomställning och annat. Det ville Moderaterna inte ha. Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centern intog ett slags mellanställning. Det tyckte att det möjligen var bra, men det löste inte problemen. Men majoriteten i riksdagen – och det är väl riksdagens beslut – ställde sig bakom detta.

Det som utskottets reservanter nu ägnar sig åt är faktiskt att delvis överpröva ett av riksdagen fattat beslut. Frågan är om vi inte har en granskningsproblematik som KU och andra faktiskt behöver fundera över. Är det rimligt att det är två utskott i riksdagen som försöker utforma energipolitiken? Det är vad reservanterna också ägnar sig åt. De förbannar kolkraft, som Gustav Fridolin gör, eller säger, som Nils Fredrik Aurelius: Det här ska riksdagen inte lägga sig i över huvud taget.

Vattenfall ska operera i Sverige och utomlands på marknadens villkor. Det är det styrningsdirektiv som Nils Fredrik Aurelius vill ha i det här sammanhanget. Vattenfall ska operera på marknadens villkor. Det är

det enda direktiv som Moderaterna vill ha. Jag gissar att det har en viss uppslutning i en tänkt allians också, men jag kan bortse från det.

Gustav Fridolin, som förenar sig med Nils Fredrik Aurelius om kritiken mot ministrarna, vill ha ett helt annat upplägg. Han vill ha ett förbud mot kolkraft och brunkolsbrytning och allt detta både i Sverige och utomlands. Han vill ha en helt annan inriktning på detta. De ska nu bilda en majoritet där man kritiserar regeringen för bristande styrning av Vattenfall.

Två personer som tycker att man ska styra Vattenfall åt helt olika håll är överens om att kritisera ministrarna för bristande styrning. Det hade kanske varit bra om Gustav Fridolin och Miljöpartiet hade stått kvar vid den partikonstellation som faktiskt har en vilja att arbeta i den riktning som också Miljöpartiet vill för om en omställning av energisystemet och en utfasning av kärnkraft och annan energi.

Man borde jobba tillsammans för det i stället för att känna en sådan iver att få kritisera regeringen att man gör det i sällskap av Moderaterna. De vill inte någonting annat än att Vattenfall ska operera på marknaden. Möjligen vill också Moderaterna i grunden sälja ut detta för svensk energipolitik viktiga företag och privatisera.

Det var i varje fall Moderaternas förslag år 1991. Det är möjligt att man inte ska påminna om att man har varit med så pass länge i riksdagen att man minns sådana saker. Det fanns fyra sidor proposition där man ville ha delegation till regeringen att sälja statens företag.

I det sällskapet befinner sig nu Gustav Fridolin och trivs uppenbarligen ganska bra. Det må han väl göra. Näringsutskottets betänkande ligger fast, och det är riksdagens politik. Det riksdagen kommer att fatta beslut om i det här sammanhanget är vilken formulering eller bedömning som riksdagen ska lägga till handlingarna. Den räckvidden är det på riksdagens beslut i gransknings-sammanhang. Det borde man kanske något fundera över.

Jag är en optimistisk person. Möjligen finns det en och annan miljöpartist som lyssnar på den här debatten fastän inte i kammaren. Här finns det bara en, såvitt jag kan se. I varje fall kan det finnas någon miljöpartist som lyssnar i ett eller annat rum eller på annat sätt som kan börja fundera på om inte näringsutskottets är en bättre position ur miljöpolitisk synpunkt än den position som Miljöpartiet nu har försatt sig i tillsammans med Moderata samlingspartiet. Det är ganska lätt ordnat. Den avgörande frågan i kammaren i de här voteringarna handlar om en röst på den ena eller andra sidan om blockgränsen. Så förfärligt märkvärdigt är det faktiskt inte.

Fru talman! Om Ingegerd Saarinen var inne i kammaren när jag sade att det bara var en miljöpartist här ska jag be om ursäkt. Jag noterar att Ingegerd Saarinen också är närvarande. Hon har en särskild kunskap om detta eftersom hon är Miljöpartiets representant i näringsutskottet.

Fru talman! Jag har med detta velat fästa uppmärksamheten på vad det egentligen handlar om. Det är en överprövning av riksdagens tidigare fattade beslut och resonemang om en riksrevisionsrapport som KU inte närmare har tagit del av. KU har inte när man försöker kritisera ägarstyrningen ens tittat i den mapp som regeringen överlämnar till bolagsstyrelserna generellt och inte bara till Vattenfall utan anser att styrningen är för dålig.

Med det här har jag inte menat att allt skulle vara frid och fröjd. Det mesta går att förkovra och förbättra. Det kan säkert utvecklas på olika sätt. Men det är viktigt att ta vara på den kammarmajoritet som tidigare fanns för en utveckling och förbättring av Vattenfalls miljö- och omställningsengagemang.

Anf. 181 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Fru talman! Jag gjorde i mitt första inlägg nyss ett försök att undanröja en missuppfattning som Göran Magnusson icke desto mindre för till torgs här, nämligen att det är skillnad på energipolitik och vilken energipolitik man vill ha å ena sidan och frågan om KU:s granskning av ägarstyrningen av Vattenfall å andra sidan.

Det är alldeles självklart så att det finns olika åsikter som svensk energipolitik i olika partier, och det finns olika åsikter om hur många mål Vattenfall ska ha. Det är helt riktigt som Göran Magnusson säger att exempelvis jag – även om jag inte sade det här, och inte har hållit på med den frågan personligen – står bakom linjen att Vattenfall endast ska ha affärsmässighet som mål. Det är den moderata positionen som den har kommit till uttryck i näringsutskottet.

Men bäste herr vice ordförande i konstitutionsutskottet, det är inte den frågan vi håller på med nu. Vad vi diskuterar är hur ägaren genom regeringen, som genom regeringsformen har förvaltningsmandatet, har hanterat Vattenfall sedan KU senast framförde kritik, 2003.

Här finns en överväldigande mängd synpunkter som går ut på att man inte har gjort tillräckligt för att klargöra hur de många olika och i många fall motstridiga målen hänger samman. Det är det vi sysslar med i KU, Göran Magnusson. Så måste det vara.

Det är riktigt att man har gjort vissa insatser i april i år. Man har fört in några ytterligare saker i bolagsordningen. Det är inte speciellt imponerande, men det är väl i alla fall ett försök.

Jag lade märke till att det i Vattenfalls årsredovisning fanns en kolumn som gällde ägarstyrning, så något intryck har man kanske tagit av vad KU och Riksrevisionen har sagt, men det förtar ju inte den här kritiken.

Nu, Göran Magnusson, låt oss hålla oss till det som vi ska diskutera här, granskningen.

Anf. 182 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Jag föreställer mig att vi läser samma granskning i samma betänkande. Frågan om miljöpolitik, energipolitik eller en granskning fri från politikens verklighet kan man naturligtvis filosofera över.

Men den förändring av bolagsordningen som genomfördes och som Nils Fredrik Aurelius och hans parti motsatte sig för en månad sedan och som han väl fortfarande motsätter sig – han har väl ingen gemensam uppfattning med Gustav Fridolin om hur bolagsordningen ska ändras, möjligen bara att den ska ändras – var väl en miljö- och energipolitisk förändring. Man kan inte frikoppla KU:s granskning från innehållet i den verksamhet som det ena eller andra statliga företaget ägnar sig åt.

Jag vill fråga Nils Fredrik Aurelius: Finns det något av riksdagen beslutat förbud mot att Vattenfall ska investera i den ena eller andra energi-

produktionsformen utomlands? Och vill Nils Fredrik Aurelius ha ett sådant förbud?

Anf. 183 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Fru talman! Jag känner inte till något sådant beslut. I så fall hade jag säkert lagt märke till det, så det kan knappast finnas något sådant. Icke heller vet jag om jag hade velat ha det, men det är inte det vi diskuterar. Vi diskuterar inte miljöpolitik nu, utan vi diskuterar om den statliga styrningen av det statliga helägda bolaget Vattenfall från 2003 och framåt har varit tillfyllest.

Har man gjort de rimliga klargöranden som alla möjliga inblandade – styrelsens ordförande, Riksrevisionen och så vidare – begärde om vilka mål som egentligen ska vara styrande? Jag sade i mitt första inlägg, och flera andra har också varit inne på det, att om man uppsätter massor av mål på en gång blir det ett slags ostyrbarhet. Det var det som Kjell Larsson var inne på när han sade att man inte vet vem som styr eller beslutar och var det sker. Det där blir lite konstigt.

Än en gång: Vi diskuterar inte här vilken energipolitik som jag skulle vilja ha. Den skiljer naturligtvis från Gustav Fridolins, men det är inte det som vi talar om.

Beträffande pärmen som Göran Magnusson talade om verkar det som att han tycker att vi har fått in för lite material i det här ärendet. Jag är inte säker på att utskottet delar den bedömningen. Vi har beställt ovanligt mycket material, inte minst på min inrådan. Vi har fått in bolagsordning, arbetsordning, vd-instruktion och andra styrdokument. Eventuella ägardirektiv vid bolagsstämma var det inte så mycket med.

I den här bolagspärmen – om jag förstår det rätt – som enligt tradition överlämnas högtidligt på stämman finns riksdagsbesluten, den befintliga bolagsordningen och annat material som vi har fått in. Något hemligt material i pärmen som inte KU känner till tror jag inte finns.

Det viktiga här är att regeringen inte har gjort tillräckligt för att klargöra hur de olika delvis kolliderande målen har hängit ihop under den period som vi granskar.

Anf. 184 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att Nils Fredrik Aurelius anser att den förändring av bolagsordningen som gjordes i mera energiomställningsriktning och miljöriktning är ett steg i rätt riktning, om jag inte minns fel står det så i reservationen. Det är väl en eftergift för att kunna skapa en majoritet. Jag beklagar att den majoriteten uppstod på det sättet eftersom man har så skilda uppfattningar. Möjligen kan man ha olika motiv för sin kritik mot den bristande styrningen, men jag ska inte lägga mig i det.

Jag skulle naturligtvis ha kunnat komma på tidigare att man kanske borde ha läst i pärmen om ägarstyrningen, men jag är ju inte ensam i utskottet. Nils Fredrik Aurelius har ju visat en ganska god kreativitet när det har gällt att plocka in handlingar. Men just det dokument som är regeringens styrinstrument gentemot bolagsstyrelsen har KU faktiskt inte tittat på. Trots det riktas det nu kritik från en möjlig majoritet mot regeringen för bristande styrning.

Nils Fredrik Aurelius vet naturligtvis att det inte finns något investeringsförbud för Vattenfall utomlands eller vid vissa typer av energipro-

duktionsformer, och något sådant vill Nils Fredrik Aurelius inte ha, men han är reservant tillsammans med Gustav Fridolin som vill ha ett sådant förbud och som alldeles nyss här förbannade kolkraftsinköpen i Danmark, något som Nils Fredrik Aurelius inte alls motsätter sig.

Prot. 2004/05:131

1 juni

*Gransknings-
betänkande*

Anf. 185 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Jag konstaterar bara det som tidigare har konstaterats, nämligen att Göran Magnusson uppenbart väljer att medvetet inte ta en diskussion om den granskning som konstitutionsutskottet har utfört. Han diskuterar enbart energipolitik. Hade vi diskuterat den hade jag och Nils Fredrik Aurelius hamnat väldigt långt ifrån varandra.

Men nu har vi i konstitutionsutskottet att granska hur regeringen har skött ägarstyrningen utifrån de beslut som riksdagen har fattat, oavsett vilka som fattade det. Alla i KU har samma uppgift att göra den granskningen, oavsett vem som fattade de beslut som riksdagen tidigare har fattat.

Det är märkligt att bli ifrågasatt i så hårda ordalag som Göran väljer för att ha politiska bakgrunder till att gemensamt komma fram till samma slutsats om en kritik med dem som har helt andra politiska åsikter än man själv.

Vi reservanter har ju om några bevisat att det inte är politiken som står i första rummet för vår granskning. Just därför har vi kunnat komma fram till samma slutsatser av de beslut som har fattats och av den bristande ägarstyrning som har förevarit. Men regeringsvidan – ursäkta mig, socialdemokraterna i utskottet – har kommit fram till att inga fel har begåtts utifrån sin bakgrund som tydligen verkar vara närheten till regeringen.

Anf. 186 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Det är möjligen effektivt att hela tiden försöka säga att vi diskuterar fel saker – i alla fall att jag gör det, det är väl närmast det som det handlar om. Jag vet inte, det är möjligt att man inte ska bry sig om Gustav Fridolins resonemang så mycket och kritiken mot inköpen av kolkraft från Danmark och annat från Tyskland, som framfördes här från talarstolen tidigare.

Jag vet inte riktigt, men det är möjligt att Fridolin kan hjälpa mig med det här: Hur gör man skillnad på styrning och miljöpolitik i dessa avseenden? Om man bestämmer sig för att Vattenfall inte får köpa kolkraft så är det väl ett styrningsbeslut och ett miljöpolitiskt beslut eftersom det motiveras med att utsläppen av koldioxid ökar. Hur gör ni som lyckas balansera mellan stolarna och på den här slaka linan? Hur gör ni för att förstå skillnaderna i det som ni säger? Jag måste säga att jag är rätt imponerad.

Jag kan ju inte bestämma i vilka konstellationer som Gustav Fridolin vill bedriva Miljöpartiets politik, det är ett beslut för Fridolin och Miljöpartiet. Men jag kan konstatera att Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Socialdemokraterna för en månad sedan gemensamt fattade beslut i de frågor som KU nu håller på att granska. Det finns en granskningskonkurrens som växer fram genom att olika utskott tar sig an olika frågor. Det sker i och för sig med all rätt, men man måste lösa frågan. Det har funnits en entusiasm i näringsutskottet, i varje fall i delar av näringsutskottet, att ta

tag i denna rapport från Riksrevisionen, och då är man ju omedelbart inne på granskningskonkurrensen och de svårigheter som finns.

Det är möjligt att det är fel forum och fel debatt det också, men jag tycker att det är en intressant fråga som vi bör ägna oss åt i KU. Vem granskar vad?

Anf. 187 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Jag ska vara så pedagogisk så jag tror att Göran Magnusson också har en möjlighet att förstå.

Vissa beslut om hur man anser att Vattenfall bör agera och vilken roll Vattenfall bör ha är fattade av riksdagen. Sedan har konstitutionsutskottet på några riksdagsledamöters inrådan, så kallade anmälningar, i uppgift att granska om dessa beslut har efterföljts och om regeringen på ett tillräckligt gott sätt har skött ägarstyrningen gentemot Vattenfall. I den granskningen spelar det mindre, och helst ingen, roll vad man egentligen tyckte om det ursprungliga beslutet. Jag tycker att det är bra att det finns ett riksdagsbeslut om att Vattenfall ska ha en ledande roll i energiomställningen. Man kan också tycka att det är dåligt, men det finns ju där. Då har man att förhålla sig till det och se om regeringen har agerat utifrån det.

Göran säger sig vara imponerad efter att ha försökt förstå detta samband. Jag är inte så imponerad. Ena stunden menar Göran att han visst diskuterar granskningen och inte politiken. I andra stunden säger han att han inte har något att göra med i vilka konstellationer Gustav Fridolin vill bedriva Miljöpartiets politik.

Vi granskar nu. Vi bedriver inte politik på det sätt som man till exempel gör i näringsutskottet när man fattar beslut om hur saker och ting ska vara, utan vi granskar om de besluten har efterföljts. I huvudsak granskar vi perioden innan den nya, bättre bolagsordningen infördes. Där finns givetvis den kritik kvar som vi hade för ett par år sedan om att ingenting har skett fram till dess.

Sedan konstaterar vi att det har kommit en ny bolagsordning, och jag menar att det är ett steg framåt. Men det ändrar inte förutsättningarna, att det finns målkonflikter och att de inte är uppfyllda. Det återstår att se om det kommer att bli så bra att vi inte behöver rikta kritik i fortsättningen. Jag hoppas det, men vi är inte där än. Det var inte heller någon från något parti som sade det för ett par månader sedan.

Anf. 188 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Jag är förstås imponerad av pedagogiken, men jag är rädd för att den inte riktigt nådde mig. Det beror naturligtvis mer på mig än på någon annan.

Låt mig också säga att jag tror att det är ett något komplicerat sätt att se på sin situation som Gustav Fridolin har här. Problemet är att regeringen inte har styrt på ett mer principiellt plan. Det är inte frågan om åt vilket håll man har styrt. Det är inte bekymret. Det är inte det vi ska granska. Gustav Fridolin skulle ha varit nöjd om regeringen gjort uttolkningen av de olika riksdagsbeslut som finns och sagt att kolkraft ska köpas. Då hade regeringen faktiskt utövat styrningsmakten. Och hade man sagt att kolkraft inte ska köpas hade regeringen också utövat styrningsmakten.

Frågan är om det över huvud taget ligger i regeringens mandat att tolka riksdagsbeslut på det sätt som här förutsätts, nämligen ett förbud mot investeringar utomlands i smutsig energi, när riksdagen faktiskt inte har uttalat detta. Är det inte så att man ställer större krav på regeringen än vad riksdagen har varit beredd att ge regeringen i styrningsmandat på de här områdena? Det är möjligen Riksrevisionens rapporter, som man låter sig imponeras så mycket av, som också förleder tanken i det här sammanhanget. Det är faktiskt inte så att Riksrevisionen granskar riksdagen. Riksrevisionen granskar regeringen, och regeringen har att följa de beslut som riksdagen har fattat. Nu har riksdagens majoritet ställt sig bakom det betänkande som näringsutskottet hade i de här frågorna. För mig är det riksdagsbeslutet av väsentlig betydelse.

Anf. 189 MATS EINARSSON (v):

Fru talman! Föregående talare har redan noterat reservantalliansens oheliga karaktär. Man kan i och för sig fundera på hur pass relevant det är. Om man läser reservationen noggrant kan man konstatera att det snarast är de borgerliga som sitter Gustav Fridolins knä än tvärtom.

Jag kan inte låta bli att peka på en annan konsekvens. Tidigare när vi diskuterade regeringens förhållande till myndigheterna har budskapet från den borgerliga kanten varit: Håll tassarna borta! Ni ska inte styra myndigheterna.

När det gäller bolag är budskapet det motsatta: Dit med tassarna! Styr mer! Ni har styrt för lite.

Det kan man ju tycka är lite märkligt med tanke på att själva bolagsformen, som jag har begripit det, är till för att ge största möjliga självständighet åt, i det här fallet, Vattenfall. Men det får de säkert ihop på något sätt. Det är inte min sak.

Det här ärendet har en viss parallellitet till frågan om hävandet av vapenembargot mot Kina i den meningen att vi i Vänsterpartiet har delat stora delar av den kritik som har riktats mot Vattenfall och mot regeringen för att man inte tillräckligt offensivt har utnyttjat de möjligheter som riksdagsbesluten har gett att spela en framträdande och offensiv roll när det gäller energiomställningen. Vi anser alltså att mycket av den kritik som har funnits mot Vattenfall har varit befogad, och vi har själva bidragit till den kritiken.

Den diskussionen har ju också lett till vissa resultat som har noterats här, nämligen en komplettering av bolagsordningen. Vi tror inte heller att den löser alla problem, men den är ändå ett viktigt steg i rätt riktning. Det är den politiska kritiken och en bedömning av vad man borde ha gjort inom de ramar som riksdagen har satt upp.

En annan fråga är den konstitutionella kritiken. Har regeringen gått utöver de ramar som riksdagen har satt upp eller har man gått utöver de befogenheter man har som regering? Vår bedömning nu är densamma som våren 2003. Nej, det kan inte visas att regeringen har gått utöver ramarna.

Det har redan tidigare konstaterats att riksdagsbesluten inte är fullständigt entydiga. Man har talat om målkonflikter och sådana saker. Det finns både ett krav på att verksamheten ska ske i enlighet med kraven på affärsmässighet och ett krav på att Vattenfall ska delta i energiomställ-

ningen. Detta är naturligtvis åtminstone en potentiell konflikt som måste hanteras på ett eller annat sätt, och den kan hanteras på lite olika sätt.

Vi skulle inte diskutera energipolitiken, men jag kan inte låta bli att säga något om detta med kolkraft. Nu får jag väl för säkerhets skull säga att jag pratar som privatperson och inte på partiets vägnar. Det finns säkert de i mitt parti som kan det här mycket bättre och som kommer att rätta mig sedan. Jag har lite svårt att förstå den här oerhörda upprördheten över att Vattenfall köper kolkraft. Jag har nämligen den oerhört gammaldags och traditionalistiska inställning som Socialdemokraterna och Folkpartiet hade 1980, det vill säga att energiproduktionen bör ägas av samhället, som det stod på linje 2:s valsedel i folkomröstningen om kärnkraften.

Det blir inte automatiskt bättre av att kolkraften är ägd av ett statligt företag, men det ger åtminstone en potentiell möjlighet att använda ägarmakten för energiomställningen på ett helt annat sätt än om kolkraften ligger i privata händer.

Det är min enkla reflexion över den saken. Den är säkert felaktig på något sätt. Man jag kan hur som helst inte se att det finns något i riksdagsbeslutet som förbjuder Vattenfall att göra de affärer man har gjort. Sedan kan man tycka vad man vill om dem, men något sådant förbud finns ju inte i riksdagsbeslut eller på något annat ställe. Därmed finns det inget annat alternativ än att konstatera att det inte finns grund för någon kritik mot regeringen på konstitutionella grunder i den här saken.

Anf. 190 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd) replik:

Fru talman! Det mesta som skulle behöva bemötas i Mats Einarssons anförande har redan varit uppe i debatten så det tänkte jag för tids vinnings skull, om inte annat, lämna. Jag reagerade på en sak i Mats Einarssons anförande. Det var den kritik som framfördes mot oss som står bakom reservationen, att vi har olika syn på styrning av myndigheter och statligt ägda bolag.

Då jag vill först börja med att konstatera att det är olika grunder för den styrning som ska ske. Styrningen sker på olika sätt beroende på att den regleras på olika sätt. Vi har vänt oss mot formerna för styrningen och inte minst hur den dokumenteras och kan följas upp, det som kallas den formlösa styrningen. Jag tror att om den typen av formlös styrning hade skett av en myndighet så hade det nog renderat ganska kraftig kritik från konstitutionsutskottet.

Anf. 191 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag har säkert fullständigt missförstått den här debatten och den debatt vi hade 2003 och att det inte alls handlar om kritik mot regeringen för att man inte har styrt upp Vattenfall i den utsträckning som man borde ha gjort. Jag måste erkänna att så har jag uppfattat många av inläggen här. Det är möjligt att åtminstone Kristdemokraterna har en lite annan infallsvinkel och att det är formerna.

Man kan naturligtvis diskutera hur det ska ske på bästa sätt, vilket konstitutionsutskottet också har gjort i ett annat betänkande. Förvisso ligger det mycket i att det blir svårt att följa upp beslut och styrning om det inte finns ordentlig dokumentation. Det har, som sagt, KU redan resonerat kring i ett annat betänkande.

Anf. 192 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd) replik:

Fru talman! Jag vet inte om jag kan tolka Mats Einarssons inlägg som ett stöd för att dokumentationen av styrningen fortfarande har stora potentialer att förbättras och att det finns kritik att rikta på det området. Formerna för styrning handlar också om att man klargör relationen mellan de olika mål som finns. Regeringen har inte varit tydlig i sin styrning av Vattenfall.

Anf. 193 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Potential för förbättring finns det säkert. Det är nog svårt att hitta något område av mänsklig verksamhet där det inte finns en sådan potential. Grund för kritik är jag mindre säker på. Såsom jag har uppfattat det och kunnat läsa ut av det vi har granskat så har den styrning som har skett, formlös eller icke, varit i enlighet med de lagar och regler som gäller.

Anf. 194 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Jag har angripits i pressen av ministern och även här på grund av att vi har framfört kritik nu mot att Vattenfall under många år inte har agerat som något miljömässigt föredöme. Som vi ser det gör de det fortfarande inte.

Näringsutskottet har under ett flertal år ansett att Vattenfall ska verka för en energiomställning till förnybara bränslen och från bland annat kärnkraft. Uppenbarligen har styrningen i det här fallet inte fungerat från regeringens sida. Vi har klagat rätt mycket på det i väldigt många sammanhang. Därför tycker jag att det är rätt rimligt att vi nu vidhåller den kritik vi under mycket lång tid har haft. Självklart hoppas vi en hel del på den situation som nu har kommit, nämligen att vi tillsammans har gett nya direktiv, kan man säga, till Vattenfall om hur det ska skötas i framtiden.

Men om vi skulle tro att den nya bolagsordningen gör hela jobbet och kommer att göra Vattenfall till ett väl styrt företag tror jag att man är väl optimistisk. Jag tror att det behövs mer än en ny bolagsordning. Det behövs dessutom att regeringen tar ett aktivare grepp i sin styrning. Om det kommer att ske vet vi inte. Vi får se. Vi hoppas att så ska ske, men det har inte visat sig än. Nyligen har Vattenfall köpt mera kolkraft. I förra veckan stod det i Nucleonics Week att Vattenfall funderar på att investera i ny kärnkraft i Frankrike. Jag kan inte säga att regeringen inte styr, men det är oroväckande signaler med hänsyn till den politik som vi ändå har sagt att vi vill ha på energiområdet. Det förefaller mig som att alla problem ännu inte är lösta. Regeringen måste nog på något mer sätt ta tömmarna än att tillsammans med oss skriva en bolagsordning.

Anf. 195 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Jag ska vara mycket kort. Jag uppfattade det så att Ingegerd Saarinen hade uppfattat att jag eller någon annan hade kritiserat henne för agerandet. Jag har inte uttalat någon kritik mot det. Jag har tvärtom understrukit det värdefulla och kloka i näringsutskottets betänkande där ju Ingegerd Saarinen tog en väsentlig del av det hela. Jag kritiserar mera frågorna såsom de ligger här i konstitutionsutskottet.

Det Ingegerd Saarinen sedan tar upp är, får man väl tillåta sig att säga, mera energipolitik och vad som ska ske framöver. Frågan är om den konstellation som kritiserar bristande styrning från regeringens sida är den som kan åstadkomma en styrning av Vattenfall åt det håll som Ingegerd Saarinen vill. Ingegerd Saarinen vill att vi ska komma bort ifrån kärnkraften. Faktum var att en reaktor stängdes av i går. Det är tack vare uppgörelser där Miljöpartiet inte är med men där Centerpartiet är med för att stödja avvecklingen av kärnkraften i enlighet med folkomröstningen 1980.

Jag tror inte heller att alla problem är lösta. Jag tror att det går att utveckla och att fortsätta att diskutera och förbättra möjligheterna för Vattenfall att delta både i omställningen av energisystem, i att säkra energiförsörjningen också ute i stugorna, om jag får uttrycka det på det sättet, och några ytterligare bitar som det är väsentligt för Vattenfall att delta i. Jag hoppas att vi kan fortsätta att samverka i den konstellation som står bakom näringsutskottets betänkande. Det är ju det som Vänsterpartiet och Socialdemokraterna egentligen stöder sig på i sin uppfattning i KU:s granskning.

Anf. 196 INGEGERD SAARINEN (mp) replik:

Fru talman! Vi fick höra tidigare här av Mats Einarsson att alla problem inte är lösta. Nu har vi fått höra av Magnusson att alla problem inte är lösta med den nya bolagsordningen. Det är precis vad det står här. Det är inte tillräckligt. Det behövs också en aktiv styrning från regeringen. Vi har inte sett den än. Det har inte gått tillräckligt lång tid. Men vi hoppas att det ska bli.

Om vi ska börja diskutera energipolitik är det ett problem att om vi stänger Barsebäck och regeringen går med på en effekthöjning så har vi ändå mer kärnkraft än vi hade när vi började. Men vi skulle inte diskutera energipolitik. Vi skulle diskutera styrningen. Det som nu har hänt med den nya bolagsordningen är ett steg på vägen, men regeringen måste dessutom visa att man styr enligt den här bolagsordningen vilket vi ännu inte har sett.

Därför säger vi att det inte är tillräckligt med en ny bolagsordning. Det måste också till praktik som följer på bolagsordningen.

Anf. 197 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Jag ska inte polemisera. Det är ju dessvärre så att KU granskar *post festum*, om jag får uttrycka det så. Vi granskar det som har varit. Om man har förmodanden kring hur det kommer att kunna bli är det inte riktigt KU:s uppgift att i förväg säga att det kommer att bli bra eller att det inte kommer att bli bra. Det får naturligtvis bli föremål för nya överväganden. Det måste vara överväganden i näringsutskottet som är det utskott som i första hand ska ansvara för energipolitiken som sådan och de statliga företagen.

En skrivning i det här betänkandet som hade gått ut på att det kan komma att behövas något ytterligare eller att man inte kan bedöma effekten av den här ändringen hade väl inte varit svårt. Men det hade inte funnits förutsättningar för det.

Från v och s trodde vi i vår enfald att näringsutskottet hade funnit en form för den här frågan som vi också skulle kunna stödja oss på.

Anf. 198 INGEGERD SAARINEN (mp) replik:

Herr talman! Jag hoppas att det är så, men det skulle jag inte vara alltför säker på med hänsyn till hur regeringen tidigare har styrt Vattenfall. Det är en from förhoppning att vi nu kan komma fram till ett bättre sätt att hantera detta. Det är dock regeringen som själv styr över frågan även i fortsättningen när det gäller vad man aktivt gör.

Bolagsordningen kanske vi kan skriva tillsammans, men det är regeringen som kommer att hantera detta tillsammans med bolaget.

Det står här att bolagsordningen inte är tillräcklig för att förändra den hittillsvarande otillfredsställande situationen. Det är precis det som alla talare här har sagt.

Det är ingen kritik. Det är bara ett konstaterande av att bolagsordningen inte är tillräcklig. Det behövs att regeringen också agerar enligt bolagsordningen. Det har ju inte regeringen gjort tidigare. Man har inte agerat enligt vad näringsutskottet tidigare har skrivit.

Vi vet inte vad som händer nu, men vi hoppas att det blir en bättre styrning enligt den bolagsordning som nu har skrivits.

Anf. 199 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Jag tycker att man måste läsa hela reservationen. Den text som står där hade man nog kunnat fila lite på. På slutet står det att för detta – alltså att bolagsordningen inte är tillräcklig – förtjänar ministrarna kritik för vad de inte har gjort fram till i dag.

Det är då som Miljöpartiets position blir något egenartad i det sällskap där man befinner sig. Det är trist att det kloka beslut som näringsutskottet kom fram till inte kan vinna gehör också i konstitutionsutskottets bedömning av vad som har varit i de här frågorna.

Anf. 200 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Jag har möjligen missförstått konstitutionsutskottets upplägg. Jag trodde inte att näringsutskottets politiska linje sedan bekräftades i konstitutionsutskottets granskning. Man lär sig något nytt varje dag.

Så som det har förevarit främst före den nya bolagsordningen – om vi ska läsa hela den text som Göran Magnusson syftade på – finns det skäl att rikta kritik mot regeringen för bristande styrning. Om det är Miljöpartiet totalt enigt. Om det har Miljöpartiet haft samma inställning under flera års tid. Det borde inte vara okänt för Göran Magnusson.

Frågor rörande en Sida-rapport (avsnitt 7.2)

Anf. 201 GÖRAN LENNMARKER (m):

Herr talman! Det här handlar om en Sida-rapport om korruption. Det är en omfattande korruption; det kan vara tiotals miljoner kronor.

Det märkliga med denna rapport som Sida har gjort och som det är mycket bra att de har gjort är att den inte har kommit till vare sig riksdagens eller regeringens kännedom. Riksdag och regering är dessutom beslutsfattare i just den fråga som rapporten omfattar.

Konstitutionsutskottet har en ganska långtgående gemensam kritik. Om vi ska vara riktigt noggranna – även om vi inte ska ha för mycket

debatt som går vid sidan om det som det egentligen handlar om – är utskottet ganska enigt fram till en viss punkt.

Man säger till exempel att utskottet konstaterar att regeringsformen kan ålägga förvaltningsmyndighet att underrätta utrikesministern om exempelvis förekomst av korruption i andra länder med vilka myndigheter bedriver utvecklingsamarbete för svensk räkning.

Det är ju en ganska tydlig signal som ett enigt KU gör gemensamt. Det går fram till en punkt där vi skiljer oss mellan majoritet och reservanter i det här ärendet. Vi är faktiskt ense ganska långt.

Vi konstaterar också att det inom Regeringskansliet inte har beslutats några särskilda regler och rutiner som syftar till att säkerställa att myndigheters uppgifter om korruption kommer till riksdagens och regeringens kännedom. Det är mer ett konstaterande. Det är nämligen regeringen själv som har meddelat det till KU.

Sedan kommer det skiljaktiga, där majoriteten menar att det sistnämnda inte kan föranleda kritik från konstitutionell synpunkt. Vi från reservanterna säger att sådana åtgärder – det vill säga att ha särskilda rutiner för att korruption ska komma till riksdagens och regeringens kännedom – kan göra det praktiskt möjligt att infria den skyldighet att utrikesministern ska hållas informerad om väsentliga ting, som finns i regeringsformen.

Vi säger att avsikten med sådana åtgärder är särskilt anmärkningsvärd med tanke på de åtaganden vi har när det gäller att bekämpa korruption.

Det är viktigt när vi har debatterna i KU att vi fokuserar på just de frågor där vi har åsiktsskillnader. Vi vill dra en slutsats av den kritiska formulering som vi marscherar upp till, medan majoriteten inte vill dra den slutsats som vi drar från reservanternas sida.

Rapporter om omfattande korruption måste komma till beslutsfattarnas – riksdagens och regeringens – kännedom. Det kan inte vara så i framtiden att så inte är fallet.

Anf. 202 ANDERS BENGTSSON (s):

Herr talman! I grund och botten är vi överens med reservanterna om vikten av att bekämpa korruption och vikten av att vetskap om detta i våra verk kommer Utrikesdepartementet till del.

Det som efterlyses i reservationen, nämligen särskilda regler och rutiner för hur man ska säkerställa att myndigheternas uppgift om korruption kommer till riksdagens och regeringens kännedom, är egentligen inte en konstitutionell fråga.

Inom ramen för regeringsformen 10:8 ligger implicit att en tolkning måste ske hos varje myndighet i varje enskilt fall kring vilka frågor som är av betydelse för förhållandet till annan stat. Det blir därför svårt att rikta någon konstitutionell synpunkt på handläggningen så länge 10:8 inte är mer precis i sin utformning.

Vi är däremot överens i sakfrågan. Det är oerhört viktigt att säkerställa att biståndsmedel används till det de är avsedda för och att de inte försvinner i till exempel korrupta myndigheter utomlands.

Jag yrkar på godkännande av utskottets ställningstagande i det här avsnittet.

Anf. 203 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Herr talman! Det viktiga är för det första signalen till Sida och andra myndigheter att 10 kap. 8 § finns och att man har skyldighet att under-
rätta i väsentliga frågor. Detta måste uppenbarligen ha varit en väsentlig
fråga.

Sida gjorde ju själv den bedömningen eftersom man gjorde utred-
ningen. Man borde alltså enligt 10 kap. 8 § ha orienterat utrikesministern
om detta. Det var en väsentlig fråga för utrikespolitikens bedrivande. Det
kan inte vara en privatsak för en myndighet. Det är också därför 10 kap.
8 § finns.

Herr talman! Vi säger att det borde finnas en särskild ordning för att
uppfylla 10 kap. 8 §, så att man kan garantera att det faktiskt uppfylls. Vi
kan konstatera att i det här fallet uppfylldes inte 10 kap. 8 §. Det borde ha
uppfyllts och vi är ense om att man måste bekämpa korruption. Ändå
kom det inte till vare sig riksdagens eller regeringens kännedom.

Det är detta vår kritik gäller: Man borde inom Regeringskansliet ha
en särskild ordning så att den här typen av rapporter faktiskt kommer till
regeringens kännedom. Därmed utgår vi från att också riksdagen under-
rättas i frågor som ligger inom riksdagens beslutsmakt, och det gäller ju
frågorna om bistånd i väldigt stor utsträckning.

Det är väl en ganska klok slutsats att komma till, men också att kriti-
sera regeringen för att man inte har tagit ansvar för att utveckla 10 kap.
8 § så att detta faktiskt funkar.

Anf. 204 ANDERS BENGTTSSON (s) replik:

Herr talman! Om Göran Lennmarker och jag någonstans har en ge-
mensam nämnare är det vårt internationella engagemang, bland annat
just när det gäller utvecklingsländer. Jag kan hålla med om 95 % av vad
du anförde i din replik – hur viktigt det är att det inte förekommer kor-
ruption, att vi har koll på vad som händer med svenska biståndsmedel
och så vidare. Vi har ett varmt engagemang i de här frågorna, både jag
och Göran Lennmarker, så vi är fullständigt överens om det.

Problemet är att det inte är Sida vi granskar i det här fallet. Möjligen
är det olyckligt att denna rapport inte har kommit till regeringens och
riksdagens kännedom, men det är en annan fråga som vi inte kan
granska. Vi har inte rätt att granska myndigheterna. Det ligger på andra
myndigheter att granska Sida. Vi kan inte göra det. Därför måste vi
komma fram till det här ställningstagandet. Vi kan inte komma fram till
något annat ställningstagande, vad jag kan se.

Detta ligger inte heller på regeringen i första hand. Det är faktiskt
riksdagen som äger grundlagen i den bemärkelsen att det är KU som får
gå in och lägga fram synpunkter om vi vill ha ändringar. Det är vi som
har möjligheten att ändra i grundlagen.

Anf. 205 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Herr talman! Jag tror att vi närmar oss en ganska gemensam syn här.
Vi är ense om att denna rapport borde ha kommit till regeringens och
därmed också riksdagens kännedom. Det hade naturligtvis varit rimligt
för regeringen att dela med sig till riksdagen. Det tror jag självklart hade
skett. 10 kap. 8 § finns där.

Det är också alldeles riktigt att vi inte granskar Sida. Det är inte vår uppgift att föra fram kritik för att Sida inte gjorde det som de borde ha gjort, nämligen föra rapporten vidare. Det var ju bra att Sida gjorde den.

Vi säger dock – och det är här vi har vår skillnad – att det vore bra om regeringen hade ett system för att se till att 10 kap. 8 § följdes i det här hänseendet, om man helt enkelt vidareutvecklade 10 kap. 8 §. Det finns många grundlagsparagrafer som man följer upp på det sättet. Man kan ha interna bestämmelser i Regeringskansliet i ett sådant här fall eller till och med föreslå en lag, bara man har en ordning för detta. Det är någonting man borde ha gjort. Det är där vår skillnad ligger.

Tyvär har ju detta inte funkat; alltså borde man ha en rutin eller en särskild ordning för detta för framtiden.

Anf. 206 ANDERS BENGTSSON (s) replik:

Herr talman! Ja, men återigen: Det är inte Sida vi granskar. Vi kan säkert önska att regeringen ska ha särskilda ordningar för det mesta. Det finns mycket som inte står skrivet som jag vet att regeringen gör ändå. Vi får förutsätta att regeringen har koll på läget även i det här fallet. Det är jag övertygad om att man har.

Anf. 207 MATS EINARSSON (v):

Herr talman! Den ursprungliga storyn eller brotthypotesen när Ewa Björling och Gunnar Hökmark lämnade in sin anmälan för drygt ett år sedan var ungefär denna: En rapport hade utarbetats på Sida. Den innehöll skarp kritik mot den palestinska myndigheten i allmänhet och Yasir Arafat i synnerhet. Rapporten hemligstämplades. Strax därefter åkte Pierre Schori, var det väl, ned och träffade företrädare för den palestinska myndigheten.

Tanken bakom anmälan var uppenbarligen att här fanns en rapport som innebar politiska problem för regeringen och alltså hemligstämplade man den.

Av detta har det ju inte blivit speciellt mycket.

Sedan kom en ny anmälan i februari i år från en av dem som först hade anmält, nämligen Ewa Björling. Där kom frågan upp om rutiner för rapportering av uppgifter om korruption och sådana saker. Frågan har alltså rört på sig en hel del innan vi kommit fram till slutsatserna.

Vi säger i betänkandet: ”Vid granskningen har framkommit att det inte inom Regeringskansliet har beslutats några särskilda regler eller rutiner som syftar till att säkerställa att myndigheters uppgifter om korruption kommer till riksdagens och regeringens kännedom. Det sistnämnda förhållandet kan emellertid inte föranleda kritik från konstitutionell synpunkt.”

Detta ska inte tolkas, menar jag, som att vi tycker att denna typ av rutiner absolut borde finnas även om det inte är absolut nödvändigt enligt regeringsformen. Så skulle man kunna läsa det. Så har inte jag uppfattat detta. Vad som är väsentligt är naturligtvis att regeringen när den fattar sina beslut – om bistånd och vad det nu kan vara – eller i sina relationer med andra länder har tillräcklig kunskap om förhållandena i dessa länder för att kunna fatta kloka beslut. Det är grunden.

Detta gäller korruption – självfallet. Det är en viktig aspekt i många sammanhang, i synnerhet när det gäller bistånd. Men det finns mängder av andra aspekter på förhållanden i andra länder som också måste rapporteras på ett rimligt sätt till regeringen som underlag för regeringens politik – demokratins funktion, respekten för mänskliga rättigheter eller vad det nu kan vara. Det förefaller lite märkligt, tycker jag, att man just när det gäller problemen med korruption ska ha något särskilt slags rutin och apparatur för att klara av rapporteringen. Det är möjligt att jag har missuppfattat reservanterna, men detta förefaller mig något märkligt.

Det viktiga är som sagt att de rutiner man redan har fungerar på ett rimligt sätt så att den information som ska fram också kommer fram. Det kan dock inte innebära att varje papper som skrivs i varje myndighet som har något att göra med sådant som skulle kunna vara relevant för regeringens politik ska rapporteras till berörda ministrar. Det skulle naturligtvis bli fullständigt ohållbart.

Vad gäller just den här rapporten har jag inte läst den och kan inte göra någon bedömning av huruvida den borde ha gått till regeringen eller inte. Jag vet att den har kritiserats efteråt för att vara av låg kvalitet, men det har jag själv absolut ingen uppfattning om. Jag kan därmed inte heller säga att den skulle ha skickats till regeringen.

Anf. 208 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Herr talman! Låt mig börja med det sista. Poängen med att det kommer till regeringens och riksdagens kännedom är ju att man då kan bedöma kvaliteten. Det är ju det som är det centrala. Huruvida den är av god eller låg kvalitet är inte det vi diskuterar utan just möjligheten att bedöma detta.

Jag tror att det är bra om vi kan vara ense om att detta – det handlar ju om en rapport om korruption i stor omfattning, tiotals miljoner kronor – skulle komma till beslutsfattarnas kännedom och vägas in i de beslut som berör det här.

Sedan gällde det den särskilda ordningen. Mats Einarsson tog upp frågan om man ska ha särskilda ordningar för allting. Faktum är att vi har en särskild ordning vad gäller demokrati och mänskliga rättigheter som faktiskt tillkom på moderat initiativ – jag var till och med själv drivande i den frågan. Därefter har ett enigt utrikesutskott, och därmed riksdagen i sin helhet, krävt att vi ska ha denna typ av rapport om situationen för mänskliga rättigheter och demokrati i samarbetsländerna, precis som Mats Einarsson efterlyste. Det är också ett väsentligt område. Det kanske finns andra saker som man också belyser inför beslut om relationer med andra länder.

Det gäller dock bara biståndsområdet. Det här gäller mer generellt. Det behöver inte vara biståndsländer; det kan vara andra typer av korruptionsrapporter. Där ska man ha en ordning. Jag delar uppfattningen att det inte kan gälla allting, och därför är det nog bra att ha just en ordning: Vad kan vara rimligt och inte rimligt att rapportera till regering och riksdag? Det är ju därför man har ordningar, för att försöka organisera det här så att det funkar i praktiken.

Anf. 209 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Jag börjar med just den här specifika rapporten. Det väsentliga i sammanhanget är väl om det faktum att regeringen inte fick just den här rapporten under ögonen innebar att det hos regeringen saknades tillräcklig kunskap om läget vad gäller korruption i den palestinska myndigheten. Detta har vi inte gått in och granskat, men jag har lite svårt att tro det. Det var ju ingen okänd sak att här fanns stora problem. Det är inte bara denna rapport som har legat till grund för den kunskapen, såvitt jag förstår. Det är möjligt att det hade varit bra om regeringen hade fått den, men det ligger liksom lite grann vid sidan av det som vi kan och bör bedöma i konstitutionsutskottet här i riksdagen.

Sedan säger utskottets ordförande att man ska ha en särskild ordning så att saker och ting kommer till riksdags och regerings kännedom så att vi kan bedöma kvaliteten. Däremot ska naturligtvis inte allt gå till riksdag och regering. För detta ska man ha en särskild ordning. Jag har lite svårt att få det där att gå ihop.

I någon mening finns naturligtvis en särskild ordning. Någon typ av rutiner finns vad gäller hur man hanterar olika typer av rapporter, bra eller dåliga, men det finns naturligtvis redan. Jag har fortfarande lite svårt att förstå hur en särskild ordning och rutiner för just korruptionsaspekten skulle kunna fungera.

Anf. 210 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Herr talman! Det första är att man inte kan bedöma rapporten om man inte har sett den. Om du har tillfört viktig information till riksdag och regering kan man bedöma först när man läser rapporten. Det är det som är själva poängen, att få den under ögonen, se den. Därmed får man ett beslutsunderlag som kanske breddas, kanske inte breddas. Det centrala är att den kommer under beslutsfattarnas ögon så att de kan göra den bedömningen.

Det andra, att ha en ordning, är väl just att man kan sortera ut en del praktiska problem. Vi har ofta ordningar för att se till att kunna hantera informationsflödet på ett riktigt sätt. Det är precis som Mats Einarsson säger, skulle man ha en ordning för varenda misstanke om korruption kanske man dränker regeringen med information. Man kan säkert på ett klokt sätt sortera ut så att man får fram det väsentliga och det viktiga, det som riksdag och regering bör känna till och som rimligtvis kan hanteras på en annan nivå. Vi har som sagt särskilda ordningar på olika områden som vi tycker är viktiga. Jag nämnde just mänskliga rättigheter och demokrati. Det finns säkert andra områden där man kanske behöver detta, men det är inte föremål för den här diskussionen.

Anf. 211 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Vet vi att den typen av rutiner inte finns som gör att man sorterar ut det material, de dokument och rapporter som behövs i regeringsarbetet och som behövs för riksdagens arbete? Jag har levt i den föreställningen att den typen av rutiner faktiskt finns inom de olika myndigheterna.

Sedan kan man ha synpunkter på om de fungerar tillfyllest överallt, om rätt beslut fattas i varje enskildhet och sådana saker. Men finns det verkligen grund för att säga att den typen av rutiner över huvud taget inte

finns för att sortera och styra informationsflödet, som ju är rätt omfattande?

Prot. 2004/05:131
1 juni

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 juni.)

13 § Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen

*Redogörelse för
behandlingen av
riksdagens skrivelser
till regeringen*

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU24

Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen (skr. 2004/05:75).

Anf. 212 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Herr talman! För att vara landets högsta och viktigaste beslutsförsamling får man faktiskt konstatera att riksdagen uttrycker sig oerhört hovsamt och tillbakadraget i sina skrivelser till regeringen. Riksdagen gör sina ”tillkännagivanden” till regeringen, det vill säga ”tillkännager som sin mening” att den önskar att regeringen ska göra någonting.

I vilket annat sammanhang skulle man uttrycka sig på det sättet och därefter förvänta sig att bli åtlydd? Inte vet jag. Vare sig i kommunfullmäktige eller i partiföreningen skulle en sådan formulering ha någon märkbar effekt, men så gör i alla fall riksdagen. Måhända är det traditioner från en tid med allenastyrande konungar som spökar i det ålderdomliga ordvalet.

Trots att regeringen naturligtvis är klar över innebörden och mening- en i riksdagens tillkännagivanden visar det sig att regeringen, trots det fina ordvalet, inte riktigt respekterar riksdagens skrivelser som den borde. Bland annat ligger 155 skrivelser i regeringens byrålådor och väntar på att bli behandlade. 32 av dem är mer än fem år gamla, och hela 3 stycken har legat i över tio år utan att slutbehandlas. Detta är givetvis inte acceptabelt. Tänk er bara att det hade varit så med beslut från årsmötet i en genomsnittlig intresseorganisation. Styrelsen skulle fara all världens väg.

Visst finns det skäl som gör att ett uppdrag från riksdagen inte kan genomföras, tider och omständigheter förändras, ibland mycket snabbt, och då kräver redan det sunda förnuftet att regeringen ibland avstår från att fullfölja det av riksdagen önskade uppdraget. Men då måste regeringen också redovisa för sin huvudman varför det inte varit rimligt att genomföra de av riksdagen begärda åtgärderna.

Uteblivna förbättringar i detta avseende har medfört att riksdagen till sina tillkännagivanden i ökad utsträckning fogat ett ”sista-datum”, inte för konsumtion utan för genomförande av de begärda åtgärderna. Det har inte alltid fått den förväntade reaktionen från regeringens sida utan dessa datum har ibland passerats utan att riksdagen underrättats om vad som har hänt med respektive önskemål.

I den del av utskottets betänkande som utskottet är enigt sägs det ”att det inte är ovanligt att behandlingen av riksdagens skrivelser fördröjs på ett otillfredsställande sätt”. Den gemensamma kritiken från förra året

gentemot regeringen kvarstår därmed, och utskottet påminner om att konstitutionsutskottet förra året starkt underströk vikten av att regeringen gör ansträngningar för att undvika onödig tidsspilla i behandlingen av riksdagens skrivelser.

Fortfarande i enighet har utskottet den uppfattningen att det bör vara en prioriterad uppgift för regeringen att se till att riksdagsskrivelserna slutbehandlas och att rutinerna ses över som ett led i att komma till rätta med senfärdigheten.

Ordalagen i den gemensamma uppfattningen i konstitutionsutskottets betänkande är alltså hårda i kritiken av regeringens attityd till riksdagens krav.

Utöver den gemensamma kritik som jag hittills har varit inne på har Moderaterna och Folkpartiet – på Folkpartiets initiativ, kan jag väl i all vänskaplighet meddela – enats om att i en reservation kräva att regeringen, senast vid nästa års redovisning av riksdagens skrivelser till regeringen, bör återkomma till riksdagen och redovisa en strategi för hur hanteringen av riksdagens skrivelser till regeringen ska effektiviseras och stramas upp.

Jag yrkar bifall till den reservationen.

Anf. 213 TOBIAS KRANTZ (fp):

Herr talman! För närvarande ligger det 155 ärenden i Regeringskansliet, skrivelser från riksdagen, principbeslut som riksdagen har fattat som regeringen ännu inte har verkställt. 32 av dem är äldre än fem år. Det finns också åtskilliga ärenden som är betydligt äldre än så.

Flera av de här ärendena har blivit rätt uppmärksammade. De har blivit direkt spektakulära. Vi har ett par ärenden som vi redan har diskuterat tidigare under dagens granskningsdebatt. Det ärende som jag tycker är mest flagrant har handlat om riksdagens beslut att det skulle tillsättas en parlamentarisk utredning om socialförsäkringarna. Trots detta har regeringen helt struntat i att tillsätta en parlamentarisk utredning och i stället tillsatt en enmansutredning, i trots mot det riksdagsbeslut som har fattats.

Riksdagen har också under flera år tydligt och klart uttalat att reklamskatten ska avskaffas. Trots att det har skett vid ett flertal tillfällen har beslutet ännu inte verkställts. Trots att det i förhållande till hela statsbudgeten är fråga om en rätt liten summa har regeringen inte lagt fram ett förslag om att avskaffa reklamskatten.

Riksdagen har genom KU:s försorg i flera olika sammanhang granskat både enskilda fall och det övergripande mönstret i hur regeringen hanterar riksdagens tillkännagivanden. Det intressanta är att det övergripande läget i fråga om hur regeringen hanterar riksdagens tillkännagivanden inte har blivit bättre. Under de senaste åren har antalet icke verkställda beslut, eller antalet tillkännagivanden som inte har tillmötesgått, legat på ungefär den nivå de ligger på i dag. Jag tycker att det är uppenbart att riksdagen måste ställa krav på regeringen att hanteringen av tillkännagivanden måste stramas upp. Utskottets majoritet poängterar att rutinerna bör ses över i riktning mot att strama upp dem och att det är otillfredsställande med de tidsutdräkter som i dag finns.

Vi menar från reservanternas sida att det är en naturlig följd att utifrån det här resonemanget också ställa krav på att regeringen återkommer

till riksdagen med en tydlig strategi för hur det ska gå till, det vill säga hur hanteringen ska effektiviseras och hur rutinerna ska stramas upp.

I skrivelse 75 som kommer varje år från regeringen finns en förteckning över de beslut som har fattats och hur regeringen har hanterat dem uppställda departementsvis och uppställda på olika andra sätt. Men det finns ingen övergripande analys från regeringen om hur regeringen sammantaget ser på de tillkännagivanden som riksdagen har kommit med, det vill säga de önskemål som har framförts. Det finns ingen övergripande analys över antalet tillkännagivanden, över omfattningen, om det finns en ökad komplexitet i tillkännagivandena eller något annat. Det finns ingen kommentar eller diskussion alls. Det är i högsta grad rimligt att regeringen med den utgångspunkten faktiskt återkommer till riksdagen med en analys och en strategi för hur antalet tillkännagivanden som inte har tillmötesgått ska bringas ned.

Ibland sägs i debatten att vi som är kritiska mot hur regeringen hantarer tillkännagivandena vill ha ett radikalt annorlunda regelverk för hur regeringen ska hantera tillkännagivanden. Det vill vi inte alls. Vi vill att det regelverk som i dag finns ska följas. Det kan knappast vara en tillfredsställande situation när det år efter år är så pass många tillkännagivanden från riksdagen som inte följs upp och där regeringen inte informerar eller det går lång tid innan besluten över huvud taget verkställs. Det är inte tillfredsställande.

Utskottet har i total enighet sagt att utgångspunkten när det gäller tillkännagivanden ska vara att de tillmötesgår. Med så många ärenden som i dag ligger i Regeringskansliets gömmor kan det knappast anses att den utgångspunkten är tillmötesgången i regeringens hantering.

Med detta vill jag också yrka bifall till den reservation som finns i betänkandet.

Anf. 214 BARBRO HIETALA NORDLUND (s):

Herr talman! Jag håller här i min hand skrivelse 75, omnämnd flera gånger i dag, inte bara i den debatt vi just nu för. Jag tycker att den ger en bra överblick och uppdatering av regeringens hantering och beredning av riksdagens tillkännagivanden. Jag håller med om att den är på sina håll lite ojämn i redogörelsen av var ärendena befinner sig någonstans i Regeringskansliet. Det finns för flera ärenden ordentliga redovisningar, och man får en bra bild av hur regeringen tänker arbeta framgent. På andra punkter är det bara en kort kommentar.

Det instrument som redovisningen är för oss är bra för riksdagens kontroll- och uppföljningsarbete av regeringen med anledning av de olika skrivelser som riksdagens beslut föranleder.

I KU:s beredning av skrivelsen har de yttranden som övriga utskott har lämnat till konstitutionsutskottet utgjort ett bra och viktigt underlag.

Herr talman! Med tanke på att just skrivelse 75 debatterades också tidigare i dag med anledning av att ett par särskilda ärenden behandlades under granskningsdebatten, vill jag hänvisa till och instämma i mycket av vad som sades av Billy Gustafsson, Gustav Fridolin och Mats Einarsson om synsättet på tillkännagivandena och också den praxis som har utvecklats. Det förtjänar att upprepa en del av det som är utskottets utgångspunkt och som riksdagen tidigare ställt upp på. Det finns inte någon rättslig eller formell reglering av frågan om tillkännagivanden. Utskottet

förutsätter återigen att de fem punkter som tidigare i dag redovisades är relevanta. Det var Billy Gustafsson som tog upp dem i sitt anförande. Till det markerar utskottet i den här betänkandetexten vikten av att regeringen gör ansträngningar för att undvika onödig tidsutdräkt. KU stöder också det som arbetsmarknadsutskottet framhåller i sitt yttrande, nämligen att det bör vara en prioriterad uppgift för regeringen att se till att riksdagsskrivelserna slutbehandlas. KU skriver också att rutinerna bör ses över som ett led i att komma till rätta med ärenden som onödigtvis drar ut på tiden.

Det finns många intressanta aspekter på frågan. Där finns också en makt- och uppgiftsfördelning mellan riksdag och regering. Riksdagens maktställning måste vara tydlig, uttryckte Mats Einarsson saken tidigare.

Regeringen måste kunna låta bli att vidta en åtgärd, verkställa en beställning, som framställts i ett tillkännagivande. Det är nu, liksom tidigare, en av utskottets utgångspunkter också i den här saken. Med det följer, har vi sagt, att regeringen också redovisar skälen till sin bedömning. Då är det också särskilt viktigt att redovisningen inte är för knapphändig.

Herr talman! Det har hänt något i den tidigare samförståndssynen på tillkännagivanden. Den har förändrats gradvis under senare år. Numera markerar Folkpartiet och Moderaterna sin ståndpunkt. I reservationen krävs omedelbara åtgärder. Regeringen ska sedan enligt reservationen nästa år tala om hur hanteringen av riksdagens skrivelser ska effektiviseras och stramas upp.

Det är något befängt i detta. Det skiner igenom hur totalt fixerad man är vid att man förväntar sig att regeringen ska effektuera tillkännagivanden ungefär som om de vore en beställning på marknaden. Man talar om vad man vill ha, man talar om hur det ska gå till och sedan talar man om när det ska levereras. ”Bli åtlydd” var en formulering som jag tror Carl-Erik Skårman använde i sitt anförande. Bli åtlydd. Det är en felsyn.

I skrivelse 75 kan man se att det är många tillkännagivanden. Jag har inte räknat dem. Det kanske vore bra om det fanns en sifvertabell. Det kan vara riktigt som Tobias säger. Det finns sätt att utveckla skrivelsens läsbarhet. Men det finns många ärenden eller tillkännagivanden som också får en behandling som är fullständigt rimlig och adekvat inom acceptabel tid.

Men det finns – och där har ni rätt – exempel på ärenden som sitter fast sedan för lång tid tillbaka. Jag tror ni nämnde 32. Inte försvarar vi det – inte på annat sätt än att det också där i de flesta fall handlar om komplexa, svåra, sammansatta, kanske också budgetrelaterade beställningar eller tillkännagivanden.

Regeringen har också ett ansvar för lagstiftningsarbetets kvalitet, och ett komplicerat lagstiftningsarbete måste kanske få ta tid för att man ska kunna göra det på ett riktigt, vettigt och noggrant sätt.

Reservanterna är i sitt tonläge lite mästrande och misstänkliggörande. Jag tycker att man bortser alltför lätt från att regeringen måste ha utrymme också för annat än att vara ett expeditionskontor för en tillkännagivandeflod.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på reservationen.

Anf. 215 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Herr talman! Jag tror att vi måste hålla isär två saker i debatten. Den ena är frågan om hur vi tycker att regelverket ska se ut. Regelverket kan antingen ta sig uttryck i grundlag eller lag eller i en praxis som exempelvis konstitutionsutskottet har slagit fast. Det andra handlar om hur regelverket tillämpas. Där kan vi granska enskildheter. Det gör vi i det granskningsbetänkande som vi nyligen har debatterat. Vi debatterade också det övergripande mönstret nu när vi behandlade regeringens skrivelse 75. Det är två olika saker som vi måste hålla isär.

Jag tycker inte att det inom ramen för den nuvarande ordning som vi har finns utrymme för att vi vill ha ett radikalt annorlunda regelverk för hur tillkännagivanden ska hanteras. Det måste finnas ett utrymme för att, exempelvis av tekniska skäl eller om det dyker upp ekonomiska problem, kunna återkomma till riksdagen och säga: Vi kan inte genomföra detta inom en viss tid. Problemet är ju, menar jag, att vi när vi diskuterar detta inte bara hela tiden ska fastna vid själva regelverket. Vi måste också diskutera om regeringen följer det här regelverket – både i enskildheter och i det övergripande mönstret.

Då menar jag att vi nu har haft den här debatten år efter år och att vi faktiskt har varit eniga på flera punkter om att det har funnits skäl att rikta kritik mot att det har varit många tidsutdräkt. Beslut har inte verkställts. Regeringen har informerat dåligt. Är det då inte rimligt efter dessa år av kritik på flera punkter att vi faktiskt ställer krav på regeringen, på att regeringen återkommer med en strategi för hur rutiner ska effektiviseras och stramas upp och att man redovisar detta för riksdagen? Det tycker jag ändå är rätt rimligt med utgångspunkt från det som riksdagen i bred enighet, skulle jag vilja säga, har poängterat vid flera tillfällen.

Anf. 216 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att det var ett besked vi fick här, att det inte är något ändrat regelverk i grunden som åtminstone Folkpartiet begär i den här frågan. Jag tycker att det var bra att få veta det. Men den andra frågan då? Ja, det är klart att vi tycker att det är rimligt att regeringen meddelar i tid i de fall där man har svårigheter eller inte alls har för avsikt att fullfölja ett tillkännagivande.

Men min fråga är: Hur i hela friden ska det någonsin kunna bli någonting annat än den här sortens kritik från Folkpartiet och Moderaterna med tanke på de exempel som ni tar upp som avskräckande? Det gäller till exempel den här frågan om tillkännagivandet i december 2004 om en parlamentarisk utredning av socialförsäkringarna. Den har ju diskuterats tidigare i dag. När jag läser vad man skriver från regeringens sida i skrivelse 75 tycker jag faktiskt att i just det exempel som man tar upp där gör regeringen precis det som KU har uttalat att den ska göra.

På något vis är det ju ett idealt redovisningsupplägg i just det ärendet. Men man gör inte precis så som tillkännagivandet kräver, alltså talar om exakt hur, när, var och på vilket sätt. Regeringen gör i stället det som vi tidigare har krävt av dem och sagt till dem. De gör en bedömning utifrån sin utgångspunkt och sina aspekter omkring tidpunkten, när en sådan kommitté bör tillsättas och vad man behöver göra före. Man beskriver motiven till att man gör som man gör på en hel sida. Man beskriver också hur man ska gå vidare. Och då är inte det heller bra!

Anf. 217 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Herr talman! Just frågan om socialförsäkringsutredningen har vi tidigare diskuterat långt om länge. Det är naturligtvis bra att regeringen skriver mycket om de tillkännagivanden som kommer. Problemet måste ju också vara att det är rätt så anmärkningsvärt att om en bred majoritet har tagit ställning till frågan om huruvida det ska vara en enmansutredning eller en parlamentarisk utredning och tydligt sagt att det ska vara en parlamentarisk utredning så blir det ändå inte så. Det tycker jag är mycket anmärkningsvärt, och det förtjänar kritik.

Barbro Hietala Nordlund svarar inte riktigt på frågan om det övergripande mönstret. Det övergripande mönstret har nu ett antal år varit att antalet ärenden som legat på Regeringskansliet har varit på den här nivån. Det har varit 150–170 ärenden som inte har verkställts och antalet ärenden som ligger långt tillbaka i tiden är väldigt stort. Är det då, med den utgångspunkten, inte rimligt att regeringen inte bara talar om hur den har gjort i enskilda ärenden, det kravet har vi ju ställt och det är naturligtvis också ett rimligt krav när riksdagen har fattat beslut att man talar om vad som har gjorts, utan också faktiskt avkrävs att ge en samlad bedömning av hur man ser på läget när det gäller antalet tillkännagivanden? Regeringen kan ju säga när den återkommer med en strategi att den tycker att det är en bra nivå på tillkännagivandena givet antalet tillkännagivanden som den får eller vad nu regeringen vill säga.

Är det inte rimligt att riksdagen avkräver detta av regeringen? Vi får ju inte vara så hovsamma här i riksdagen att vi accepterar vad som helst. Det är ändå så att riksdagen är svenska folkets främsta företrädare. Riksdagen är den första statsmakten. Så mesiga får vi inte vara att vi bockar och bugar för allt som regeringen säger. Vi måste ändå kunna avkräva regeringen en analys, en bedömning av hur det övergripande läget ser ut. Så långt får vår mesighet eller hovsamhet inte gå att vi inte vågar avkräva regeringen det. Och jag tycker att det är dags att vi gör det nu.

Anf. 218 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att vi får en beskrivning också i regeringens skrivelse av hur man försöker utveckla det här materialet. Man har ett medvetet arbete omkring flera saker i det här materialet som man vill utveckla. Utskottet tar också upp den frågan, om hur läsbarheten ska öka och hur översikten i läsningen ska bli bättre. Man har önskemål om det. I den frågan är det ju inga problem att ha en dialog med regeringen om hur det ska bli en bättre redovisning.

Problemet är att det ni kritiserar är att ni inte alltid får det bemötande som ni har föresatt er i ett tillkännagivande. Det var vi också inne på tidigare i dag. Jag tror att det var Gustav Fridolin som satte fingret på det på ett bra sätt. När ni inte får precis den behandling som ni har önskat er formulerar ni er i er motion i termer av att regeringen är nonchalant. Över huvud taget är det ett väldigt misstänkliggörande.

Det kan finnas många olika saker som är skäl till att det tar tid ibland med vissa ärenden. Det diskuterades förra året, vet jag. Men nonchalans tror jag över huvud taget inte att det går att hitta något belägg för. Det kan finnas andra skäl. Det kan handla om ekonomin, som regeringen har beskrivit i till exempel ärendet om reklamskatten. Det ärendet har man inte nonchalerat, utan man har gjort en bedömning. Man har talat om

vilken budgetbedömning man har gjort och varför man dröjer i den frågan. Det kan, tror jag fördes fram i debatten förra året, var så att man har hög arbetsbelastning och att resurserna i Regeringskansliet på så sätt inte räcker till för att effektuera inom rimlig tid.

Men debatten är intressant. Frågeställningen är väckt. Trycket från konstitutionsutskottet på regeringen att arbeta med tidsfaktorn i det här är också väldigt starkt. Jag tror att det kan komma att hända bra saker.

Anf. 219 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Herr talman! Nej, det är riktigt att man inte kan förvänta sig att en allenastyrande konung ska åtlyda ens önskemål. Å andra sidan kan man förvänta sig att en föreningsstyrelse i Sverige åtlyder årsmötets beslut. Däremellan ligger det här: Vad är riksdagens förhållande till regeringen? Det gäller här att hitta en fast praxis för att se till att det inte finns något godtycke eller någon godtyckesmarginal för regeringen att agera på när det gäller riksdagens skrivelser.

Det måste vara en snabb behandling. Det måste finnas en redovisning av vad som har hänt. Riksdagen ska få meddelande om vad som har hänt med de skrivelser man har skickat. Annars riskerar man att, beroende på den föreningskultur vi har i Sverige, få ännu mer preciserade beställningar från riksdagen som mer och mer närmar sig den typ av skrivelser som man skickar till sin föreningsstyrelse för att få saker och ting utförda.

Jag tror att det ligger i både regeringens och riksdagens intresse att klara ut de här formerna, så att man får klarare praxis, så att man vet vad som händer och inte behöver sväva i osäkerhet om vad som kommer att hända med en skrivelse som skickas till regeringen.

Anf. 220 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Herr talman! Jag kan inte på något sätt ställa upp på den jämförelse som Carl-Erik Skårman gör med ett årsmötesbeslut och den relationen till en styrelse. Rent konstitutionellt finns det över huvud taget ingen jämförelsegrund när det gäller riksdagens hållning gentemot regeringen.

När det gäller sättet som det här ska hanteras på handlar det naturligtvis om ett förtroendefullt samarbetsklimat som kan utvecklas. Det handlar också om rutiner, praxis och regelverk som ska vara klara och tydliga och rimliga i relationen. Men jag tycker nog att den jämförelse som Carl-Erik Skårman nu upprepar, med ett årsmötesbeslut och en styrelses skyldighet att effektuera ett beslut, är alldeles tokig och felaktig.

Anf. 221 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Herr talman! Jag är övertygad om att Barbro Hietala också tycker att det är helt orimligt att förhållandet mellan riksdagen och regeringen är som mellan en riksdag och en allenastyrande konung. Mellan detta och föreningspraxis gäller det att utveckla en fast praxis så att inte riksdagen behöver sväva i okunnighet om vad som händer med dess skrivelser.

Det gäller att det inte finns utrymme för ett godtycke hos regeringen att behandla riksdagens skrivelser på det ena eller det andra sättet utan att riksdagen vet vad som händer med de önskemål man uttrycker. Invånarna i vårt land föreställer sig ofta att riksdagen är högsta beslutande organ och kan göra beställningar hos regeringen. Men här gäller det att hitta den fasta praxis som ger klarhet i vad det är som verkligen gäller.

Anf. 222 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Herr talman! Vi hörde nyss Tobias Krantz och Folkpartiet redogöra för att det inte var ett nytt regelverk de var ute efter. Däremot ville de att rutinerna skulle fungera bättre.

Hur är det med Moderaterna? Nu kan jag inte ställa den frågan för Carl-Erik Skårman har inte någon ytterligare replik. Men som jag har uppfattat Carl-Erik Skårmans hittills gjorda inlägg är det någonting helt annat han vill ha.

Ja, jag tycker också att jämförelsen med den allenarådande konungen är helt fel, för att inte säga tokig också.

Anf. 223 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Herr talman! Nu är nog konstitutionsutskottets ledamöter, inklusive jag själv, ganska trötta. Jag ska därför fatta mig mycket kort. Det här betänkandet, KU24, står nämligen till stora delar för sig självt. Här tar vi upp en del av de tillkännagivanden som gjorts till regeringen och gör en del analyser av dem. En sådan som jag vill göra tydlig är till exempel det som står på s. 19 i utskottets ställningstagande:

”Sammantaget ger utskottens yttranden vid handen att det inte är ovanligt att behandlingen av riksdagens skrivelser fördröjs på ett otillfredsställande sätt. Kritiken från förra årets behandling av motsvarande regeringskrivelse för dröjsmål med att vidta åtgärder kvarstår därmed.”

Herr talman! Låt mig också påpeka två andra saker i ställningstagandet.

Det ena gäller ett tillkännagivande som kommer från vårt eget utskott. Det är från 2001/02, då vi krävde en översyn av konsekvenserna av ramlagstiftning. Regeringen säger att man tittar på hur en sådan fråga lämpligen kan behandlas, och utskottet konstaterar att nu har den tid förflutit som räcker för att göra de överväganden som behövs. Vi förväntar oss alltså att den här översynen snarast sätts i gång.

Slutligen, herr talman, vill jag möjligen svara något på det jag hörde i Barbro Hietala Nordlunds replikväxling tidigare. Hon avkrävde Folkpartiet och Moderaterna besked om de vill ha ändrade regler. Vad jag förstod var det ingen av dem som egentligen ville ha några ändrade regler när det gäller det här avsnittet. Det vill dock egentligen vi i majoriteten. Vi vill det inte nu, i och för sig, och vi är kanske inte helt klara på att vi egentligen ska ha det. Men vi säger att det är bra om Grundlagsutredningen tittar på det här, för det finns en svårighet i att tillkännagivanden inte har någon rättsreglering. Och vi har tittat på det i granskningsdebatten tidigare, att vi bara har den här praxisen från utskottet att falla tillbaka på. Det kan vara vettigt att Grundlagsutredningen tittar på hur man möjligen kan reglera tillkännagivandeinstrumentet framöver.

Anf. 224 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Herr talman! Jag tänkte inte söka polemik med Gustav Fridolin om någonting i sak som han har sagt utan bara konstatera att vi förstås också tycker att det är utmärkt att frågan om tillkännagivanden diskuteras och tas upp i Grundlagsutredningen. Jag tror att det är en så pass viktig fråga som bör tas upp där och som då kommer att behandlas under den större frågan som handlar om regeringens förhållande till riksdagen. Jag tycker att det är utmärkt att så sker.

Det som är viktigt för oss i den här debatten är att verkligen lyfta upp frågan om regeringen följer det regelverk som i dag finns. Det gäller både enskilda fall och det övergripande mönstret. Och vi menar att det finns en hel del kritik att rikta mot regeringen också mot bakgrund av det regelverk som i dag finns. Men vi har ingenting emot att frågan lyfts upp i Grundlagsutredningen och att det där eventuellt skulle kunna bli en förändring av regelverket.

Anf. 225 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Den punkt som Tobias Krantz lyfter upp är väl den som också övriga utskottets ställningstagande bygger på. Man säger att kritiken från förra årets behandling av motsvarande regeringsskrivelse för dröjsmål med att vidta åtgärder kvarstår. Det finns väl därmed en kritik från hela utskottet. Det är till och med det ord man använder.

För övrigt tror jag att regeringen kommer att återrapportera någon form av strategi kring det här. Jag tror att det kommer att göras i en skrivelse som kallas 75 som kommer varje år. Sedan kan man tycka att den strategin inte är speciellt bra eller inte tillräcklig, men jag tror att den kommer. Jag tror att den kommer att fortsätta att komma varje år. Vi kommer att fortsätta att ha den här typen av debatter varje år.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 juni.)

14 § Stärkt skydd för ensamkommande barn

*Stärkt skydd för
ensamkommande barn*

Föredrogs

lagutskottets betänkande 2004/05:LU26

Stärkt skydd för ensamkommande barn (prop. 2004/05:136).

Anf. 226 RAIMO PÄRSSINEN (s):

Herr talman! Vi ska nu debattera lagutskottets betänkande nr 26, *Stärkt skydd för ensamkommande barn*.

I det beskriver vi en proposition som innehåller förslag som syftar till att stärka skyddet för barn som av flyktingskäl eller andra skäl kommer ensamma till Sverige och söker uppehållstillstånd här.

Förslagen tar sikte på det rättsliga föräldraskapet för dessa barn, och ikraftträdandet är föreslaget till senast den 1 juli 2005.

Det som gäller nu är att när ett ensamkommande barn kommer till Sverige förses barnet med en god man. Den gode mannen har i uppgift att ersätta barnets föräldrar i deras egenskap av förmyndare för barnet. På denna grund kan den gode mannen företräda barnet i dess ekonomiska angelägenheter och i vissa avtalsrättsliga sammanhang.

Vad som föreslås som steg ett är att barnet så snart som möjligt efter sin ankomst till Sverige ska få en god man som i föräldrarnas ställe kan agera som både förmyndare och vårdnadshavare för barnet. Den gode mannen får då befogenhet också att besluta om barnets personliga angelägenheter, till exempel var barnet ska bo och gå i skola. Om barnet senare beviljas uppehållstillstånd ska en särskilt förordnad vårdnadshavare

utes enligt föräldrabalkens regler. Detta ska kunna ske på den grunden att barnets föräldrar är varaktigt förhindrade att utöva vårdnaden, vilket är en nyhet. I motsvarande läge har vårdnadshavaren hittills bara kunnat utses om barnets föräldrar är döda. I många fall är dock det ensamkommande barnets föräldrar i livet i utlandet.

Detta har även betydelse för nationella förhållanden. Den nya regeln om särskild vårdnadshavare vid varaktigt hinder får betydelse för nationella situationer. På den grunden kan man till exempel snabbt utse vårdnadshavare för ett barn vars föräldrar är försvunna och befaras omkomna. Tidigare var det nödvändigt att avvakta en dödförklaring.

Herr talman! Utskottet föreslår att riksdagen antar lagförslagen och avslår samtliga motionsyrkanden. I betänkandet finns det sex reservationer.

Anf. 227 INGER RENÉ (m):

Herr talman! Regeringen föreslår alltså nu en ny lag om god man för ensamkommande barn och barn vars föräldrar har försvunnit men ännu inte dödförklarats. Förslaget syftar till att stärka skyddet för barn som befinner sig på svensk mark utan föräldrar eller annan vårdnadshavare, antingen de söker asyl eller har förlorat sina föräldrar på annat sätt som till exempel i flodvågskatastrofen i Asien. Propositionen är till stor del ett svar på den allvarliga kritik som riktats mot hur svenska myndigheter tagit emot ensamkommande barn. Såväl Europarådets kommissarie för mänskliga rättigheter som FN:s barnrättskommitté har kritiserat Sverige, främst för att barn tillåtits lämna boenden på Migrationsverkets anläggningar och sedan försvunnit.

Enligt FN:s konvention om barns rättigheter har ensamkommande flyktingbarn rätt till samma skydd som alla andra barn i Sverige. Det är positivt att vi nu har fått ett förslag som stärker skyddet för dessa barn. Det är möjligen negativt att det har tagit så lång tid.

Vi moderater tillstyrker förslaget, men vi har några synpunkter som hade gjort lagtexten än bättre om vi hade fått genomslag för dem. Vi redovisar våra synpunkter i fyra reservationer.

Den första reservationen handlar om godmanskapets omfattning. Det finns redan i dag ett flertal instrument som benämns god man. Det har blivit ett samlingsbegrepp för vitt skilda verksamheter som med tiden har fått en tämligen vag innebörd för allmänheten. Då finns det en risk att olika förordnade personer gör olika bedömningar om innehållet i sitt uppdrag. Vi menar att uppdraget skulle bli tydligare och mer rättssäkert om regeringen återkommer med en mer preciserad reglering om uppdragets omfattning.

Den andra reservationen handlar om att den gode mannen ska förordnas senast 24 timmar efter barnets ankomst till Sverige. Det har förekommit att det kan ta upp till tre fyra månader innan en god man har utsetts av överförmyndarnämnden, och det är alldeles oacceptabelt. Det juridiska biträdet, som Migrationsverket utser, ska ju bara hantera biståndsfrågor – den gode mannen allt annat. Det är alltså orimligt att det inte ska förordnas en god man genast, och därför menar vi att man bör ha 24 timmar på sig, men sedan ska den gode mannen vara förordnad.

Den tredje reservationen behandlar registerkontroll innan någon förordnats till god man. Ensamkommande barn lever under mycket speciella

och svåra förhållanden, och de är också mer utsatta än andra barn. Inte minst alla dessa försvinnanden som Sverige har kritiserats för vittnar ju om att de har en mycket skyddslös position. Den gode mannen, när det gäller de asylsökande barnen eller barn som av andra skäl behöver en god man, arbetar ju också ensam med barnen. Den kontroll och den uppsikt som finns till exempel när lärare arbetar i svåra förhållanden med barn finns inte. I de fallen har man ju kolleger och andra som också har uppsikt över hur barnet mår och hur förhållandet är mellan läraren och det ensamma barnet. Den kontrollen finns inte när det gäller god man och asylsökande barn. Därför menar vi att man måste ställa särskilda krav på lämpligheten hos den gode mannen, och därför vill vi moderater ha obligatorisk kontroll i belastningsregistret innan förordnande om god man för att skydda dessa skyddslösa barn.

Till slut gäller det tystnadsplikten. Regeringen gör bedömningen att ingen uttrycklig regel om tystnadsplikt behövs. Det är betänkligt att den gode mannen inte har tystnadsplikt, menar vi, särskilt med hänsyn till att alla andra inblandade i processen ofta är belagda med tystnadsplikt. Även om en förälder till ett asylsökande barn inte har tystnadsplikt bör en god man ha det. Ett skäl till det är att den gode mannen kanske måste inta ställning som vårdnadshavare för barnet men de facto också vara en myndighetsperson. Tystnadsplikten skulle starkt bidra till att skapa en förtroendefull relation mellan den gode mannen och barnet. Utan det förtroendet finns risken att uppgifter som har betydelse i asylprocessen inte kommer fram. Regeringen har också i propositionen visat att den uppmärksammat det här problemet genom att anföra motiveringen att det ett barn berättar i förtroende för sin gode man inte ska komma fram. Vi anser att det finns anledning att ytterligare markera detta genom en lagreglering.

Jag står naturligtvis bakom våra fyra reservationer, men för tids vinande yrkar jag bara bifall till reservation nr 1, herr talman.

Anf. 228 MIA FRANZÉN (fp):

Herr talman! Ledamöter av lagutskottet och åhörare! Vi i Folkpartiet välkomnar betänkandet *Stärkt skydd för ensamkommande barn*. De förslag till förändringar som finns i betänkandet syftar till att förbättra och öka tryggheten för barn som kommer ensamma till Sverige av flyktingskäl eller andra skäl. Det känns helt riktigt att skydda de ensamma barnen särskilt och se till att de så kort tid som möjligt upplever att de står ensamma och utlämnade i en främmande värld. En vuxen i barnets närhet, den gode mannen, blir tryggheten när föräldrarna inte finns där för barnet.

Folkpartiet har ändå valt att reservera sig vid endast två punkter i detta betänkande. Vi är alltså till största delen väldigt nöjda med det.

Den första reservationen gäller att vi liksom Moderaterna, Centern och Kristdemokraterna önskar en tydlig tidsfrist, inom 24 timmar, i stället för det mer flytande begreppet ”skyndsamt” för förordnande av god man. Det är mycket viktigt att snabbt se till att en vuxen människa i form av en god man får ansvaret för det barn som ensam och därmed utsatt kommer till ett främmande land, Sverige. Det har hänt, som vi också hörde Inger René berätta om, vid ett flertal tillfällen att barn försvunnit när de kommit till Sverige. Några barn har till och med kunnat spåras till

barnprostitution i andra europeiska länder. Andra barn har inte återfunnits alls, och vad de råkat ut för vet vi inte. Om en tidsfrist skulle införas är jag övertygad om att kommunernas beredskap att snabbt förordna gode män skulle förbättras. Därmed skulle säkerheten och tryggheten för de utsatta ensamkommande barnen avsevärt förbättras.

Vi vill dock inte enbart ha en kort handläggningstid i dessa fall. Säkerheten för barnet är av så väsentlig betydelse att Folkpartiet tillsammans med Moderaterna, Centern och Kristdemokraterna reserverat sig även till förmån för att överförmyndaren ska kunna begära utdrag ur belastningsregistret hos Rikspolisstyrelsen. Denna reservation finns under punkt 4.

I dag kan man begära utdrag ur belastningsregistret för ett antal tjänstetillsättningar, bland annat för lärare i förskolan. Vi menar att ansvaret för ett ensamkommande barn är ännu mer långtgående för den gode mannen, som ska fatta beslut i vårdnadshavarens ställe, än för den som tillsammans med övrig personal på en förskola tar hand om en grupp barn. Det är rimligt att höga krav ställs på den gode mannen, som därmed har ett stort och personligt ansvar för barnets väl och ve.

För tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 2 i lagutskottets betänkande nr 26, men jag står givetvis även bakom reservation 4. I övrigt yrkar jag bifall till utskottsmajoritetens förslag.

Anf. 229 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! Vi från alliansens sida är överens om väldigt mycket när det gäller de utsatta barnen. Vi har alla en fråga som det finns anledning att besvara: Kan någon någonsin vara så utsatt som ett litet barn utan vare sig föräldrar eller andra anhöriga i ett främmande land?

Vi har under den här våren blivit påmind om de barn som försvinner i Sverige. Vi har för inte så länge sedan till exempel fått kännedom om att sex barn återfunnits hos människosmugglare i Holland. Det är naturligtvis inte acceptabelt att ensamma flyktingbarn har så dåligt skydd att de hamnar i händerna på hänsynslösa människosmugglare. Enligt uppgifter har 48 barn och ungdomar under år 2003 försvunnit från Migrationsverkets förläggningar utan att någon vet vad som egentligen hänt med dem. Detta måste utredas! Vad har hänt med barnen? Var finns de nu?

Herr talman! Det är över tre år sedan som brister i mottagandet av ensamma flyktingbarn först uppmärksammades. Därför är det viktigt att propositionen nu kommer och att vi i utskottet får möjlighet att ta ställning till förslagen där. Många är riktigt bra, och dem ställer vi helt och hållet upp på, men vi har också uppmärksammat sådant som inte är så bra. Mina kolleger Inger René och Mia Franzén har lyft fram sådana förslag som vi är överens om att vi inte kan ställa upp på. Centerpartiet står också bakom de förslagen.

Nu handlar det om att visa handlingskraft och politiskt ansvarstagande från Socialdemokraternas sida, att inte tillåta att det sätts en prislapp på de ensamkommande flyktingbarnens trygghet. Det är vår uppgift att se till att något händer på den punkten. Kristdemokraterna har sedan länge presenterat en rad förslag som rent konkret skulle innebära ett bättre skydd för barnen mot kränkningar, mot utnyttjande och mot smuggling. En del av förslagen finns med här, andra har vi påpekat. Det gäller inte minst gode mannens roll; den är viktig.

År 2003 sökte 561 ensamkommande barn asyl i Sverige. Barn och unga som tvingats lämna sin familj och sitt hem genomgår stora trauman. Många har dessutom upplevt svårigheter före och under flykten. Oviss-heten och oron för anhöriga i hemlandet utgör en svår psykisk press när de väl är i Sverige. Omkring hälften av dessa barn placeras i gruppbo-ende, alltså på Migrationsverkets förläggningar. Och som jag tidigare sade försvann många av de barn som kom år 2003. Polisen hävdar att ungefär 1 500 barn nu är på flykt och försvunna runt om i landet.

Då är det väl inte så underligt, herr talman, att vi kräver att det ska finnas en god man inom 24 timmar, och att vi dessutom kräver att man kollat den gode mannen i Rikspolisstyrelsens register innan förordnande sker så att det verkligen blir en bra god man för de här barnen. Vi krist-demokrater kräver förändring och åtgärder. Dessa barn har samma värde som alla andra barn i vårt samhälle, och de ska därför säkras trygghet.

Herr talman! Jag ställer mig bakom våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall enbart till reservation nr 2.

Anf. 230 MARIA HASSAN (s):

Herr talman! Det ärende som vi behandlar i dag berör en liten men yt-terst utsatt grupp människor. Det handlar om ensamkommande barn och redan själva orden väcker starka känslor. De påminner oss om den grymma verkligheten runt om i världen, som tvingar tusentals människor på flykt.

Jag känner mig väldigt privilegierad eftersom jag inte behövt skiljas från mina barn för att rädda deras liv. Anledningarna till att barnen kommer ensamma är olika. Oftast är det vuxnas beslut som ligger bakom deras flykt. De kommer i stor utsträckning från kaotiska områden med krig, väpnade konflikter, förföljelse och terror. Barnen har svåra upple-velser i bagaget när de kommer till Sverige – en stark separationsångest, våld, ovisshet, övergivenhetskänsla, oro för anhöriga i hemlandet. Även om de i vissa fall har anhöriga i Sverige är det inte nödvändigtvis någon som de känner väl eller som med glädje tar emot dem. Endast ett fåtal av de ensamkommande barnen har identitetshandlingar när de ansöker om asyl.

Att skiljas från sina föräldrar och komma till ett främmande land utan trygga vuxna är en stor psykisk påfrestning. Dessutom finns det farhågor om att unga utnyttjas sexuellt, som arbetskraft eller i brottslig verksamhet under flykten. Både Sida och flera frivilligorganisationer gör stora hu-manitära insatser för att förebygga att unga sänds ensamma till Sverige. Trots detta vistas minst 100 000 ensamma barn i Västeuropa. Hundratals kommer till Sverige. Förutom ofta traumatiska upplevelser har dessa barn även starka förhoppningar om trygghet och skydd samt drömmar om en bättre framtid i Sverige.

Mottagandet av ensamkommande barn har hittills varit bristfälligt. Frågan aktualiserades särskilt när några barn försvann utan att vare sig Migrationsverket eller kommunerna visste vart de tagit vägen. Regering-en ansåg att det var otillfredsställande att otydligheten i ansvarsfördel-ningen mellan Migrationsverket och socialtjänsten i de kommuner där barnen vistas utgjorde ett hinder för att kunna tillgodose de mest utsatta barnens behov av skydd och trygghet. Migrationsverket och Socialstyre-len fick därför i uppdrag att kartlägga de ensamkommande barnens be-

hov och komma med förslag om att förbättra situationen för dessa barn. Åtgärdsförslagen i rapporten överensstämmer i huvudsak med regeringens lagändringsförslag.

Majoriteten i lagutskottet välkomnar regeringens förslag som bygger på en överenskommelse med Vänsterpartiet om att en god man ska utses för de utsatta barnen så snart det är möjligt. Den som enligt den nya lagstiftningen förordnas att vara god man träder i både vårdnadshavarens och förmyndarens ställe.

Ensamkommande barn får möjlighet att bygga varaktiga och trygga relationer med vuxna. De motioner som väcktes i samband med propositionen visar på ett känslomässigt engagemang för ensamkommande barn. Majoriteten avstyrker dock samtliga reservationer, eftersom vi anser att vissa av yrkandena i motionerna är tillgodosedda i regeringens förslag och andra blir omöjliga att tillämpa i verkligheten. I vissa fall kan de till och med motverka det goda syftet – barnens bästa.

Moderaterna och Kristdemokraterna anser i sin reservation att god mans uppdrag för ensamkommande barn bör preciseras ytterligare utan att lämna egna konkreta förslag. Jag undrar hur en lagstiftare ska kunna förutse alla livssituationer, och om han bör detaljreglera dem? En god man måste kunna handla utifrån barnens bästa i en konkret situation.

I en gemensam reservation yrkar oppositionen att god man för ensamkommande barn bör utses inom 24 timmar. I lagtexten står att förordnande ska så snart det är möjligt. Det är i viktigt att lagtexten också får en förankring i verkligheten och är praktiskt genomförbar.

Många ensamkommande barn kommer till myndigheternas kännedom sedan de vistats en längre eller kortare tid i landet. Uppdraget är så pass komplext att vi måste ge socialtjänsten en möjlighet att hitta en god man som uppfyller höga lämplighetskrav. Det är väl vad samtliga partier i lagutskottet egentligen vill.

Vi avstyrker oppositionen krav på att ge överförmyndaren rätten att begära utdrag ur Rikspolisstyrelsens belastningsregister vid förordnande av god man för ensamkommande barn. Den frågan är viktig. Men inom Regeringskansliet pågår redan beredningsarbete om att införa möjligheten för överförmyndaren att begära utdrag ur belastningsregistret. Överförmyndaren är skyldig att se till att den som förordnas som god man är lämpad för att arbeta med barn i utsatta situationer.

Majoriteten i utskottet avvisar kravet från Moderaterna och Kristdemokraterna om att införa en tystnadsplikt för den gode mannen. Om vi verkligen har goda intentioner att likställa gode män för ensamkommande barn med föräldrar kan vi inte samtidigt skapa särskilda regler för gode män. Svenska föräldrar omfattas inte av tystnadsplikt. Att bygga upp ett förtroende är en process som långt ifrån är beroende av tystnadsplikt.

Herr talman! Med de lagändringar som tas upp i lagutskottets betänkande ger vi likabehandling för ensamkommande barn och förhoppningsvis bättre förutsättningar för en ljus framtid i Sverige.

Anf. 231 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Maria Hassan säger att vi inte vet var ”några” barn är. När vi vet att 1 500 barn är på flykt tycker inte jag att det är ”några”. Vi vet enligt Migrationsverkets egna rapporter att 48 barn är borta. De har

bara avvikit. Då är det för mig inte ”några” barn. Den etik som jag bygger mitt anförande på är att alla dessa barn har ett värde. Procentuellt är det väldigt många barn.

Jag undrar vad Maria Hassan egentligen menar när hon säger så. Jag kan inte se att det är ”några” barn. Jag ser det som ett allvarligt problem. Det handlar om att ge den gode mannen en tydlig uppgift. Det krävs att han inom ett dygn får ett ansvar för barnet. Det är att skydda barnet från att försvinna och mot de krafter som annars skulle möta barnet. Det är därför som vi kräver det.

Maria Hassan säger att vi inte ska söka i belastningsregistret när man utser gode män. Men det gör vi ju med varenda förskollärare, lärare och andra som söker tjänster. Då tittar vi efter i registret. Ändå har de barnen föräldrar och vuxna som tar ansvar för dem. Nu handlar det om att vi ska skydda dessa arma barn snabbt. De ska snabbt få en hjälp, ett stöd och en trygghet.

Anf. 232 MARIA HASSAN (s) replik:

Herr talman! Den första frågan gällde hur många försvunna barn vi får acceptera. Jag tycker inte att vi ska acceptera att ett enda barn försvinner. Men både Yvonne Andersson och andra som sitter här i salen förstår att det är omöjligt att följa upp var dessa barn befinner sig så länge de inte kommer till Migrationsverkets eller myndigheternas kännedom.

Vi borde samarbeta mycket mer på det internationella området. Dessa barn flyttar runt i hela Västeuropa. I och med att vi utser gode män som träder in i föräldrarnas roll hoppas jag att vi inte längre behöver tala om att barn som försvinner, åtminstone här i Sverige.

Den andra frågan gällde tystnadsplikt. Jag har inte sagt att vi är emot tystnadsplikt. Jag sade bara att den frågan bereds. Den kommer att behandlas under hösten.

Anf. 233 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Nu tog jag över huvud taget inte upp frågan om tystnadsplikten. Jag tog upp det faktum att när man tillsätter en god man ska man se efter i belastningsregistret att denna gode man inte är belastad för något.

Vad vet vi om hur de här barnen har försvunnit? Kan vi anse att vi ska ha den bestämmelsen i lagen när det gäller förskollärarpersonal, skolpersonal och andra ska vi väl självklart ha det när det gäller gode män.

Gode mannen ska få en tydlig roll och ta ett ansvar. Att det blir ett beteende med det ansvarstagandet och en pedagogisk modell för hur man möter barnet innebär inte att vi nonchalerar gode mannen som ställföreträdare för föräldrar. Tvärtom kräver vi en ökad professionalitet och ett tydliggörande av vem som har ansvar för ett barn och av vem som ansvar ska utkrävas.

Det sista är inte minst viktigt när så många barn har försvunnit och flyter omkring. Det är alldeles självklart att man borde ha kunnat satsa resurser på att leta reda på fler av dessa 1 500 barn. De riskerar nu att finnas flytande runt.

Anf. 234 MARIA HASSAN (s) replik:

Herr talman! Jag ber om ursäkt. Det var inte tystnadsplikt som du talade om. Du har rätt. Det gällde utdrag från belastningsregistret. Där är vi överens. Vi motsätter oss inte att det måste bli samma regler som vi redan i dag har i Sverige för andra yrken. Den frågan bereds och kommer att behandlas under hösten.

Anf. 235 INGER RENÉ (m) replik:

Herr talman! Jag måste fortsätta på den tråden. Det var i så fall en nyhet som jag har försökt ta reda på men inte fått veta på departementet. Det är bra om det bereds och att ett förslag kommer. Men jag kan inte för mitt liv begripa varför vi inte redan i dag ska besluta om att tystnadsplikt ska gälla på samma sätt som för en del annan personal som också har tystnadsplikt. Som Maria Hassan mycket värtaligt sade är dessa barn extra sårbara. De har ett extra bekymmersamt liv. Det är alldeles rätt. Därför borde man kunna göra den här sökningen.

Vi vet också från andra ämnen som vi har diskuterat att det inte alltid är av välvilja som man ställer upp när det gäller att hjälpa och hantera barn. Risken är stor att det kan finnas oönskad personal. Det har också visat sig när det gäller dem som har flytt eller kommit bort från Migrationsverkets anläggningar. Det är inte alla som behandlar de barnen med ansvarskänsla och välvilja. Jag tycker att det är synd att vi inte kan få ett gemensamt ställningstagande om detta.

En annan fråga gäller tystnadsplikten. Den gode mannen samarbetar med annan personal som har tystnadsplikt. Därför kommer den gode mannen i en alldeles speciell ställning i de diskussionerna som inte är till gagn för barn. Maria Hassan jämförde den gode mannen med föräldrar. Men nog tycker väl också Maria Hassan att det är skillnad på att vara god man och vara förälder?

Jag har en speciell fråga om att det icke är tystnadsplikt. Det gäller den information som den gode mannen får från barnet. Vad kan hända med den informationen när uppdraget som god man är avslutat? Vem äger då informationen?

Anf. 236 MARIA HASSAN (s) replik:

Herr talman! Jag har inte riktigt något svar på den andra delen av din fråga. Jag utgår från att de människor som utses som gode män har sådana kvalifikationer att de handskas varsamt med den informationen.

Jag utgår ifrån att man ställer de krav på gode män som man ställer generellt, inte bara för ensamkommande barn utan även för andra människor här i Sverige.

Anf. 237 INGER RENÉ (m) replik:

Herr talman! Maria Hassan utgår från att man handskas varsamt med informationen. Om vi har den fromma förhoppningen att människor utan lagstiftning handskas varsamt med den information de får skulle vi inte behöva ha tystnadsplikt över huvud taget för de människor som arbetar inom socialtjänsten. Jag skulle vilja att Maria Hassan utvidgade detta lite grann.

Beträffande 24-timmarsfristen sägs det att en god man ska tillsättas skyndsamt. Enligt Maria Hassan kan dessa barn ha varit i Sverige i veck-

or och månader innan det blir uppenbart för Migrationsverket att de finns här som asylsökande. Det är klart att vi inte menar att man ska tillsätta en god man innan man har fått kännedom om att barnet har kommit till Sverige och är asylsökande. Det är alldeles självklart. Men vi menar att 24-timmarsfristen ska gälla från den tidpunkten.

Sedan vill jag bara göra en liten rättelse till protokollet. Maria Hassan sade att det var reservationer från Moderaterna och Kristdemokraterna. Det finns två tunga reservationer som hela alliansen står bakom, alltså inte bara två partier.

Anf. 238 MARIA HASSAN (s) replik:

Herr talman! Jag nämnde i mitt anförande de två reservationerna som hela oppositionen står bakom.

När det gäller 24-timmarsregeln önskar jag att vi kunde utse en god man för ett ensamkommande barn direkt, samma timme som man får kännedom om att barnet finns här. Men vi kan inte ställa höga krav på den gode mannens lämplighet och samtidigt säga att de måste utses inom 24 timmar.

Då skulle jag vilja fråga dig, trots att du inte har rätt till ytterligare replik: Vilka straffåtgärder ska vi ha mot de personer som jobbar inom socialtjänsten när de inte klarar att uppfylla 24-timmarskravet? Dessutom är det ovanligt med en sådan detaljreglering i svensk lagstiftning. Jag tror inte på det.

Politikerna måste visa att de har en verklighetsförankring när de lagstiftar.

Anf. 239 TASSO STAFILIDIS (v):

Herr talman! Jag ska här i dag inte prata om Sveriges inhumana flyktingpolitik och de personliga tragedier som den leder till. Jag tänker inte heller gå in på att Vänsterpartiet ifrågasätter om det över huvud taget är lämpligt att barn tvingas bo på Migrationsverkets institutioner. Jag ska börja med att tala om att jag är väldigt glad över att vi i Vänsterpartiet har varit med och samarbetat med regeringen om det här väldigt viktiga lagförslaget.

Det är angeläget att på alla sätt och vis stärka och förbättra situationen för de barn som kommer ensamma hit till vårt land. Det handlar om barn som riskerar att föras bort av människor som utger sig för att vara nära anhöriga. Det handlar om barn som spårlöst försvinner från Migrationsverkets boenden. Det handlar om barn som riskerar att utnyttjas av hänsynslösa människohandlare.

Men det handlar också om de barn som kommer hit med en av eller med båda sina föräldrar, föräldrar som sedan blir så sjuka av den olidliga väntan som dagens asylprocess innebär att de inte längre kan ta hand om barnen. Eller också handlar det om de barn vars föräldrar tagit livet av sig. I alla dessa fall handlar det om barn som kommit till Sverige, nästan utan undantag på flykt från mycket svåra förhållanden.

Att barnet kommer hit utan sina föräldrar eller av någon orsak blivit lämnat ensamt under vistelsen i vårt land gör naturligtvis att situationen för de här barnen är extra tuff. De är i behov av ett stort stöd ifrån vuxen världen. Det är för att underlätta för alla dessa ensamma barn som förslaget om god man och särskilt förordnad vårdnadshavare har kommit till.

Jag tror egentligen att vi allihop härinne är väldigt överens om att den här lagändringen är jättebra.

Jag vet inte riktigt hur jag ska tolka de borgerliga reservationerna eftersom ni på flera punkter har reserverat er till förmån för yrkanden som redan är tillgodosedda. Jag har i alla fall valt att inte tolka detta som någon allvarlig kritik av det framlagda förslaget utan mer som ett återkommande gnäll från alliansen. Som exempel kan jag nämna reservation nr 2 i betänkandet.

Här är ni i de borgerliga partierna rörande överens om att det bör införas en tidsfrist i lagtexten inom vilken en god man ska förordnas; det har ju diskuterats här innan. Ni har fastnat för en gräns på 24 timmar. Utskottsmajoriteten har ingen annan uppfattning än att ett förordnande av god man till ett ensamt barn ska ske så fort det någonsin går. Men ni kan kanske inte se att det faktum att detta ska ske skyndsamt faktiskt betyder att det i de allra flesta fall kommer att ske inom 24 timmar.

När det gäller reservation nr 4 kan jag glädja er med att berätta att förslaget till ändring i förordningen om belastningsregister är så gott som klart. Det blir ingen fråga som kommer upp i riksdagen. Överförmyndaren kommer att få rätt att begära utdrag ur belastningsregistret innan någon utses till förmyndare, god man eller förvaltare. Detsamma gäller när det är en tingsrätt som utser god man.

Denna ändring kommer att träda i kraft samtidigt som förslaget om god man för ensamkommande barn, alltså den 1 juli. Rätten att få utdrag ur belastningsregistret är ingenting som gör att man kan slå sig till ro och strunta i att ta reda på om den blivande gode mannen verkligen är lämplig.

Herr talman! Vi har sett exempel från skolans värld där rektorer har uttryckt att de har slappnat av under anställningsintervjuer och undvikit att ställa vissa frågor därför att personen i fråga inte har någon prick i belastningsregistret. Så får det verkligen inte gå till. Man måste komma ihåg att ett registerutdrag inte säger hela sanningen om en person.

Likasa kan det finnas fall där en person har en anmärkning i belastningsregistret som inte på något sätt är relevant för uppdraget som god man. Det måste alltid handla om en prövning i det enskilda fallet. Nu kommer det trots allt ett förslag, och det träder i kraft samtidigt som den här lagen.

Jag vill betona att överförmyndaren har ett stort ansvar när det gäller att se till att den som får ett sådant här förordnande är lämplig som person och är beredd att verkligen ta ansvar för barnet – och jag vill betona ansvaret för barnet. Den gode mannen måste hela tiden agera utifrån det enskilda barnets bästa.

Eftersom det handlar om barn som är ensamma krävs det av den gode mannen att hon eller han utför många av de uppgifter som barnets föräldrar annars skulle ha tagit hand om. Det här betyder också att överförmyndaren måste se till att den gode mannen inte har så många uppdrag att det går ut över barnets bästa. Det här är något som betonas både i propositionen och i utskottets betänkande. Ni är några som har reserverat er där.

Vänsterpartiet drev väldigt hårt i förhandlingen om den här propositionen frågan om en siffra. Men under beredningsarbetet kom vi fram till något annat. Jag tror inte att det är lämpligt att ha en exakt siffra som

sätter gräns för hur många uppdrag en god man kan ha. Precis som alla andra barn kan dessa barn ha skiftande behov. Men överförmyndaren kanske bör reagera om personen i fråga livnär sig på sin verksamhet som god man. Jag vet att sådant förekommer, och jag är mycket kritisk till det.

Att barn har skiftande behov betyder kanske att en god man bara kan ha hand om max tre eller fyra barn medan en annan god man som har hand om barn som inte har lika stora behov kanske kan sköta sex barn. Alltså vore det olyckligt med en gräns eftersom man måste utgå från det enskilda barnets behov, och att behoven är skiftande får vi aldrig glömma bort.

Att belägga den gode mannen med tystnadsplikt är inte något som jag eller utskottsmajoriteten tycker är önskvärt. Det kan leda till att barnets bästa inte tillgodoses. Däremot är det självklart att en god man ska bete sig på ett sådant sätt att barnet får förtroende för personen. Vad ska man annars med en god man till? En förälder har inte tystnadsplikt när det gäller det egna barnet. Överförmyndaren måste se till att den person som utses till god man har rätt förutsättningar för att klara av uppdraget. Det tycker jag är en ytterst viktig signal som vi här i riksdagen måste ge.

Den person som tar på sig ett sådant här uppdrag måste vara införstådd med vad det innebär. Det är just på grund av att ett uppdrag som god man kan variera så mycket som det heller inte är bra att i lag ytterligare förtydliga vad godmanskapet innebär. Det kan i värsta fall leda till motsatsen och till feltolkningar som är negativa för barnet. Och det vill väl inte någon av oss här i kammaren.

Förslaget om en uppdelning av ansvaret för de ensamkommande barnen mellan Migrationsverket och kommunerna, alltså det som riksdagen har beslutat att tillkännage för regeringen, kommer upp för ställningstagande till hösten.

Herr talman! Jag vill avsluta med att passa på att ifrågasätta själva benämningen god man. Det är säker flera av oss som tycker att benämningen god man inte är så självklar. Man fortsätter att ha en manlig beteckning på ett förordnande. Jag förstår att detta också hör ihop med ombudsmannaförfarandet och att man utifrån det tycker att man ska fortsätta att kalla det för godmanskap. Jag tycker att det är dags att vi ifrågasätter vad vi kallar saker och ting för.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till propositionen och till förslaget i lagutskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Anf. 240 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! När vi i alliansen diskuterade det här betänkandet var vi överens om att vi var trötta på att regeringen inte hade kommit med något långt tidigare. Alla instanser, och till och med Migrationsverket, har ju påvisat problemet med de ensamkommande barnen. Därför kunde vi nu inte tillåta dessa svävande beteckningar som att en god man ska tillsättas så snart som möjligt, att den gode mannen ska jobba utifrån barnets bästa och att överförmyndaren ska ha rätt att begära utdrag ur belastningsregistret.

Här rör det sig om ensamkommande barn som är mer utsatta än någon annan människa, skulle jag vilja säga. Ett ensamkommande barn som kommer till ett främmande land och inte kan språket är ju totalt

överlämnat till människors goda vilja. Varför ska vi just då släppa på kravet på precisa, tydliga mål och ansvar som människor ska uppfylla så att vi också kan utkräva ett ansvar? Är det inte detta det har handlat om när 1 500 barn flyter omkring och 48 barn försvinner? De har avvikit, säger myndigheterna. Och vi har ingen som vi kan utkräva ett tydligt ansvar av för att 48 barn är borta. Det är detta det här handlar om.

Inom 24 timmar ska en god man tillsättas. Man ska kunna kräva att den gode mannen har kvalifikationer för att kunna möta barn, det vill säga inte finnas med i belastningsregistret precis som lärare och alla andra. Vi ska ha en tydlig uppgift och roll för den gode mannen så att vi vet att den här gode mannen faktiskt är en god man för barnet. Vi vill dessutom att den gode mannen ska ha tystnadsplikt. Vi kräver en tydlighet i denna uppgift, och det ställer varken Vänsterpartiet eller Socialdemokraterna upp på. Vad är det som händer?

Anf. 241 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Herr talman! Ja, Yvonne Andersson, vi talar om goda män och kvinnor i rollen som gode män, inte om onda män och kvinnor. Jag tycker att Yvonne Andersson nu gör sig skyldig till att lägga en mindre tyngd vid det uttalande som utskottet gör och vid det som står i propositionen. Det är ingen här inne och ingen i majoriteten som över huvud taget har sagt att det inte ska vara några precisa siffror och att det här inte är viktigt. Vi har tvärtom alla påpekat hur viktigt det är. Jag poängterade flera gånger i mitt anförande hur viktigt det är att de här frågorna tas om hand på ett väldigt seriöst sätt. Det här är inte någonting som en överförmyndare bara kan vifta bort. Det ställs särskilda krav och det finns ett särskilt ansvar när en tingsrätt eller en överförmyndare tillsätter en god man.

Men, Yvonne Andersson, ni har ju begärt, att man ska kolla upp de gode männen i belastningsregistret, vilket nu också kommer att ske. Vad händer när det tar lite längre tid? Är inte ni intresserade av att det handlar om kvalitet? Tror ni att man kollar belastningsregistret på två minuter och sedan inom några timmar både har kollat belastningsregistret och hittat den lämpliga personen? Tänk också på hur det ser ut i kommunerna! Vi måste hitta de allra lämpligaste personerna för att hand om de här barnen. Det kan inte vara vilken god man som helst.

I mitt anförande tog jag också upp att jag är väldigt kritisk till hur vissa av de gode männen hanterar sitt uppdrag. Sådana ska inte ha med barn att göra.

Anf. 242 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Det handlar inte enbart om tid när ni säger så. Det handlar om vilka resurser som prioriteras på olika områden. Det handlar om hur mycket resurser vi sätter in för att det ska bli bra när man tillsätter en god man.

Har man lagt lite krut på att det här måste fram inom 24 timmar och har man det kravet på sig är jag säker på att överförmyndare och andra med största sannolikhet vaskar fram riktig bra gode män som de har i beredskap när de här barnen kommer. Vi vet att flera hundra asylsökande barn kommer varje år. Inte börjar man söka efter en bra god man till de här barnen först när de har kommit.

Hur olika barn än är så har ett utsatt barn som kommer ensamt från ett annat land till Sverige ett oerhört stort behov av mycket kvalificerad hjälp. Det kan inte vem som helst ge. Därför ska rollen som god man vara tydlig, och man ska veta vad som krävs. De ska ha tystnadsplikt för att barnet ska kunna få förtroende för dem. Dessutom ska en god man tillsättas inom 24 timmar och inte finnas i belastningsregistret. Är inte det en tydlighet från vår sida? Varför ställer inte ni upp på det om ni tycker att det är lika viktigt som vi tycker?

Herr talman! Det Tasso Stafilidis egentligen säger här är att det inte är så viktigt. Ni försöker lura fram det och säga det i debatten så att människor blir nöjda. Men ni skriver det inte i betänkandet. Det hade varit urenkelt för er att säga på utskottets sammanträde att ni ställer upp på de här yrkandena från kamraterna i lagutskottet eftersom ni tycker att det är lika viktigt. Det kunde ni ha fört in. Då hade vi sluppit de här reservationerna som en enad allians ställer sig bakom därför att vi tycker att de ensamkommande barnen är viktiga.

Anf. 243 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Herr talman! Ja, kära kamrater i lagutskottet! Det kan ju också vara så att vi inte är oense i det här fallet. Det låter ju som om vi skulle vara det, men vi har precis samma inställning. Vi har tyckt att de förslag som ni har lagt fram har motsatt effekt mot vad ni försöker påstå. Dessutom har vi förslaget att man ska ha ett speciellt antal, men det är Centerpartiet som har begärt det. Det var inte hela alliansen, utan bara en liten klöver.

De regler som ska gälla ska inte kunna misstolkas. Om Yvonne Andersson vet hur verkligheten ser ut i kommunerna när det gäller tillgången på gode män tror jag inte att Yvonne Andersson så tydligt hade sagt att det är hur enkelt som helst att vaska fram en god man åt ett barn inom 24 timmar.

I vissa kommuner kan det vara hur enkelt som helst. De kanske står på rad för att kunna ta hand om de här behövande barnen. Men om vi ska utgå från det enskilda barnets bästa och det enskilda barnets behov, måste vi då inte ha utrymme att se till att det blir det allra bästa möjliga? Jag vill inte se en ordning där vi först väljer en god man som sedan visar sig inte kunna fixa det här, för att barnet över huvud taget inte kan få någon kontakt och för att den gode mannen är olämplig, bara för att man ska ha fixat det inom en viss tid. Efter ytterligare några dagar märker man att det är helt omöjligt. Jag hoppas självklart att det ska ske fortare än 24 timmar, men vi måste utgå från kvaliteten.

Anf. 244 MIA FRANZÉN (fp) replik:

Herr talman! Man kan inte undgå att känna ett visst gnällbehov. Tasso Stafilidis kallar våra reservationer för gnäll. Men det händer faktiskt att även Vänsterpartiet då och då i den här riksdagen i sådana fall gnäller till. Det som är mest spännande är att först säger Tasso Stafilidis att våra reservationer är gnäll, sedan hävdar han att Socialdemokraterna med stöd av Vänsterpartiet och Miljöpartiet kommer att införa detta gnäll alldeles utan att riksdagen fattar beslut om det. Jag vill nog inte säga gnäll men däremot konstruktiv kritik som man har tagit åt sig och alltså tänker införa.

Om man nu ändå tänker införa möjligheten till utdrag ur belastningsregistret, vilket är väldigt positivt, varför då inte yrka bifall i dag till reservation nr 4? Då får vi ett enigt sammanhållet riksdagsbeslut på detta.

Anf. 245 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Herr talman! Tänk om vi kunde förenkla världen såsom Mia Franzén vill att vi ska göra! Det vore jättelätt. Jag skulle nog kunna vara världens hjälte om jag först gick in och tittade och såg att det här och det här kommer att läggas fram nästa vecka, och veckan därefter så kommer det förslaget, och så kommer det här och det här. Då skriver jag lite motioner och lite yrkanden och så vidare, och så låtsas jag att det är mina förslag, och så låtsas jag att det är tack vare att jag har lagt fram dem som de kommer upp. Men det är ju faktiskt så att frågan om belastningsregistret har utretts. Det är ingenting som har kommit upp tack vare era motioner. Det är något som har diskuterats under lång tid. Så det är inte på grund av era motioner som det här förslaget och den här förordningen kommer att träda i kraft samtidigt med lagförslaget. Då har ni för stora tankar om er själva, måste jag säga.

Jag är ledsen om du har tagit illa upp just för att jag säger att det är gnäll. Men jag uppfattar det som gnäll när man lyfter upp förslag som redan finns. När jag reserverar mig, herr talman, försöker jag lyfta upp reservationer och ställningstaganden som utskottet inte vill göra, när utskottet inte vill ta ställning i en fråga. Men ni går in och reserverar er på flera punkter som dels är tillgodosedda, dels som nu med den här förordningen. Det står ju i betänkandet klart och tydligt att frågan bereds och kommer att lösas. Men då litar ni inte på det heller, och så har ni era reservationer, och så tycker ni att det är konstigt att vi inte stöder dem, nu när det här ändå kommer att träda i kraft.

Anf. 246 MIA FRANZÉN (fp) replik:

Herr talman! Om vi ständigt skulle nöja oss med att en fråga bereds när det står så i ett betänkande då skulle vi inte ha någonting att säga i övrigt i riksdagen, Tasso Stafilidis. Det är mycket som bereds, mycket är på gång, och mycket händer och ligger på skrivbord hit och dit. Men, Tasso Stafilidis, du är lite av en hjälte som nu säger att det är på gång. Jag tycker inte att det vore att ha för höga tankar om sig själv att anse att man har varit med och bidragit till något som är positivt. Jag ser inte det som att roffa åt sig äran. Det är inte det som är viktigt. Det viktiga är att vi får till stånd något som är bra för de barn som kommer ensamma hit. Därför är vi också väldigt positiva till det här betänkandet.

Men man blir lite förvånad att man måste dröja någon vecka med att införa möjligheten att begära utdrag ur belastningsregistret när vi i dag fattar beslut om det här betänkandet, att man måste vänta någon vecka eller två och så fatta beslut vid sidan av riksdagen när det har varit uppe här, man har diskuterat det här, och man egentligen är enig om det. Varför inte också ett enigt riksdagsbeslut, Tasso Stafilidis?

Anf. 247 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Herr talman! Jag tycker ändå att det är märkligt. Vi är ju ense om frågan. Det råkar vara så att regeringen på egen hand kan ändra i förordningarna. Varför ska man gå och vänta på riksdagsbeslut? Jag förstår inte

vad skillnaden skulle vara. Utskottet säger att det är okej att göra det. Jag har höjt ett varningens finger och sagt att utdragen ur belastningsregistret inte får bli som det har blivit inom skolan, att alla sätter sig ned och tycker att nu har vi ordnat det här, och nu är det jättebra, och så struntar man i att hitta ännu fler verktyg för att kunna skydda barnen, som i det här fallet. För det måste man göra. Belastningsregister är bara en del av det hela. Överförmyndarna och tingsrätterna måste se till att hitta en massa andra olika verktyg för att kunna garantera den höga kvaliteten för de gode män som ska ta hand om de här barnen.

Regeringen beslutar om förordningar. Det blandar inte vi oss i. Utskottet har talat om att man vill samma sak, men det kommer att komma ändå. Jag förstår inte skillnaden, framför allt inte nu när ni har fått reda på här i dag att ändringen ska ske och att den sker samtidigt som lagen träder i kraft. Det tycker jag ändå är besked nog som jag hade nöjt mig med och varit oerhört glad över, vilket jag också är, men jag menar om jag hade varit i Mia Franzéns kläder.

Anf. 248 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Herr talman! Det här är en fråga som verkligen förtjänar en het debatt, även om jag för egen del kanske skulle tycka att en sådan skulle komma lite orättvist just nu. Jag får till protokollet ursäkta eventuell svårighet att fokusera. Jag vet inte vilken debatt i ordningen jag deltar i i dag. Jag har åtminstone varit i kammaren sedan kl. 9 i morse på grund av att jag också är ledamot i konstitutionsutskottet.

Herr talman! Vad menar jag med att det här är en fråga som förtjänar en het debatt? Jo, egentligen skulle man kunna inskränka ett anförande om det här betänkandet och den här propositionen till ett endaste ord. Man skulle kunna välja att enbart utbrista i: Äntligen!

Det är tyvärr inte så att arbetet på myndigheter eller i regeringen gentemot de barn som kommer ensamma till vårt land har kännetecknats av speciellt mycket ansvarstagande. Problemet med de ensamkommande barnen har varit känt flera år. Vi har under flera års tid fått rapporter från Migrationsverket som de själva inte har gjort speciellt mycket åt, ska väl tilläggas. Men det har trots allt varit rapporter från Migrationsverket om att det kommer barn ensamma till vårt land, om att det finns en oklarhet om vilka som ansvarar för dessa ensamkommande barn och att det händer att ensamkommande barn försvinner utan att vi vet vart de tar vägen.

Tidigare talare i den här debatten har pekat på det absurda i detta, att vi i 2000-talets Sverige får barn flyende från de värsta situationer till vårt land, och sedan försvinner de utan att vi vet vart de tar vägen. Bara att det finns en misstanke om att ett endaste av dessa barn kan ha hamnat i människohandel eller på annat sätt ha utsatts för ytterligare övergrepp är nog för att propositionen skulle ha kommit för länge sedan.

Det är på den grunden jag menar att den här frågan förtjänar en het debatt. Men nu är trots allt propositionen här. Inte minst genom socialförsäkringsutskottets försorg väntar vi en proposition, ett förslag, som ytterligare tydliggör att ansvaret för de här barnen ligger på kommunerna. Det ska inte på något sätt gå att ifrågasätta var ansvaret för de här barnen ligger, för att den framtida politiken inte ska kännetecknas av brist på ansvarstagande.

Därför menar jag att även om frågan förtjänar en het debatt med hårda motsättningar gör inte just propositionen och de förslag som finns i den det. De är faktiskt bra.

Låt mig, herr talman, peka på några saker som jag tycker är bra i propositionen och som hittills inte har kommit upp i debatten.

Det tydliggörs mycket klart i propositionen att det förhållandet att det utses en särskilt förordnad god man och en särskild vårdnadshavare inte ska påverka någon asylprocess. Det får alltså inte vara så att eventuella biologiska föräldrar i ett senare skede får sin asylprocess påverkad genom att det här barnet redan har fått en vårdnadshavare utsedd i Sverige. Asylprocessen är en sak. Det förordnande vi sysslar med här är en annan sak.

Jag tror att det är viktigt för riksdagsprotokollet att det blir mycket tydligt, för det är tydligt i propositionen.

En annan sak som är tydlig i propositionen är att det i den gode mannens uppgifter i princip alltid ligger att söka uppehållstillstånd för barnet. Jag kan se ytterst få tillfällen då det inte skulle vara för barnets bästa och ligga i barnets intresse att det söks ett uppehållstillstånd och att barnet finns i asylprocessen.

Det borde vara självklart att det i princip i vartenda fall söks uppehållstillstånd för barnet. Om någon av oss skulle upptäcka att så inte är fallet krävs lagändringar så att det blir obligatoriskt att i vartenda fall söka uppehållstillstånd för barnet.

Herr talman! Låt mig nämna något om två reservationer som jag tycker är mycket intressanta i betänkandet. Tidigare har jag delat de åsikterna fullt ut, men efter att ha tittat närmare på frågan är jag lite tveksam till dem.

Den första reservationen handlar om det som kallas 24-timmarsfrist. Det innebär att sätta en absolut tidsgräns för när en god man ska vara utsedd.

Jag tror att vi alla inser att det kan finnas problem med den typen av reglering. Det kan vara så man i vissa kommuner inte lyckas uppnå detta i tid – inte av någon annan anledning än att man letar efter den bästa möjliga gode mannen för barnet.

Det kan vara så att det krävs något mer än 24 timmar för att man ska hitta en god man som inte redan har för många uppdrag – det är en annan risk. Jag tror, och är ganska övertygad om, att den bästa skrivningen och bästa möjliga lagtexten är att det ska utses skyndsamt. Det bör innebära att det i stort sett alltid är utsett inom 24 timmar. Det är också tydligt i propositionen och i förarbetena till lagstiftningen.

Skulle det visa sig att detta inte blir det verkliga förhållandet och att myndigheterna inte tillräckligt snabbt utser finns en extraordinär granskning av Justitieombudsmannen som givetvis ska kolla det. Jag uppmanar den som följer en sådan flykting att lämna in en anmälan till Justitieombudsmannen så att vi kan få en tydlighet där och att skyndsamhet verkligen råder. I sådant fall finns ju också möjlighet att återkomma med förslag till lagändringar.

Jag känner att det är tryggt att den borgerliga minoriteten reserverar sig. Om det visar sig att det behövs kan vi bli åtminstone fem partier som gör ett sådant tillkännagivande. Troligtvis blir vi sju, om behovet finns. Den möjligheten finns från början.

Herr talman! En annan fråga som jag skulle vilja peka på är det som står i punkt 5 i betänkandet om antal förordnanden.

Jag var tidigare, precis som Tasso, inne på linjen att det kunde vara rimligt att ha en gräns för antal förordnanden. Det finns dock en risk med att sätta sådana gränser i lagstiftningen. Sätter man dem för lågt finns risken att det i några kommuner inte finns tillräckligt många gode män. Då blir det problem med att uppfylla skyndsamheten. Sätter man dem för högt finns risken att de blir vägledande, och att man ute på myndigheterna säger: Det står i lagen att det ska vara högst sex förordnanden. Den här personen har bara fyra, så vi kan ge honom två förordnanden till.

Det kanske är totalt orimligt att i det fallet ge två förordnanden till eftersom det är fyra barn som har fruktansvärda saker i bagaget och att man inte klarar mer där.

Det finns en risk med att sätta siffror och antal i lagtexten. Därför tror jag, och är ganska säker på, att det är uppfyllt genom det som står såväl i propositionen som i betänkandetexten och i utskottets ställningstagande, nämligen att det bör vara en av de mest avgörande frågorna om man bedömer lämpligheten för den gode mannen.

Anf. 249 VIVIANN GERDIN (c):

Herr talman och ledamöter! Med anledning av att jag kom sist och har lyssnat på detta tänker jag att mitt tal får utgå, och jag försöker ge några kommentarer utifrån det som har sagts.

Jag ska börja med att säga att jag står bakom alla centerreservationer och våra ställningstaganden, men jag vill också för tids vinnande yrka bifall till reservation 4 som handlar om belastningsregistret.

Jag vill börja med att kommentera den med anledning av vad Tasso Stafilidis sade. Han sade att han inte kan förstå varför vi har en reservation, och att det här är så gott som klart.

Jag blir väldigt förvånad över att det under den korta tid som har varit från det att lagutskottets betänkande har justerats till att vi står här i kammaren har skett en förskjutning så att det är så gott som klart.

Jag instämmer i vad Mia Franzén tidigare sade, nämligen att det bästa väl ändå vore att man från majoriteten biföll reservation 4. Andemeningen är ju tydligen på något sätt ändå att det ska vara möjligt för en överförmyndare i förordnandet av god man att få ett utdrag ur belastningsregistret.

Jag tycker att debatten har varit något märklig.

Jag vill återkomma till frågan om tidsgräns. Från Centerpartiet hade vi väckt en motion om att det skulle finnas en beredskap och att god man skulle utses omedelbart. Övriga i alliansen hade lagt förslag på 24 timmar. Vi har tyckt att det faktiskt handlar om nästan samma sak, så vi har en gemensam reservation där. "Omedelbart" kan ju vara 24 timmar.

Det här arbetet ska ju ske i förväg. Jag ser inga svårigheter alls. Det måste ute i kommunerna finnas planering och beredskap. Man måste ta reda på vilka som är lämpliga och vilka som vill och har intresse av att vara gode män. Då har man några att tillgå när man står inför det faktum att man behöver en god man till ett barn som kommer. Det är ett förberedelsearbete. Då är det inga problem att inom 24 timmar förordna en god man.

I reservation 5 har vi tagit upp frågan om antal förordnanden som Gustav Fridolin nämnde. Vi har inte angett något exakt tal. Det är svårt. Vi har velat påpeka att det inte är lämpligt att ha för många förordnanden. Det gör vi utifrån de erfarenheter som finns av att en god man har väldigt många. Det finns, precis som Tasso Stafilidis sade, gode män som fungerar alldeles ypperligt och gör ett fantastiskt jobb. Det finns också några som har alldeles för många förordnanden och inte hinner med de åtaganden de har.

Därför har vi velat lyfta fram som en rekommendation att man ska tänka över detta och beakta det när man utser god man. Man ska bedöma hela den situation som denne gode man har och tänka på hans arbetsförhållanden. Det är ju inte enbart pensionärer som är gode män utan också de som har ett arbete vid sidan om. Vi tycker att det är oerhört viktigt.

Jag vill också säga att det är många jättebra förslag, och att det är bra att det här antligen finns. Vi är väldigt glada över att regeringen har lagt det här förslaget, men vi känner oss otillfredsställda med att man inte har velat vara tydligare när det gäller ”omedelbart” eller tidsgränsen. ”Skyndsamt” och ”så snart som möjligt” är väldigt flytande. Just därför står vi bakom de reservationer som finns.

Anf. 250 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Det händer att jag debatterar flyktingfrågor här i kammaren. Det låter kanske som om jag debatterar allting hela tiden, men det finns faktiskt en ansvarsuppdelning också i den gröna gruppen.

Det händer att flyktingfrågorna hamnar på mig. Jag har befunnit mig i de här diskussionerna i socialförsäkringsutskottet ett antal gånger. Det är då vanligare, det ska erkännas, att vi bildar allians och ibland till och med majoritet med Centerpartiet än att vi har ett samarbete med Socialdemokraterna. Det är så flyktingpolitiken har utvecklats i Sverige. Jag hoppas att den här propositionen, och även den proposition som nu har lagts fram om en ny instans- och processordning, markerar en nystart där vi går åt ett annat håll och sakta men säkert börjar flytta oss mot en humanare flyktingpolitik. Det skulle kännas tryggt.

Detta gör givetvis att jag alltid studerar borgerliga reservationer och förslag inom flyktingområdet med en ganska stor positivitet från början och tänker: Ja, men det här kan nog vara vettigt. Ni kan komma med vettiga invändningar, som Mia Franzén sade, och en konstruktiv kritik som är värd att ta på allvar.

Men just eftersom vi ofta utarbetar olika saker tillsammans – till exempel har vi legat bakom de här tillkännagivandena i socialförsäkringsutskottet tillsammans – är det väldigt viktigt att den politik vi för hänger ihop. Jag ser ett problem i att det kanske inte riktigt hänger ihop att säga:

1. Ansvaret för de ensamkommande barnen ska ligga på kommunal nivå.
2. En god man ska alltid vara utsedd inom 24 timmar.
3. En god man ska inte ha för många uppdrag samtidigt.

Det finns en risk att det kommer att brista i någon av de här delarna, och då bör inte alla delar vara lag. Då är det bättre att ha lagen så här: Detta ska ligga på kommunerna – det finns ingen rimlighet i någonting

annat. De ska utses så skyndsamt som möjligt – i lagtekniska sammanhang är ”skyndsamt” en väldigt stark terminologi, som jag har förstått det. Det ska också vara klart angett att en god man inte ska få för många uppdrag.

Detta är faktiskt vad som står i förslaget. Jag ser ingen större skillnad mellan reservationen och utskottsmajoriteten.

Anf. 251 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Herr talman! Jag instämmer i mångt och mycket med vad Gustav Fridolin säger då det gäller just hanteringen av asylärenden. Alla de brister som har framkommit under åren har varit horribla. Jag tror också att alla håller med mig om att vi berörs särskilt mycket när det handlar om barn.

Jag tyckte att det var mycket häpnadsväckande när vi första gången fick höra talas om att barn har försvunnit i Sverige. Vi tycker att vi lever i ett väldigt välordnat samhälle där vi tar hand om alla på ett bra sätt och ingen skulle kunna slinka ur det system vi har, men tydligen har vi stora brister i detta. Det är därför vi välkomnar det här förslaget.

Men vi tycker ändå – jag står fast vid det – att det är lite otydligt med just detta ”så snart som möjligt”. Det kan man faktiskt dra på ganska ordentligt. Har man en god beredskap ute i kommunerna, vilket vi har förordat, är det också planerat och förberett för att ta hand om det här barnet eller för att överförmyndaren förordnar en god man. Jag ser inga svårigheter med att då också utse den här gode mannen. Det kan man mycket väl göra inom de 24 timmarna.

När det gäller belastningsregistret tycker jag att det är oerhört viktigt, särskilt för att skydda barnen – detta är ju ett starkt skydd för barn – att man har möjlighet att få utdrag ur detta register och då se personer som inte är lämpliga att ta hand om barn. Men sedan måste man naturligtvis hantera dessa register med försiktighet. Det förutsätter jag att en överförmyndare verkligen är medveten om.

Anf. 252 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Jag hade ingen tro på att jag skulle lyckas få Viviann Gerdin att byta åsikt eller bestämma sig för att rösta på ett annat sätt i morgon när vi har votering om det här.

Som jag sade tidigare kan jag när det gäller 24-timmarsfristen tycka att det är ganska bra att de borgerliga partierna reserverar sig. Det lämnar en öppning: Skulle det visa sig att denna tydlighet i lagen behövs – vilket jag inte tror, men jag kan ju ha fel – kan vi få till stånd ett sådant tillkännagivande i ett senare skede.

När det gäller frågan om ”så snart som möjligt”, en av de två frågor jag har återkommit till, vill jag återigen säga att skulle det visa sig att det finns några problem där, att det i flera fall inte blir ett förordnande inom 24 timmar, har vi två vägar att gå – dels den jag nyss nämnde, ett tillkännagivande från riksdagen om en ändring, dels den extraordinära granskning som Justitieombudsmannen utför. Det är viktigt att detta någonstans finns med i tanke bilden: Skulle det visa sig att detta inte blir tydligt och utarbetat kommer Justitieombudsmannen att titta på det. Då kommer de som inte har utarbetat detta i tillräckligt god tid att göra det.

Jag håller helt med Viviann om att kommunerna ska ha en beredskap för att utse gode män. Verkligheten är dock tyvärr sådan att det i de flesta kommuner inte kommer att komma några ensamkommande barn alls, och sedan kan det komma väldigt många till någon kommun under ganska kort tid. I den situationen kommer beredskapen att vara väldigt svårt att ordna.

Vad gäller antalet förordnanden vidhåller jag det jag sagt tidigare.

Anf. 253 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Herr talman! Jag vill bara kort säga om antalet förordnanden att vi tycker att det är så väldigt speciellt då det gäller god man för ensamkommande barn eftersom dessa barn är så utsatta och utlämnade. Många – de allra flesta, skulle jag tro – har också traumatiska upplevelser med sig. De behöver därför ha en fast vuxen person utöver de personer de kommer i kontakt med inom Migrationsverkets institutioner.

En fråga som jag också tycker att man måste granska närmare är boendet för dessa ensamkommande barn, men den får vi återkomma till senare.

Anf. 254 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Herr talman! Ibland kan det vara bra att läsa innantill. Det vill jag uppmana fler att göra. Jag tänkte också passa på att göra det, herr talman, och citera vårt eget betänkande på s. 12:

”Enligt vad utskottet har erfårit bedrivs arbetet med den inriktningen att en sådan möjlighet skall införas och att erforderliga förordningsändringar skall kunna beslutas i samband med att den nu föreslagna lagstiftningen träder i kraft.” Det handlar alltså om belastningsregistret.

Både Viviann Gerdin och hennes allianskamrater har varit uppe och beklagat sig: Det har varit så otydligt. Varför har ni inte talat om detta? Varför kan ni inte hänga med på reservationen? Men det står ju tydligt i betänkandet, Viviann Gerdin, att arbetet är så pass långt gånget att förordningen kommer att träda i kraft samtidigt som detta. Jag deklarerade också i talarstolen att det nu är så gott som klart och kommer att träda i kraft, vilket vi alltså redan hade aviserat i utskottsmajoritetens text. Ändå nöjer ni er inte med det utan tycker att det blir lite taskigt från vår sida när vi gnäller över att ni håller på och gnäller på att vi inte är tillräckligt tydliga. Jag vill ändå påstå att vi har varit tydliga i denna fråga.

Vad gäller 24-timmarsregeln, Viviann Gerdin, har det funnits två tillkännagivanden från riksdagen redan. Det är också just ett sådant tillkännagivande som regeringen tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet har hanterat, tittat på och analyserat. Vi har då sett att det inte är lämpligt utifrån de enskilda barnens bästa att ha en sådan regel eftersom det kan ha en motsatt effekt i stället. Det är resultatet.

Anf. 255 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Herr talman! Jag tycker att Tasso Stafilidis verkligen framför kvalificerade otydligheter.

Jag läser också innantill för Tasso under rubriken Utskottets ställningstagande: ”Enligt vad utskottet har erfårit bedrivs arbetet med den inriktningen att en sådan möjlighet skall införas.” Det är ”inriktning” och ”möjlighet”. Det är väldigt svävande. Det är ju ingenting som säger att

det ska bli så. Inriktningen är sådan, men när ska det bli så? Möjligheten finns, javisst, men tar man möjligheten? Jag förstår inte alls resonemanget.

Tasso sade tidigare i sitt anförande att detta är så gott som klart. Ja, det kanske är så, efter påtryckningar från alliansens gemensamma reservation, att Vänsterpartiet har höjt ambitionerna att försöka få regeringen med på detta så att det inte blir liggande i någon låda.

”Inriktning”, ”möjlighet” och ”så snart som möjligt” är faktiskt inte tydligt enligt våra beteckningar. Det är mycket svävande. Därför har vi lagt fram reservationen. Jag tycker dock att Vänsterpartiet kan ansluta sig till den så har vi löst ett problem.

Anf. 256 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Herr talman! Vi tycker inte att det är ett problem. Problemet tycker vi i stället är om överförmyndarna skulle uppfatta det här som om det vore det enda verktyget för att säkerställa barnens säkerhet. Det var det jag tog upp i mitt anförande tidigare. Det här är ett verktyg för att faktiskt se till att barnen får de bästa gode män som över huvud taget finns för att ta hand om dem.

Det vi diskuterar nu är ju huruvida det har framkommit eller inte. Nu börjar diskussionen ändå att rinna ut i sanden. Men faktum är, herr talman, att vi har en uppdelning. Skulle vi se till att utföra regeringens uppgifter genom våra betänkanden skulle riksdagen också tappa sin roll.

Jag tycker det är viktigt att säga att hade det framkommit i betänkandet att utskottsmajoriteten hade varit helt ointresserad och sagt att det här är ett korkat och dumt förslag, det vill vi inte genomföra, hade jag förstått att vi skulle reservera oss. Då, kan jag tala om, hade kanske till och med jag reserverat mig.

Men nu är det ju inte så, utan utskottet har i stort sett sagt att det här är klart. Det enda som inte är klart i den här frågan är att regeringen inte har fattat beslutet än. Det är det som inte är klart. Frågan är i stort sett färdigberedd och ska upp på regeringsbordet för att beslutas så att detta kan träda i kraft samtidigt som den här lagen.

Jag tror, herr talman, att fram till valet kommer vi att få se ytterligare en hel rad reservationer från den borgerliga alliansen som i stort sett innehåller samma ställningstagande som utskottet. Men man vill reservera sig för att visa att man är enig.

Anf. 257 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Herr talman! Jag måste börja med att säga att jag beklagar om Vänsterpartiet inte har förstått när de ska reservera sig i den här frågan.

Sedan pratar Tasso Stafilidis hela tiden om *ett* redskap. Jag vill be dig uppmärksamma att vi har fyra redskap för att förbättra ett stärkt skydd för ensamkommande barn.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 juni.)

Föredrogs
lagutskottets betänkande 2004/05:LU24
Lönegaranti vid gränsöverskridande situationer (prop. 2004/05:128).

Anf. 258 ANNELI SÄRNBLAD (s):

Herr talman! Vi ska nu gå över till lönegaranti vid gränsöverskridande situationer. Det är lagutskottets betänkande nr 24. Utskottet behandlar regeringens proposition i ärendet samt två motioner som väckts med anledning av propositionen.

Propositionen innehåller förslag om att riksdagen ska anta vissa ändringar i lönegarantilagen. Förslagen syftar till att i svensk rätt genomföra ett EG-direktiv om ändringar i 1980 års lönegarantidirektiv. Därutöver föreslås ändringar i lagen om Europabolag.

Lagändringarna är avsedda att träda i kraft den 7 oktober 2005.

I ärendet har utskottet inhämtat yttranden från arbetsmarknadsutskottet. Utskottet föreslår riksdagen att anta regeringens lagförslag och avslå motionerna.

Herr talman! I betänkandet finns två reservationer.

Anf. 259 JAN ERTSBORN (fp):

Herr talman! Som alla i den här kammaren väl känner till finns det en allians för Sverige som har till syfte att ta över regeringsmakten nästa höst. Det påverkar arbetet även i lagutskottet där vi nu, för att fördjupa samarbetet, har kommit fram till ett ställningstagande att vi i en del ärenden ska ha en talesman i stället för fyra som kanhända upprepar samma sak. Det har, kanske inte helt överraskande, kommit på min lott att föra den talan i dag när det gäller betänkandet om lönegaranti vid gränsöverskridande situationer.

Det är en bra lagstiftning som regeringen förelägger riksdagen. Det är ett bra sätt att implementera ett EU-direktiv. Vi är alla överens om att principen att lönegaranti ska utbetalas i det land där arbetet främst utförs är en bra princip i det här sammanhanget.

Vi har noterat att regeringen den här gången kommer med ett lagförslag i ganska god tid innan den tidsfrist som EU-direktivet har. Det tillhör ju inte vanligheterna, men när det nu förekommer ska vi väl ge regeringen en pluspoäng för det.

Det är som jag sade ett bra lagförslag som föreläggs riksdagen, men ett bra lagförslag kan bli ännu bättre. De båda reservationer som vi har i det här betänkandet är till för att förbättra lagstiftningen och komplettera den.

Den första reservationen handlar om att vi från alliansens sida anser att regeringen ska göra en anmälan till kommissionen om att vårt institut för företagsrekonstruktion ska betraktas som ett insolvensförfarande i lönegarantidirektivets anda. Vi är väl medvetna om att det finns en skillnad mellan konkursinstitutet, som mycket tydligt är ett insolvensförfarande, och företagsrekonstruktionen så som den är utformad i Sverige. Men vi är mycket nära att tala om obestånd, och rent praktiskt förekommer det knappast några företagsrekonstruktioner där inte företaget är på

obestånd. När vi nu inför lönegaranti i företagsrekonstruktionen beror det på att vi är medvetna om att man inte kan betala lönerna i företaget.

Varför vill vi då att man ska anmäla detta till kommissionen? Jo, vi vill få en likabehandling inom Europeiska unionen. Som exempel kan jag nämna att om vi har en företagsrekonstruktion eller ett liknande förfarande i till exempel Tyskland kommer arbetstagare som utför sitt arbete här i Sverige att få lönegaranti av den svenska myndigheten. Men det omvända förhållandet med en företagsrekonstruktion i Sverige med arbetstagare som utför sitt arbete i Tyskland innebär att den tyska myndigheten inte kommer att bevilja någon lönegaranti.

Då kan man ställa sig frågan om den svenska lönegarantin ska gälla i den situationen. Det tror jag faktiskt att den ska göra. Det är den uppfattning jag har kommit fram till. Jag tycker inte att detta är någon bra ordning utan jag tycker att vi genom den här anmälan till kommissionen ska få till stånd en likabehandling i alla länder.

Vår reservation nr 2 gäller en kompletterande regel som vi tycker att man ska införa för att arbetstagare som har hemvist här i Sverige inte ska komma i kläm när länder kommer till olika uppfattning vid tolkning av begreppet var arbetet främst utförs. Det är säkert många av oss som har upplevt att vi har bekymmer med tolkningen av lagstiftningen även här i Sverige.

Personligen har jag mött några personer som har varit arbetslösa när de har sökt sjukpenning hos Försäkringskassan, men varit sjuka när de har velat ha a-kassa hos arbetsförmedlingen. Då är det inte konstigt att det skulle kunna komma upp situationer där det blir olika tolkningar i två olika länder, eller kanske till och med flera länder. Det finns ju arbetstagare i dagens läge som arbetar i mer än två länder.

Vi har försökt hitta en skrivning som passar in genom att vi säger att det just är arbetstagare med hemvist i Sverige som ska erhålla möjligheten att Sverige ställer upp med lönegaranti. Det här är helt enkelt en bit i det sociala skyddsnät som vi så gärna talar om att vi har i det här landet, och det vill vi ha i det här fallet också.

Herr talman! Alliansen står bakom båda reservationerna, men för tidsvinnande yrkas bifall till reservation nr 1.

Anf. 260 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Herr talman! Jan Ertsborn har på ett utmärkt sätt fört alliansens talan i betänkandet, varför jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 2.

Anf. 261 JOHAN LÖFSTRAND (s):

Herr talman! Vi kommer nu att fortsätta att diskutera lönegaranti vid gränsöverskridande situationer. Precis som de två tidigare talarna har påpekat är det här viktigt. För oss socialdemokrater är detta grunden till att löntagare alltid ska få det skydd de får i och med lönegarantin vid en konkurs så att den enskilda arbetstagaren inte blir satt på bar backe.

Det här är en viktig proposition för oss. Innan jag går in på att beröra de två reservationerna vill jag yrka bifall till förslaget i lagutskottets betänkande 24 och yrka avslag på reservationerna.

Herr talman! Den första reservationen handlar om att Sverige ska anmäla företagsrekonstruktion som ett insolvensförfarande så att den kan omfattas av lönegarantidirektivet. Det är också en synpunkt som har förts

fram av Lagrådet. Regeringen säger i propositionen – man berör frågan där – att man, precis som Jan Ertsborn var inne på, anser att detta är problematiskt utifrån perspektivet att företagsrekonstruktion inte kan ses som ett insolvensförfarande som omfattas av direktivets tillämpningsområde. Det är skillnad mellan insolvens och icke-likviditet. Man har därför sett ett visst problem i att göra denna förändring.

Man vill inte i dagsläget göra något åt förslaget, men man vet inte. I framtiden kommer kanske direktivet att se annorlunda ut. Det kanske i framtiden kommer att finnas skäl att vidta förändringar. Men regeringen och majoriteten i utskottet anser inte i dagsläget att det finns något behov av att göra något ytterligare.

I den andra reservationen lyfter man fram problemet med anknytningskravet. Jag håller med motionären om att det självklart finns ett problem här. Självklart kommer man i vissa situationer att hamna i gränsdragningsproblem. I de fall där en löntagare jobbar i enbart ett land finns det inga problem över huvud taget. Problemet uppstår när en individ arbetar på olika ställen. Det är då otydligheten uppstår.

Av propositionstexten tycker jag att det tydligt framgår att den viktigaste principen först och främst är att den enskilde löntagaren inte ska gå lottlös. Det ska finnas ett skydd för den enskilde löntagaren så att man inte hamnar utanför systemet.

Det andra som framgår i propositionen är att det säkert kommer att bli olika gränsdragningsproblem. De gånger individer hamnar i dessa gränsdragningsproblem på grund av att det inte går att avgöra vilket land som ska stå för lönegarantin finns det i dagsläget andra kriterier, till exempel var man är bosatt eller erlägger inkomstskatt. Det finns andra kriterier för att på så sätt tydliggöra vilket land som i slutändan ska stå för utbetalningen av lönegarantin. Jag ser inte den oro som motionären lyfter fram med att enskilda löntagare skulle hamna i en situation där de inte får del av lönegarantin.

Jag ser ett problem i motionärens resonemang. Jag tror att det gränsdragningsproblem som motionären lyfter fram i sin motion också kommer att bli verklighet om det krävs att det här ska gälla bara för personer med hemvist i Sverige. Jag tror att samma gränsdragningsproblem skulle uppstå då. Hemvist är också ett problematiskt och ganska svårt begrepp att lösa ut – när man är tydligt bosatt på ett ställe. Jag tror att vi kommer att få dras med gränsdragningsproblemen, och jag tror att det är viktigt att lösa varje fall för sig. Grunden måste vara att den enskilde löntagaren inte ska hamna i kläm.

Med de orden vill jag återigen yrka bifall till förslaget i lagutskottets betänkande 24 och avslag på reservationerna.

Anf. 262 TASSO STAFILIDIS (v):

Herr talman! Eftersom Johan Löfstrand enbart pratar om Socialdemokraterna i lagutskottet måste jag få tala om att även Vänsterpartiet står bakom förslaget, och jag yrkar därmed bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 juni.)

Föredrogs

socialutskottets betänkande 2004/05:SoU15

Stärkt rättssäkerhet och vårdinnehåll i LVM-vården m.m. (prop. 2004/05:123).

*Stärkt rättssäkerhet
och vårdinnehåll i
LVM-vården m.m.*

Anf. 263 JAN EMANUEL JOHANSSON (s):

Herr talman! I betänkandet behandlas regeringens proposition 2004/05:123 *Stärkt rättssäkerhet och vårdinnehåll i LVM-vården m.m.*, 26 motionsyrkanden som väckts med anledning av propositionen samt sex övriga motionsyrkanden.

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i lagen om vård av missbrukare i vissa fall, LVM, lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, och polislagen.

Lagändringarna syftar främst till att stärka den enskildes rättssäkerhet och att förbättra kvaliteten i vården.

Polisens befogenheter att fatta beslut om omedelbart omhändertagande enligt LVM föreslås upphöra, och polisen ges i stället en befogenhet att gripa in enligt polislagen när ett omedelbart omhändertagande är nödvändigt.

Regeringen föreslår vidare att reglerna för beslut om omedelbart omhändertagande till länsrätten och upphörande av beslut om omedelbart omhändertagande ska skärpas, bland annat genom införandet av exakta tidsgränser.

Ansvar för verksamhetschefen vid den sjukhusenhet där patienten vistas föreslås skärpas genom stärkt underrättelseskyldighet och skyldighet att kvarhålla en patient som vill lämna sjukhuset. Vidare bör syftet med vården preciseras.

En proportionalitetsprincip införs när det gäller LVM och LVU med anledning av de särskilda befogenheter som LVM-hemmen och de särskilda ungdomshemmen har.

Vidare ska otillåten egendom som påträffas vid våra vårdenheter kunna omhändertas. Även möjligheterna att använda sig av urin-, blod- och utandningsprov för att kontrollera drogpåverkan ska ses över och vidgas. Det föreslås också en sekretessbrytande regel när det gäller LVM och LVU som gör det möjligt för Statens institutionsstyrelse att kunna inhämta de uppgifter som är nödvändiga för att man ska kunna göra en uppföljning av vården.

Samtliga motionsyrkanden avstyrks. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2005. I betänkandet finns 18 reservationer.

Herr talman! Med denna inledning överlämnar jag ärendet till debattörerna.

Anf. 264 MAGDALENA ANDERSSON (m):

Herr talman! Moderaterna står självfallet bakom alla reservationer med vårt namn på, men för tids vinnande yrkar jag i dag bifall till reservation 1.

I dag kan polisen göra ett omedelbart omhändertagande enligt LVM, alltså lagen om vård av missbrukare i vissa fall. För oss moderater finns det inga skäl att ändra på det. Vi tycker precis som Domstolsverket att

dagens ordning inte har inneburit några tillämpningsproblem och förstår inte varför vi ska ändra på något som fungerar – och dessutom fungerar bra. Det finns andra remissinstanser, som till exempel Statens institutionsstyrelse, som konstaterar att förslaget kan medföra att färre missbrukare kommer att få vård. Socialstyrelsen å sin sida befarar att praktiska problem kan komma att uppstå med förslaget. Vi har valt att ta hänsyn till de här remissinstansernas farhågor och anser därför inte att det är nödvändigt att ändra lagen i det här avseendet. Vi beklagar att regeringen ha valt en annan linje, som riskerar att ge små kommuner mer arbetsuppgifter och som i förlängningen kan innebära mindre vård.

I propositionen föreslås en skyldighet att omhänderta otillåten egendom vid vård. Det är bra, tycker vi. Men ”bra” är inte tillräckligt. Det finns ett problem med utförmningen av förslaget som jag gärna vill fästa kammarens uppmärksamhet på. När det gäller annan egendom än narkotika, kanyler och liknande är motiven för ett omhändertagande precis desamma som tidigare, nämligen att egendomen kan vara till men för vården eller ordningen vid hemmet. Men att utforma en text på det viset innebär att det blir ett alldeles för dåligt, eller egentligen ett obefintligt, skydd för tredje man som finns utanför hemmet. Det gäller till exempel en missbrukares närstående.

Jag kan ta ett exempel för att förtydliga vad det är jag säger. En missbrukares barn kan vara föremål för vård enligt LVU, alltså omhändertagen, för att föräldern inte är kapabel. Socialnämnden har meddelat både besöksförbud och telefonförbud för föräldern. Om den här missbrukande föräldern trots det systematiskt överträder ett telefonförbud innebär regeringens förslag tyvärr att det blir omöjligt att omhänderta mobiltelefoner så att trakasserier och störningar kan upphöra. De här bristerna i lagen gäller också i sådana fall som när en missbrukare har misshandlat och hotat en före detta sambo och sedan fortsätter med trakasserier, ideliga telefonsamtal, önskad e-post eller SMS från hemmet.

I Växjö hade man för en tid sedan stora problem på Rättspsykiatriska mottagningen med patienter som var dömda till vård. En av dem hade förföljt en kvinnlig åklagare och ringt över 30 000 telefonsamtal. Han belades då av Rättspsyk med begränsad tillgång till telefon. Han fick ringa hem till familjen ett par gånger om dagen. Han fick ringa sin advokat. Men han överklagade och tyckte att det var inskränkningar i hans rättigheter, och JO konstaterade så småningom att det saknas stöd i lagen för åtgärderna. JO skrev att syftet med beslutet var att skydda personer utanför kliniken och konstaterade att det är i strid med gällande lagstiftning. JO fann också i behandlingen av ärendet anledning av fästa lagstiftarens uppmärksamhet på frågan. Detta är en parallell till det jag talar om, lagen om vård av missbrukare som finns på ett särskilt boende. Vi har alltså föreslagit ändring för att skydda personer också utanför behandlingshemmet. Tyvärr tycker inte Socialdemokraterna och stödpartierna att det behövs.

I reservation 8 finns det ett resonemang med ett likvärdigt budskap. Det gäller de förutsättningar som ska finnas för beslut om ett omedelbart omhändertagande enligt LVM. Ett av de kriterier som finns är att det finns en överhängande risk för att missbrukaren till följd av sitt tillstånd kommer att allvarligt skada sig själv eller någon närstående. Vi menar att det här begreppet också måste vidgas. Ett omhändertagande ska kunna

ske också om det föreligger risk för att någon annan människa, som inte alldeles nödvändigtvis är närstående, riskerar att skadas. Det finns flera exempel på vad det skulle kunna vara. Det kan vara en granne, en tidigare arbetsgivare eller en tidigare sambo. Vi anser att lagen måste ta hänsyn till att det finns människor som i kraft av sin relation till missbrukaren, utan att kunna klassas som närstående, också kan riskera att komma till skada. Vi beklagar, herr talman, att regeringen inte tar hänsyn till detta.

Vi är alla överens om att ett ingripande mot en människa med användande av tvång ska tas till bara i yttersta nödfall. Att använda tvång är ett ingrepp i den personliga integriteten och något av det allvarligaste ett samhälle kan göra mot sina medborgare. Lagen är därför väldigt omsorgsfull och reglerar tydligt hur ett omhändertagande kan och ska gå till. Det är bra. Men både den tidigare lagtexten och den nu föreslagna förändringen har helt missat att reglera hur ett upphörande av ett omedelbart omhändertagande ska ske.

I propositionen finns en paragraf, den heter 18b, som klargör bland annat hur socialnämndens möjlighet att besluta om ett upphörande av ett omedelbart omhändertagande ska ske. Men ibland kan det hända att socialnämndens sammanträde inte kan avvaktas. Man kanske inte har möte förrän om flera veckor. Vår uppfattning, hos Moderaterna, är att man måste skapa möjlighet för ordföranden, eller för någon annan ledamot, att fatta ett beslut om omhändertagandets upphörande. Precis samma möjlighet som ordföranden har när det gäller att fatta beslut om ett omhändertagande måste finnas när ett beslut ska upphöra att gälla.

Vår uppfattning är att det är precis lika angeläget att upplösa en tvångssituation som att ge möjlighet till den. För den som delar den uppfattningen, att den personliga integriteten ska värnas och att tvångsinstrument ska behandlas med yttersta varsamhet, borde det vara en självklarhet.

Nu är det så, herr talman, att det har gått lite prestige i denna fråga. Vi moderater gjorde misstaget att vi fäste utskottets uppmärksamhet på en fråga som man från regeringens sida varken nu eller tidigare själv har uppmärksammat eller behandlat. Och det låter sig inte göras, har vi förstått. Vi förstår också att det ibland är ganska meningslöst att försöka använda förnuftsargument. Så i den här frågan avstår jag från att kommentera mer. Jag bara konstaterar att vi moderater har lagt fram ett förslag som skulle skapa ett tydligare rättsläge och en klarare lagstiftning. Detta avvisar Socialdemokraterna.

Herr talman! Jag vill också säga några ord om barn till gravida med missbruksproblem. Vare sig i den nuvarande eller i den av regeringen föreslagna utformningen av LVM finns något uttryckligt skydd för fostret. När LVM tillkom 1981 fick den här frågan en nödlösning genom att socialutskottet ställde sig bakom något som man kallade för en extensiv tolkning av hälsoindikationen. Och det är den man lutar sig mot än i dag. Det dåvarande socialutskottet sade då att om en kvinna trots att hon vet att barnet hon bär på kan bli skadat fortsätter sitt missbruk är det inte ett normalt beteende. Om hon inte har någon annan psykisk sjukdom kan man i alla fall anta att hon efter att hon har fött det här skadade barnet blir sjuk. Då är det fara för hennes egen psykiska hälsa, och då kan man

ta till ett tvång. Man talar alltså hela tiden bara om mammans hälsa och inte om barnets.

Inom alliansen anser vi att man med lagen om vård av missbrukare ska ta ett större ansvar och uttryckligen skydda också barnet. Lagen behöver ändras för kvinnornas skull men framför allt för barnens. Tvångsvård av missbrukande kvinnor ska kunna ske när det är nödvändigt för att förebygga fosterskador. I Norge finns en tvångsvårdslag som har haft positiva effekter. Socialtjänstministern sade under en interpellationsdebatt för ett par veckor sedan att han ska studera den. Vi beklagar att han inte är beredd att redan nu införa ett reellt skydd för foster också i Sverige. Nu kommer det i stället att dröja flera år. Vi tycker att det är beklagligt.

Anf. 265 GABRIEL ROMANUS (fp):

Herr talman! Det här betänkandet kan ge ett något splittrat intryck. Det finns 18 reservationer, varav Folkpartiets utskottsrepresentanter står bakom nio. Men det förtjänar ändå att sägas inledningsvis att när det gäller lagstiftningens huvudlinjer är vi i långa stycken eniga mellan partierna.

Jag tänker för min del koncentrera mig på två frågor i det här inlägget. Magdalena Andersson har ju utvecklat mycket av argumenten för de reservationer som vi står för tillsammans med Moderaterna. Men jag tänkte framför allt tala om det finansiella ansvaret för vården och sedan säga några ord om frågan om gravida missbrukare.

I propositionen tecknas en väldigt allvarlig bild av utvecklingen. Man säger att trots att det tunga missbruket har ökat och trots att lagen om vård av missbrukare är tvingande för socialnämnden – alltså att man ska ansöka om beredande av tvångsvård om de förutsättningarna är uppfyllda – har nedgången av vårdresurserna fortsatt. Den är mest märkbar inom tvångsvården, men även frivilligvården har gått ned.

Man kan bara ta en ögonblicksbild. Den 1 november 2003 var det 222 personer som vårdades med stöd av LVM och 3 300 som vårdades på frivillig bas. Man har uppskattat antalet tunga narkomaner i landet till någonstans mellan 25 000 och 30 000. Antalet alkoholister är förmodligen tio gånger så stort. Det är klart att alla inte är i behov av institutionsvård men att det är fler än de siffror som jag nämnde är uppenbart för alla. Det är alltså en väldigt allvarlig utveckling.

Nu kan man naturligtvis säga att det görs en hel del. Regeringen har i sin budget anslagit pengar för att ge stöd via till exempel Mobilisering mot narkotika och det som kallas för Ett kontrakt för livet, som Statens institutionsstyrelse ska administrera. Man har också tillsatt en utredare som ska försöka få fram en överenskommelse med kommunerna som villkor för att de ska få del av det här stödet. Men vi i Folkpartiet menar, herr talman, att det här inte räcker. Man behöver ta till mer drastiska åtgärder eftersom situationen är så allvarlig.

När socialtjänstlagen antogs en gång i världen och i anslutning till den reformen lades ansvaret över på landsting och kommuner för missbrukarvården. Man sålde ut eller överförde de statliga institutionerna till kommuner och landsting. Sedan upptäckte man efter några år att det inte gick. Då inrättades Statens institutionsstyrelse, och man fick ta hand om en stor del av den här vården och sedan ta ut avgift av kommunen.

Man säger, helt riktigt, i propositionen att erfarenheten nu visar att kommunerna inte prioriterar den här verksamheten. Många personer som skulle behöva vård får inte vård. Då är frågan: Vad ska man göra? Ja, enligt vår mening måste nu staten ta det finansiella ansvaret, helt enkelt. Sedan får man ställa krav på kommunerna och också påpeka att lagstiftningen är tvingande. Men det är otvetydigt så att om staten tar det finansiella ansvaret kommer kommunerna att utnyttja den här möjligheten.

Det är intressant att det i det betänkande som ligger bakom den här propositionen, LVM-utredningens betänkande *Tvång och förändring*, redovisas erfarenheter från Danmark, som också har varit uppe på de här stora konferenserna som ordnas av bland annat Mobilisering mot narkotika. Det handlar dels om möjlighet till kontraktsvård där man avtalar om ett tvång, om man säger så, dels om en behandlingsgaranti som nu har införts på förslag av den borgerliga regeringen i Danmark som innebär att en missbrukare som söker vård ska få vård inom två veckor.

Vi har mycket att lära av varandra i Norden, som vi som deltar i det nordiska samarbetet ofta konstaterar, och det här är ett exempel. Jag vill särskilt betona att de nordiska frågorna hör hemma i vårt vardagsarbete här i kammaren.

Ett annat exempel gäller just det som vi, fyra partier, har en gemensam reservation om, nr 17, nämligen möjligheten att vårda gravida missbrukare utan samtycke om man bedömer att det är fara för fostret. Detta finns i Norge. Tvånget utlöses inte särskilt ofta, men de som sysslar med detta i Norge menar att det är värdefullt att ha den här möjligheten och att den ökar möjligheten att komma överens frivilligt om vård. Därför föreslår vi att den införs också i Sverige. Och det är önskvärt att vi snart får ett förslag om den här möjligheten. Detta är ännu ett exempel på att vi kan lära av varandra i de nordiska länderna.

Herr talman! Med de här korta synpunkterna ber jag att få yrka bifall till reservation nr 17. I övrigt står vi naturligtvis bakom de reservationer där Folkpartiets ledamöter finns med, även om jag inte yrkar bifall till dem.

Anf. 266 ULRIK LINDGREN (kd):

Herr talman! Som propositionen och socialutskottets betänkande om stärkt rättssäkerhet och vårdinnehåll i tvångsvården visar har det under de gångna tio åren med socialdemokratiskt styre skett en dramatisk nedrustning av missbruksvården – detta samtidigt som vi har fått en lika dramatisk ökning av alkohol- och drogmissbruket. Detta har utredningar och granskningar visat flera gånger.

Personer med långvarigt alkoholmissbruk har inte fått sin angelägna vård. Man kan också peka på gruppen som är i början av sin missbrukarkarriär. Samhället har inte ingripit aktivt för att bryta den karriären.

Ett antal kommuner har, kan man säga, en god öppenvård och har haft en långvarig och mångårig tradition av att sköta detta i öppenvård, som kompenserar en del av det vårdbortfall vi har sett bland annat inom tvångsvården. Man har också hittat goda och kreativa metoder för att möta missbruket. Men totalt sett har det skett en nedrustning av missbruksvården som, enligt Kristdemokraterna, är mycket beklämmande och egentligen också upprörande för en välfärdsstat som Sverige.

Herr talman! Som en del i att återta kapaciteten inom missbruksvården ser vi ändå positivt på och välkomnar det här betänkandet.

En del kan återställas och göras bättre med detta betänkande, till exempel att vi får exakta tidsgränser för underställning och beslut om tvångsomhändertagande till länsrätten. Socialnämnden blir nu tvungen att senast dagen efter ett beslut om tvångsomhändertagande underställa ärendet länsrätten. Myndighet och läkare får med sig ordet ”genast” här – ett nytillkommet ord. De ska genast anmäla till socialnämnd om någon kan antas vara i behov av vård – en uppstramning som vi välkomnar. Vi välkomnar också en kvalitetsförbättring som vi tror det kan handla om, det här att möjliggöra en uppföljning av tvångsvården, vilket vi inte har haft lika bra möjligheter till tidigare, det vill säga att socialnämnd ska lämna uppgifter om enskilda till Statens institutionsstyrelse för att möjliggöra uppföljning av vårdens resultat.

Samtidigt tycker vi att det i betänkandet finns en del saker som också är onödiga – en felaktig bedömning helt enkelt – nämligen att polisen ska fråntas eller slippa sin rätt att besluta om omedelbart omhändertagande enligt lagen om vård av missbrukare. Varför ändra något som fungerar hyggligt? Ska man göra en organisationsförändring så ska man ju skönja att detta leder till en klar förbättring.

Om en instans slipper sin skyldighet i missbrukarvården, tar då andra vid? Ja, det är inte särskilt säkert. När vi betraktar neddragningen av missbrukarvården de senaste åren ser vi att vi inte precis haft någon tillrusning av instanser som har varit villiga att göra en insats när man har sett det som har bortfallit. Snarare gäller motsatsen: Enligt de granskningar som har genomförts vill myndigheterna söka dra sig ur sitt ansvar. Ser man en möjlighet att lämna över ansvar till någon annan så försöker man göra det. Vi vill inte ta risken att den utsatte missbrukaren får färre som är engagerade i hans eller hennes öde. Det här har också remissinstanserna påtalat.

Polisen ska inte ta akuta beslut, och det betyder att mindre och medelstora kommuner får bygga upp en större jourorganisation än de har i dag enligt de remissvar vi har sett från kommunerna. Det får de, som så ofta, inte några pengar för, utan det är en ny eller utvidgad uppgift som kommunerna därmed får ta. Polisen ska renodlas i sin roll, och det kan ju låta träffande, men för vår del tycker vi nog att det finns ett mervärde i att polisen, som en del av god kvalitet hos polisen, också har en viktig social roll. Polisen ska bedöma att ett tvångsbeslut för en missbrukare är att förvänta. Det innebär att trots att man då ska renodla polisens roll så ska det ändå ligga kvar en uppgift på polisen att vara med i det sociala arbetet. Det här blir därmed, tycker vi, en onödig och felaktig förändring. Polisen ska fortsatt spela en viktig roll.

Vi berör ett antal viktiga saker i våra reservationer. I reservation 3 tar vi upp nödvändigheten av att det finns en välsmord vårdkedja för missbrukarvården. Bristande samarbete har ju påtalats av de olika granskningarna som en väldigt viktig del i att det inte fungerar väl med missbrukarvården. Många olika ansvariga tenderar att medföra att ingen blir ansvarig. Därför begär Kristdemokraterna i reservation 3 att vi ska göra en utredning om ansvarsfrågan.

I reservation nr 6 begär vi att vi ska pröva vårdgaranti, som är tänkt för sjukvården. Från hösten hade vi också tänkt oss att man ska införa

något liknande vad gäller missbrukarvården – en behandlingsrätt inom tre månader. Det är sorgligt och mycket beklämmande hur vi tycks ha vant oss vid hemlöshet och att vi har stora skador av missbruket, och det borde vi bryta. Det finns en skyll-dig-självm-mentalitet, tycker jag, som inte stämmer med den sjukdomssyn vi brukar lägga på missbruket. Jämför gärna med personer med någon annan sjukdom. Skulle vi låta dem ligga ute? Nej, vi skulle uppbjuda samhällets alla resurser för att förhindra detta. På samma sätt borde det vara med missbrukarvården. Det stämmer inte heller särskilt väl med den människosyn vi försöker hävda som säger att vi har ett gemensamt ansvar för dessa de mest utsatta.

Vi framhåller också vikten av frivilligorganisationerna i en särskild reservation. Det är orealistiskt att tro att det offentliga ska kunna ordna allting. Vi måste också ha med oss ett oerhört brett medborgarengagemang för att kunna komma till rätta med och förbättra missbrukarsituationen i Sverige. Där spelar frivilligorganisationerna en mycket stor roll. Vi vet att de fortfarande går bakåt. Även om vi nu har sett mera pengar vankas från den statliga budgeten så fortsätter frivilligorganisationerna att minska sin verksamhet i år.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 17. Kristdemokraterna anser att tvångsvård av gravida kvinnor med missbruksproblem ska kunna ske när detta är nödvändigt för att förebygga fosterskador. Vi inser att tvångsvård generellt inte är något slags trollstav för att komma till rätta med en människas drogmissbruk. Tvärtom har vi också ett antal exempel på dåligt resultat av tvångsvård. Men som vi skriver i reservationen: Som en sista utväg måste möjligheten finnas.

Frågan till majoriteten här i kväll måste naturligtvis vara: Varför det blanka avslaget på detta förslag?

Anf. 267 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Jag brukar ibland använda talarstolen här till att ge vidare något latinskt citat, något bevingat ord, och jag ska göra så även i kväll. Jag säger: Ut desint vires tamen est laudanda voluntas. Det betyder i översättning: Även om krafterna fattas är dock den goda viljan berömvärd.

Jag tycker på något sätt att det gäller för den proposition som kvällens betänkande handlar om. Här finns alltså goda intentioner och insatser, men det skulle kunna bli bättre.

Han var tio år och hade nedsatt hörsel. Han saknade ett öra. Han hade andra kroppsliga skador. Han var nummer två i syskonskaran, och nummer tre var på väg. Och mammans missbruk bara fortsatte. Även trean föddes med fysiska och psykiska handikapp.

Utskottsbetänkandet har rätt i att tvångsvård av gravida missbrukande kvinnor är en svår fråga ur flera olika aspekter. Men för oss som fick följa den nämnda syskonskaran på nära håll känns det ändå som om samhället hade behövt kunna gå in med mer kraftfulla åtgärder. I efterhand, när mamman nu är fri från missbruket, tror jag att hon hade tyckt detsamma – men just då saknade hon insikten. Det är därför rimligt att överväga om inte samhället ändå ska ha någon möjlighet till tvångsåtgärder i det fall då en gravid kvinna trots erbjudande om hjälp ändå fortsätter sitt missbruk.

Att människor som hamnat i missbruk ska få stöd när de vill komma rätt i livet igen tycker vi är självklart. Alla goda krafter måste samverka. Här handlar det då inte bara om stat och kommun. Genom mitt arbete som präst har jag gång på gång fått erfara vilken kraft och vilket engagemang det finns hos olika frivilligorganisationer när det gäller att ta hand om missbrukare. De ideella insatserna inom missbrukarvården kan inte nog värderas. Mina erfarenheter bekräftas också av utvärderingar som visar på goda behandlingsresultat. Frivilligorganisationernas betydelse inom missbrukarvården bör uppmärksammas mera, och mera stöd behövs både till organisationerna och till volontärerna.

Herr talman! Situationen för psykiskt sjuka missbrukare i Sverige är inte bra. Det händer alltför ofta att kommuner och landsting i stället för att ta sitt ansvar och samverka skjuter över vården av denna grupp på varandra. Det är en olycklig lösning när mottagningspersonalen på psykiatrien säger: Det här är inte vårt bord. Du får gå till socialtjänsten. Och en motsatt uppmaning ges när en hjälpsökande kommer till socialförvaltningen: Du får gå till psyket. Låt oss i stället se på möjligheterna till samarbete och annat som skulle kunna gagna de hjälpsökande.

Det som händer på våra LVM-hem blir ibland tacksamt stoff för massmedierna, och vän av ordning förvånas över de möjligheter det finns att påverka närstående trots vistelsen på LVM-hemmet, till exempel genom telefonterror eller trakasserier via e-post i form av hotfulla inlägg. Detta borde beivras på samma sätt som när man tar ifrån den omhändertagne sådant som underlättar fortsatt missbruk under vistelsen på hemmet. Vi tycker att här behövs en tydligare lagstiftning. En god vilja i kombination med bra förslag och handling ger bästa möjliga vård för den som missbrukar. Från Centerpartiets sida är vi beredda att verka för denna målsättning.

Jag står naturligtvis bakom Centerpartiets samtliga reservationer men nöjer mig med att yrka bifall till reservation nr 4.

Anf. 268 CHRISTER ENGELHARDT (s):

Herr talman! Det är inte var dag man får tillfälle att debattera med en ämbetsbroder i kammaren. Jag tackar Lars-Ivar för citatet och för den ödmjuka inställningen. Dock har jag själv inget citat att komma med; däremot håller jag mitt anförande på latin.

Skämt åsido, herr talman. Vi behandlar nu stärkt rättssäkerhet och vårdinnehåll i LVM-vården, och det finns all anledning att närma sig dessa frågor med stor ödmjukhet. Bakom lagen om vård av missbrukare i vissa fall, LVM, och bakom vår diskussion om regler och ingripanden finns människor – människor som befinner sig i en mycket svår situation i ett liv med svåra missbruksproblem. Det handlar om en verksamhet som bedriver vård och behandling utan den enskildes samtycke. Ytterst är denna typ av vård alltid ojämlik, och vårdtagaren är alltid i beroendeställning. Beroendet förstärks av att klienten är tvångsplacerad på institution och inte själv kan välja sina relationer.

Men skälen för att genomföra denna typ av vård är väldigt starka. Vård enligt LVM är en av samhällets yttersta garantier för att också de tyngsta missbrukarna, de som normalt inte själva efterfrågar behandling, ska ges möjlighet att komma från sitt missbruk och beroende. För många av dem kan LVM-vården utgöra skillnaden mellan liv och död.

Institutionsvården, både den frivilliga och tvångsvården, har tyvärr minskat under de senaste åren. Trots att vi vet att missbruket snarare har ökat har behandlingen och vårdinsatserna minskat. Så kan vi inte ha det. LVM-utredningen pekar på att personer med mycket långvarigt alkoholmissbruk utgör en grupp som fått det svårare att få vård. Öppenvården har fått ta emot vårdtagare som borde ha haft slutenvård. Mobiliseringen mot narkotika har också uppmärksammat brister i missbrukarvården och startat ett arbete i storstäderna och med olika modellkommuner för att utveckla narkomanvården.

Mot delvis den bakgrunden gör Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet en satsning på missbrukarvården i årets budgetproposition genom Ett kontrakt för livet. Det är en viktig utveckling där vården stärks genom fler kvalificerade och långvariga vårdinsatser. Ett kontrakt för livet omfattar 820 miljoner kronor på tre år och innebär att den statliga missbrukarvården blir billigare för kommunerna och att en satsning görs på bättre vårdkedjor alltifrån uppsökande verksamhet, avgiftning och institutionsvård till boende, sysselsättning, stöd i boendeformer och meningsfull fritid.

Socialstyrelsen arbetar också med att ta fram nationella riktlinjer för missbrukarvården. Det är viktigt, inte minst mot bakgrund av den uppsjö av behandlingsalternativ som finns.

Herr talman! För mig som socialdemokrat är det viktigt att poängtera att frivilligorganisationerna har, och kommer att ha, en viktig del i det sociala arbetet. Antalet kommuner som ökat sin samverkan med de sociala frivilligorganisationerna har ökat, och kommunerna tillmäter frivilligorganisationerna en allt större betydelse. Socialtjänstministern har i kammaren uttalat att det föreslagna stödet på 820 miljoner kronor på tre år mycket väl kan involvera frivilligsektorn.

En överenskommelse med kommunerna bör också enligt socialtjänstministern innehålla skärpta krav på vård i rimlig tid, alltså en form av behandlingsgaranti. Med detta pågående arbete tycker jag att man kan säga att Kristdemokraterna bör känna sig nöjda, även om det inte organiseras exakt på det sätt som Kristdemokraterna skissat.

Herr talman! När det gäller lagändringarna i LVM tycker jag att det är ett viktigt steg som tas. LVM ska vara en vårdlag och bör därför renodlas som en sådan. Det bör inte vara polisens uppgift att fatta denna typ av beslut om det går att organisera på annat sätt. Genom ändring i polislagen ges dock polisen möjlighet att i akuta fall ingripa och överlämna en person till sjukhus för medicinsk bedömning. Denna renodling av polisens roll ligger även väl i linje med de tankar som förts fram i Polisverksamhetsutredningen. Det innebär också att socialnämndernas roll ökar. Genom att tydliggöra respektive myndighets ansvar ökar förutsättningarna för att LVM-vården är inledningen på en uthållig vårdkedja syftande till en långsiktig rehabilitering och förhoppningsvis ett drogfritt liv.

Problemet med att LVM-hemmen allt oftare utför sådan vård som landstingen borde ha utfört som sjukhusvård måste lösas. Antalet platser för avgiftning måste vara anpassat till behovet, och är det inte så måste Statens institutionsstyrelse och landstingen kunna hantera detta avtalsvägen. Skulle det visa sig att det inte fungerar får utskottet återkomma i den frågan. Vi kan inte ha ständiga trätor mellan olika huvudmän om detta.

Ett kontrakt för livet bygger på att det finns fungerande vårdkedjor och ett etablerat förtroendefullt samarbete mellan de olika ansvarsnivåerna.

Betänkandet tar också upp problematiken med att man vid vissa tillfällen måste hindra en LVM-vårdtagare att lämna sjukhuset. Det ligger i sakens natur att sådana situationer kan uppstå. Verksamhetschefen får genom förslaget starkare befogenheter än förut. Jag delar Kerstin Heinemanns och Folkpartiets uppfattning att det är viktigt att i första hand hitta metoder att övertyga dessa patienter om vikten av att stanna kvar på sjukhuset, och vi har också med skrivningar i betänkandet som ansluter till liknande bedömningar från regeringens sida.

Dagens förslag innebär även ökade möjligheter att beslagta otillåten egendom som påträffas hos vårdtagarna i LVM-vården. Sådana beslag görs redan i dag. Det gäller alkohol, narkotika, dopningsmedel, vapen, tillhyggen med mera. Vi vet också att mobiltelefoner och annat har använts för att hota andra, störa ordningen och så vidare. Över huvud taget handlar det om att samhället har beslutat om tvångsvård för en människa och då iklätt sig ett stort ansvar för att minimera sådant som kan störa ett lyckat resultat av behandlingen. På detta område sker nu ett förtydligande i och med att det blir obligatoriskt att omhänderta otillåten egendom.

Herr talman! All verksamhet bör utvärderas. Det gäller inte minst områden där man tvingar människor att delta, såsom detta med LVM-vård. Det är, precis om anförs i propositionen, också viktigt att LVM-vården utvärderas utifrån sin funktion som en del i en hel vårdkedja. Den ska inte ses om en isolerad sekvens utan koppling till vad som sedan händer.

Jag delar i stort de invändningar som Moderaterna anför om problemen med att Statens institutionsstyrelse skulle utvärdera sig själv. Jag kan konstatera att det redan uppmärksammats och att en utredning därför tillsatts för att ta fram förslag på hur en tillsyn ska kunna se ut och organiseras. Det är enligt min mening en rimlig hantering att låta pågående utredningar i frågan få klargöra hur en effektiv granskning kan utformas.

Herr talman! Det finns motionsyrkanden om att gravida kvinnor med missbruksproblem skulle tvångsvårdas i situationer där de inte uppfyller kraven för vanlig tvångsvård och alltså saknar eget vårdbehov. Ska de ändå tvångsvårdas på grund av att de är gravida och för att skydda fostret? Det är en oerhört svår men viktig fråga som också har prövats flera gånger.

Frågan har prövats i en särskild utredning. Statens medicinsk-etiska råd har också tittat på frågan. En risk med förslaget om tvångsvård på grund av graviditet som lyfts fram är att kvinnor som skulle tvångsvårdas på det sättet väljer att begära legal abort just på grund av tvångsvården. En annan risk är att kvinnorna helt enkelt håller sig borta från sjukvården till dess att graviditeten har gått mycket långt.

Som framhålls i dagens betänkande har socialtjänsten en viktig roll att uppmärksamma gravida kvinnor med missbruksproblem och genom stödjande insatser bidra till att gravida kvinnor upphör med sitt missbruk och motiveras till behandling. Här står vi vid ett vägskäl där tvång kan ge en väg och där frivillighet genom motivering kan ge en annan väg.

Behandlingen av gravida kvinnor med missbruksproblem finns med i de nationella riktlinjer som Socialstyrelsen håller på att utarbeta. Satsningen i årets budget på Ett kontrakt för livet ger mer resurser till miss-

brukarvården och större möjligheter att hjälpa och motivera gravida kvinnor med missbruksproblem till behandling.

Det norska systemet med tvångsvård i dessa fall används ytterst sällan. Den borgerliga reservationen i denna fråga belyser på ett bra sätt problematikens båda sidor. I den framförs också som ett motargument mot själva reservationen att risken finns att missbrukande kvinnor skulle undvika mödravården av rädsla för att bli tvångsomhändertagna.

Socialtjänstminister Morgan Johansson har i denna kammare för ett par veckor sedan i en interpellationsdebatt i ämnet meddelat att han kommer att ge Socialstyrelsen i uppdrag att se på den norska modellen och deras erfarenheter och de farhågor som jag också har tagit upp i detta inlägg.

Det är också viktigt att vi lyssnar till mödravården och socialtjänsten i Sverige i denna viktiga fråga. När jag för dagen väger de olika argumenten mot varandra, vad som är och vad som kommer att undersökas kan jag inte se att det finns underlag för att ändra dagens system och införa tvångsvård av gravida kvinnor med missbruksproblem. Att satsa på stöd och hjälp åt dessa kvinnor är för dagen den enda vägen att gå.

Herr talman! För mig som socialdemokrat är det viktigt att säga ja till förslaget i socialutskottets betänkande *Stärkt rättssäkerhet och vårdinnehåll i LVM-vården m.m.* Det bidrar till en tydligare, effektivare och därmed bättre tvångsvård. Tillsammans med de stora satsningarna på en stärkt missbrukarvård som i år inleds genom satsningarna i budgetpropositionen på Ett kontrakt för livet lägger vi därmed grunden till ett bättre omhändertagande av en av samhällets mest utsatta grupper.

Jag yrkar därmed bifall till förslaget i socialutskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 269 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Kristdemokraterna tycker att det är väldigt positivt att vi har fått detta omtänk efter många års försyndelser av socialdemokrater. Vi får nu en satsning på tre år med 820 miljoner. Vi tror också att det är rätt tänkt med Ett kontrakt för livet.

Vi har också noterat positiva signaler från Morgan Johansson i olika debatter angående vårdgaranti och därmed mobilisering mot narkotika. Vi är dock ännu inte framme vid vårdgarantin. Det finns fortfarande ett stort värde i det vi säger i reservationen om behovet av en vårdgaranti för att beskriva samhällets åtagande och plikt på det här området ordentligt.

Vi har noterat att Socialdemokraterna och vänstersidan inte tror på ett tvångsinslag angående gravida och alkohol. Jag är den förste att hålla med om, som jag också sade i mitt anförande, att frivillighet är att föredra i nästan alla lägen. Det kan också visas på mycket goda resultat av en frivillig vård.

Vi ser det i Mona Göranssons verksamhet i Stockholm på några vårdcentraler att man uppnår mycket goda resultat om man når den gravida i tid. Det finns också fantastiska berättelser om kvinnor som frivilligt har vårdats under graviditeten och därmed sluppit det fruktansvärda skuldberget att de har åstadkommit sådana svåra alkoholskador på sitt barn.

Om ni nu helt och håller avvisar tvångsvården är frågan: Var har ni den massiva satsningen på denna frivilligvård? Vi har tidigare upplysts om de 20 miljonerna av Morgan Johansson. Men det är en spottstyver i

sammanhanget. Ni har haft många år på er. Vi har haft 30 års debatt om alkoholskadorna på foster. Var är den massiva satsningen på frivilligvården som ska ändra situationen för dessa gravida kvinnor och de skadade fostren?

Anf. 270 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik:

Herr talman! Som jag sade i mitt anförande ska man nu titta på den här frågan. Det är en viktig fråga. Man ska inte förringa den. Det vill varken jag eller regeringen göra. Samtidigt har man att se till kvinnans rätt att bestämma över sin egen kropp.

Ni är i era motioner heller inte inne på någon tid där man resonerar om när fostret i sådant fall är en egen individ eller inte. Vi ser, som jag sade i anförandet och som också står i betänkandet, farhågor med att kvinnor kan utebli från den typ av kontakt som de kanske behöver när de är mitt uppe i ett aktivt missbruk.

Ulrik Lindgren efterfrågar massiva insatser. Vi betonar att socialtjänsten har ett ansvar för den här gruppen av människor som tyvärr hamnar i ett missbruk och som därtill är gravida. Vi tror att det ska finnas en god samverkan mellan mödravårdscentralen och socialtjänsten.

I det här läget tror vi snarare att det är den vägen vi bör gå för att få grepp om denna situation och få dessa kvinnor i behandling för att också förhindra skador på fostret.

Anf. 271 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Det är inte så att vi är framme vid den massiva frivilligvård som Christer Engelhardt talar om. Vi är bara i den ringa begynnelsen av den frivilligvård som skulle på ett väsentligt sätt ändra situationen. Om vi skulle få en sådan massiv insats skulle det bli ändring. Det skulle bli betydligt färre barn som skadas för livet av moderns alkoholbruk. Det finns fortfarande mycket att göra trots 30 års kunskap om läget.

Det handlar inte om att bara bestämma över sin egen kropp. Även i officiella svenska papper har man insett att det handlar om två skyddsvärda individer. Det är inte bara modern och inte bara fostret, utan det är två skyddsvärda individer. Det handlar inte bara om den egna kroppen.

Morgan Johansson var betydligt mer öppen, förstående och lyssnande när vi hade interpellationsdebatten om gravida och alkohol. Han uttryckte att han inte uteslöt en lagändring. Han ville ta del av och lyssna på erfarenheterna i Norge och komma igen med ett öppet sinnelag.

Men betänkandet innehåller ju ett blankt avslag av reservationen. Det finns inget tal om att återkomma och pröva frågan på nytt, och det tycker jag är mycket beklagligt, inte minst mot bakgrund av att det är cirka hundra barn som skadas för livet varje år på ett mycket gravt sätt.

De norska erfarenheterna är inte heller så negativa som man kan tro när man hör på Christer Engelhardt. Vi har tagit del av dem, och det är egentligen bara att ringa dit så kan de redovisa att de kvinnor som har vårdats där är tacksamma och rentav saliga över att de har sluppit det fruktansvärda skuldberget av att ha skadat sitt barn. Så varför inte ett mjukare och öppnare sinnelag angående detta, Christer Engelhardt?

Anf. 272 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik:

Herr talman! Jag hade tyvärr inte möjlighet att delta i den interpellationsdebatt som Morgan Johansson hade, men jag tog del av den i protokollet efteråt. Jag märkte tydligt att de politiska motståndarna försökte att slå in kilar mellan regeringen och den socialdemokratiska gruppen i socialutskottet. Vi har samma mening i den här frågan, och vi motsätter oss inte på något sätt det som Morgan Johansson anförde i interpellationsdebatten. Snarare kan vi föra dialog med våra ministrar även när det inte är interpellationsdebatter eller utskottssammanträden.

Därför välkomnar vi att Morgan Johansson nu tänker ge ett uppdrag åt Socialstyrelsen att se över den norska modellen och eventuellt återkomma med ett förslag i frågan.

Återigen: Vi tycker inte att frågan är oviktig, utan snarare att den är otroligt viktig. Därför är vi naturligtvis glada över de signaler som regeringen sände i den här interpellationsdebatten.

Sedan tycker jag att Ulrik gör frågan lite större än vad den är. Av de kvinnor som har upptäckt att de har blivit gravida eller är gravida under sitt missbruk är det ytterst ett fåtal som oftast avstår från behandling. Därmed inte sagt att den gruppen är oviktig och inte ska ha behandling, men då kan man ju göra mer kraftfulla insatser för att få dessa kvinnor under vård. De flesta kvinnor som under sin missbruksperiod upptäcker att de är gravida är också mer öppna för att tacka ja till den frivilligvård som erbjuds.

Men låt oss återkomma i frågan, för den är viktig.

Anf. 273 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Jag vill bara haka på det sista och säga att de kvinnor som har tackat ja till frivillig vård är ju inte på något sätt aktuella för tvångsvård. Då har vården redan en chans att göra en insats.

Jag vill ta upp frågan om omhändertagande av otillåten egendom. I betänkandet står det att det i propositionen talas om föremål som kan användas vid narkotikamissbruk och att de enligt nuvarande lagstiftning får omhändertas. Förslaget är att de ska omhändertas.

Moderaternas motion handlar om att man också ska kunna omhänderta saker som ställer till det för människor utanför institutionen, till exempel mobiltelefoner. Jag förklarade ganska tydligt vad som händer, vad JO har sagt och vad som är tillåtet och inte tillåtet.

Socialdemokraterna säger dock nej till detta. Det innebär alltså att den missbrukare som trakasserar sin före detta sambo med hundra mobiltelefonsamtal om dagen kan fortsätta att göra det. Utskottet säger då: Enligt vad utskottet erfarit är det redan i dag vanligt förekommande att mobiltelefoner omhändertas. I så fall är det i strid med vad man får göra. Bara för att någonting sker behöver det inte betyda att det är lagligt. Vore det inte mycket bättre att i stället göra det olagliga lagligt? I så fall kunde vi bli överens om det här i kammaren.

Anf. 274 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik:

Herr talman! När det gäller otillåten egendom säger vi i betänkandet och propositionen att när denna stör ordningen på vårdinstitutionen ska egendomen omhändertas. Jag tolkar det som att detta är en vårdlag, och då har vi att inrikta oss på det som sker så att säga inom vårdens väggar.

Jag vill nog hävda att om någon använder en mobiltelefon och stör tredje person utanför institutionen kan det betraktas som ett sätt att störa vården och vårdinnehållet eftersom man då inte koncentrerar sig på det som man är placerad att bli vårdad för. Då ska vårdgivaren ha rätt att omhänderta mobiltelefonen eller vad det nu är för någonting som stör ordningen.

Jag tycker snarare att man borde vara nöjd med den skrivningen. Störs vården har vårdgivaren rätt att omhänderta mobiltelefonen.

Anf. 275 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Jag tycker ju precis likadant som Christer Engelhardt. Om någon stör ordningen genom att trakassera någon utanför vårdhemmet är det rimligt att personalen har rätt att göra någonting åt det. Men tyvärr är det inte lagligt.

Jag hänvisar igen till vad JO och psykiatrisamordnaren Milton säger, att det är otillständigt att det inte går att omhänderta sådan egendom på en psykiatrisk mottagning där någon är inskriven med tvång och ändå håller på att trakassera en person utanför. Men det finns inte något stöd i lagen för detta. Därför kan man inte fortsätta att göra det efter ett överklagande. JO försöker dock fästa lagstiftarens uppmärksamhet på detta.

Det här är alltså en direkt parallell till omhändertagande av otillåten egendom på institutioner för missbrukare. Man har inte den tillåtelsen därför att det inte stör ordningen på institutionen på det sättet. Det handlar inte om sprutor och kanyler utan det handlar om att man fördärvar livet för någon utanför institutionen.

Jag förstår inte varför det ska vara så svårt att försöka att göra livet lättare för någon som lever utanför vårdhemmet, men som ändå får det svårt och besvärligt för att någon innanför inte klarar av att hantera situationen.

Som exempel kan jag nämna det lilla barnet som är omhändertaget som socialnämnden har belagt med skydd genom att utfärda besöksförbud, telefonförbud och annat för en förälder. Ändå fortsätter föräldern att trakassera. Ska inte föräldrarnas mobiltelefon då kunna omhändertas?

Jag frågar återigen: Tycker inte Christer Engelhardt att det vore bättre att ändra lagstiftningen här?

Anf. 276 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik:

Herr talman! Om någon har besöksförbud eller telefonförbud och väljer att fortsätta med sina trakasserier begår man ju ett lagbrott. Då finns också den polisiära möjligheten att göra en anmälan för att därmed se till att brottet inte fortsätter att pågå. Då har polisen rätt att omhänderta det så kallade brottsliga verktyget, i det här fallet mobiltelefonen.

Jag anser att om en mobiltelefon används för att störa tredje man utanför vården har man också signalerat att man inte är beredd att ta emot den vård som man har ålagts. Ägnar man tankarna åt någonting annat stör man innehållet i vården och den processen. Då ska det vara tillåtet att omhänderta mobiltelefon och sådant som anses vara störande för verksamheten. För vår del är det ganska klart.

Anf. 277 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Herr talman! När man lyssnar på Christer Engelhardt blir det bekräftat att vi i många stycken är eniga. Han säger att vårdresurserna minskar

när missbruket ökar och att vi inte kan ha det så. Vi kan inte ha ständiga trätor mellan huvudmän som skyfflar över problemen på varandra. Så där är vi överens.

Det är bara den lilla skillnaden att ni socialdemokrater har ansvaret och har haft det i tio år. Då är frågan vad ni gör för att ändra på den här situationen.

Nu pekar ni på att det satsas 820 miljoner. Det är på tre år, så det är inte fullt så mycket som det låter. Min fråga blir då: Är Socialdemokraterna beredda att överväga att staten ska ta det fulla ansvaret för missbrukarvården om inte de här insatserna räcker?

Vi får återkomma, sade Christer Engelhardt. Jag fattade det så att det var just till den här frågan. Då blir min följdfråga: När? Hur länge ska vi vänta för att se om det blir en förbättring av vårdresurserna som kommer i närheten av behovet. Kommer kommunerna, med de här arrangemangen, att vara villiga att göra den prioriteringen att missbrukare inte ska lämnas i sticket? Hur lång tid ska vi vänta innan Socialdemokraterna är beredda att gå längre och säga att staten får ta det fulla ansvaret eftersom kommunerna inte tar det?

Anf. 278 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att 820 miljoner är mycket pengar även om det gäller en period på tre år. Det är minsann inga kaffepengar vi pratar om. Det är pengar som ska användas till många bra insatser. Jag tror att det också kommer att ske inom ramen för Ett kontrakt för livet.

Jag tycker att vi är lite farligt ute när vi börjar prata om att staten ska ta hand om vissa grupper. Jag tolkar det så att så fort en grupp medborgare blir en ekonomisk belastning för samhället, eller för kommunen i det här fallet, är det helt plötsligt staten som ska ta ansvar för den gruppen. Vilken grupp är Folkpartiet och Gabriel Romanus beredda att lämna över till staten nästa gång när man tycker att den blir en belastning för samhället?

Jag tycker att kommunerna och socialtjänsten har det yttersta ansvaret för de kommuninvånare som bor i kommunen. Jag tycker också att de ska ta ansvar för dem och bära de kostnader som kan uppstå beroende på vilka problem kommuninvånaren har. Men det skadar inte att man gör det i samverkan med staten på något sätt. I det här fallet kommer vi att subventionera kommunerna med dessa 820 miljoner för att de ska ta det här ansvaret och prioritera den här gruppen av människor. Det handlar faktiskt i mångt och mycket om liv och död.

Jag skulle kunna bolla tillbaka till Gabriel, Folkpartiet och kanske till hela alliansen och fråga vilken grupp som står på tur att överlämnas till staten eftersom man inte är beredd att ta det ekonomiska ansvaret.

Anf. 279 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Herr talman! Vi anser inte att staten ska ta det fulla ansvaret på grund av att detta är en belastning, utan det ska man göra därför att kommunerna inte har tagit ansvaret och inte prioriterat den här vården. Vi har en princip som brukar drivas väldigt kraftfull av kommunalpolitiker även i det socialdemokratiska partiet, nämligen att om staten ålägger kommunerna någonting ska staten också stå för pengarna. Det är ingen ny princip.

Då kan man välja två möjligheter. Antingen ger man kommunen det som brukar kallas för en stor påse pengar och så får kommunen ta sitt ansvar inom den ramen eller också, om man märker att kommunen inte gör det, får man ta ur de pengarna ur den så kallade påsen och säga att nu står staten för detta och så får de utnyttja den resursen. Då ökar chansen att just det blir gjort som annars tyvärr inte blir gjort. Det är inte för att jag tycker att detta är en belastning, utan det är för att kommunerna inte är beredda att ge den här gruppen den prioritet som den borde få.

Om man vill vara lite självvironisk kan man säga att de flesta av oss talar då och då vackert om decentralisering. I själva verket är det väl så att vi är för decentralisering, men på de områden som vi själva är engagerade tycker vi ändå att staten ska ta ett ansvar om inte det som vi anser är nödvändigt blir gjort.

Christer Engelhardt säger att vi får återkomma om det inte fungerar med dessa 820 miljoner. Det är förvisso mycket pengar, men när ska ni återkomma om det inte räcker? Hur länge ska vi vänta innan vi får ta nästa steg eftersom det inte fungerar?

Anf. 280 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik:

Herr talman! Det låter på Gabriel Romanus som om det ska decentraliseras så länge det inte kostar pengar, men när det börjar kosta pengar ska det centraliseras. Jag är inte riktigt beredd att dela den åsikten.

Det låter också på Gabriel som om kommunerna inte får någon som helst skatteutjämning och inga pengar från staten till den kommunala verksamhet där den här gruppen också ingår. Det är bara att läsa i budgetpropositionen för att se hur mycket pengar utöver dessa 820 miljoner som delas ut till landets kommuner.

Gabriel undrar när man kommer tillbaka. Det är när vi ser att det här inte fungerar. Det pågår också utredningar, bland annat en där Kerstin Wigzell ska se över vårdöverenskommelser. Det finns en utredning som ska vara klar i oktober 2005 och en som ska vara klar i december 2006. De här pengarna ligger nu på tre år.

Om en kommun inte tar sitt ansvar att vårda människor med de här problemen ska man skapa incitament för att de ska ta det här ansvaret. Det ska inte bli så att om man inte tar det ansvaret blir man av med det, utan då ska incitamenten öka så att man tar sitt ansvar för den här gruppen människor. Det tror vi att man också kommer att göra med de satsningar som vi avsätter i den frågan.

Anf. 281 GUNILLA WAHLÉN (v):

Herr talman! Lagen om vård av missbrukare är i grunden en lag som ska ge missbrukare en laglig rätt till vård och behandling för att komma ur sitt missbruk. Alla frivilliga, öppna former av missbrukarvård och behandling är helt klart att föredra framför tvångsvård. Den egna kommunen och dess socialtjänst har det grundläggande ansvaret för att missbrukarvård finns tillgänglig och att andra grundläggande förutsättningar såsom bostad, arbete, stöd och behandling kan komma missbrukaren till del.

Jag anser att det är viktigt att stå fast vid att det är i ett nära socialt sammanhang som missbrukarvården och rehabiliteringen ska bedrivas. Kommunen bör ha kvar det grundläggande ansvaret men måste på ett

mer systematiskt och strukturerat sätt samarbeta med andra instanser och myndigheter. Det finns kartläggningar som visar att kommunerna minskat sina insatser till institutionsvård och annan behandling trots att antalet tunga missbrukare ökat. Det finns stora brister när det gäller resurser till öppenvård, avgiftning, slutenvård och rehabilitering. Detta resulterar i att missbrukare inte får den vård och rehabilitering som de har rätt till. Allt fler kvinnor och män och deras anhöriga och hela samhället hamnar i en situation som är ohållbar om inte denna utveckling bryts.

Herr talman! Tyvärr kan den enskildes insikt att avgiftning och slutenvård är nödvändig kollidera med socialtjänstens och sjukvårdens ansvar för att människor får den vård och behandling de har rätt till.

Detta betänkande, SoU15, om stärkt rättssäkerhet och vårdinnehåll har som syfte att öka vårdkvaliteten och klargöra vilken instans som ska ansvara för vad. Jag anser i likhet med utskottet att den socialnämnd som finns i varje kommun även fortsättningsvis ska ha ansvaret för att en missbrukare får den hjälp som hon eller han behöver. Därför är det riktigt att det är socialnämnden som är den myndighet som kan ansöka om beredande av vård hos länsrätten.

Socialtjänsten har ansvar för att det finns en jourtjänstgöring som gör att beslut om omhändertagande kan ske så snart som möjligt, men polismyndigheten ska även fortsättningsvis vara behjälplig vid omhändertagandesituationer. Jag tycker att den ordningen är den mest naturliga eftersom det är socialtjänsten som har kunskap om vård och behov av akut vård. Det är sjukvården som har utbildad personal som kan bedöma vårdbehovet på ett sätt som polisen inte har möjlighet att göra eftersom det inte ingår i deras utbildning.

Kommunen och polismyndigheten ska ha rutiner och samarbeta så att omhändertagandet sker rättssäkert och med snabbhet så att missbrukaren får den vård och behandling som är nödvändig. Kommunen har även rätt och skyldighet att upphäva sitt eget beslut om omhändertagande när det inte längre finns skäl för detta.

Eftersom det är flera olika myndigheter som är inkopplade i samband med ett omhändertagande enligt LVM är det avgörande att myndigheterna samarbetar med varandra, även med frivilligorganisationer, i syfte att öka kvaliteten på vård och behandling så att missbrukaren kommer ifrån sitt beroende. För detta krävs att vårdkedjan hålls samman och att det sociala nätverket stärks.

När det gäller den komplicerade frågan om gravida och tvångsvård är det en mycket svår uppgift att sätta kriterier för hur mycket eller hur lite en kvinna kan dricka när hon är gravid, eller om det är ingenting alls, eller hur mycket narkotika hon kan använda utan att barnet tar skada. Det är viktigt att kvinnan, oavsett om hon är gravid eller inte – ofta rör det sig om unga personer – får vård, hjälp och stöd eller blir tvungen att få tvångsvård även om hon är gravid. Jag bedömer att risken finns att hon avstår från att söka sig till mödravårdscentralen. Risken finns då att hon inte alls får den vård och det stöd hon behöver under sitt missbruk. Om man har ett kraftigt missbruk missköter man ju hela sin hälsa vilket är till men för hela graviditeten.

Herr talman! Ett kontrakt för livet är en riktad satsning med ett ekonomiskt tillskott som under tre år ska bidra till att personer med missbruksproblem ska få sina behov tillgodosedda på ett bättre sätt. Det ska

även stimulera kommuner, Statens institutionsstyrelse med flera aktörer att öka kvaliteten i vården, planera utskrivning genom fortsatt rehabilitering, ge hjälp till bostad, sysselsättning och psykosocialt stöd. I detta arbete som ska göras i samarbete med den enskilde kan frivilligorganisationer naturligtvis göra ovärderliga insatser. Men den enskilde vårdtagaren ska också ha rätt att avstå från att ha kontakt med frivilligorganisationer. Det är viktigt att det är kommunen som har ansvaret för att de som har missbruksproblem får rätt hjälp och stöd för att komma till rätta med sina problem.

Herr talman! Detta betänkande innehåller flera delar, exempelvis omhändertagande av otillåten egendom, skyldighet att hindra en omhändertagen att lämna sjukhuset, införande av en tidsgräns då ansökan ska finnas hos länsrätten, skyldighet till uppföljning och utvärdering med mera. Det är naturligtvis omöjligt att i detta korta anförande beröra alla delar. Självklart ska all verksamhet inom LVM-vården ske med hög kvalitet, god rättssäkerhet och under etiskt godtagbara former.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 282 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Angående gravida och alkohol fick jag intrycket av Christer Engelhardt att han menade att vi gör problematiken lite större än frågan är. Min fråga till Gunilla Wahlén är: Delar Vänstern synen på problematiken att vi gör för stor sak av gravida och alkohol?

Vi är fortfarande 30 år efteråt berättigat upprörda över att 160 barn skadades mycket svårt av ett läkemedel, Neurosedyn. Men vi är inte i närheten av samma upprördhet när det gäller att hundra barn skadas mycket gravt för livet varje år genom moderns alkoholmissbruk. Ytterligare något tusental får mindre grava men bestående skador för livet. Är det inte tvärtom så att vi alldeles har undervärderat, inte tagit på allvar och inte varit tillräckligt upprörda över det här skadepanoramats? Vi har som samhällskollektiv passivt tittat på. Vilken är Vänsterns syn på den problematiken?

Den andra frågan jag vill ställa är om Vänstern, som jag uppfattade Socialdemokraterna, är beredd att skruva på det raka avslaget i betänkandet till ett mer positivt ställningstagande och jämka ihop mer med vad Morgan Johansson gav besked om i förra veckan, att ha ett mer öppet sinnelag, vara beredd att titta på de norska erfarenheterna och inte utsluta att man kanske också prövar lagstiftningsinstrumentet. Är Vänstern beredd att som Socialdemokraterna avisera ett mer ödmjukt sinnelag inför möjligheten att ta till sig de norska erfarenheterna?

Anf. 283 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Herr talman! Tack för att jag får möjlighet att utveckla det lite mer om gravida och missbruk. Jag tycker att Christer Engelhardt på ett mycket bra sätt visar på hur man ödmjukt ska ta sig an den här frågan. Det är inte antingen-eller. Det är inte svart eller vitt. Det faktum att en person är gravid gör att det är väldigt svårt att sätta kriterier för hur stort missbruket ska vara, hur hennes hälsostatus är och andra omgivande faktorer. Det är ju inte bara en hälsfaktor som utgör grund för att bli omhändertagen. Det finns många olika faktorer som spelar in.

Jag anser att risken finns att kvinnan inte uppsöker vård, inte uppsöker den mödrahälsovård som finns tillgänglig för alla gravida, för att hon är rädd för att bli tvångsomhändertagen. Det är ju ändå väldigt viktigt att man har tillgång till mödrahälsovården, både för sin egen hälsa och för barnets eller fostrets hälsa.

Det finns också personer som inte vet att de är gravida förrän de kanske är i 12:e eller 16:e veckan. Det kan vara mycket vanligare hos en missbrukare att en utebliven menstruation är en följd av att man har ätit dåligt, att man är i ett väldigt dåligt skick. Man upptäcker då senare att man är gravid. Då är det mycket svårt att vid tvångsomhändertagandet förhindra skador. Jag tycker att man bör titta väldigt noga på det här. Det finns också risker. Kvinnans hälsa och behov av vård måste ändå vara det som är det yttersta kriteriet.

Anf. 284 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Jag fick inget besked om hur Vänstern värderar problematiken kring gravida och alkohol och de skador som åsamkas varje år, hundra barn plus ett tusental till med varierande grad av mycket allvarliga alkoholskador. Jag vore tacksam om vi i den andra repliken får ett besked om Vänsterns syn på detta.

Det är ingen som har sagt att det här en svartvit fråga. Vi har i reservationen och i muntliga anföranden här betonat att frivillighet är den framkomliga vägen i nästan alla lägen. Om man når den gravida kvinnan i tid har man stora möjligheter att nå framgång och därmed skydda både kvinnan och barnet. Om ni avvisar tvång, varför har ni inte då rullat ut ett stort frivilligprogram i Sverige, grundat på de kunskaper vi har om skadorna och grundat på de kunskaper vi har om framgångsrik behandling som prövas på några vårdcentraler i Stockholm?

Varför avvisa tvång som yttersta möjlighet? Man menar i Norge att själva hotet om tvång snarare har verkat positivt. Fler har därmed frivilligt sökt sig till mödravården för att få hjälp innan tvångsinstrumentet är aktuellt. De kan i Norge inte heller se att hotet om tvång har gjort att kvinnorna har avstått från mödravården. De kan inte heller se att tvångsinslaget har gjort att fler valt abort för att slippa tvånget. De menar från Norge snarare att det borde vara fler som tvångsvårdas som ett skydd både för kvinnan och för barnet. De kan redovisa att de kvinnor som tvångsvårdats är oerhört glada över att det blev en så lycklig utgång så att de får ett friskt barn. Den saligheten överträffar det mesta.

Anf. 285 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Herr talman! Det finns ett krav att jag ska värdera på en skala hur allvarligt det här är. Det är oerhört allvarligt. Vi har ju en alkoholpolitik där vi strävar efter nolltolerans hos gravida när det gäller att dricka alkohol. Man ska rikta informationsinsatser så att kvinnor som är gravida ska avstå från att dricka alkohol helt och hållet. Det gäller också rökning och andra saker. Visst är det oerhört allvarligt, men det är också oerhört allvarligt att det är så unga människor som missbrukar droger av olika slag, antingen de är gravida eller inte.

Det faktum att en kvinna är gravid utgör ju inget hinder för att bli tvångsomhändertagen. Hennes behov av vård finns ju. Man ska inte

underskatta mödravårdscentralernas och socialtjänstens förmåga att bedöma om en person behöver vård enligt LVM.

Det ena står inte mot det andra. Jag tycker att det är allvarligt att personer som är gravida använder droger över huvud taget. Men att lagstifta om att det ska sättas upp kriterier för gravida om hur många centiliter man får dricka per vecka är oerhört svårt. Om de här personerna inte vill bli omhändertagna kommer de inte att tala sanning.

Anf. 286 JAN LINDHOLM (mp):

Herr talman! Jag har i dag besökt ett av de ställen där nattvandrarna får en möjlighet att sköta den hygien som är så svår att sköta när man inte har något eget boende. Jag vet att jag kunde ha varit en av dem om jag inte hade haft tur på resan genom livet.

Politik är inte enkelt. Som jag ser det hänger allt samman mer eller mindre tydligt. Människor kan vara i behov av vård på grund av medfödda eller förvärvade problem. De medfödda kan vara ärftliga men de kan också ha sitt ursprung i samhället. Det kan till exempel vara brist på nödvändiga politiska beslut, eller på grund av dåliga eller alltför snabba politiska beslut.

Förvärvade problem kan ha sitt ursprung i trafikolyckor eller en sjukdom, sådana saker som ingen rimligtvis kan rå för. Även de förvärvade problemen kan ha sitt ursprung i samhället.

Rent vatten och avloppssystem som fungerar, en hög omhändertagandenivå vid förlossningen är exempel på sådana insatser som samhället kan bidra med för att minska risken för att individen ska förvärva behov av vård.

Även helt andra politiska beslut, till exempel resursfördelningar till skolan, så att man kan ha en bra verksamhet där, eller införandet av nya strålningsmiljöer, till exempel beslutet om 3 G, kan påverka sjukdomsbilden och behovet av vård för många.

Ganska små, för många kanske obetydliga, handikapp kan i kombination med olika stressmoment leda till ett drogmissbruk och ett vårdbehov senare i livet.

Det är självklart alltid viktigt att politiska beslut tas med stor hänsyn till den påverkan på hälsa som besluten har, i första hand på grund av det lidande ohälsa innebär för den enskilde, men också för de anhöriga. Man måste också beakta de samhällsekonomiska kostnader som de negativa hälsoeffekterna kan ge. De kan mycket väl vara större än den nytta som kanske är betydligt enklare och tydligare att förblindas av vid själva beslutstillfället.

När sedan riksdagen tar beslut om regler för den vård som ska ges och landsting och kommuner i sin tur beslutar om tillämpningar inom ramen för de lagar riksdagen fastställt är det lika viktigt att det finns en koppling mellan de existerande resurserna och de åtaganden som man beslutar om.

Som företrädare för den lokala verkligheten ute i landet blir man ibland ganska förtvivlad när riksdag och regering fattar beslut som hindrar att nya resurser växer fram samtidigt som man beslutar om åtgärder som skulle kunna ge de resurser som behövs för att man ska kunna genomföra de beslut som man har fattat.

Jag vågar inte argumentera så mycket för betänkandet eftersom jag är rädd att talmannen då tar ifrån mig ordet. Jag väljer att i stället försöka koncentrera mig på argument för varför jag yrkar avslag på en del motioner.

Det kan naturligtvis bero på att jag fortfarande känner mig som nybörjare i socialutskottet och dess områden. Jag har försökt läsa noga och sätta mig in i det som står i motionärernas argumentation. Jag kan ändå inte se vad det är som gör att man anser att det är möjligt att just nu komma med förslag om en sorts vårdgaranti inom missbruksområdet. Jag tycker att det finns så många oklarheter där ännu att betänkandets förslag att invänta en utredning är rätt väg.

Jag tror att det är oklokt att skilja kommunerna från ansvaret för missbruksvården. Jag tror att det lokala nätverket är oerhört avgörande för kvaliteten. Jag tror inte alls att ett antal miljoner blir mer för att man flyttar dem till staten. Jag tror dessutom att de blir sämre använda.

Min bild är att kommunerna i de flesta fall har ett bra samarbete med frivilligorganisationerna. Jag tror inte att statliga pekpinnar gör någon nytta över huvud taget, snarare tvärtom.

Jag anser att det blir tydligare om polisen har sin rätt att ingripa utifrån polislagen, och att socialtjänsten är de enda som kan tillgripa omhändertaganden genom LVM.

Jag tycker att det är tydligt i förslaget att besluten ska underställas länsrätten snabbt, likadant när det gäller upphävande av besluten. Jag tycker inte att det finns några otydligheter där som behöver ytterligare förstärkas, som motionärerna vill.

Den tydliga skärpning av rollen för den verksamhetsansvarige vid det sjukhus där de omhändertagna vistas tycker jag är klagörande.

Även när det gäller omhändertagandefrågan, som har debatterats här, tycker jag att det inte finns några problem när det gäller att omhänderta otillåten egendom. Det har förklarats väldigt bra.

Jag tycker att det är mycket bättre att man satsar på en högre kvalitet på missbruksvården än att man använder sig av tvångsmedel. Min bild är att resultatet i väldigt stor utsträckning är avhängigt hur man lyckas med själva motiveringsprocessen. Jag tycker därför inte alls att det finns någon anledning att införa att graviditet i sig skulle vara skäl för tvångsvård.

Det var ett axplock av motiv för att avslå de förslag som finns i de motioner som behandlas i betänkandet.

Att sedan missbruksvården behöver mer resurser och kompetensutveckling är vi säkert alla överens om. Det finns stora behov av förebyggande arbete och mer helhetssyn. Framgångsrik missbruksvård är oerhört resurskrävande. Därför är det just för vård och omhändertagande av de mest utsatta i samhället extra viktigt att vi har långsiktiga åtgärder från samhällets sida och att den ekonomiska utvecklingen i samhället i sin helhet är positiv så att resurserna skapas.

Infrastrukturen är en nyckel i det arbetet. Därför är ett dubbelspår mellan Falun och Borlänge en förutsättning för att samhällets åtagande även när det gäller vård och omhändertagande av missbrukare och ungdomar kan ske på ett kvalificerat sätt.

Anf. 287 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Herr talman! Det är ingen som har sagt att ett antal miljoner blir fler om de flyttas till staten. Problemet är att kommunerna inte har varit viliga att satsa de miljoner som behövs.

Frågan är om vi bara ska acceptera det. Jag tyckte ändå att utskottsmajoritetens socialdemokratiska företrädare med en viss otålighet sade att vi inte kan ha det så här, utan att vi måste överväga åtgärder. Om inte de åtgärder som nu är föreslagna räcker får man återkomma till saken.

Det är alltså inte så att det finns ett antal miljoner som kommunerna satsar. Det som är felet är att de inte gör det.

När det gäller behovet av vårdgaranti kan man notera att statsrådet Morgan Johansson enligt referatet i utskottsbetänkandet verkar mer positiv till vårdgaranti än vad i varje fall det ena av samarbetspartierna är.

Vi får hoppas att han står på sig i det fallet så att vi så småningom får en garanti för att missbrukarna får vård. Kan man ha det i Danmark på förslag av den borgerliga regeringen, borde det inte vara helt omöjligt att införa det även i Sverige.

Anf. 288 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Herr talman! Jag uppfattade inte frågan.

(GABRIEL ROMANUS (fp): Det var ingen fråga; det var en replik.)

Då har jag inga kommentarer.

Anf. 289 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Jag hajade till lite när Jan Lindholm uttryckte att graviditet i sig inte är skäl för tvångsvård. Det tror jag inte att någon annan heller tycker eller har gett uttryck för under kvällens debatt eller någon debatt över huvud taget. Vad det gällde var ju att om det samtidigt föreligger drogmissbruk tycker vi som en yttersta möjlighet att tvånget ska finnas där som ett möjligt instrument. De norska erfarenheterna av detta är goda. Framför allt ska man dock satsa mycket omfattande på frivilligvården.

Med tanke på att kännedom om denna problematik förelegat i 30 år tycker man att den politiska majoriteten borde ha gjort oerhört mycket mer på frivillighetens område för att komma till rätta med de svåra alkoholskadorna på barnen.

Jag vill fråga Jan Lindholm om han också är beredd, som åtminstone Socialdemokraterna här har aviserat, att skruva det här raka avslaget för tvångsinstrumentet vad gäller graviditet och alkohol till den mer öppna attityd som Morgan Johansson har redovisat och öppnat för i förra veckans debatt samt om man inte också skulle kunna ta in de norska erfarenheterna ordentligt och låta Socialstyrelsen gå igenom dem och inte utsluta att en lagstiftning kan bli resultatet av en sådan prövning. Är Jan Lindholm beredd att göra en sådan prövning?

Anf. 290 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Herr talman! Nej, det är jag inte. Jag tycker att du bara försöker slingra dig med ord. Jag har gjort precis rätt tolkning när jag säger att graviditet inte är en anledning till tvångsvård.

Det jag anser att vi ska göra är att jobba med de medel vi har. Om en kvinna som är gravid har en problembild, där droger kanske är en komponent av väldigt många, är det hennes situation som ska ligga till grund för behovet av tvångsomhändertagande, inte graviditeten.

Anf. 291 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Vi ska självklart jobba med de medel vi har. Detta har dock inte gjorts. Majoriteten är oerhört skyldig till att vi inte har jobbat med de medel vi har. Det finns kunskap om hur man kan jobba med frivilligheten, men den har inte använts.

Till att börja med ska man alltså jobba oerhört kraftfullt med frivilligvården och i tid erbjuda kvinnan hjälp att undslippa skadorna på sitt eget psyke och skadorna på barnet genom att jobba frivilligt. Som yttersta möjlighet tycker vi dock att man också ska kunna använda tvångsinstrumentet. De norska erfarenheterna av detta är goda.

Sedan uppfattar jag ett nej också vad gäller vårdgaranti. Kristdemokraterna tycker att vi som medborgarföreträdare ska begära att landets medborgare skyddas. Det är oanständigt som vi har det i dag. På något sätt har vi successivt vant oss vid att folk får ligga i rännstenen. Vi har en hemlöshet som ser ut att ha permanentat sig. Då tycker vi att det är rimligt att vi politiker som medborgarföreträdare säger: Nej, så här ska vi inte ha det! Vi måste få ett slut på detta!

Vi tycker att det rimligt att då landa i ett krav på vårdgaranti. Man ska ha rätten till behandling och omhändertagande på något sätt inom tre månader. Detta tycker vi egentligen är ett tämligen enkelt krav. Vi tycker också att vi har fått en del instämmanden både från Mobilisering mot narkotika och även från vår minister.

Varför alltså detta tvärnej? Varför är man från Miljöpartiets sida tydligen inte ens beredd att diskutera detta?

Anf. 292 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Herr talman! Där har Ulrik Lindgren totalt missuppfattad vad jag sade. Om det är något parti som verkligen arbetar för de hemlösas situation är det vi. Vi tror dock inte att bara ett riksdagsbeslut om något slags vårdgaranti skulle ändra på situationen. Detta är oerhört mycket mer komplicerat än så. Därför måste vi arbeta ute i verkligheten.

Jag tycker dessutom att Ulrik Lindgren grundar sin argumentation på en helt felaktig verklighetsbild. Vi jobbar faktiskt i dag väldigt mycket med just frivillighetssidan, att skapa kontakt med och bygga broar till de här människorna både från sjukvårdens och kommunernas sida och från av samhället finansierade frivilligorganisationer – om man nu kan kalla det frivilligorganisationer, men i alla fall ideella organisationer. Det är en verksamhet där man är mycket framgångsrik när det gäller att förmå människor att ta de steg som behövs för att komma vidare in i olika behandlingsformer. Jag tror att det är där vi ska jobba.

Det är oftast mycket individuella projekt för varje person det handlar om. Därför är både den här typen av storvulna politiska beslut och sådan här retorik i kammaren ganska verkningslösa och egentligen rätt ointressanta ute i verkligheten.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2004/05:131
1 juni

(Beslut skulle fattas den 2 juni.)

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2004/05:UbU13
Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet år 2004 (redog. 2004/05:RJ1
och RRS12).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 2 juni.)

18 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Lagutskottets betänkande
2004/05:LU25 Assisterad befruktning och föräldraskap

Skatteutskottets betänkanden
2004/05:SkU32 Straffrättsliga åtgärder mot skatteundandraganden avse-
ende alkoholvaror, tobaksvaror och mineralolja produkter m.m.
2004/05:SkU33 Skatteavtal mellan Sverige och Nigeria

Justitieutskottets betänkanden
2004/05:JuU34 Lag om erkännande och verkställighet inom Europeiska
unionen av frysningsbeslut
2004/05:JuU35 Avtal med Amerikas förenta stater om utlämning och om
internationell rättslig hjälp i brottmål

Försvarsutskottets betänkande
2004/05:FöU11 Krishanteringsberedskap på nationell nivå

19 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 1 juni

2004/05:1756 av *Anna Lilliehöök* (m) till statsrådet Hans Karlsson
Ojämställda sjukskrivningar
2004/05:1757 av *Anna Lilliehöök* (m) till samhällsbyggnadsminister
Mona Sahlin
Inlästa bostadsområden i Stockholm
2004/05:1758 av *Henrik S Järrel* (m) till finansminister Pär Nuder
Avskaffande av reklamskatten
2004/05:1759 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till utrikesminister Laila Frei-
valds
Akademisk frihet i Turkiet

2004/05:1760 av *Birgitta Ohlsson* (fp) till utrikesminister Laila Freivalds
Arresteringen av chefen för Läkare utan gränser i Sudan

2004/05:1761 av *Henrik S Järrel* (m) till näringsminister Thomas Östros
Handlingsplan för flyg- och rymdindustrin

2004/05:1762 av *Gunnar Nordmark* (fp) till statsrådet Ulrica Messing
Skogstransporter i stormdrabbade områden

2004/05:1763 av *Helene Petersson* (s) till statsrådet Lena Hallengren
Folkbildningen

2004/05:1764 av *Henrik S Järrel* (m) till utbildnings- och kulturminister
Leif Pagrotsky

Utflyttning av myndigheter på grund av ändrad försvarsorganisation

2004/05:1765 av *Anna Lilliehöök* (m) till utbildnings- och kulturminister
Leif Pagrotsky

Lokal- och verksamhetskostnader

2004/05:1766 av *Ulla Löfgren* (m) till jordbruksminister Ann-Christin
Nykvist

Veterinärmedicinskt avfall

2004/05:1767 av *Tobias Billström* (m) till justitieminister Thomas Bod-
ström

Tidsplan för översyn av fastighetsmäklarlagen

2004/05:1768 av *Viviann Gerdin* (c) till socialminister Berit Andnor
Skydd för barn som utsatts för sexuella övergrepp

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 7 juni.

20 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 1 juni

2004/05:1632 av *Lena Adelsohn Liljeroth* (m) till justitieminister Tho-
mas Bodström

Kartläggning av människor på Radio Islams hemsida

2004/05:1634 av *Johan Pehrson* (fp) till justitieminister Thomas Bod-
ström

Frivården

2004/05:1635 av *Ulf Sjösten* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Bötesföreläggande via fartkameror för utomnordiska bilister

2004/05:1636 av *Johan Pehrson* (fp) till justitieminister Thomas Bod-
ström

Umgångerätt med barn

2004/05:1652 av *Tina Acketoft* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Anslag till kvinnojourer

2004/05:1666 av *Berit Högman* (s) till justitieminister Thomas Bodström
Polisutbildning i Värmland

2004/05:1667 av *Sten Tolgfors* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Ny polishögskola till Örebro

2004/05:1675 av *Ewa Thalén Finné* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Polisutbildningen

2004/05:1677 av *Cecilia Magnusson* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Tillsynen för vägtransporter av farligt gods

2004/05:1678 av *Birgitta Ohlsson* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Överfallsvåldtäkter

2004/05:1679 av *Birgitta Ohlsson* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Politiska trakasserier av invandrare

2004/05:1680 av *Hans Backman* (fp) till finansminister Pär Nuder
Sänkning av arbetsgivaravgiften

2004/05:1687 av *Bo Könberg* (fp) till statsrådet Hans Karlsson
Elektroniskt informationsutbyte mellan arbetslöshetskassorna och Försäkringskassan

2004/05:1688 av *Anne Ludvigsson* (s) till vice statsminister Bosse Ringholm
Förbud mot vissa kampsporter

2004/05:1689 av *Nina Lundström* (fp) till vice statsminister Bosse Ringholm
Kampsporter och proffsboxning

2004/05:1690 av *Anna Grönlund Krantz* (fp) till statsrådet Lena Sommestad
Rapporteringskyldighet för fjällflyget

2004/05:1691 av *Claes Västerteg* (c) till statsrådet Lena Sommestad
Miljömärkning av läkemedel

2004/05:1693 av *Karin Pilsäter* (fp) till socialminister Berit Andnor
Obligatorisk mammaledighet

2004/05:1694 av *Anita Sidén* (m) till statsrådet Morgan Johansson
Benskörhet

2004/05:1695 av *Mia Franzén* (fp) till statsrådet Ylva Johansson
Utformning av äldreomsorgen

2004/05:1696 av *Anita Sidén* (m) till statsrådet Morgan Johansson
Fågelinfluensan

2004/05:1697 av *Birgitta Ohlsson* (fp) till statsrådet Lena Hallengren
Bidrag till politiska ungdomsförbund

2004/05:1698 av *Solveig Hellquist* (fp) till statsrådet Lena Hallengren
Utbildning till skogsmaskinförare

2004/05:1699 av *Mia Franzén* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Skadeståndsansvar vid tryckfrihetsbrott

2004/05:1701 av *Rigmor Stenmark* (c) till statsrådet Morgan Johansson
Rökning

2004/05:1703 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till statsrådet Ulrica Messing
Hot och våld inom kollektivtrafiken

2004/05:1705 av *Tommy Ternemar* (s) till finansminister Pär Nuder
Dubbelbeskattning på bostadsrättsföreningar

2004/05:1706 av andre vice talman *Kerstin Heinemann* (fp) till statsrådet Ylva Johansson
Adhd-utredningar

2004/05:1711 av *Tina Acketoft* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Behandlingsprogram för män som misshandlat

2004/05:1712 av *Birgitta Ohlsson* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Uppföljning av jaktbrott

2004/05:1713 av *Gunilla Wahlén* (v) till försvarsminister Leni Björklund
FM Logs verksamhet på Gotland

2004/05:1714 av *Maria Öberg* (s) till statsrådet Lena Hallengren
Inackorderingstillägg

2004/05:1715 av *Berit Högman* (s) till statsrådet Lena Hallengren
Rörelsen UKM

2004/05:1716 av *Ewa Thalén Finné* (m) till statsrådet Lena Hallengren
Statsbidrag på förskolans område

2004/05:1718 av *Peter Danielsson* (m) till statsrådet Ibrahim Baylan
Skolor på entreprenad

2004/05:1719 av *Lars Mejern Larsson* (s) till statsrådet Hans Karlsson
Pensionsavdrag på arbetslöshetsersättningen

2004/05:1722 av *Cecilia Widegren* (m) till försvarsminister Leni Björklund
Löne- och redovisningskontoret i Karlsborg

2004/05:1724 av *Bengt-Anders Johansson* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Stormfälld skog

2004/05:1725 av *Alice Åström* (v) till statsrådet Ulrica Messing
Import av krigsmateriel från Israel

2004/05:1726 av *Harald Nordlund* (fp) till statsrådet Lena Sommestad
Skärpt miljölagstiftning

2004/05:1727 av *Harald Nordlund* (fp) till statsrådet Lena Sommestad
Spridningen av bekämpningsmedel

2004/05:1729 av *Cecilia Widegren* (m) till statsrådet Hans Karlsson
Arbetsmarknaden i Karlsborg

2004/05:1730 av *Anita Sidén* (m) till statsrådet Ibrahim Baylan
Arbetsmiljön i skolan

2004/05:1731 av *Ann-Marie Fagerström* (s) till justitieminister Thomas Bodström
Rättshjälp

2004/05:1732 av *Lena Adelson Liljeroth* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Rätten att bära tårgassprej

2004/05:1733 av *Ulla Löfgren* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Byggfelsförsäkring vid eget byggande

2004/05:1736 av *Göran Persson* i Simrishamn (s) till finansminister Pär Nuder
Fortsättning på ROT-avdraget

2004/05:1737 av *Gunnar Andrén* (fp) till finansminister Pär Nuder
Undantaget från skatteplikt för huvuddelägares aktier

2004/05:1740 av *Ewa Thalén Finné* (m) till statsrådet Morgan Johansson
Tobaksprevention

2004/05:1741 av *Anita Sidén* (m) till statsrådet Morgan Johansson
Ökningen av barndiabetes

2004/05:1742 av *Billy Gustafsson* (s) till statsrådet Lena Sommestad
Finansiering av svensk klimatmodellering

2004/05:1744 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till statsrådet Ylva
Johansson

Vård i Europa

2004/05:1745 av *Magdalena Andersson* (m) till statsrådet Morgan Jo-
hansson

Ungdomars sommarjobb

Prot. 2004/05:131

1 juni

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 7 juni.

21 § Kammaren åtskildes kl. 21.17.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början till och med 12 § anf. 22 (del-
vis),

av förste vice talmannen därefter till och med anf. 86 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med anf. 157 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med anf. 179 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med anf. 196 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med 14 § anf. 248 (delvis) och

av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANDERS FORSBERG

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Ledighet.....	1
3 § Anmälan om kompletteringsval till socialutskottet	1
4 § Meddelande om svar på skriftliga frågor	1
5 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 26 maj	2
BoU10 Bostadsförsörjningsfrågor.....	2
6 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 27 maj	3
MJU9 Ändringar i skogsvårdslagen m.m.	3
BoU7 Ändringar i jordförvärvslagen	4
FiU27 Marknadsmisbruk	5
7 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 31 maj	5
TU15 Arbetstid vid vägtransporter.....	5
TU12 Arbetstidsfrågor för flygpersonal m.m.....	5
AU7 Ett utvidgat skydd mot könsdiskriminering.....	5
8 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	7
9 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	9
10 § Hänvisning av ärenden till utskott	10
11 § Förnyad bordläggning.....	10
12 § Granskningsbetänkande	10
Konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU20	10
<i>Inledning (allmänna synpunkter).....</i>	<i>10</i>
Anf. 1 GÖRAN LENNMARKER (m)	10
Anf. 2 GÖRAN MAGNUSSON (s).....	12
Anf. 3 TOBIAS KRANTZ (fp).....	14
Anf. 4 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	17
Anf. 5 TOBIAS KRANTZ (fp) replik.....	17
Anf. 6 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	18
Anf. 7 TOBIAS KRANTZ (fp) replik.....	18
Anf. 8 INGVAR SVENSSON (kd).....	19
Anf. 9 MATS EINARSSON (v).....	21
Anf. 10 KERSTIN LUNDGREN (c)	23
Anf. 11 GUSTAV FRIDOLIN (mp).....	25
Anf. 12 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	27
Anf. 13 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	28
Anf. 14 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	28
Anf. 15 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	29
Anf. 16 KERSTIN LUNDGREN (c) replik	29
Anf. 17 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	29
Anf. 18 KERSTIN LUNDGREN (c) replik	30
Anf. 19 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	30

*Socialminister Berit Andnors beslut att inte tillsätta en
parlamentarisk utredning om socialförsäkringarna (avsnitt
1.10) och Justitieminister Thomas Bodströms agerande i*

1.11).....	31
Anf. 20 HENRIK S JÄRREL (m).....	31
Anf. 21 MARTIN ANDREASSON (fp).....	32
Anf. 22 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd).....	33
Anf. 23 KERSTIN LUNDGREN (c).....	34
Anf. 24 BILLY GUSTAFSSON (s).....	34
Anf. 25 HENRIK S JÄRREL (m) replik.....	36
Anf. 26 BILLY GUSTAFSSON (s) replik.....	36
Anf. 27 HENRIK S JÄRREL (m) replik.....	37
Anf. 28 BILLY GUSTAFSSON (s) replik.....	37
Anf. 29 ANDERS BENGTTSSON (s).....	37
Anf. 30 MARTIN ANDREASSON (fp) replik.....	38
Anf. 31 ANDERS BENGTTSSON (s) replik.....	38
Anf. 32 MARTIN ANDREASSON (fp) replik.....	39
Anf. 33 ANDERS BENGTTSSON (s) replik.....	39
Anf. 34 MATS EINARSSON (v).....	40
Anf. 35 GUSTAV FRIDOLIN (mp).....	41
Anf. 36 KERSTIN LUNDGREN (c) replik.....	42
Anf. 37 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik.....	42
Anf. 38 KERSTIN LUNDGREN (c) replik.....	43
Anf. 39 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik.....	43
Anf. 40 HENRIK S JÄRREL (m) replik.....	44
Anf. 41 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik.....	44
Anf. 42 HENRIK S JÄRREL (m) replik.....	45
Anf. 43 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik.....	45
<i>Justitieminister Thomas Bodströms hantering av arbetet med</i>	
<i>säkerheten på fängelser (avsnitt 2.3).....</i>	<i>46</i>
Anf. 44 LISELOTT HAGBERG (fp).....	46
Anf. 45 BARBRO HIETALA NORDLUND (s).....	47
Anf. 46 LISELOTT HAGBERG (fp) replik.....	47
Anf. 47 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik.....	48
Anf. 48 LISELOTT HAGBERG (fp) replik.....	48
Anf. 49 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik.....	49
Anf. 50 MATS EINARSSON (v).....	49
<i>Deklaration gällande samarbete med USA på</i>	
<i>krigsmaterielområdet (avsnitt 2.4).....</i>	<i>50</i>
Anf. 51 MATS EINARSSON (v).....	50
Anf. 52 GUSTAV FRIDOLIN (mp).....	50
Anf. 53 GÖRAN LENNMARKER (m).....	52
Anf. 54 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik.....	52
Anf. 55 GÖRAN LENNMARKER (m) replik.....	52
Anf. 56 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik.....	53
Anf. 57 GÖRAN LENNMARKER (m) replik.....	53
Anf. 58 INGVAR SVENSSON (kd).....	53
Anf. 59 MATS EINARSSON (v) replik.....	54
Anf. 60 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	54
Anf. 61 MATS EINARSSON (v) replik.....	54

Anf. 62	INGVAR SVENSSON (kd) replik	54
Anf. 63	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	54
Anf. 64	INGVAR SVENSSON (kd) replik	55
Anf. 65	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	55
Anf. 66	INGVAR SVENSSON (kd) replik	56
Anf. 67	GÖRAN LENNMARKER (m)	56
Anf. 68	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	56
Anf. 69	GÖRAN LENNMARKER (m) replik	56
<i>Försvarsminister Leni Björklunds ansvar för jävssituation på</i>		
<i>Försvarsdepartementet (avsnitt 2.7)</i> 56		
Anf. 70	NILS FREDRIK AURELIUS (m)	56
Anf. 71	KARIN ÅSTRÖM (s)	57
Anf. 72	NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	58
Anf. 73	KARIN ÅSTRÖM (s) replik	58
<i>Försvarsminister Leni Björklunds ansvar för beredningen av</i>		
<i>förslag till ändringar i Försvarsmaktens grundorganisation</i>		
<i>(avsnitt 2.8)</i> 58		
Anf. 74	LISELOTT HAGBERG (fp)	58
Anf. 75	KERSTIN LUNDGREN (c)	59
Anf. 76	KARIN ÅSTRÖM (s)	60
Anf. 77	KERSTIN LUNDGREN (c) replik	61
Anf. 78	KARIN ÅSTRÖM (s) replik	61
Anf. 79	KERSTIN LUNDGREN (c) replik	62
Anf. 80	KARIN ÅSTRÖM (s) replik	62
Anf. 81	LISELOTT HAGBERG (fp) replik	62
Anf. 82	KARIN ÅSTRÖM (s) replik	62
Anf. 83	LISELOTT HAGBERG (fp) replik	63
Anf. 84	KARIN ÅSTRÖM (s) replik	63
Anf. 85	GUSTAV FRIDOLIN (mp)	63
<i>Regeringens utseende av kommittéordförande (avsnitt 2.9) och</i>		
<i>Regeringens utseende av ledamöter i styrelser för högskolor</i>		
<i>och universitet (avsnitt 2.10)</i> 63		
Anf. 86	CARL-ERIK SKÅRMAN (m)	63
Anf. 87	TOBIAS KRANTZ (fp)	64
Anf. 88	Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd)	65
Anf. 89	KERSTIN LUNDGREN (c)	66
Anf. 90	GUSTAV FRIDOLIN (mp)	67
Anf. 91	GÖRAN MAGNUSSON (s)	67
Anf. 92	TOBIAS KRANTZ (fp) replik	69
Anf. 93	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	69
Anf. 94	TOBIAS KRANTZ (fp) replik	70
Anf. 95	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	71
Anf. 96	Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd) replik	71
Anf. 97	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	72
Anf. 98	Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd) replik	72
Anf. 99	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	73
Anf. 100	MATS EINARSSON (v)	73
Anf. 101	CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik	74

Anf. 102	MATS EINARSSON (v) replik.....	75
Anf. 103	CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik.....	75
Anf. 104	MATS EINARSSON (v) replik.....	76
Anf. 105	TOBIAS KRANTZ (fp)	76
Anf. 106	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	77
Anf. 107	TOBIAS KRANTZ (fp) replik	77
Anf. 108	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	77
Anf. 109	TOBIAS KRANTZ (fp) replik	78

Statsminister Göran Perssons handläggning av processen att utse kandidat till svensk EU-kommissionär (avsnitt 3.2),

Utrikesminister Laila Freivalds information till EU-nämnden angående ny kommissionsordförande (avsnitt 3.3) och

Regeringens hantering av vapenembargot mot Kina (avsnitt 3.4).....

Anf. 110	GÖRAN LENNMARKER (m)	78
Anf. 111	TOBIAS KRANTZ (fp)	79
Anf. 112	INGVAR SVENSSON (kd)	80
Anf. 113	KERSTIN LUNDGREN (c).....	80
Anf. 114	GUSTAV FRIDOLIN (mp)	80
Anf. 115	HELENE PETERSSON (s).....	81
Anf. 116	GÖRAN LENNMARKER (m) replik	82
Anf. 117	HELENE PETERSSON (s) replik.....	82
Anf. 118	GÖRAN LENNMARKER (m) replik	82
Anf. 119	HELENE PETERSSON (s) replik.....	83
Anf. 120	GÖRAN MAGNUSSON (s)	83
Anf. 121	TOBIAS KRANTZ (fp) replik	83
Anf. 122	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	84
Anf. 123	TOBIAS KRANTZ (fp) replik	84
Anf. 124	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	85
Anf. 125	INGVAR SVENSSON (kd) replik	85
Anf. 126	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	86
Anf. 127	INGVAR SVENSSON (kd) replik	86
Anf. 128	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	86
Anf. 129	GÖRAN LENNMARKER (m) replik	86
Anf. 130	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	87
Anf. 131	GÖRAN LENNMARKER (m) replik	87
Anf. 132	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	87
Anf. 133	MATS EINARSSON (v).....	88
Anf. 134	CARL B HAMILTON (fp)	88
Anf. 135	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	90
Anf. 136	CARL B HAMILTON (fp) replik	90
Anf. 137	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	91
Anf. 138	CARL B HAMILTON (fp) replik	91
Anf. 139	GÖRAN MAGNUSSON (s)	91

Justitieminister Thomas Bodströms agerande gentemot SVT

<i>gällande ett tv-program (avsnitt 4.1)</i>	<i>92</i>	
Anf. 140	HENRIK S JÄRREL (m)	92
Anf. 141	LISELOTT HAGBERG (fp).....	93

Anf. 142	INGVAR SVENSSON (kd)	93
Anf. 143	KERSTIN LUNDGREN (c)	93
Anf. 144	ANDERS BENGTTSSON (s)	94
Anf. 145	HENRIK S JÄRREL (m) replik	94
Anf. 146	ANDERS BENGTTSSON (s) replik	95
Anf. 147	HENRIK S JÄRREL (m) replik	95
Anf. 148	ANDERS BENGTTSSON (s) replik	95
Anf. 149	MATS EINARSSON (v)	96
Meddelande om inställd votering		96
Anf. 150	ANDRE VICE TALMANNEN	96
<i>Statsråds ansvar för uttalanden kring tvist i arbetsrättsfrågor (avsnitt 4.2)</i>		96
Anf. 151	INGER JARL BECK (s)	96
<i>Statsrådet Ibrahim Baylans uttalande kring tillbakadragande av en rapport från Skolverket (avsnitt 5.1)</i>		97
Anf. 152	CARL-ERIK SKÅRMAN (m)	97
Anf. 153	LISELOTT HAGBERG (fp)	98
Anf. 154	Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd)	99
Anf. 155	KERSTIN LUNDGREN (c)	99
Anf. 156	GUSTAV FRIDOLIN (mp)	100
Anf. 157	HELENE PETERSSON (s)	100
Anf. 158	LISELOTT HAGBERG (fp) replik	101
Anf. 159	HELENE PETERSSON (s) replik	102
Anf. 160	LISELOTT HAGBERG (fp) replik	102
Anf. 161	HELENE PETERSSON (s) replik	103
Anf. 162	CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik	103
Anf. 163	HELENE PETERSSON (s) replik	103
Anf. 164	CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik	104
Anf. 165	HELENE PETERSSON (s) replik	104
Anf. 166	Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd) replik	104
Anf. 167	HELENE PETERSSON (s) replik	104
Anf. 168	Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd) replik	105
Anf. 169	HELENE PETERSSON (s) replik	105
Anf. 170	KERSTIN LUNDGREN (c) replik	105
Anf. 171	HELENE PETERSSON (s) replik	106
Anf. 172	KERSTIN LUNDGREN (c) replik	106
Anf. 173	HELENE PETERSSON (s) replik	106
Anf. 174	MATS EINARSSON (v)	107
<i>Regeringens styrning av Vattenfall (avsnitt 6)</i>		108
Anf. 175	NILS FREDRIK AURELIUS (m)	108
Anf. 176	TOBIAS KRANTZ (fp)	109
Anf. 177	Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd)	110
Anf. 178	KERSTIN LUNDGREN (c)	111
Anf. 179	GUSTAV FRIDOLIN (mp)	111
Anf. 180	GÖRAN MAGNUSSON (s)	113
Anf. 181	NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	115
Anf. 182	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	115
Anf. 183	NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	116

Anf. 184	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	116
Anf. 185	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	117
Anf. 186	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	117
Anf. 187	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	118
Anf. 188	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	118
Anf. 189	MATS EINARSSON (v)	119
Anf. 190	Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd) replik	120
Anf. 191	MATS EINARSSON (v) replik	120
Anf. 192	Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd) replik	121
Anf. 193	MATS EINARSSON (v) replik	121
Anf. 194	INGEGERD SAARINEN (mp)	121
Anf. 195	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	121
Anf. 196	INGEGERD SAARINEN (mp) replik	122
Anf. 197	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	122
Anf. 198	INGEGERD SAARINEN (mp) replik	123
Anf. 199	GÖRAN MAGNUSSON (s)	123
Anf. 200	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	123
<i>Frågor rörande en Sida-rapport (avsnitt 7.2)</i>		<i>123</i>
Anf. 201	GÖRAN LENNMARKER (m)	123
Anf. 202	ANDERS BENGTTSSON (s)	124
Anf. 203	GÖRAN LENNMARKER (m) replik	125
Anf. 204	ANDERS BENGTTSSON (s) replik	125
Anf. 205	GÖRAN LENNMARKER (m) replik	125
Anf. 206	ANDERS BENGTTSSON (s) replik	126
Anf. 207	MATS EINARSSON (v)	126
Anf. 208	GÖRAN LENNMARKER (m) replik	127
Anf. 209	MATS EINARSSON (v) replik	128
Anf. 210	GÖRAN LENNMARKER (m) replik	128
Anf. 211	MATS EINARSSON (v) replik	128
(Beslut skulle fattas den 2 juni.)		129
13 § Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser		
till regeringen		129
Konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU24		129
Anf. 212	CARL-ERIK SKÅRMAN (m)	129
Anf. 213	TOBIAS KRANTZ (fp)	130
Anf. 214	BARBRO HIETALA NORDLUND (s)	131
Anf. 215	TOBIAS KRANTZ (fp) replik	133
Anf. 216	BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	133
Anf. 217	TOBIAS KRANTZ (fp) replik	134
Anf. 218	BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	134
Anf. 219	CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik	135
Anf. 220	BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	135
Anf. 221	CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik	135
Anf. 222	BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	136
Anf. 223	GUSTAV FRIDOLIN (mp)	136
Anf. 224	TOBIAS KRANTZ (fp) replik	136
Anf. 225	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	137
(Beslut skulle fattas den 2 juni.)		137

14 § Stärkt skydd för ensamkommande barn	137
Lagutskottets betänkande 2004/05:LU26	137
Anf. 226 RAIMO PÄRSSINEN (s)	137
Anf. 227 INGER RENÉ (m)	138
Anf. 228 MIA FRANZÉN (fp).....	139
Anf. 229 YVONNE ANDERSSON (kd)	140
Anf. 230 MARIA HASSAN (s).....	141
Anf. 231 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	142
Anf. 232 MARIA HASSAN (s) replik	143
Anf. 233 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	143
Anf. 234 MARIA HASSAN (s) replik	144
Anf. 235 INGER RENÉ (m) replik	144
Anf. 236 MARIA HASSAN (s) replik	144
Anf. 237 INGER RENÉ (m) replik	144
Anf. 238 MARIA HASSAN (s) replik	145
Anf. 239 TASSO STAFILIDIS (v)	145
Anf. 240 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	147
Anf. 241 TASSO STAFILIDIS (v) replik	148
Anf. 242 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	148
Anf. 243 TASSO STAFILIDIS (v) replik	149
Anf. 244 MIA FRANZÉN (fp) replik	149
Anf. 245 TASSO STAFILIDIS (v) replik	150
Anf. 246 MIA FRANZÉN (fp) replik	150
Anf. 247 TASSO STAFILIDIS (v) replik	150
Anf. 248 GUSTAV FRIDOLIN (mp)	151
Anf. 249 VIVIANN GERDIN (c)	153
Anf. 250 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	154
Anf. 251 VIVIANN GERDIN (c) replik	155
Anf. 252 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	155
Anf. 253 VIVIANN GERDIN (c) replik	156
Anf. 254 TASSO STAFILIDIS (v) replik	156
Anf. 255 VIVIANN GERDIN (c) replik	156
Anf. 256 TASSO STAFILIDIS (v) replik	157
Anf. 257 VIVIANN GERDIN (c) replik	157
(Beslut skulle fattas den 2 juni.)	157
15 § Lönegaranti vid gränsöverskridande situationer	158
Lagutskottets betänkande 2004/05:LU24	158
Anf. 258 ANNELI SÄRNBLAD (s)	158
Anf. 259 JAN ERTSBORN (fp).....	158
Anf. 260 INGEMAR VÄNERLÖV (kd)	159
Anf. 261 JOHAN LÖFSTRAND (s).....	159
Anf. 262 TASSO STAFILIDIS (v)	160
(Beslut skulle fattas den 2 juni.)	160
16 § Stärkt rättssäkerhet och vårdinnehåll i LVM-vården	
m.m.	161
Socialutskottets betänkande 2004/05:SoU15	161
Anf. 263 JAN EMANUEL JOHANSSON (s)	161
Anf. 264 MAGDALENA ANDERSSON (m)	161

Anf. 265	GABRIEL ROMANUS (fp)	164
Anf. 266	ULRIK LINDGREN (kd)	165
Anf. 267	LARS-IVAR ERICSON (c)	167
Anf. 268	CHRISTER ENGELHARDT (s)	168
Anf. 269	ULRIK LINDGREN (kd) replik	171
Anf. 270	CHRISTER ENGELHARDT (s) replik	172
Anf. 271	ULRIK LINDGREN (kd) replik	172
Anf. 272	CHRISTER ENGELHARDT (s) replik	172
Anf. 273	MAGDALENA ANDERSSON (m) replik	173
Anf. 274	CHRISTER ENGELHARDT (s) replik	173
Anf. 275	MAGDALENA ANDERSSON (m) replik	174
Anf. 276	CHRISTER ENGELHARDT (s) replik	174
Anf. 277	GABRIEL ROMANUS (fp) replik	174
Anf. 278	CHRISTER ENGELHARDT (s) replik	175
Anf. 279	GABRIEL ROMANUS (fp) replik	175
Anf. 280	CHRISTER ENGELHARDT (s) replik	176
Anf. 281	GUNILLA WAHLÉN (v)	176
Anf. 282	ULRIK LINDGREN (kd) replik	178
Anf. 283	GUNILLA WAHLÉN (v) replik	178
Anf. 284	ULRIK LINDGREN (kd) replik	179
Anf. 285	GUNILLA WAHLÉN (v) replik	179
Anf. 286	JAN LINDHOLM (mp)	180
Anf. 287	GABRIEL ROMANUS (fp) replik	181
Anf. 288	JAN LINDHOLM (mp) replik	182
Anf. 289	ULRIK LINDGREN (kd) replik	182
Anf. 290	JAN LINDHOLM (mp) replik	182
Anf. 291	ULRIK LINDGREN (kd) replik	183
Anf. 292	JAN LINDHOLM (mp) replik	183
	(Beslut skulle fattas den 2 juni.)	183
17 §	Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet år 2004	184
	Utbildningsutskottets betänkande 2004/05:UbU13	184
	(Beslut skulle fattas den 2 juni.)	184
18 §	Bordläggning	184
19 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	184
20 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	185
21 §	Kammaren åtskildes kl. 21.17	188

Prot. 2004/05:131
1 juni

Elanders Gotab, Stockholm 2005